A. I. POLTORAK

MÜNCHEN TIL NÜRNBERG

A. I. POLTORAK

MÜNCHENTŐL NÜRNBERGIG

A. I. POLTORAK

MÜNCHENTŐL NÜRNBERGIG

STUDIUM GENERALE
Zugló-Egyesület
1143 Budapest, Ilka u. 32.
910.55

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ

1963

Az orosz eredeti címe:
ОТ МЮНХЕНА ДО НЮРНБЕРГА
ИЗДАТЕЛЬСТВО ИМО, МОСКВА 1961

Fordította:
SZABÓ TAMÁS

Felelős kiadó a Kossuth Könyvkiadó igazgatója

1945. november 29-e Nürnbergben nem közönséges nap volt. A Nemzetközi Katonai Törvényszék üléstermében bejelentették, hogy a bizonyítási eljárás során a vádlók *tárgyi bizonyítékot* terjesztenek elő.

A november 20-án kezdődött, történelmi jelentőségű nürnbergi per első napjaiban járt. A törvényszéki tárgyalóteremben jelenlevők csak jóval később kezdtek hallani egyre gyakrabban *tárgyi bizonyítékokról,* amelyek sorra a Nemzetközi Katonai Törvényszék elé kerültek — preparált, s levélnyomónak átalakított emberi koponyák, gondosan kötegekbe csomagolt emberi haj, megőrölt emberi csontból készült lisztbrikettek stb. formájában. Akkor, november 29-én azonban a vádlónak az a bejelentése, hogy egy nagy európai állam volt vezetőinek a tárgyalásán *tárgyi bizonyítékot* kíván előterjeszteni, igen szokatlannak tűnt.

De a tárgyalóteremben máris fehér vetítővásznat állítanak fel, a villany kialszik, és peregni kezd a film.

A „Harvard Law Review" című amerikai folyóirat később megállapította: „A nürnbergi per, e történelmi jelentőségű esemény forrása a németeknek az a hajlama, hogy rendszeres feljegyzéseket készítsenek, továbbá a váratlanul gyors győzelem, amelynek következtében igen fontos okmányok kerültek a szövetségesek kezébe. Ha a vád nem rendelkezik az állami vezetők titkos tanácskozásairól készült jegyzőkönyvekkel és más okmányszerű bizonyítékokkal, nagyon nehéz dolga lett volna."[1]

[1] Harvard Law Review, 1947. 60. köt. 904. old.

Ám a hitleristák nemcsak papíron (titkos parancsok formájában), hanem filmszalagon is rögzítették Auschwitzban, Majdanekben, Dachauban, Treblinkában és más helyeken véghezvitt „dicső" tetteiket. Ezer meg ezer méter ilyen filmszalagot találtak a szövetségesek a Gestapo föld alatti helyiségeiben. Ezekből állították össze a filmet, amely jó illusztráció volt az emberek millióinak kiirtására vonatkozóan Nürnbergben bemutatott eredeti parancsokhoz. A koncentrációs táborok vezetői Himmler hivatalától kapták a parancsokat, s ezek alapján hajtották az SS-legények a szerencsétlen foglyokat a lágerkrematóriumok kemencéibe.

Annak idején a hitlerista vezetők gyönyörködtek az ilyen filmekben. Amikor azonban 1945 novemberében elhangzott a bejelentés, hogy bemutatásra kerül a „Náci koncentrációs táborok" című film, a lelkesedésnek legcsekélyebb jelét sem lehetett felfedezni a „harmadik birodalom" volt urainak arcán. Ellenkezőleg, harag, szörnyű harag tükröződött arcukon: ugyan melyik tökfilkónak jutott eszébe meghagyni ilyen ocsmányságot, amikor egyetlen gyufaszáltól nyomtalanul elégett volna! Ó, ez a teuton szenvedély — mindent a legapróbb részletekig papíron rögzíteni, ez a szörnyű hiúság! De nem elég a papír — maradjon az utókorra dokumentumfilm!

A vetítővásznon Auschwitz tüskésdrót-kerítése. Meztelenre vetkőztetett emberek ezrei. A gázkamrákba hajtják őket. Az utolsó útjukat járó emberek szemében iszonyat. Anyák szívet tépő jajgatása. Kezükből kitépik a gyermekeket, s elevenen a krematórium kemencéibe dobják.

Mindjárt ezután pedáns nácik leltárt készítenek az aranytárgyakról — gyűrűkről, órákról, fülbevalókról, fogsorokról és fogkoronákról.

De mi történik a vetítés alatt a vádlottak padján? Schacht tüntetően elfordítja fejét a vászontól. Von Papen követi példáját. Frank szörnyen letörtnek látszik. A vádlottakat őrző katonák szerint hisztérikusan sírdogált. Persze, senki sem hitte, hogy Frank megbánta, amit tett. Egyszer a háború folyamán, amikor elmondták neki, hogy Prágában a náci ható-

ságok hirdetmény útján tették közhírré hét, „szabotázzsal" vádolt cseh hazafi kivégzését, Frank csak nevetett és kijelentette: „Ha én Lengyelországban minden hét lengyel kivégzését hirdetmény útján akarnám közhírré tenni, a lengyel erdők rengeteg fája sem lenne elég a szükséges papírmennyiség előállításához."

Nürnbergben a vádlottaknak nem volt kedvük efféle cinikus tréfákhoz. Már eléjük tárták a rengeteg vádoló dokumentumot, s most látták ezt a *tárgyi bizonyítékot* is.

A film bemutatása után Gilbert dr. törvényszéki elmeszakértő beszélgetett a vádlottakkal, s megkérdezte, milyen benyomást tett rájuk a film. Ebből az alkalomból és más eseményekkel kapcsolatban folytatott beszélgetéseiről készített

A háborús főbűnösök a nürnbergi tárgyaláson. Jobbról balra az első sorban: Göring, Hess, Ribbentrop, Keitel, Kaltenbrunner, Rosenberg, Franck, Frick, Streicher, Funk, Schacht; a második sorban: Dönitz, Raeder, Schirach, Sauckel, Jodl, Papen, Seyss-Inquart, Speer, Neurath, Fritzsche

feljegyzéseit idézi az Egyesült Államokban. „Nürnbergi Napló" címmel kiadott könyvében.

Keitel, a hitleri Németország haderőinek volt vezérkari főnöke, a következőket mondta Gilbertnek:

„Borzalmas! Ha ilyen dolgokat látok, szégyellem, hogy német vagyok... Sohasem tudok majd az emberek szemébe nézni."

Gilbert megkérdezte von Papent, miért fordította el a fejét. És Papen, aki Hitlert hatalomra juttatta, majd híven szolgálta, így válaszolt: „Nem akartam látni Németország gyalázatát."

„Borzalmas, borzalmas!" — hajtogatta Funk, aki, mint a Birodalmi Bank elnöke, átvette az SS-től az auschwitzi áldozatok aranygyűrűit és arany-protéziseit.

Hans Fritzsche, Goebbels helyettese, aki a háború folyamán váltig „cáfolta" a hitleri bestialitásokat, Nürnbergben kénytelen volt kijelenteni: „Sem a földön, sem az égben nincs olyan erő, amely lemoshatná országomról ezt a gyalázatot."

Fritz Sauckel, a hitlerista rabszolgakereskedő, lakonikusabb volt, amikor beismerte: „Ez gyalázat ránk, gyermekeinkre és unokáinkra."

Maguk a vádlottak beszéltek így Nürnbergben, mégpedig nem azért, mert megbánták tettüket. Azért beszéltek így, mert óriási bizonyító erejű bűnjelek harapófogójába kerültek, szembesítették őket nemcsak embergyűlölő politikájuk élő tanúival — olyan emberekkel, akik csodával határos módon túlélték a hitleri mészárlást, hogy beszélhessenek a világnak a fasizmusról, a barna pestisről, hanem az okmányokban, fényképeken és filmeken szereplő „néma tanúk" millióival is. S ezek az élő és „néma" tanúk torkon ragadták őket. A vádlottak padjára került hitlerista basáknak ahhoz volt merszük, hogy berlini hivatali szobáikban ülve aláírják a „Nacht und Nebel" (Éjszaka és köd), a „Kugel" (Golyó) és más fedőnévvel kiadott parancsokat, amelyek alapján az emberek millióit pusztították el, de összeroppantak, megzavarodtak, tökéletesen elvesztették önuralmukat, mihelyt felelniük kellett véres tetteikért.

Nem bírták elviselni a szembesítést a történelemmel, az igazsággal.

*

1960-ban Paul Rassinier francia professzor körutazást tett Nyugat-Németországban. Előadásokat tartott a nürnbergi perről. S a legérdekesebb, amit hallgatóival közölt, az volt, hogy a nürnbergi ítélet hihetetlen, mert „hamis tanúvallomások és kommunista uszítás" alapján hozták.

Paul Rassinier korántsem áll egyedül véleményével. Beszéde csupán egyik példa a sok közül azokra a kirohanásokra, amelyeket a reakció már sok év óta kampányszerűen intéz a nürnbergi per ellen Nyugaton, s természetesen a legerőteljesebben Nyugat-Németországban. A „Nation Europa" című neofasiszta lap nemrégiben azt írta, hogy Göringet, Keitelt, Kaltenbrunnert és Frankot törvénytelenül ítélték el, mert „a bárhol is érvényben levő törvények közül egyet sem hágtak át", s minden bűnük csak az, hogy teljesítették „népük és hazájuk iránti kötelességüket". Azt a napot, amelyen a hitlerista vezetőket Nürnbergben kivégezték, a lap „a német történelem fekete napjának" nevezi.

A svéd reakciósok, nyilván azért, hogy félreérthetetlenül kinyilvánítsák véleményüket a nürnbergi perről, nemrégiben Nobel-békedíjra ajánlották a Spandauban büntetését töltő Rudolf Hesst.

„A legaljasabb történelemhamisítás" — ezekben a szavakban foglalta össze a nürnbergi per értékelését az „Anklage" című nyugatnémet folyóirat.

Mit jelent mindez? Miért vált ilyen gyűlöletessé a nürnbergi per és a nürnbergi ítélet, miért fogtak össze az ellene indított eszmei harcban az egész világ reakciósai? A nürnbergi perre ugyanis bizonyos körök nemcsak Európában, hanem Amerikában is nagyon ingerülten reagáltak. Taft szenátor tudvalevőleg mindjárt az ítélet után egy őszinteségi rohamában kijelentette, hogy „az Egyesült Államok még sokáig sajnálni fogja a nürnbergi ítélet végrehajtását".

„Egyet kell értenünk velem abban — írta Montgomery Belgion angol reakciós publicista —, hogy ha egy hétköznapi ember a Holdról Nürnbergbe pottyan, arra a következtetésre jutott volna, hogy ott teljes értelmetlenség uralkodik." Igen, a kizsákmányoló társadalomban meggyökeresedett fogalmak szerint agresszív rablóháborúk viselése sohasem számított bűncselekménynek. A történelemből száz meg száz agresszív, hódító háborút ismerünk. De egyetlen olyan esetről sem tudunk, hogy a háborúk kirobbantásában, emberek millióinak pusztulásában bűnösök bíróság elé kerültek s az agresszióért életükkel fizettek volna.

Évszázadokon át újra meg újra elhangzott az a követelés, hogy vonják felelősségre az agresszorokat, de hasztalan. Fenyegetőztek, hogy bíróság elé állítják Napóleont, s végül — ajándékba adták neki Elba szigetét. Megígérték II. Vilmos bíróság elé állítását, de féltek, hogy ezzel precedenst teremtenek, s ki tudja, ki lesz a következő ... És Vilmos elhagyta Németországot, húsz évig háborítatlanul éldegélt Hollandiában, 1940-ben pedig gratulált Hitlernek a Franciaországban aratott győzelemhez. Hitler a császár sorsában saját büntetlenségének biztosítékát látta. Az agresszorok megbüntetésének gondolata halva született gondolatnak tűnt.

De 1945-ben hatalmas visszhangot keltve járta be az egész világot a „Nürnberg" szó. Az, ami Nürnbergben történt, fölöttébb szokatlan volt: az egyik legnagyobb imperialista hatalom kormányát in corpore, vagyis testületileg elfogták, elfogták és bebörtönözték, bebörtönözték és bíróság elé állították, bíróság elé állították és halálra ítélték. A nürnbergi per óriási történelmi jelentősége azonban nemcsak ebben van. Sokkal fontosabb az, hogy a Nemzetközi Katonai Törvényszék ítéletével mértékadóan kinyilatkoztatta: *az agresszió nemzetközi bűncselekmény.* És nemcsak kinyilatkoztatta, hanem e szabály érvényesítése jeléül az agresszor állam miniszereinek egész sorát akasztófára küldte. Éppen ez az, ami nem tetszik az imperialista hatalmak agresszív erőinek.

A nürnbergi per előkészítésének időszakában a hitleri klikk

sok nyugati védelmezője a fasizmus ellenségének igyekezett magát feltüntetni, s amellett kardoskodott, hogy „ezeket a ribbentropokat és göringeket egytől egyig" lőjék agyon minden bírósági ítélet nélkül. Kell-e mondanunk, mi rejlett az efféle „ultraradikális" követelések mögött?

Nem, a nürnbergi pert meg kellett tartani, a népeknek módot kellett nyújtani arra, hogy „ezeknek a göringeknek és ribbentropoknak" szájából halljanak olyan szavakat, amelyek leleplezik a fasizmust, az imperializmus e legszörnyűbb szülöttét, az imperializmus embergyűlölő mivoltát, az agresszorok bűnös módszereit és eszközeit, s ilyenformán azoknak, akik újabb kalandokra áhítoznak, megnehezítik agresszió kirobbantását. És ebben az értelemben Nürnberg betöltötte történelmi szerepét.

Napjainkban elkeseredett harc folyik, amelyben egyik oldalon azok állnak, akik újra agresszióra akarják felhasználni a német militarizmust, a másik oldalon pedig azok, akik emlékeznek a hitleri uralom szörnyűségeire, s titáni harcot vívnak a békéért, azért, hogy megakadályozzák a német militaristákat Európának egy újabb véres háborúba döntésében.

A nürnbergi per anyaga erős és hatékony fegyver a béke híveinek kezében. A nürnbergi per — egész anyaga és az ítélet — ma nem csupán történelem, hanem egyszersmind eleven valóság. Ennek a pernek a dokumentumai élnek, harcolnak, lelepleznek. Jól ismerjük a hitlerista Oberländer politikai arculatát, tudjuk, mennyire ragaszkodott ehhez a miniszteréhez Adenauer. De a béke híveinek kezében a nürnbergi per leleplező anyaga olyan nagy erő lett, hogy a nyugatnémet kancellárt rákényszerítette ennek a megrögzött fasisztának elmozdítására. Adenauer továbbra is ragaszkodik kormányának egy másik hitlerista tagjához, Hans Globkéhoz. „Nem ismerek senkit, aki pótolhatná Globkét" — mondotta róla Adenauer elragadtatással.

Adenauer kancellár nem nagyon örült, amikor emlékeztették, hogy Frick hitlerista belügyminiszter Globkét érdemeinek méltatása során „a minisztérium egyik legigyekvőbb és

legszorgalmasabb hivatalnokának" minősítette. A nürnbergi per anyagában annak az eskünek a szövegét is megtaláljuk, amelyet Globke a Führerre tett.

A provokációt — mint agresszív háborúk kirobbantásának módszerét — az imperialisták mindig messzemenően alkalmazták. S ezek a gondosan előkészített provokációk nem egy esetben megtévesztették a néptömegeket, mintegy igazolták az agressziós politikát.

A nürnbergi per anyaga éppen azért becses, mert az egész világ előtt leleplezte az imperialista agressziós politika kulisszatitkait. A prágai német nagykövet meggyilkolása, ami ürügyül szolgált Csehszlovákia megtámadásához, lengyel egyenruhába bújtatott nácik támadása a gleiwitzi német rádióállomás ellen, amivel igazolni próbálták a második világháború kirobbantását, hitlerista repülőgépek bombatámadása Freiburg német város ellen — mindez csak néhány példa az imperialista provokációkra, amelyekhez a hitlerista agresszorok más országok megtámadásának igazolása végett folyamodtak. A történészek évtizedeken át vitatkoztak és még mindig vitatkoznak azon, hogy a lezajlott imperialista háborúkban ki kit támadott meg először. S éppen a nürnbergi per révén egyszerre csak napfényre kerültek a német militaristáknak a második világháború kirobbantása érdekében végrehajtott szörnyű provokációi.

*

Az emberiség óriási megelégedéssel fogadta a Nemzetközi Katonai Törvényszéknek a hitlerista klikk fölött kimondott ítéletét.

A nürnbergi ítélet nemcsak a múltnak, hanem a jövőnek is szólt. Szigorú figyelmeztetésül kellett szolgálnia mindazok számára, akik új körülmények között a népek békés élete ellen próbálnának törni.

„A fasiszta terror sok millió ártatlan áldozatának szent emléke nevében — mondotta R. A. Rugyenko, a Szovjetunió fő-

ügyésze vádbeszédében —, a világbéke megszilárdítása érdekében, a népek jövőbeni biztonsága érdekében a vádlottak elé terjesztjük teljes és igazságos bűnlajstromukat. Az egész emberiség számláját, a szabadságszerető népek akaratának és lelkiismeretének számláját terjesztjük eléjük. És most jöjjön az igazságszolgáltatás."

Amikor I. T. Nyikitcsenko, a Nemzetközi Katonai Törvényszék szovjet tagja, aláírta a nürnbergi ítéletet, kénytelen volt kiegészíteni saját különvéleményével, amely akkor — 1946-ban — egyesek szemében fölöslegesnek, ha ugyan nem „túlságosan szigorúnak" tűnt. A szovjet küldöttség leszögezte, hogy nem ért egyet az ítéletnek azzal a részével, amelyben a Nemzetközi Katonai Törvényszék a hitlerista vezérkart nem bűnös szervezetnek minősítette.

Emlékszünk a Törvényszéki Palota folyosóin zajló heves vitára. A tárgyalás éppen hogy befejeződött. Nürnberg még háborgott. A nyugati országok küldöttségeinek egyes képviselői, akikkel a szovjet jogászok a per folyamán teljes egyetértésben működtek, sajnálkozásukat fejezték ki amiatt, hogy szerintük a szovjet bírák különvéleményükkel „egészen szükségtelenül oly kellemetlen disszonanciát" vittek be az ítéletbe.

„Miért volt szükség erre a különvéleményre? — kérdezte a szovjet küldötteket egy angol újságíró. — Hiszen a német militarizmus el van tiporva... Hát nem világos, hogy a németek ilyen lecke után legkevesebb száz esztendeig még a »katona« szótól is irtózni fognak?"

Az angol újságíró korántsem volt az egyetlen, aki ezekben a napokban, 1946 őszén, így gondolkodott.

A történelmi tapasztalat azonban megmutatta, hogy a Szovjetunió különvéleménye nem volt fölösleges, hogy igenis nagyon, de nagyon előrelátó volt.

Egyáltalán nem volt szükség száz esztendőre ahhoz, hogy a német militarizmus új erőre kapjon. Csak néhány év telt el, és Nyugat-Németországból riasztó hírek kezdtek szállingózni. Bizonyos hatalmak, az agresszív, szovjetellenes törekvések ösz-

tökélésére, akárcsak az emlékezetes müncheni időkben, újra különös gondoskodást kezdtek tanúsítani a német militarizmus újjáélesztése iránt.

Napjainkban Nyugat-Németországban ismét színre léptek a háború és a rombolás sötét erői, amelyek a XX. század folyamán már két ízben sodorták az emberiséget világháború örvényébe. A német imperialisták, nyugati pártfogóik segítségével, létrehozták az agresszív Bundeswehrt.

Újra felhangzanak az agresszív háborúra, más országok meghódítására és leigázására buzdító felhívások. És a német militaristák újra rekedtre ordítják magukat a „keleti hadjárat" hirdetésével.

Strauss bonni hadügyminiszter, a leggátlástalanabb és leghangosabb revansista, a német militaristák agressziós törekvéseit megszólaltatva, nemrégiben azzal fenyegetőzött, hogy „letörlik a térképről a Szovjetuniót". Adenauer és Strauss ellenségesen fogad a nemzetközi feszültség enyhítésére és egy újabb világháború veszélyének elhárítására irányuló minden kísérletet.

Európa szívében létrejött egy állam, amelynek politikai és katonai vezetői nyíltan revánsháborúra szólítanak fel a keleti és nyugati határok felülvizsgálása céljából. Újból felhangzanak az „élettér" szerzésére és a szomszédos népek leigázására uszító felhívások.

A kommunista és munkáspártok 1960 novemberi értekezletének Nyilatkozata megállapítja: „A nyugatnémet imperializmus mind nagyobb mértékben veszélyezteti az európai népek békéjét és biztonságát. A nyugatnémet revansisták nyíltan hangoztatják, hogy felül akarják vizsgálni a második világháború után megállapított határokat. A nyugatnémet militaristák, akárcsak annak idején a hitlerista klikk, háborút készítenek elő a szocialista országok és más európai országok ellen, saját agresszív terveik megvalósítására törekszenek."[2]

Nyugat-Németország reakciós körei lényegében ugyanazt

[2] A békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért, a szocializmusért. Kossuth Könyvkiadó 1960. 36—37. old.

az utat követik, amelyen az imperialisták 1918 után haladtak. És a világ napjainkban is megdöbbentő látvány tanúja lett: hírhedt hitlerista gonosztevők, a náci Führer volt tábornokai a Bundeswehr élén állanak, s maga a több mint 300 000 főnyi Bundeswehr létszámát tekintve már most a második helyet foglalja el a NATO haderői között.

Adenauer nyugatnémet kancellár időről időre nagy hangon kijelenti, hogy a Német Szövetségi Köztársaság nem felelős a hitleri Németország bűneiért. Ugyanakkor igyekszik elhitetni, hogy a nyugatnémet Bundeswehrbe nem engednek be hitleristákat.

Hruscsov elvtárs Adenauer efféle kijelentéseivel kapcsolatban a Magyar Szocialista Munkáspárt VII. kongresszusán tartott beszédében a következőket mondotta: „Adenauer kancellárnak illik tudnia, hogy ő most Nyugat-Németország kormányát képviseli, amelynek kötelessége emlékezni Hitler gaztetteire. A kancellár azt mondja, hogy ő nem felel a hitleri Németország tetteiért. De hol vannak azok az emberek, akik fasiszta katonákat vezettek a Szovjetunió ellen, akik Sztálingrádban voltak, akik háborút viseltek más országok ellen? Nem kell távcső vagy egyéb optikai eszköz megtalálásukhoz. Mindenki tudja, hogy ezeket az embereket nem a Német Demokratikus Köztársaságban kell keresni. Nyugat-Németországban ütötték fel sátorfájukat, és sokan közülük tekintélyes tisztséget töltenek be. Egyesek közülük a nyugatnémet hadsereget szervezik, mások már NATO-csapatok parancsnokai."[3]

A német militarizmus újjáéledésének óriási veszélyét tovább növeli az, hogy a Bundeswehr kezébe rakéta- és atomfegyvert adnak. A második világháború elején Kammhuber hitlerista tábornok vad provokációt hajtott végre — bombáztatta Freiburg német várost, hogy ezzel ürügyet teremtsen az angol városok elleni terrorista légitámadásokhoz. Ki kezeskedik azért, hogy Kammhuber, aki a múltban Göringnek, a hit-

[3] *N. Sz. Hruscsov:* A békés egymás mellett élésért. Kossuth Könyvkiadó 1960. 595. old.

leri légi haderő főparancsnokának jobbkeze volt, ma pedig a Bundeswehr légi haderejének főparancsnoka, nem használja fel az atomfegyvert ugyanilyen provokációk végrehajtására? Az emberiség még nem felejtette el a német militaristáknak a második világháborúban elkövetett szörnyű gaztetteit, s éppen ezért tudja, milyen óriási veszélyt rejteget az új német hadseregnek atom- és rakétafegyverrel való felszerelése.

A világ népei erélyesen síkraszállnak egy újabb München ellen, mert a münchenista politika egyszer már tengernyi áldozatot követelő világháborúra vezetett. Ez a háború, amelyet Európában a fasiszta Németország, keleten pedig az imperialista Japán robbantott ki, a világ lakosságának több mint 80 százalékát sújtotta: 61, összesen 1700 millió lakost számláló állam vett részt benne, 110 millió embert hívtak be katonai szolgálatra, csaknem 50 millió ember vesztette életét, és sok ország népgazdasága óriási anyagi károkat szenvedett.

Nehéz elképzelni, mi történt volna az emberiséggel, ha a szovjet hadsereg hősies erőfeszítések árán nem zúzza szét a hitlerista hordákat. 1945-ben a hitleri Reichstagra felröppent a demokrácia és a béke erőinek a fasizmus fölötti győzelmét megtestesítő vörös zászló. A népek szabadon lélegzettek fel.

Sajnos, nem sokáig. A nyugati hatalmak kormánykörei, amelyeket ugyanazok a törekvések vezetnek, mint Münchenben, a nemzetközi kötelezettségek durva megsértésével már a háborút követő első években a német militarizmus gyorsított újjáélesztésének útjára léptek. Ez a politika természetesen nagy nyugtalansággal és felháborodással tölti el az emberek millióit, akiknek emlékezetében elevenen élnek a hitleri fasizmus súlyos gaztettei.

A nyugati reakciós körök tudják ezt, s propagandájukban mindenképpen leplezni igyekeznek a népek előtt, hogy a német militarizmus bátorítása egyszer már borzalmas következményekkel járt az emberiségre nézve. S azonnal segítségükre siettek a történelemhamisítók, akik a tények kiforgatásával, hamis beállításával a reakció szája íze szerint igyekeznek átírni a második világháború keletkezésének történetét.

A második világháború igazi, valósághű története bizonyos erkölcsi akadály azok számára, akik egy harmadik világháborút szeretnének kirobbantani, s bizonyos akadály a nyugatnémetországi militarizmus és fasizmus újjáélesztése szempontjából is. Ezért vonultak olyan erővel hadba a nyugati reakciósok az igazság ellen.

Hogy milyen méreteket öltött a második világháborút illetően a történelemhamisítók tevékenysége, azt Baritz amerikai polgári történész következő beismerése alapján is megítélhetjük: „A középkor óta sohasem működtek olyan szervezett és hatalmas erők, amilyenek manapság működnek annak megakadályozása érdekében, hogy az amerikai nép megtudja, kiket terhel a felelősség a második világháborúért."[4]

A leghírhedtebb történelemhamisítók fő erőfeszítése arra irányul, hogy mentegessék az agresszió imperialista politikáját, s a második világháború kirobbanásáért a Szovjetunióra hárítsák a felelősséget.

Hangsúlyoznunk kell, hogy a Szovjetunió ellen felhozott vádak nem csupán egyes polgári történészek felelőtlen kijelentései, hanem gyakorta a nyugati hatalmak hivatalos álláspontját is tükrözik. Ezzel kapcsolatban elég utalni az Egyesült Államok külügyminisztériumának „Szovjet jegyzék Berlinről. Elemzés" címmel 1959 nyarán közzétett igen terjedelmes nyilatkozatára, amely 1959. július 6-án rövidített formában a „United States News and World Report" című folyóirat hasábjain is megjelent. A nyilatkozat szerint a hitleri agresszió elindítását egyáltalán nem a nyugati hatalmak segítették elő, hanem — a Szovjetunió, holott tudvalevőleg a nyugati hatalmak voltak azok, amelyek politikájukkal lényegében lehetővé tették Hitler hatalomra jutását, később pedig gazdaságilag és politikailag közreműködtek terveinek megvalósításában. A történelemhamisítók szemérmesen megkerülik azokat, az égvilágon mindenről, csak nem a béke megszi-

[4] Az idézet forrása Voproszi Isztorija KPSZSZ, 1959. 4. sz. 36. old.

940.53/48
STUDIUM GENERALE
Zuglói Egyesület
1143 Budapest, Ilka u. 32.

lárdítására irányuló törekvésről tanúskodó szerződéseket és paktumokat, amelyeket a nyugati hatalmak Hitlerrel kötöttek, s összpontosított támadást intéznek a szovjet—német megnemtámadási szerződés ellen.

A történelemhamisítók minden igyekezetükkel azon vannak, hogy mentesítsék a német militarizmust a háború kirobbantásáért rá háruló felelősségtől, és fehérre mossák azokat a hitlerista tábornokokat, akik ma is a Bundeswehr élén állnak. A háború elvesztéséért személyesen Hitlert okolják, aki szerintük egyéni tulajdonságai folytán nem volt alkalmas véghezvinni a „kommunizmus szétzúzását", de erre Hitler életben maradt utódai, úgymond, teljes mértékben alkalmasak.

Újra felbukkant az a náci dajkamese, amely szerint a hitleri Németországnak a Szovjetunió ellen indított háborúja „preventív" háború volt.

A Nyugat-Németországban ágáló hitlerista tábornokok elárasztották a könyvpiacot különféle „tanulmányokkal", amelyekben váltig azt „bizonyítják", hogy nem a fasiszta Németország tört rá hitszegően a Szovjetunióra, hanem ellenkezőleg, a Szovjetunió készített elő támadást Németország ellen, s hogy Hitler ilyen körülmények között kénytelen volt preventív háborút indítani. A Német Szövetségi Köztársaság fasiszta húrokat pengető történészeinek kórusában nemritkán hallatják hangjukat az ország hivatalos vezetői is, akik a Szovjetunió politikáját agressziós politikának igyekeznek feltüntetni.

Nem átallja ezt maga Adenauer kancellár sem, aki nemrégiben kijelentette: „Ebben az évszázadban egyetlen állam sem folytatott annyi háborút, egyetlen állam sem foglalt el annyi országot, mint a Szovjetunió."

Hruscsov elvtárs az efféle hamisítások kipellengérezése során megjegyezte:

„Ha Adenauer kancellár beszédét olvassa az ember, azt gondolhatja, hogy nem a hitleri Németország, hanem a Szovjetunió robbantotta ki a második világháborút, amely emberéletek tízmillióiba és megszámlálhatatlan anyagi áldozatba

került a népeknek; azt gondolhatja, hogy a Szovjetunió támadt Németországra, és nem a hitleri Németország követett el rablótámadást a mi országunk ellen."[5]

A nyugati reakciós körök és a szolgálatukban álló történelemhamisítók, amikor ilyen gátlástalan szovjetellenes propagandát folytatnak, a régi hitleri recepthez folyamodnak, amely szerint „a hazugságnak ahhoz, hogy elhiggyék, óriásinak kell lennie".

Éppen ezért oly fontos, hogy felelevenítsük a népek emlékezetében a második világháború igazi történetét. Ez a történet megmutatja, hová vezet a német militarizmus kímélésének politikája, leleplezi, hogy a kommunistaellenesség lényegében nem egyéb, mint eszköz az agressziós törekvések álcázására. Megmutatja, milyen végzetes volt magukra a nyugati hatalmakra nézve is a Hitlerrel való kacérkodás politikája. Ezt tudvalevőleg a nyugati hatalmak sok tekintélyes képviselője is kénytelen volt elismerni. Elismerte Roosevelt. Elismerte emlékirataiban Churchill. Elismerte de Gaulle francia elnök, aki a münchenista politikának Franciaországra nézve káros voltát illetően e politika francia szószólóiról a következőket írta: „Jobban törődtek azzal, hogyan mérjenek csapást Oroszországra . . ., mint azzal a kérdéssel, hogyan intézzék el Németországot."

Még Kirkpatrick angol politikus is, akinek a lelkiismeretét nem kevés bűn terheli a német militarizmus feltámasztásának politikájával kapcsolatban, még ő is rákényszerült, hogy nemrégiben kiadott emlékirataiban a következőket írja: „A történelem még megkérdezi, miképpen történhetett meg, hogy az angol kormány oly nyilvánvalóan eltakarta a szemét és népének szemét a napnál világosabb fenyegető veszély előtt... Senki sem merészelhet védelmére kelni azoknak a mulasztásoknak és bűnöknek, amelyek szükségszerűen vezettek el bennünket a müncheni kapitulációhoz."[6]

A második világháború történetének jelenlegi meghamisí-

[5] *N. Sz. Hruscsov:* A békés egymás mellett élésért. 595—596. old.
[6] Az idézet forrása Novoje Vremja, 1959. 41. sz. 30. old.

tói különösen nagy figyelmet fordítanak a német militarizmus és a német monopoltőke rehabilitálására. A történelmi tények figyelmen kívül hagyásával vagy kiforgatásával a német militarizmust megpróbálják mentegetni, olyan erőnek feltüntetni, amely ellenezte a hitleri agressziós politikát. Szerintük a német tábornokok ezt a politikát nem helyeselték, sőt, azért harcoltak, hogy lehetetlenné tegyék Hitler számára Európának világháborúba döntését.

Ami a német imperialista monopóliumokat illeti, a történelemhamisítók ugyancsak a rehabilitálásukat, a németországi fasiszta rendszer létrehozásáért, annak agressziós politikájáért és tömeges bűncselekményeiért viselt felelősség alóli mentesítésüket tekintik feladatuknak. Nagy igyekezetükben odáig mennek, hogy még azokat is a hitleri rendszer ellenségeinek igyekeznek feltüntetni, akik a nácizmust nagyra növelték.

A második világháborúval foglalkozó marxista történészek egyik legfontosabb feladata az, hogy leleplezzék az efféle hamisításokat, kimutassák a német monopóliumok és a német militaristák igazi, reakciós szerepét a németországi fasizmus létrehozásában, az agresszív háborúk előkészítésében és kirobbantásában.

Alfa és Ómega

Újabb háború szörnyű veszélye fenyegette a világot. Az emberek óriási nyugtalansággal figyelték, hogy az események vészjóslóan alakulnak Európa kellős közepén, Németországban, ahol Hitler jutott hatalomra.

A hitlerista klikk a Göring által felgyújtott Reichstag tüzét világháború tűzvészévé igyekezett felszítani.

A hitleri Németország lázasan fegyverkezett, mégpedig egyáltalán nem suttyomban, mint a weimari köztársaság idején. A fegyvergyárak teljes kapacitással dolgoztak. Országszerte repülőtereket építettek. A hitleri Németország fegyverkezése olyan gyors ütemben folyt, amely — mint később kiderült — lehetővé tette számára, hogy öt év alatt felkészüljön egy nagy hódító háborúra.

Hogyan reagáltak erre a nyugati hatalmak, amelyek nem sokkal azelőtt nagy áldozatok és gazdasági veszteségek árán fejezték be a német militarizmus ellen viselt véres háborút?

Szó se róla, Németország gyors talpraállása, egy nagy hadsereg létrehozása, a német nép körében elterjedt háborús pszichózis nyugtalanságot keltett a versailles-i szerződés bábáiban. Mindamellett a Nyugat bámulatos nyugalommal nézte Németország újrafegyverkezését, sőt, minden lehető módon segítette a német imperialistákat.

A nürnbergi tárgyaláson vallomást tett Hjalmar Schacht, Hitler egykori gazdasági minisztere és a Birodalmi Bank elnöke. Nagyon ingerült volt amiatt, hogy a nyugati hatalmak

számos terhelő körülmény folytán letartóztatták és a Nemzetközi Katonai Törvényszék elé állították, s ezért leleplezte a hitleri Németország irányában követett nyugati politika igazi lényegét.

„Meg kell mondanom — jelentette ki —, hogy amikor megkezdődött Németország fegyverkezése, más országok semmit sem tettek ellene. A versailles-i szerződésnek Németország részéről történt megszegését egészen nyugodtan fogadták: beérték tiltakozó jegyzékkel, de egyetlen lépést sem tettek annak érdekében, hogy újból felvessék a leszerelés kérdését... Németországba katonai bizottságokat küldtek a fegyverkezés szemmel tartására, meglátogatták a német hadiüzemeket. Mindent megtettek, csak éppen nem a fegyverkezés megakadályozása érdekében."[1]

Ezután Schacht elmondta, hogy találkozott a Nyugat tekintélyes képviselőivel, akik teljes megelégedésüket fejezték ki a németországi események alakulását illetően.

Abban a pillanatban, amikor ezt mondta, szólásra emelkedett Jackson amerikai fővádló, és kijelentette: „Bíró urak, nem tudom megérteni, hogyan igazolhatja a vádlott tetteit, vagy hogyan segíthetne a vádlotton az a tény, hogy tekintélyes külföldieket *meg tudott téveszteni a rendszer* (az én kiemelésem — *A. P.*), amelyet a vádlott reklámozni igyekezett, s amelyet nevével és tekintélyével fedezett."[2]

Jackson szavaiban sok az igazság, hiszen Schacht, aki Németország több kormányában a német monopoltőke felelős képviselője volt, csakugyan mindent elkövetett Hitler reklámozása érdekében, sőt — ami még fontosabb —, segítette a hatalom megszerzésében. Ami viszont azokat a „tekintélyes külföldieket" illeti, akiket Jackson szavai szerint „meg tudott téveszteni a rendszer", az igazság kedvéért meg kell állapítani: senki sem akarta olyan szenvedélyesen, hogy Münchenben „megtévesszék", mint Chamberlain és Bonnet, valamint óceánon túli irányítóik.

[1] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 22. köt. 29. old. (oroszul).
[2] Ugyanott, 17. old.

A helyzet sokkal bonyolultabb, s ugyanakkor sokkal egyszerűbb volt.

A harmincas években Németország gazdaságilag erősen előretört, s lényegében a kapitalista Európa első hatalma lett. Az ipari termelés színvonalát tekintve jelentősen túlszárnyalta imperialista versenytársait. Elősegítette ezt az is, hogy az 1937 őszén kirobbant gazdasági válság főként az Egyesült Államokat, Angliát és Franciaországot sújtotta, s nem érintette az agresszív imperialista országokat — Németországot, Olaszországot és Japánt, amelyek abban az időben állították át gazdaságukat haditermelésre. Németország a nyersvas-, acél- és alumíniumgyártás terén 1937-ben jelentősen megelőzte Angliát és Franciaországot, s ipari termelésének növekedésével együtt járt kivitelének rohamos növekedése, mégpedig versenytársai rovására.

Németország nagy és egyre növekvő ipari potenciálja folytán nemcsak az európai tőkés hatalmakra nézve volt veszélyes, hanem az Egyesült Államokra nézve is. Sikeresen szorította ki amerikai konkurrenseit az európai, sőt — a latinamerikai piacokról. Az egyre növekvő német konkurrencia veszélye még nagyobb lett azáltal, hogy Németország katonai és politikai szövetséget kötött az imperialista Japánnal, amely a Távol-Keleten és Ázsiában tudvalevőleg az Egyesült Államok fő konkurrense volt.

Mindamellett a nyugati hatalmak — az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország — az éles gazdasági ellentétek dacára, s talán bizonyos mértékben ezek következtében, elősegítették Németország és Japán agressziós politikáját, jóllehet ennek kétségtelenül a német és a japán gazdasági és katonai potenciál további fokozódására kellett vezetnie.

Min alapult a nyugati hatalmaknak ez a politikája? Kétségtelenül azon a törekvésen, hogy ellentéteiket az akkor még egyetlen szocialista állam — a Szovjetunió rovására oldják meg. Amikor a nyugati hatalmak a fasiszta agresszorok bátorításával és szovjetellenes egységfront kialakításával háborúra ösztökélték Németországot és Japánt a Szovjetunió ellen,

arra számítottak, hogy a háborúban a szovjetállam megsemmisül, ugyanakkor pedig imperialista konkurrenseik — Németország és Japán — erősen meggyengülnek, s ilyenformán a háborús konfliktus az ő javukra válik.

Siettették Németországnak és Japánnak a Szovjetunió ellen uszítását a szocialista építés óriási sikerei is, amelyek a nyugati reakciós körökben nagy riadalmat keltettek.

Az amerikai reakció céljai ebben a „nagy játszmában" a Szovjetunió megsemmisítését illetően megegyeztek a többi nyugati hatalom céljaival, de voltak bizonyos sajátos vonásaik. Az Egyesült Államok egyrészt arra törekedett, hogy megakadályozza a külön angol—német közeledést, amelynek amerikaellenes éle is lehetett, s magának biztosítsa a vezető erő, a döntőbíró szerepét, másrészt megegyezésre igyekezett jutni Németországgal és Olaszországgal, hogy ilyenformán ezt a két országot elszakítsa fő távol-keleti konkurrensétől — Japántól.

De más okok is közrejátszottak abban, hogy a nyugati hatalmak bűnrészességet vállaltak a hitleri agressziós politikában — a münchenista politikában.

A második világháborút közvetlenül megelőző évek folyamán a német kérdést illetően a nyugati hatalmak politikájának kialakítására hatással volt az Európában és a világ más részein előállt forradalmi helyzet. Tudjuk, milyen riadalmat keltett mind az angol, mind pedig az amerikai imperialisták körében a kínai nép egyre hatalmasodó nemzeti felszabadító mozgalma. Természetesen az Egyesült Államok és Anglia egyaránt reménykedve szemlélte, hogyan nyomják el a japán imperialisták a kínai népet, bár ez kétségtelenül azzal a veszéllyel járt, hogy Japán pozíciói a távol-keleti piacokon megerősödnek.

Európában az imperialistákat óriási nyugtalansággal töltötte el az a körülmény, hogy több országban erősödött a forradalmi mozgalom, évről évre erősödtek a demokratikus, a haladó erők pozíciói. Például Franciaországban a kommunisták megvalósították az akcióegységet a szocialista párttal, s

az ily módon létrejött munkás-egységfront alapján harcot indítottak egy széles körű népfront kialakításáért. Maurice Thorez 1934. október 24-i beszédében „a reakció és a fasizmus frontjával szemben a szabadság, a munka és a béke népfrontjának" megteremtésére szólított fel.

Franciaországban a néptömegek szembefordultak a kormány reakciós intézkedéseivel. A népfront hónapról hónapra újabb sikereket ért el. 1935 tavaszán a községi választásokon a kommunista párt Párizsban az első helyre került. 1935. július 14-én a dolgozók — az egységes népfront hívei — hatalmas tüntetéseket rendeztek, amelyeken több mint kétmillió ember vett részt. Egyedül Párizsban több mint 500 000 ember vett részt a felvonuláson. Franciaország fővárosa még nem látott ilyen méretű népi megmozdulást. A francia nép a fasizmus- és háborúellenes harc zászlaja alatt hadba vonult elnyomói ellen, követelte, hogy a kormány létesítsen baráti kapcsolatokat a Szovjetunióval.

A Franciaországban és más országokban lejátszódó, s a proletariátus politikai tudatosságának és szervezettségének rendkívüli növekedéséről tanúskodó események nagy riadalmat idéztek elő az imperialista országokban. A nyugati reakciós körök örömmel használták volna fel a nácikat saját országaik demokratikus erőinek elnyomására.

Mindez természetesen nem maradhatott hatás nélkül annak a politikának alakulására, amelyet a nyugati hatalmak a hitleri Németország viszonylatában folytattak. Ilyen értelemben Németország militarista hagyományai, a demokrácia elleni harcban szerzett óriási tapasztalatai erősen vonzották a nyugati imperialista köröket.

A háború előtti időszakban a nyugati hatalmak politikájának alfája és ómegája az a törekvés volt, hogy a hitleri Németországot a Szovjetunió elleni támadásra ösztökéljék. Ezért adtak óriási pénzösszegeket a gigászi hitleri fegyverkezési program finanszírozására, ezért tanúsítottak teljes megértést az agresszív tervek iránt, ezzel magyarázható a teljes „be nem avatkozás" a nagy fegyveres erők újjáteremtésének poli-

tikájába. Úgy vélekedtek, hogy mindent meg kell adni Hitlernek a rabló német militarizmus kelet felé irányítása érdekében. Szerintük már egymagában az a tény, hogy a hitleristák hatalomra jutásuk után nyomban hozzáláttak a demokratikus szabadságjogok megsemmisítéséhez, terrort vezettek be és leszámoltak a kommunistákkal, arról tanúskodott, hogy Hitler „megérdemli" a nemzetközi reakció támogatását.

Labdázás

Míg azonban a nyugati hatalmak a Szovjetunió megtámadásának szerepét szánták Hitlernek, ő maga messzebbmenőknek képzelte el a német imperializmus feladatait: a világ radikális újrafelosztása, hatalmas német gyarmatbirodalom létrehozása, az amerikai és angol konkurrencia megszüntetése, a világuralom megszerzése lebegett szeme előtt. Persze Hitler, mint a fasizmusnak, a nemzetközi ellenforradalom ütésre emelt öklének megtestesítője, a szovjetállam megsemmisítésében és a Szovjetunió népeinek leigázásában a náci Németország politikájának szerves részét látta, s így könnyen ráállt az alkura. Ha a nyugati imperialistáknak annyira tetszik, akkor ő, Hitler, ideig-óráig különösen fogja reklámozni politikájának szovjetellenes irányzatát, annál is inkább, mert erre a Nyugat nagy előlegeket ad.

Nagy hűhóval hirdette hát „a Kelet elleni hadjáratot", hogy ilyenformán megnyerje Párizs, London és New York bizalmát, ugyanakkor azonban bennfenteseinek szűk körében kijelentette: „Labdáznom kell a kapitalizmussal, a bolsevizmus veszélyének hangoztatásával kell áltatnom a versailles-i hatalmakat, el kell hitetnem velük, hogy Németország az utolsó védőbástya a vörös áradattal szemben. Számunkra ez az egyetlen mód, hogy átvészeljük a kritikus időszakot, leszámoljunk Versailles-jal, és újra felfegyverkezzünk."[3]

[3] K. *Lüdecke*: I knew Hitler. The Story of a Nazi who Escaped the Blood Purge (Ismertem Hitlert. Egy, a vérfürdőtől megmenekült náci története). New York 1938. 468. old.

Az olvasó könnyen megállapíthatja, hogy lényegében ravasz játék kezdődött a nyugati hatalmak és Németország között. Arról volt szó, hogy a nyugati hatalmak járnak-e túl Németország eszén a hitleri agresszionak kelet felé irányításával, s így a német konkurrencia elhárításával, vagy Németország a nyugati hatalmak eszén, olyanformán, hogy a „kommunistaellenesség" hangoztatásával mindent kisajtol belőlük, amit csak lehet, majd megoldja az agresszió irányának kérdését, mégpedig egyáltalán nem feltétlenül a Nyugat számára kívánatos módon.

Aligha kell részletesen bizonyítani, hogy a náci Németország sikert aratott politikai játékában. A hitleri klikk — a nyugati imperialista reakció nagy örömére — a „Drang nach Osten"-t (Kelet felé törést) nyilvánította fő külpolitikai irányvonalának, s rövid idő alatt elérte a versailles-i szerződés valamennyi korlátozó rendelkezésének megszüntetését. Németország nyíltan megtagadta a versailles-i szerződés katonai cikkelyeit, s ezáltal legalizálta a hitleri Wehrmachtot. Az 1935-ben kötött angol—német egyezmény szentesítette a német tengeri hajóhadat. Így alakult ki az a politika, amelyet 1938-tól münchenista politikának neveznek.

„Visszavonulni, ha francia csapatok tűnnek fel"

Hitler elhatározta, hogy megszállja a rajnai demilitarizált övezetet. Ez nem a „Kelet felé törés" irányvonalból következett. Itt már minden ok megvolt arra, hogy a franciák és a belgák felfigyeljenek.

Hitler közölte elhatározását Blomberg tábornok hadügyminiszterrel, s azt mondta neki, hogy a megszállást előzetes figyelmeztetés nélkül szándékozik végrehajtani.

Néhány nappal később Hitler közölte szándékát a tábornoki karral. A forrófejű tábornokok kész örömmel tapsoltak a Führernek. De az optimisták kórusából nem hiányoztak egyes, óvatosságra intő hangok. Fritsch tábornok kételkedett ennek

a lépésnek időszerűségében. Természetesen, mondotta, a lényeget illetően semmi kifogásom ellene. A német hadsereg azonban még nincs felkészülve, én igen nagy erőfeszítéseket teszek a Wehrmacht újjászervezése érdekében, minden gondom az, hogy képes legyen nagyobb arányú hadműveletekre, s így nem szeretném, ha időnek előtte kockázatos erőpróba elé állítanánk. Kereken kijelentette Hitlernek, hogy Németországnak a háborúra még fel nem készült fegyveres erői egyedül a francia hadseregtől is vereséget szenvedhetnek. Márpedig ki kezeskedhet azért, tette fel a kérdést, hogy Franciaország a Rajna-vidék megszállásának kísérletére nem válaszol ellenintézkedésekkel?

Hitler elutasította ezeket a megfontolásokat, s kijelentette, hogy az európai helyzetet ő jobban ismeri, mint Fritsch. Biztosította tábornokait, hogy Franciaország semmit sem fog tenni, és a német csapatok teljesen nyugodt légkörben hajthatják végre a tervezett akciót.

Az egyik tábornok megkérdezte, hogy mi legyen abban az esetben, ha Franciaország mégis ellenintézkedéseket tesz. Erre Hitler magából kikelve, színpadias pózban azt válaszolta:

— Akkor öngyilkossággal vetek véget életemnek, s önök kiadhatják majd a visszavonulási parancsot.

1935. március 7-én, egy szombati napon, hitlerista katonai egységek néma csendben, szinte tétovázva, átkeltek a hídon, és elfoglalták a Rajna-vidéket. Hitler annyira biztos volt abban, hogy a Nyugat a jövendő „Kelet felé törés" kedvéért lenyeli a rajnai pilulát, hogy a német gyalogság egyetlen töltényt, a tüzérség pedig egyetlen lövedéket sem kapott.

Akkor ezeket a Nyugatra nézve megalázó részleteket hivatalosan nem közölték. Ellenkezőleg, a francia reakciós kapituláns körök azt a hírt terjesztették, hogy Hitler 90 000 katonával szállta meg a Rajna-vidéket, s így Hitler akciójának váratlansága folytán nehéz lett volna bármit is tenni.

Évekkel később Keitel német vezérkari főnök és szárnysegéde, Jodl, megcáfolták ezt a hírt. A nürnbergi per gyors-

írásos jegyzőkönyvében erre vonatkozóan a következőket olvashatjuk:

„*Exner* (Jodl ügyvédje): Mondja, mekkora haderő volt a Rajna-vidéken a bevonulás után?

Jodl: A Rajna-vidéket mindössze egy hadosztállyal foglaltuk el. Emellett ebből a Rajna-vidék nyugati részébe csak három zászlóalj vonult be, egy-egy zászlóalj Aachenbe, Trierbe és Saarbrückenbe."[4]

Keitel tábornok Gilbert törvényszéki elmeszakértőnek ugyanilyen értelemben nyilatkozott:

„Képzelje el — mondotta, — a Rajna-vidéket *három* (az én kiemelésem — *A. P.*) zászlóaljjal szálltuk meg! Megkérdeztem Blombergtől: »Hogyan tudjuk ezt végrehajtani három zászlóaljjal? Mi lesz, ha a franciák ellenállnak?« — »Csak ne nyugtalankodjék — válaszolta Blomberg —, nem alaptalanul bízunk a szerencsénkben.«"[5]

Természetesen Hitler, amikor kalandorlépésére vállalkozott, meg volt győződve arról, hogy Franciaország nem indít ellenakciót. Mindenesetre a német parancsnokság a Rajna-vidékre bevonuló egységeknek kiadta a parancsot: harc nélkül azonnal visszavonulni, ha francia csapatok tűnnek fel.

„Franciaország nem engedheti meg, hogy Strasbourg-t német ágyúk fenyegessék!" „Nincs többé béke Európában!" — kiáltott fel patetikusan a francia miniszterelnök. De ezek csak szavak voltak. Erőt sem kellett volna bevetni, elég lett volna egy erélyes kiáltás, hogy Németország meghátráljon. De erre nem került sor.

Ellenkezőleg, Franciaországban és Angliában a reakciós körök minden erejükkel azokat támadták, akik hangoztatni merték aggályaikat a rajnai övezetben lejátszódott eseményekkel kapcsolatban. A hírhedt lord Astor óva intette az angol kormányt „a Németország elleni preventív harccal egyértelmű" akcióktól. Követelte, hogy nyújtsanak segítséget a

[4] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 27. köt. 12670. old.
[5] *G. M. Gilbert:* The Nuremberg Diary (Nürnbergi Napló). New York 1948. 93. old.

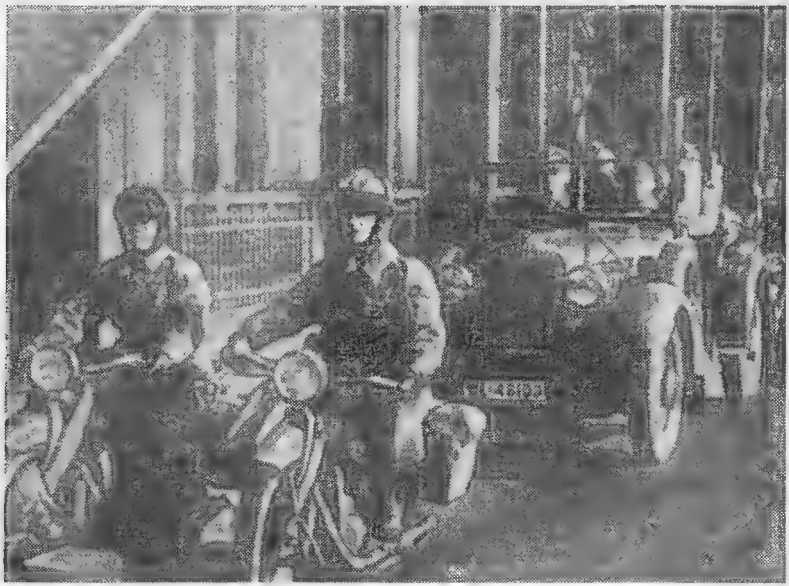

A német csapatok bevonulása a Rajna-vidékre

nemzetiszocialista kormány vezetőjének, „mentsék meg Németországot és Európát a kommunista forradalomtól".

Csak a Szovjetunió folytatott következetes békepolitikát és harcolt kitartóan egy újabb háború veszélyének elhárításáért. A szovjet kormány már néhány nappal a Rajna-vidék megszállása után kijelentette: „A Rajna-vidék remilitarizálása kétségtelenül fokozta a Németországtól keletre fekvő országokat, köztük a Szovjetuniót fenyegető veszélyt. Hiba lenne, ha ezt nem látnánk. Mindamellett a német csapatok bevonulása a Franciaországgal és Belgiummal határos Rajna-vidékre, s bizonyos nemzetközi szerződések megszegésével erődítmények létesítése a francia—belga határ mentén — olyan veszélyt jelent, amely elsősorban a nyugati szomszédokat, Franciaországot és Belgiumot fenyegeti."[6]

[6] Pravda, 1936. március 24.

A szovjet kormány annak figyelembevételével, hogy a rajnai övezet remilitarizálása Franciaország megtámadásának közvetlen veszélyét idézte elő, kijelentette: „A Szovjetunió Franciaországnak egy európai állam részéről ellene irányuló esetleges támadással kapcsolatban minden szükséges segítséget megadna, mivel ez a francia—szovjet szerződésből következik, amely a segítséget illetően semmilyen korlátozást nem tartalmaz."

De a Szovjetuniónak — akkor még a világ egyetlen szocialista államának — a kollektív biztonsági rendszer létrehozására és a békét fenyegető veszély elhárítására irányuló minden erőfeszítése a nyugati kormánykörök makacs ellenállásába ütközött. Ezek ugyanis nem azt tekintették céljuknak, hogy a Szovjetunióval együtt szembeforduljanak az agresszorral, hanem — éppen ellenkezőleg — azt, hogy Hitlerrel egyesülve megsemmisítsék a világ első szocialista államát. A münchenista politika bajnokai — Chamberlain, Simon, Bonnet és mások, ettől a céltól elvakultan, konokul elutasították azt a gondolatot, hogy Hitler, miután megerősödött, az első csapást a Nyugatra mérheti, s tovább szövögették szovjetellenes hálójukat.

Az Ausztria elleni összeesküvés

Simon angol külügyminiszter 1935-ben Berlinbe utazott azzal a céllal, hogy egységfrontot hozzon létre a Szovjetunió ellen. Hitler igen szívélyesen fogadta. Később Bullitt amerikai diplomata — Moszkvából átutazóban — Berlinben megbeszélést folytatott Neurath náci külügyminiszterrel. Célja az volt, hogy közeledést hozzon létre Németország és Franciaország között — egységes szovjetellenes politika kialakítása érdekében.

Az amerikai, angol és német imperialisták minden lehető módon nyomást gyakoroltak az európai országokra avégett, hogy utasítsák el a kollektív biztonsági rendszer megterem-

tésére irányuló szovjet javaslatokat. Ugyanakkor az imperialista reakció arra törekedett, hogy Franciaországot és Csehszlovákiát, amelyekkel a Szovjetunió 1935-ben az agresszió ellen kölcsönös segítségi szerződést kötött, a szerződés felmondására késztesse. Franciaország és Csehszlovákia közvéleménye nem engedte meg a szerződés hatálytalanítását, de ez a francia és a csehszlovák kormányt nem akadályozta abban, hogy hitszegő magatartást tanúsítsanak a Szovjetunióval szemben.

A Szovjetunió ezekben a vészterhes háború előtti években, a fenyegető veszély láttán, erélyes lépéseket tett a Népszövetségnek a háború elhárítására és az agresszor megfékezésére való felhasználása érdekében. De minden hiábavalónak bizonyult, mert a Népszövetségben a vezető szerepet Anglia és Franciaország, vagyis azok az országok játszották, amelyeknek kormánykörei csak arra törekedtek, hogy a Népszövetség felhasználásával egyengessék a Kelet ellen irányuló hitleri agresszió útját. Ezzel magyarázható, hogy a Népszövetség, amely lényegében az angol és a francia imperialista diplomácia eszközévé vált, tüntetően elutasított a béke megszilárdítására irányuló minden szovjet javaslatot.

Hitler megértette, hogy a nyugati reakciós körökben a „Kelet felé törés" ígéretén alapuló politika nagy elismerésnek örvend, s ezért a Németország, Olaszország és Japán részvételével létrejött agresszív szövetséget „antikomintern paktumnak" nevezte. Aligha kell emlékeztetnünk arra, hogy az antikomintern paktum mindegyik részvevője tőkésországok megtámadásával kezdte agresszív tevékenységét. Erre azonban csak néhány évvel később került sor. Amikor a paktum létrejött, a nyugati vezető körök csak a szovjetellenes erők összefogására irányuló terveik megvalósulását látták benne. Az imperialista reakciónak nyilván sürgős volt a dolog... Már Hitler is készülődött.

1937. szeptember 25-én találkozott két diktátor — Hitler és Mussolini. A nagy cécóval megrendezett találkozás Mün-

chenben zajlott le. Mussolini nem panaszkodhatott a fogadás külsőségeire. Minden megtörtént, hogy kellemesen érezze magát. Az állomástól a város központjába vezető út két oldalát római császárok mellszobrai szegélyezték. Talán eljön az az idő, gondolta, amikor a római császárok mellszobrainak galériájában az övé is ott díszeleg majd ...

Szeptember 27-én a két diktátor Berlinbe utazott. Mussolini itt is kedvét lelhette a fogadtatásban. A birodalmi kancellária épületétől az olimpiai stadionig nyitott gépkocsin megtett több kilométeres út valósággal diadalútnak tűnt a szemében — mögötte Adolf Hitler ült. Meg kell adni, a nácik értettek barátaik fogadásához. Minden házon ott lengett az olasz és a német állami lobogó. Az út két oldalán száz meg száz oszlop sorakozott, rajtuk hóhérbárdos vesszőnyaláb és horogkereszt.

1937. szeptember 28-án, München előtt pontosan egy évvel, Berlinben nagyszabású gyűlést tartottak, amelynek az volt a rendeltetése, hogy megmutassa a fasiszta diktátorok szilárd szövetségét, és bizonyos államokat kapitulációra késztessen. Hitler nem fukarkodott a dicsérő szavakkal. Magasztalta vendégét, hisztérikus hangon bizonygatta, hogy Benito Mussolini „minden idők egyik legnagyobb embere, egyike azoknak a ritka lángelméknek, akik nem a történelem szülöttei, hanem maguk csinálják a történelmet". Azoknak, akiket kapitulációra akart késztetni, azt kiáltotta oda, hogy a két fasiszta állam szövetsége „150 millió embert képvisel, s ezeknek az embereknek eltökélt szándékuk váll váll mellett küzdeni a demokratikus internacionálé ragálya ellen és szembeszegülni minden bomlasztási kísérlettel ..."

Mussolini nem maradt adósa. Minden ékesszólását latba vetve, de olaszos kiejtése folytán kevéssé érthető német nyelven megesküdött, hogy örökké barátja lesz a német birodalomnak. „Ha a fasizmusnak barátja van, mindvégig vele tart" — mondotta, s mintegy ébren álmodva kiáltotta: „Holnapra Európa fasiszta lesz!"

„Hirtelen — írja Geneviève Tabouis ismert francia újságírónő visszaemlékezéseiben — hatalmas mennydörgés hallatszott. Szörnyű zivatar tört ki. Villámok cikáztak a vészjósló fellegekkel borított égboltozaton, s ez a kép a félhomályban tragikusan hatott. Zápor zúdult a tömegre, amely hanyatthomlok rohant a villamosok felé."

François-Poncet francia nagykövet ezzel kapcsolatban aznap este megjegyezte:

— Úgy látszik, maguk a természeti erők előre jelzik azokat a szerencsétlenségeket, amelyek a két diktátor szövetsége nyomán rövidesen az emberek fejére szakadnak.

Ugyanakkor szerényen elhallgatta, mennyi sokat tett azokban a napokban ő maga azért, hogy pontosan egy év múlva sor kerülhessen Münchenre, s hogy Franciaország lépésről lépésre kapituláljon a fasiszta diktátor előtt. Márpedig pontosan egy évvel később ott ült Hitler mellett, s Daladier-val együtt aláírta a müncheni egyezményt. François-Poncet ma is él. A második világháború után kifejtett tevékenységének újabb tényeivel egészíthetné ki visszaemlékezéseit. Más idők járnak, ő pedig ugyanaz, aki volt. Továbbra is az az álma, hogy a német imperializmus erői támadásra indulnak a Kelet ellen, a Szovjetunió ellen.

De térjünk vissza a történelemhez.

1937. november 5-én a birodalmi kancellárián tanácskozás volt Hitlernek, von Blomberg tábornagy hadügyminiszternek, von Fritsch vezérezredesnek, a hadsereg főparancsnokának, Raeder tengernagynak, a hajóhad főparancsnokának, Göring vezérezredesnek, a légi haderő főparancsnokának, Neurath birodalmi külügyminiszternek és Hossbach ezredesnek, Hitler szárnysegédének részvételével. A tanácskozásról készült jegyzőkönyvet, amelyet évek múlva a nürnbergi per során bemutattak, Hossbach ezredes őrizte meg. Hitler a tanácskozáson általános vonásokban beszélt a német külpolitika lehetőségeiről, s kérte, hogy „halála esetén kijelentéseit tekintsék végakaratának és utolsó kívánságának". „Németország előtt

— mondotta — most az a kérdés vetődik fel, hogy hol lehet a legkisebb áldozattal a legnagyobb eredményt elérni."[7]

A legfontosabb feladat, jelentette ki, „mindenekelőtt az legyen, hogy egyidejűleg elfoglaljuk Csehszlovákiát és Ausztriát".[8] De hogyan reagálnak majd a nyugati hatalmak, ha Németország hozzálát ezekhez az agresszív cselekményekhez? Nem teszik-e erélyes beavatkozásukkal lehetetlenné a végrehajtásukat? Ez a kérdés természetesen felmerült az összeesküvők előtt. A tanácskozás jegyzőkönyvében erre vonatkozólag Hitler következő sokatmondó kijelentését olvashatjuk: „A Führer: »Anglia és talán Franciaország is minden valószínűség szerint hallgatólagosan már lemondtak Csehszlovákiáról, s már hozzászoktak ahhoz a gondolathoz, hogy egy szép napon Németország megoldja ezt a kérdést.«"[9]

És csakugyan, a nyugati hatalmak reakciós kormánykörei nem várattak magukra sokáig ...

1937. november 19-én Obersalzbergbe érkezett Halifax angol külügyminiszter, hogy „komoly" beszélgetést folytasson Hitlerrel. A háború után lehullt a lepel ennek a diplomáciai megbeszélésnek aligha nevezhető beszélgetésnek titkáról. A két „gentleman" minden formaság mellőzésével rendkívül őszintén váltott szót egymással. Bízvást elmondhatjuk, hogy a vevőnek és az eladónak nem kellett alkudoznia. Halifax teljesítette mindazokat a követeléseket, amelyeket Hitler Németország keleti hadjáratának feltételeként támasztott. Hitler szabad kezet követelt Ausztria, Csehszlovákia és Danzig tekintetében. Halifax erre a követelésre válaszolva kijelentette: „Valamennyi többi kérdést úgy foghatjuk fel, hogy az európai rend megváltoztatására vonatkoznak, ami előbb vagy utóbb valószínűleg bekövetkezik. Ezekhez a kérdésekhez tartozik Danzig, Ausztria és Csehszlovákia. Angliát csak az érdekli, hogy ezek a változások békés fejlődés útján menjenek

[7] A német háborús főbunosok nurnbergi pere. Anyaggyűjtemény. 1. kot. Goszjurizdat 1957. 608—609. old. A továbbiakban: A nurnbergi per anyaga.
[8] Ugyanott, 612 old.
[9] Ugyanott.

végbe . . ."[10] Világosabban már nem is lehet beszélni: foglaljátok el Ausztriát, szálljátok meg Csehszlovákiát, nem fogjuk megakadályozni, de könyörgünk, ne lövöldözzetek, mert nem szándékozunk rá válaszolni. Ausztriát illetően Halifax valamivel később egy még világosabb nyilatkozatot tett: „Az angol nép sohasem fogja megérteni, miért kellene hadat viselnie csupán amiatt, hogy két német állam egyesülni akar."[11]

„Legyen minden előkészítve a vadászathoz . . ."

1938. február 4-én Hitler újabb lépést tett az Európában tervezett agresszió meggyorsításának útján. Ettől kezdve saját kezében összpontosította a fegyveres erők irányítását, és legfőbb parancsnoknak nyilvánította magát.

A nem mindig határozott Neurath helyébe Ribbentropot nevezte ki külügyminiszternek. A Wehrmacht élére a leggátlástalanabb, s magukat nyíltan náciknak valló tábornokokat állította.

1938. február 12-én Hitler, miután a Nyugattól megkapta a szükséges biztosítékokat, magához kérette Schuschnigg osztrák kancellárt. Obersalzbergben, a találkozás színhelyén, mindenki láthatta, milyen kíméletlen katonai nyomást gyakorolnak a nácik egy másik állam vezetőjére annak érdekében, hogy „békésen" egyezzen bele az osztrák szuverenitás felszámolásába és Ausztriának Németországhoz csatolásába. A nürnbergi per folyamán ezzel a találkozóval kapcsolatban előterjesztett részletes beszámolókból egészen nyilvánvalóan kitűnik, milyen következményekkel járt az imperialista hatalmaknak az osztrák népet a német fasizmus igájába hajtó összeesküvése.

A nyugati hatalmak teljesen szemet hunytak a fasiszta Németország agresszív cselszövése fölött. Ez jellemezte a helyzetet, amikor Hitler 1938. február 12-én Obersalzbergben

[10] Dokumentumok és anyagok a második világháború előzményeiről. I. köt. 1937 november—1938. Goszpolitizdat 1948. 35—39. old.
[11] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 30. köt. 14187. old.

megbeszélésre ült össze Schuschnigg osztrák kancellárral. A megbeszélésén kényszeríteni akarta Schuschniggot Ausztria halálos ítéletének aláírására.

Olyan halálos ítéletről volt szó, amelyet aláírása után a legrövidebb időn belül végre szándékoztak hajtani. Hitler azt követelte Schuschniggtól, hogy az osztrák kormányapparátusban igen fontos tisztségekre nevezzen ki nácikat, s biztosítsa Ausztriában a náci propaganda és a náci terror teljes szabadságát. A megbeszélés során a háborúval ijesztgetés rá jellemző módszerét alkalmazta. „Elég kiadnom a parancsot — jelentette ki —, s egyetlen éjszaka leforgása alatt megszűnik a határ . . . Azzal nyilván tisztában van, hogy aligha tudnak akár egy fél órára is feltartóztatni . . ." Schuschnigg a nyugati hatalmakra való célzással gyenge kísérletet tett a védekezésre: „Ebből, kancellár úr, akarva, nem akarva vérontás lenne. Hiszen nemcsak mi vagyunk és nemcsak önök vannak a világon . . ."[12]

Aligha kockáztatja meg ezt a gyámoltalan célzást, ha tudja, hogy Ausztriát már régen eladták Hitlernek éppen azok a nyugati hatalmak, amelyek annak idején a saint-germaini szerződésben garantálták Ausztria függetlenségét.

Közben Keitel és a német vezérkar már mindent megtett, hogy demoralizálja Ausztriát, hogy az ország azonnali katonai megtámadásának benyomását keltse. A német tábornokok a diplomáciai „harcmezőn" is meglehetősen jártasaknak bizonyultak.

A német vezérkar elrendelte olyan álhírek terjesztését, amelyek alapján arra lehet következtetni, hogy katonai akció készül Ausztria ellen:

„. . . *a)* ezt Ausztriában működő különmegbízottaink útján; *b)* a határállomásokon működő vámtisztviselők útján; *c)* kereskedelmi utazók útján kell megvalósítani;

3) a terjesztendő hírek a következő jellegűek lehetnek: *a)* a 7. hadsereg körzetében minden szabadságolás felfüggeszté-

[12] Münchener Illustrierte, 1958. 5. sz. 17. old.

sét várják; *b)* Münchenben, Augsburgban és Regensburgban vasúti szerelvényeket vonnak össze; *c)* Muff vezérőrnagy bécsi katonai attasét tanácskozásra Berlinbe rendelték; *d)* az osztrák határ mentén szolgálatot teljesítő rendőrségi alakulatok erősítést kértek."[13]

Az obersalzbergi megbeszélést követő napon Jodl, a Wehrmacht operatív vezérkarának főnöke, sokatmondó bejegyzést írt naplójába: „Február 12, este. K. (Keitel) tábornok von Reichenau és Sperrle tábornokokkal együtt Obersalzbergben van. Schuschniggra és G. Schmidtre[14] ismét erős politikai és katonai nyomást gyakoroltak. Schuschnigg 23 órakor aláírta a jegyzőkönyvet."[15] Ebben a jegyzőkönyvben arról volt szó, hogy az osztrák kormányt átszervezik, hitlerista ügynököket ültetnek miniszteri bársonyszékbe, köztük Seyss-Inquartot, aki megkapta a belügyminiszteri tárcát, s ilyenformán az osztrák rendőrség teljes ellenőrzésének jogát. A kocka el volt vetve, Ausztria sorsa lényegében eldőlt.

Hát azok a nyugati hatalmak, amelyek Ausztria függetlenségét garantálták, nem reagáltak legalább a forma kedvéért Hitlernek erre az önkényes lépésére? De igen, reagáltak, mégpedig egészen határozott formában. 1938. február 21-én John Simon, az angol kormány tagja, a parlamentben kijelentette, hogy Nagy-Britannia sohasem garantálta külön Ausztria függetlenségét. Simon kétszeresen hazudott, mert Anglia és Franciaország a versailles-i és a saint-germaini szerződésben, továbbá három hatalom (Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország) az 1934. február 17-i nyilatkozatban igenis garanciát vállalt Ausztria függetlenségét illetően. Hitler azonban Simon kijelentése révén újabb bátorítást kapott arra, hogy megadhatja Ausztriának a kegyelemdöfést.

Közeledett Ausztria megszállásának napja.

De ebben az időben rohamosan növekedett Ausztriában a kormánykörök kapituláns politikája ellen irányuló tiltakozási

[13] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. Goszjurizdat 1958. 180. old.
[14] Guido Schmidt osztrák külügyminiszter.
[15] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 179. old.

mozgalom. Nagy jelentőségű volt az illegális munkásszervezetek tevékenysége, amelyeket a Schuschnigg-kormány már 1934-től kezdve kegyetlenül üldözött. Ennek a mozgalomnak nyomására a Schuschnigg-kormány ellenállásra szánta rá magát.

1938. március 9-én bejelentette, hogy az osztrák nép Ausztria jövőjét illetően lehetőséget kap azzal kapcsolatos véleményének kinyilvánítására, hogy továbbra is független állam legyen-e Ausztria, vagy pedig teljesítse a fasiszta Németország csatlakozási követelését, s e vélemény kinyilvánítása érdekében 1938. március 13-án népszavazást rendez. A kormány e döntése nyomán még nagyobb arányokat öltött a küszöbönálló agresszióval szemben a népi ellenállási mozgalom. Ilyen körülmények közt senki sem kételkedhetett abban, hogy ha a nyugati hatalmak legalább valamelyes nyomást gyakorolnak Németországra, Ausztria megmenekül.

Természetesen jól tudták ezt a nácik is, és azokban a végzetes napokban elhatározták, hogy meggyorsítják az események alakulását.

Egészen nyilvánvaló, hogy egy olyan népszavazás, amelyen az osztrák nép szabadon nyilváníthatja ki akaratát, rendkívül kellemetlen volt a hitleri klikk számára, hiszen a csatlakozási politikát az osztrák nép érdekeit és leghőbb vágyát kifejező politikának igyekezett feltüntetni. Az ausztriai náci mozgalom vezetői, Hitler közvetlen ügynökei — Klaussner, Jury, Rainer, Globocnik és Seyss-Inquart — azonnal értesítették a Führert az osztrák kormány szándékáról. Globocnik nyomban Berlinbe utazott.

Hitler tombolt dühében, s elhatározta, hogy bármi áron megakadályozza a népszavazást, amely a náci kormány számára egyáltalán nem kívánatos „akaratnyilvánítással" végződhetett, és az Ausztria ellen tervezett agresszió meghiúsításával vagy legalábbis rendkívül nagy mértékű megnehezítésével fenyegetett. Intézkedéseiről Jodl számol be 1938. március 10-i naplófeljegyzésében:

„Schuschnigg váratlanul és minisztereivel való tanácskozás

nélkül elrendelte, hogy vasárnap, március 13-án, tartsanak népszavazást, ami megfelelő terv, illetőleg előkészítés hiánya esetén a legitimisták[16] számára eredményezne nagy többséget. A Führernek eltökélt szándéka, hogy ezt nem engedi meg.

Mindjárt a március 9-ről 10-re virradó éjszakán magához hívatta Göringet. Von Reichenau tábornokot visszahívatta a Kairóban ülésező Olimpiai Bizottságból. Von Schobert tábornok, valamint Gleise-Horstenau miniszter, aki Bürckel tartományi vezetővel a Pfalzban tartózkodott, ugyancsak parancsot kaptak a visszatérésre. Mindezt Keitel tábornok közölte 9 óra 45 perckor. Keitel 10 órakor érkezett meg a birodalmi kancelláriába. Én von Bieban tábornok kívánságára 10 óra 15 perckor érkeztem oda, hogy átadjam neki a »Fall Otto« (Ottó terv) előkészítésének kidolgozott tervezetét.

13 órakor K. tábornok közölte Canaris tengernaggyal, az operatív vezérkar főnökével, hogy Ribbentrop egy ideig Londonban marad. Neurath átvette a külügyminisztériumot. A Führer ultimátumot akar intézni az osztrák kormányhoz. Bizalmas levél megy Mussolininak. amely ismerteti a Führert akcióra késztető okokat. 18 óra 30 perckor elrendelik a 8. hadsereg (a 3. hadtest-körzet), valamint a 7. és 13. hadtest készenlétbe helyezését (a tartalék hadsereg nélkül)."[17]

1938. március 11-én Hitler utasítást adott az „Ottó tervre", vagyis Ausztria megtámadásának tervére vonatkozóan. Ebben az utasításban, amely homlokegyenest ellenkezett azzal az állításával, hogy „alkotmányos viszonyokat" akar teremteni Ausztriában, a következőket írta: „Ha más rendszabályok nem vezetnek eredményre, fegyveres erők segítségével szándékozom behatolni Ausztriába ... A hadseregnek és a légi haderőnek erre az akcióra kijelölt egységei legyenek előkészítve a behatolásra, illetőleg az akcióra 1938. március 12-én, legkésőbb 12 órakor."

S hogy egészen világos legyen, mennyire becsüli az osztrák állami szuverenitást, az utasításban leszögezte: „Fenntartom

[16] Egy független osztrák királyság hívei.
[17] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 181—182. old.

magamnak a jogot a határ (az osztrák határ — *A. P.*) átlépésének és átrepülésének engedélyezésére, valamint a behatolás idején szükségesnek mutatkozó intézkedések meghozatalára."

A behatolás előkészítésével párhuzamosan a nácik újabb nyomást gyakoroltak Schuschniggra avégett, hogy mondjon le a népszavazásról. 1938. március 11-én éjjel 2 órakor Schuschnigg tanácskozásra hívta össze valamennyi miniszterét. Az osztrák nácik elhatározták, hogy megvárják ennek a tanácskozásnak az eredményét, s abban az esetben, ha egy órán belül nem kapnak semmilyen értesítést, lépéseket tesznek a hatalom megragadására. De 2 óra 30 perckor Seyss-Inquart — aki már a kormány tagja volt — közölte, hogy Schuschnigg kapitulált, lemondott a népszavazásról.

Mint várni is lehetett, a dolog ezzel a kapitulációval nem fejeződött be. Hitlernek szüksége volt Ausztriára, és nem volt szüksége Schuschniggra, még egy ingadozó Schuschniggra sem. Olyan osztrák kormányt akart, amelynek élén Seyss-Inquart áll, hogy azután ez a kormány annak rendje és módja szerint eladja az országot a náci Németországnak. Ezért a népszavazás lefújásának elérése után azt követelte, hogy Schuschnigg mondjon le, és Seyss-Inquartnak adja át a helyét.

A behatolást közvetlenül megelőző órák eseményeiről a Göring és Seyss-Inquart között 1938. március 11-én lefolyt telefonbeszélgetésekről készült feljegyzés ad képet:

„Göring: Hogyan állanak önöknél a dolgok? Lemondott-e ön, vagy van valami újság?

Seyss-Inquart: A kancellár lefújta a vasárnapra kitűzött népszavazást, s így »S« (Seyss-Inquart) és más urak nehéz helyzetbe kerültek. A népszavazás lefújásán kívül széles körű elővigyázatossági rendszabályokra adott parancsot, például este 8 óra utánra kijárási tilalmat rendelt el."

Göring azt válaszolta, hogy véleménye szerint Schuschnigg intézkedései minden tekintetben elégtelenek. Pillanatnyilag nem foglalhat hivatalosan állást, de rövidesen világosan kifejti álláspontját. A népszavazás lefújása szerinte csak halo-

gatás, nem változtat az annak következtében előállt helyzeten, hogy Schuschnigg kancellár felrúgta a berchtesgadeni egyezményt...

Ezt követően Göring beszélt a Führerrel, majd újból felhívta Seyss-Inquartot. Erre a beszélgetésre 15 óra 5 perckor került sor.

„Göring tudomására hozta Seyss-Inquartnak, hogy Berlin egyáltalán nem ért egyet Schuschnigg kancellár döntésével, s hogy Schuschnigg nem élvezi többé a birodalmi kormány bizalmát, mert felrúgta a berchtesgadeni egyezményt. Ezért intézkedései a jövőben nem érdemelnek többé bizalmat. Tehát javasolja Seyss-Inquartnak és a többi nemzetiszocialista miniszternek, hogy nyújtsák be azonnal lemondásukat, s a kancellárt is kérjék fel a lemondásra. Hozzátette, hogy amennyiben egy órán belül nem kap semmilyen értesítést, azt fogja feltételezni, hogy Seyss-Inquartnak nincs többé módja a telefonálásra. Ez azt jelenti majd, hogy az urak benyújtották lemondásukat.

Seyss-Inquart ezután javasolta, hogy a korábbi megegyezés értelmében küldjön táviratot a Führernek. Természetesen Schuschnigg lemondása után az elnök teljhatalmat fog adni Seyss-Inquartnak az új kormány megalakítására."[18]

Pontosan egy óra múlva Göringgel közölték, hogy Schuschnigg lemondott. Göring azonnal azt követelte, hogy a kancellári tisztséget bízzák Seyss-Inquartra. Mindjárt ezután felhívta telefonon a bécsi német nagykövetséget, s amikor azt az értesítést kapta, hogy Ausztriában legalizálták valamennyi náci szervezetet, az osztrák kormány megalakításának kérdésével kezdett foglalkozni. Jóllehet számítása szerint ennek a kormánynak pontosan az Ausztria első osztályú eltemetéséhez, Németországnak való kiszolgáltatásához szükséges ideig kellett hivatalban maradnia, nem állhatta meg, hogy ne adjon utasításokat a személyi összetételére vonatkozóan. A bécsi német nagykövetséggel folytatott telefonbeszélgetés során

[18] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 185—186. old.

megemlítette néhány bizalmasát, akiket okvetlenül be kell venni a kormányba („Frischbock kapja meg a gazdasági és kereskedelmi, Kaltenbrunner az államvédelmi, Bahr pedig a hadügyi tárcát").

Húsz perccel később azonban Göringgel közölték, hogy Miklas osztrák elnök nem volt hajlandó kinevezni Seyss-Inquartot kancellárnak. Éktelen dühre gerjedt, s utasítást adott, hogy nyújtsanak át Miklasnak ultimátumot. Ezt az ultimátumot később állhatatosan tagadta. De az utókor számára, a Nemzetközi Katonai Törvényszék számára fennmaradtak a Göring telefonbeszélgetéseiről készült feljegyzések, s ezek közül az egyiket, azt, amelyik a Seyss-Inquarttal folytatott telefonbeszélgetésről készült, a nürnbergi per során felolvasták.

„Göring: Most jegyezze meg a következőket: Muff altábornaggyal együtt menjenek azonnal az elnökhöz és mondják meg neki, hogy amennyiben nem fogadja el azonnal az ismert feltételeket, a csapatok, amelyek részben már a határon vannak, részben pedig közelednek a határ felé, az egész vonalon megkezdik az előrenyomulást, és Ausztria nem lesz többé. Muff altábornagynak azért kell önnel mennie, hogy haladéktalanul tárgyalni kezdjenek önökkel. Kérem, közölje azonnal velünk Miklas állásfoglalását. Mondja meg neki, hogy most nincs idő tréfálkozásra. Mi csak azért halasztottuk el az akciót, mert hamis értesítést kaptunk önöktől, de most az a helyzet, hogy ma éjjel a határ egész hosszában megkezdődik a bevonulás Ausztriába. A bevonulásra csak abban az esetben nem kerül sor, a csapatokat csak abban az esetben tartjuk vissza a határon, ha 7 óra 30 perckor közli velünk, hogy Miklas kinevezte önt kancellárnak . . .

Ha Miklas ezt négy óra alatt nem tudta megérteni, most kényszerítjük, hogy négy perc alatt értse meg."[19]

Eltelt még egy óra. Göring türelmetlenül várakozott. Este 6 óra 20 perckor irodájában megszólalt a telefon csengője.

[19] A nurnbergi per anyaga. 2. kot. 187. old.

Bécsből hívták. A beszédet rosszul lehetett hallani, de annyit kivett belőle, hogy Miklas még mindig nem nevezte ki Seyss-Inquartot.

A nürnbergi per folyamán Göring megpróbálta Ausztria csatlakozásra kényszerítése idején tanúsított magatartását egy olyan államférfiú magatartásának feltüntetni, akinek legfőbb gondja az volt, hogy a válság az osztrák nép akaratának és Ausztria szuverenitásának tiszteletben tartása alapján oldódjon meg. Persze Göring jól tudta, hogy az erőszak, illetve az erőszakkal fenyegetőzés nem törvényes harci módszer. Arca valósággal elzöldült a dühtől, amikor a Nemzetközi Katonai Törvényszék előterjesztette a telefonbeszélgetéseiről készült feljegyzéseket. („Ugyan melyik tökfilkónak jutott eszébe meghagyni!") Nem nehéz elképzelni, milyen arcot vágott ez a náci basa, amikor közölték vele, hogy Miklas vonakodik kinevezni Seyss-Inquartot. Valósággal beleordította a telefonba:

„Nos, akkor Seyss-Inquart egyszerűen kergesse el! Menjenek ismét hozzá és mondják meg neki kereken, hogy Seyss-Inquart talpra állítja a nemzetiszocialista fegyveres alakulatokat, s öt perc múlva a csapatok az én parancsomra megkezdik az előrenyomulást."

A per folyamán Göring és a többi vádlott megpróbálta olyan színben feltüntetni a dolgot, hogy az osztrák nép türelmetlenül várta a német csapatok bevonulását, s a bevonuló csapatokat a lakosság virággal fogadta. Szó sem volt ellenállásról.

Ezt mondták a hitleristák. Ám Göring az osztrák hazafiak ellenállásának elfojtása végett mindenekelőtt azt vitte keresztül, hogy Ausztriában legalizálják a náci bandákat — az SA- és az SS-alakulatokat —, s ezek a német csapatok bevonulását megelőző órákban terrorcselekményeikkel megfélemlítették a lakosságot. Maga Göring még ezután is félt az osztrák nép ellenállásától. Ezért március 11-én éjjel 11 órakor, az ultimátum határidejének lejárta után, telefonon a következőket mondta Seyss-Inquartnak:

„*Göring:* Jó, én parancsot adok a csapatok előrenyomulására, ön pedig biztosítsa a hatalom megragadását. Közölje a vezető emberekkel, hogy mindenkit hadbíróság elé — bevonuló csapataink hadbírósága elé — állítunk, aki ellenállást tanúsít vagy ellenállást szervez."

Még meg kellett oldani egy igen fontos kérdést: hogyan igazolják a világ előtt a német csapatok bevonulását Ausztriába, hogyan hitessék el a német kormány eljárásának teljes törvényességét?

A német kormányt természetesen kötötte a versailles-i szerződés, amelynek 80. cikkelye szerint Németország elismeri és tiszteletben fogja tartani Ausztria függetlenségét, s egyetért azzal, hogy „ez a függetlenség sérthetetlen legyen".

De vajon a nemzetközi jog megsértése-e az, ha valamely állam kormánya kéri egy másik állam kormányát, hogy tisztelje meg csapatainak bevonultatásával? Igen, a német csapatok 1938. március 12-én csak azután vonultak be Ausztriába, hogy az Osztrák Köztársaság „törvényes kormánya" ilyen irányú kéréssel fordult Németország kormányához. S a hitleri Németország kormánya közzé is tette a sajtóban Seyss-Inquart osztrák kormányának csapatok kiküldését kérő táviratát.

Nos, a nürnbergi per során lehullt a lepel az agresszorok efféle ravaszkodásairól, amelyeknek az volt a rendeltetésük, hogy megtévesszék a népeket és leplezzék az agressziót.

Keppler, a hitleristák fő ausztriai ügynöke, a hatalom meghódítása után diadalmasan jelentette Göringnek: „Most mi vagyunk kormányon."

„*Göring:* Igen, igen! Önök vannak kormányon. Nos, hallgassa figyelmesen, amit mondok. Seyss-Inquart küldjön ide táviratot a következő szöveggel. Diktálok. Írja. »Az ideiglenes osztrák kormány, amely a Schuschnigg-kormány lemondása után feladatának tekinti a béke és a rend helyreállítását Ausztriában, jelen táviratában azzal a sürgős kéréssel fordul a német kormányhoz, hogy támogassa e feladat megvalósításában, s legyen segítségére a vérontás elhárításában. Evé-

gett kéri a német kormányt, hogy küldjön mielőbb német csapatokat.«

Keppler: Az SA és az SS egységei az utcákon menetelnek, de minden csendes.

Göring: Akkor csapataink ma átlépik a határt, rendben van?

Keppler: Igen.

Göring: Nos, Seyss-Inquart küldje a táviratot minél előbb.

Keppler: Jó, küldjék el Seyss-Inquartnak a távirat szövegét a miniszterelnökségre.

Göring: Kérem, mutassa meg neki a távirat szövegét, s mondja, hogy kérjük ... Egyébként nem is kell táviratot küldenie, csak jelentse ki: »Beleegyezem.«"[20]

Ehhez a beszélgetéshez aligha van szükség kommentárra. Csak annyit mondunk, hogy utána Göring igyekezett a külföld előtt minél tetszetősebb színben feltüntetni lépéseit. Ezért Ribbentrop londoni német nagykövettel folytatott telefonbeszélgetésében meghagyta:

„*Göring:* Közölje Halifaxszel és Chamberlainnel a következőket: »Nem igaz az, hogy Németország ultimátumot adott át. Ez Schuschnigg hazugsága, ugyanis Seyss-Inquart, Gleise-Horstenau és Jury adtak át neki ultimátumot. Továbbá, nem igaz az, hogy mi ultimátumot juttattunk el az elnökhöz. Ezt az ultimátumot mások adták át, s tudomásom szerint csak a katonai attasé volt jelen, akit Seyss-Inquart hívott meg bizonyos technikai kérdésekkel kapcsolatban« ... »Ezenkívül hadd jelentsem ki, hogy Seyss-Inquart telefonon és táviratban állhatatosan kért bennünket csapatok küldésére, mert nem tudta, mi a helyzet Bécsben stb. — Bécsben ugyanis fegyvereket osztottak szét. És azt sem tudhatta, hogyan reagál majd a Hazafias Front, amely mindig olyan nagy lármát csapott.«"[21]

De Göring fölöslegesen nyugtalankodott Halifax és Chamberlain állásfoglalását illetően.

1938. március 11-én Londonban Ribbentrop megbeszélést

[20] A nurnbergi per anyaga. 2. köt. 189. old.
[21] Ugyanott, 190—191. old.

folytatott velük. Sok év múlva, 1946. március 29-én Ribbentrop a nürnbergi per folyamán elhangzott vallomásában a következőket mondta erről a megbeszélésről:

„*Ribbentrop:* Utána, a következő délelőtt, hosszú megbeszélésem volt lord Halifaxszel. Ő ugyancsak kapott értesüléseket Ausztriából, s én az ottani helyzet pontos ismerete nélkül igyekeztem őt meggyőzni arról, hogy jobb lenne ezt a kérdést valamilyen formában haladéktalanul megoldani... Lord Halifax nagyon nyugodtan hallgatott meg, s azt mondta, hogy villásreggeli közben még módom lesz erről a kérdésről Chamberlainnel beszélgetni. Ezután hosszan tartó megbeszélésem volt Chamberlainnel. A beszélgetés folyamán mister Chamberlain ismételten hangsúlyozta, hogy megegyezésre kíván jutni Németországgal. Rendkívül megörültem kijelentésének, s azt mondtam neki, hogy szilárd meggyőződésem szerint a Führernek ugyanez a kívánsága... Röviddel e megbeszélés után távirat érkezett Ausztriából... Mister Chamberlain és lord Halifax magukhoz kérettek... Azt mondtam nekik, hogy természetesen nincsenek pontos értesüléseim: előbb ultimátumról érkezett hír, majd a német csapatok bevonulásáról. Megállapodtunk abban, hogy igyekezni fogok összeköttetésbe lépni kormányommal, s hogy lord Halifax délután eljön hozzám a nagykövetségre a kérdések megtárgyalása végett. Hangsúlyozni akarom, hogy Chamberlain úr ezúttal is higgadt, s megítélésem szerint nagyon ésszerű álláspontot foglalt el Ausztria kérdésében. Délután lord Halifax eljött hozzám, s hosszan tartó megbeszélésem volt vele. Abban az időben tették közzé a német csapatok bevonulásának hírét, és hangsúlyozni szeretném, hogy ez a megbeszélésünk rendkívül barátságos hangnemben folyt le, s hogy utána meghívtam az angol külügyminisztert Németországba. *Elfogadta a meghívást, kijelentette, hogy örömmel jön, és megkért, hogy legyen minden előkészítve a vadászathoz.*"[22]

Ribbentrop egészen fellelkesült a hitleri klikk és Chamber-

[22] A nurnbergi per gyorsírásos jegyzokonyve. 17. kot. 417. old.

lain közötti kölcsönös megértés láttán. Akkoriban nem győzte eleget magasztalni Halifax és Chamberlain államférfiúi bölcsességét. Saját diplomáciai sikereitől megmámorosodva 1938. március 13-án telefonon beszámolt a megbeszélésről Göringnek. A telefonbeszélgetésükről készült feljegyzés kivonatos tartalma a következő:

„*Ribbentrop:* Valamit közölni akarok önnel, Göring úr. A napokban villásreggeli után megbeszélést folytattam Chamberlainnel. Ő nagyon jó benyomást tett rám. Levelet adott át nekem — valami újat a Führer számára ... Chamberlainről a legjobb benyomásaim vannak.

Göring: Örömmel hallom ..."

Így adták el és árulták el Ausztriát.

Nem csekély szerepük volt ebben az amerikai reakciós köröknek. Az Egyesült Államok a hitleri agressziónak a Szovjetunió ellen irányítása érdekében Angliát és Franciaországot mindenképpen münchenista politikájuk folytatására buzdította. Dieckhoff washingtoni német nagykövet Ausztria megszállásának napjaiban azt jelentette a német külügyminiszternek, hogy az amerikai külügyminisztérium „megértést tanúsított az Ausztriával kapcsolatos német akció iránt".[23] Amikor Schuschnigg megpróbált népszavazást rendezni Ausztriában, az amerikai külügyminisztérium erre a kísérletre nyilvánvaló ingerültséggel reagált. „Schuschniggnak a népszavazásra vonatkozó rendelete — jelentette Dieckhoff Berlinbe — az Egyesült Államokban aggodalmat, sőt elégedetlenséget keltett. Az amerikai külügyminisztérium szerint Schuschnigg »fejjel megy a falnak«. Bírálták a népszavazás feltételeit. Schuschnigg lemondását az események logikus következményének tartották. Seyss-Inquart kancellárságát nyugodtan fogadták, s Seyss-Inquartnak csapatok (német csapatok — *A. P.*) küldésére vonatkozó kérését teljes megértéssel vették tudomásul. A német csapatoknak Ausztriába való bevonulásáról szóló közlemény jóakaratú volt Németország szempontjá-

[23] *B. J. Stejn:* Burzsoá történelemhamisítók. 1919—1939. Izdatyelsztvo AN SZSZSZR 1951. 74. old.

ból." Dieckhoff jelentése szerint az amerikai külügyminisztérium, „miután megvizsgálta Hitler 1938. március 12-i[24] felhívását, semmilyen rosszallást nem nyilvánított".[25] A hitlerista nagykövet bizonyára azt várta, hogy az Egyesült Államok Ausztria nyílt elfoglalására élesen fog reagálni — legalább a felháborodott amerikai közvélemény megnyugtatása érdekében. De ez nem történt meg. Borah szenátor olimposzi nyugalommal jelentette ki: „Ausztria csatlakozása egészen természetes és elkerülhetetlen, s egyáltalán nem érinti az Egyesült Államokat."[26]

A kialakult helyzetben csak a Szovjetunió ítélte el határozottan a náci agressziót, és hívott fel az agresszorok további terveinek megakadályozására. A Szovjetunió külügyi népbiztosa a sajtó képviselői előtt kijelentette: „Az a tény, hogy az utóbbi négy év folyamán megsértették a népszövetségi egyezményben, valamint a párizsi Briand—Kellogg-szerződésben megjelölt nemzetközi kötelezettségeket, egyes államok megtámadtak más államokat — a szovjet kormányt arra indította, hogy kifejezésre juttassa nemcsak az e nemzetközi bűncselekményekkel szembeni rosszallását, hanem azt is, hogy kész aktívan részt venni az agresszor kollektív visszaverésére irányuló minden intézkedésben, s még azzal sem törődik, ha kapcsolatai az agresszorral ezáltal szükségképpen megromlanak. A szovjet kormány már figyelmeztetett arra, hogy a nemzetközi passzivitás és az agressziónak egy esetben büntetlenül hagyása végzetszerűen az ilyen esetek megismétlődését és elszaporodását vonja maga után. Sajnos, a nemzetközi élet eseményei igazolják e figyelmeztetés helyességét. Ausztria katonai megszállása és az osztrák nép erőszakos megfosztása politikai, gazdasági és kulturális függetlenségétől — újabb bizonyítékot szolgáltat helyessége mellett.

Míg régebben agresszióra Európától többé-kevésbé távol eső kontinenseken vagy Európa peremén került sor, ahol az ag-

[24] A hitleri csapatok Ausztriába való bevonulásának napja.
[25] *B. J. Stejn:* Id. mű, 75. old.
[26] A nurnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 24. kot. 11268. old.

resszió áldozatain kívül csak néhány legközelebbi ország érdekei szenvedtek sérelmet, ezúttal Európa szívében követtek el erőszakot, s ez nemcsak az agresszorral mostantól kezdve határos 11 ország számára teremtett kétségtelen veszélyt, hanem valamennyi európai és nemcsak európai ország számára. Veszélybe került . . . a kis népek területi sérthetetlensége, s mindenesetre politikai, gazdasági és kulturális függetlenségük. Ezeknek a népeknek elkerülhetetlen leigázása azonban megteremti a nagy államokra is gyakorolt nyomás, sőt megtámadásuk feltételeit."[27]

[27] Dokumentumok és anyagok a második világháború előzményeiről. I. köt. 103—104. old.

„Kell-e még mindig szégyenkeznünk München miatt?"

Ausztria meghódítása lényegesen megjavította a hitleri Németország katonai és stratégiai pozícióit. Ebben az értelemben fölöttébb jellemző Jodlnak, Hitler bizalmas katonai tanácsadójának 1943. november 7-i kijelentése:

„Az osztrák csatlakozás folytán... nemcsak régi nemzeti célunkat értük el, hanem harci erőnk is megnövekedett, s jelentősen megjavult a stratégiai helyzetünk. Addig az ideig Csehszlovákia területe fenyegetően nyúlt be közvetlenül Németországba (darázsderék módjára összeszűkítette Franciaország irányában, s olyan terület volt, amely légi támaszponttá válhatott a szövetségesek, különösen Oroszország számára). Ezúttal Csehszlovákia maga került harapófogóba. Stratégiai helyzete annyira kedvezőtlen lett, hogy áldozatul kellett esnie bármely támadásnak, amelyet közvetlenül a célra törően, erélyesen és hatékony nyugati segély érkezése előtt folytattak le."[1]

Ausztria meghódítása csak egy szakasz volt a nyugati hatalmak münchenista politikájának útján. Hiszen a nyugati hatalmak továbbra is a hitleri Németországnak a Szovjetunió ellen irányítását tekintették fő céljuknak.

Csehszlovákiára került a sor. A láthatáron már kirajzolódott München a maga klasszikus formájában. Bátran mondhatjuk, hogy a nyugati hatalmak a háború előtti politika egyetlen szakaszában sem mutattak annyi gondoskodást Hit-

[1] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. Goszjurizdat 1958. 193. old.

ler iránt, olyan igyekezetet a hitleri agresszív tervek realizálásának meggyorsítására, mint az 1938 március—szeptemberi időszakban.

Semmi sem siettette annyira a rengeteg áldozatot, tengernyi emberi szenvedést követelő 1939—1945. évi világkatasztrófát, mint a nyugati hatalmaknak abban az időszakban folytatott politikája.

Természetesen akkor — 1938-ban — nem mindenki látta világosan, hogy München mögött egy nagy háború lappang, korántsem mindenki előtt volt világos, hogy Chamberlain, Halifax és Bonnet arcátlanul hazudtak, amikor Münchenből visszatérve „megbékéltetőknek", olyan embereknek tüntették fel magukat, akik megmentették Európát a háborútól.

Csak a nürnbergi per, a müncheni esetnek ott végrehajtott kórbonctani vizsgálata után nem „rejtély" többé München azoknak a nyugati nyárspolgároknak szemében sem, akik még mindig hittek a müncheni „megbékéltetők" őszinteségében.

Ugyanakkor a történelem nyilvánvalóan megmutatta, hogy München végeredményben a nyugati hatalmak elképesztő politikai baklövése volt. Nem sikerült túljárniuk a történelem eszén, ellenkezőleg, saját fejükkel fizettek, és a szovjet hadsereg erőfeszítései nélkül senki sem kezeskedhetett volna a „nyugati demokrácia" sorsáért.

A burzsoá diplomácia történetének nincs még egy olyan szégyenletes lapja, mint München. Maga a „münchenista" szó sértő megjelölés lett.

A második világháború befejezése után sokan még azok közül a burzsoá politikusok közül is kénytelenek voltak elismerni, hogy a münchenista politika kudarccal végződött, a német imperializmus megerősödéséhez, a Nyugat nagyarányú károsodásához vezetett, akik München idején különféle igazolást találtak számára.

Ámde olyan mértékben, ahogyan a nyugati hatalmak vezető körei a háború után kezdtek eltávolodni a Szovjetunióval való együttműködés politikájától, ahogyan a szovjetellenes

szempontok kezdték döntő módon meghatározni magatartásukat — egyre gyakrabban szólaltak meg hangok a münchenista politika védelmében.

A Nyugatnak a német kérdésben folytatott egész háború utáni politikája, amely a német militarizmus feltámasztására, s Nyugat-Németországnak a Szovjetunió és más szocialista országok elleni támadás felvonulási területévé változtatására irányul, világos bizonyítéka annak, hogy egyes nyugati körök szeretnék megismételni — eredményesebben — a háború előtt folytatott münchenista politikát.

A burzsoá történelemhamisítók mind a mai napig megpróbálják igazolni Münchent és előidézőit. Még Churchill is — aki egyébként a második világháborúról szóló emlékirataiban bírálja Chamberlain politikáját — azt állítja, hogy Münchenben Chamberlaint „őszinte békeszeretet" vezérelte. John W. Wheeler-Benett angol történész ugyanakkor, amikor a német militarizmust kemény szavakkal ostorozza, Chamberlain és Daladier müncheni álláspontját, a rájuk jellemző sajátos „reálpolitikai érzékre"[2] hivatkozva, igazolni igyekszik.

Bacon, a neves angol filozófus, a latin közmondást más szavakkal megfogalmazva azt tanácsolta, hogy a halottakról vagy semmit se mondjunk, vagy mondjuk meg az igazat. Sok angol lap semmibe vette a tanácsát, amikor megemlékezett München 20. évfordulójáról. Így például az „Observer" című befolyásos angol lap 1958. szeptember 28-i száma terjedelmes cikket közölt Sebastian Haffner tollából. Haffner igazolni igyekezett cikkében Chamberlain politikáját, s el akarta hitetni az olvasóval, hogy München megszervezői csak két dolog között választhattak: vagy nagy háború, amelyre Európa nem volt felkészülve, vagy Csehszlovákia átengedése Hitlernek. „Az volt a kérdés — írta —, hogy tanúsítsanak-e ellenállást Németországgal szemben, s ezzel komolyan kockáztassák egy újabb háború kirobbanását, vagy nyugodjanak bele az új erőviszonyokba, ezeknek megfelelően vizsgálják felül az európai ha-

[2] Az idézet forrása Novaja i Novejsaja Isztorija, 1958. 4. sz. 145. old.

tárokat és a szerződéseket Németország javára, s kössenek egyezményt Németországgal." S Hitler nem beszélt arról, hogy teljesen „le akarja törölni a föld színéről valamelyik országot" — folytatta Haffner. Reálisnak tűnő, korlátozott és a józan ésszel egyáltalán nem ellenkező célt tűzött maga elé: valamennyi tisztavérű német egyesítését egységes birodalomban. „A németek Csehországban önálló nemzeti létüket védelmezték."

Így próbálják napjainkban egyszersmind igazolni az Ausztria, Csehszlovákia és Lengyelország ellen tudvalevőleg „minden német egyesítésének és az üldözéstől való megvédésének" jelszavával folytatott agressziós hitleri politikát.

Aligha kell emlékeztetnünk az olvasót arra, hogy Adenauer környezete, ebben a tekintetben a náci elődök nyomdokait követve, most is a „faji közösség" jelszavával állította fel a területi hódítások gátlástalan revansista programját. A német revansisták újra az osztrák csatlakozás és a Szudéta-vidék elfoglalása mellett ágálnak, lengyel területeket követelnek.

A „Manchester Guardian" című angol lap 1958. szeptember 30-i számában megpróbálja elhitetni olvasóival, hogy a müncheni paktum valamennyi részvevőjét tisztességes szándékok vezették. „Hogyan látjuk húsz év távlatából ezt a világraszóló ügyet, amely annak idején olyan nagy port vert fel? — kérdezi a lap. — Vajon a világháború kirobbantásához vezető út egyik szakaszának tekintette-e Hitler a Szudéta-vidék megszerzését, és vajon segítségére akart-e lenni ebben Chamberlain?"

„Szó sincs róla — olvassuk a „Manchester Guardian"-ben —, a müncheni dráma főszereplői őszinték voltak... Valóban azt hitték, hogy biztosították Európa békéjét..."

George P. Tailor, a „Manchester Guardian" szóban forgó cikkének szerzője azt állítja, hogy München nyugati részvevői azért kapituláltak Hitler előtt, mert a fasiszta Németországot katonailag mindenhatónak, Angliát és Franciaországot pedig az idő szerint gyengének tartották. „A müncheni tanácskozás

részvevői előtt — írja cikkében — kirajzolódott Guernica[3] baljós árnyéka. Mindenki úgy vélekedett, hogy London és Párizs a háború megkezdését követő néhány óra alatt a föld színével válik egyenlővé."

Mi a tanulság ebből az egész történetből? — kérdezi befejezésül Tailor, és a következőket válaszolja: „A békítés nemes eljárás volt, még akkor is, ha nem olyan embernél alkalmazták (Hitlerről van szó — *A. P.*), akinél alkalmazni kellett, s a békítés szó továbbra is nemes szó marad a diplomáciai lexikonban."

Különösen nagy aktivitást tanúsított a „Sunday Express", amely terjedelmes cikket közölt hasábjain Beverley Baxter angol parlamenti képviselő tollából. Elképesztett már maga a cikk sokatmondó címe is: „Kell-e még mindig szégyenkeznünk München miatt?"

És minél tovább olvassuk a cikket, annál világosabbá válik, hogy kettős célja van: a történelem meghamisítása és annak igazolása, hogy a történtek megismétlődése új feltételek között lehetséges.

Beszélik, hogy az 1870—1871-es francia—porosz háború után Moltke grófot hivatalos porosz történészek keresték fel, s bejelentették, hogy szándékukban áll megírni a Franciaország ellen viselt győzelmes háború történetét. Természetesen, mondották a történész urak, igen hálásak lennénk őexcellenciájának, ha tanácsaival, útmutatásaival segítene egy olyan történet megírásában, amely méltó a porosz katonai hírnévhez. Az öreg Moltke fölöttébb elcsodálkozott, sőt mintha fel is háborodott volna: „Már bocsássanak meg, uraim, miféle tanácsokat, miféle útmutatásokat akarnak?... Írják meg a valóságot, csakis a valóságot... de nem a teljes valóságot."

Beverley Baxter, az angol parlament tiszteletre méltó képviselője — egyébként a második világháború sok más törté-

[3] Guernica — spanyol város Vizcaya-tartományban. Az 1936—1939. évi fasiszta lázadás és olasz—német intervenció idején a német légi haderő egységei a védtelen Guernicát 1937. április 26-án romhalmazzá változtatták.

netírójához hasonlóan —, tovább ment ennél a tanácsnál, s elhatározta, hogy a „teljes valótlanságot" írja meg.

Baxter cikkének vezérfonala az, hogy München vereség volt a hitlerista tábornokok szempontjából. „Napjainkban, 1958-ban, gyakran halljuk — írja —, hogy ez meg ez akarta Münchent... De mit mondtak és mit írtak akkor a német tábornokok? Kezünkbe került naplókból megtudjuk, hogy *Münchent a maguk szempontjából teljes katasztrófának* (az én kiemelésem — *A. P.*) tekintették... Azt írták, hogy Chamberlain rászedte a Führert, s a villámháború, amelynek megkezdésére csak a jeladást várták, kitolódott."[4]

Az elgondolás világos. A hitleri Wehrmacht teljesen mozgósítva volt, készen állt egy nagy háborúra, amely egész Európát fenyegette, s amelyet Hitler és tábornokai 1938 nyarán akartak kirobbantani. Csakis erről ábrándoztak, de Chamberlain Berchtesgadenbe repült és meghiúsította ezt a villámháborút. Baxter véleménye szerint éppen ezért „Chamberlain olyan mártírként kerül be a történelembe, aki célpontul tartotta oda mellét a sértések és a megvetés nyilai elé avégett, hogy a világ civilizált népei időt nyerjenek harci szellem és bátorság gyűjtéséhez".

Míg Angliában München és Chamberlain igazolásával próbálkoznak, addig az amerikai történészek azzal a történelmi valóságnak ellentmondó állítással hozakodnak elő, hogy az „izolációs" politikát folytató Egyesült Államok távol állt az európai ügyektől, többek között Münchentől.

Eszerint a burzsoá történelemhamisítók mind a mai napig megpróbálják kiforgatni München lényegét. A történelem meghamisításával, többek között azzal az állítással egyidejűleg, hogy Beneš polgári csehszlovák kormánya mindent megtett a köztársaság megmentése érdekében, igyekeznek befeketíteni a Szovjetunió következetes elvi külpolitikáját. Provokációs erőfeszítéseik során annak a rágalmazó állításnak

[4] Sunday Express, 1958. szeptember 28.

nyílt hangoztatásáig mennek, hogy a Szovjetunió nem szándékozott tényleges segítséget nyújtani Csehszlovákiának.

Sokat írtak Münchenről különböző szempontok alapján — igazságot és arcátlan hazugságot egyaránt. Azon, hogy a müncheni napokban hazudtak, senki sem csodálkozhatott és nem csodálkozhat. Az, hogy olyan cinikusan hazudnak most, miután vérzivatarként végighömpölygött Európán a háború, amelyhez München nyitott „szabad utat", mélységesen felháborít. Milyen kevésre becsülik az emberi emlékezőképességet azok, akik manapság, alig több mint két évtized múltán, így meghamisítják a történelmet!

A szerző nem tűzi ki feladatául a Münchennel összefüggő kérdések egész komplexumának ismertetését. Ennek már nagy irodalma van. Csupán arra törekszik, hogy a nürnbergi pernek az olvasók széles rétegei előtt ismeretlen, illetve kevéssé ismert anyaga alapján kiegészítse München történetét, s általában a második világháború egész előtörténetét.

A májusi válság

A szovjet kormány, amelyet aggasztott a világ további sorsa, mindjárt az Ausztria elfoglalását követő napokban felhívta a figyelmet arra, hogy az agresszor megfékezésére irányuló kollektív intézkedések nélkül Ausztria csak az első, de korántsem az utolsó szem lesz Hitler agressziós politikájának láncolatában.

„Elsősorban Csehszlovákiát fenyegeti veszély — állapította meg a Szovjetunió Külügyi Népbiztosságának fentebb már idézett 1938 márciusi nyilatkozata —, majd pedig az agresszió ragályossága folytán újabb nemzetközi konfliktusok kirobbanásának veszélye fenyeget..."

A szovjet kormány kijelentette, hogy továbbra is hajlandó részt venni olyan kollektív akciókban, amelyeket vele együtt határoznak el, s amelyek célja az agresszió elharapózásának megakadályozása és egy újabb világmészárlás megnöveke-

dett veszélyének kiküszöbölése. Felhívta az államokat, hogy a Népszövetség keretein belül vagy azokon kívül haladéktalanul lássanak hozzá a körülmények folytán szükségessé vált gyakorlati rendszabályok megtárgyalásához. „Holnap már késő lehet — állapította meg a szóban forgó nyilatkozat —, de ma még van idő erre, ha az államok mind, s különösen a nagyhatalmak határozott és félreérthetetlen álláspontra helyezkednek a béke kollektív megmentésének kérdésében."[5]

A nyugati hatalmak semmibe vették a Szovjetunió figyelmeztetését, elutasították a kollektív biztonsági rendszer létrehozására irányuló valamennyi javaslatát, s mindent megtettek annak érdekében, hogy meggyorsítsák ennek a „holnapnak" bekövetkezését. Határozott és félreérthetetlen álláspontra éppen annak érdekében helyezkedtek, hogy minél gyorsabban megvalósítsák a müncheni összeesküvés célját — a Szovjetunió elleni támadást.

Ezzel magyarázható, hogy Ausztria bekebelezése után a nyugati hatalmak a legmesszebbmenően támogatták a náci diplomáciát Csehszlovákia ellen irányuló agressziós törekvéseiben.

1938. május 14-én a „Daily Express" című befolyásos angol lap a következőket írta: „Az a körülmény, hogy Németország elfoglalta Ausztriát, semmit sem változtat. Elvégre Ausztria német ország volt azt megelőzően is, hogy Hitler bevonultatta oda csapatait. Nekünk saját dolgainkkal kell törődnünk. Csehszlovákia ügye — nem tartozik ránk."[6] Nemcsak ez az angol lap vélekedett így. Erre az álláspontra helyezkedett az egész nyugati diplomácia. Csehszlovákia sorsa már jóval München előtt eldőlt. S egyáltalán nem azért, mert a nyugati imperialisták megrémültek a hitleri katonai gépezet erejétől: nagyon jól tudták, hogy 1938 elején a nácik még nem rendelkeztek ezzel az erővel. A szovjet népnek a szocializmus békés építésében elért óriási sikerei nyugtalanították,

[5] Izvesztyija, 1938. március 18.
[6] Az idézet forrása *G. A. Gyeborin:* A második világháború. Vojenizdat 1958. 20. old.

az első munkás-paraszt állammal szemben érzett vad gyűlöletük vakította el őket. Csehszlovákia szabadságának és függetlenségének ügye csakugyan nem tartozott rájuk, ebben a tekintetben teljesen egyetérthetünk a „Daily Express" kijelentésével. Amire a nyugati diplomácia valójában törekedett, Csehszlovákia kiszolgáltatása, s ezen áldozat révén a hitleri agressziónak kelet felé, a Szovjetunió ellen irányítása volt.

Jellemző, hogy a német imperialisták eleinte számoltak azzal — s ezt is jól tudták a nyugati országok reakciós körei

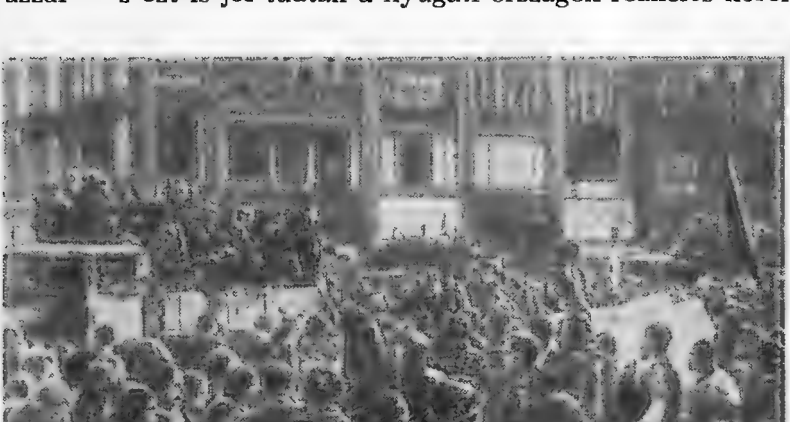

Tiltakozó gyűlés Prágában a nyugati hatalmak politikája ellen

—, hogy Csehszlovákia elfoglalásához fegyveres támadásra lesz szükség. Még csak nem is gondoltak arra, hogy rabló étvágyukat oly könnyen kielégíthetik. Éppen Csehszlovákia fegyveres elfoglalása, Csehszlovákia megtámadása céljából dolgozták ki a „Fall Grün" (Zöld terv) néven ismert hírhedt hadműveleti tervet. Az e tervvel kapcsolatos utasításban Hitler leszögezte: „Véglegesen elhatároztam Csehszlo-

vákia szétzúzását hadműveleti úton, a legközelebbi jövőben."[7]

A „Zöld tervet" azonban félretették. Csehszlovákia néptömegeinek hatalmas arányú hazafias megmozdulása hazájuk védelme érdekében, a Szovjetunió határozott állásfoglalása, az a kijelentése, hogy kész hatékony katonai segítséget nyújtani Csehszlovákiának, mindez lelohasztotta a fasiszta területrablók harci hevét, s arra késztette őket, hogy új utakat keressenek agresszív terveik megvalósításához.

Amikor Európát az a veszély fenyegette, hogy a német hadsereg fegyveres támadást indít Csehszlovákia ellen, a Szovjetunió volt az egyetlen olyan állam, amely — az 1935. évi szovjet—csehszlovák szerződés szelleméhez híven — határozottan és félreérthetetlenül kijelentette, hogy kész szembeszállni a fasiszta agresszorokkal. 1938. április 23-án Zdenek Fierlinger moszkvai csehszlovák nagykövet közölte a csehszlovák kormánnyal: „A Szovjetunió, ha igénylik tőle, Franciaországgal és Csehszlovákiával való megegyezés alapján kész minden intézkedésre Csehszlovákia biztonságát illetően."[8]

Az 1935. évi szovjet—csehszlovák szerződés a Szovjetunió segítségét Csehszlovákia részére ennek fegyveres megtámadása esetén ahhoz a feltételhez kötötte, hogy ugyanakkor Franciaország is segítséget nyújt. De más akadálya is volt annak, hogy a Szovjetunió megsegítse Csehszlovákiát: a lengyel és a román burzsoá kormány nem akarta átengedni területén a szovjet csapatokat, márpedig a Szovjetuniónak akkor nem volt közös határa Németországgal vagy Csehszlovákiával. Mindeme körülmények ellenére a szovjet kormány még abban az esetben is kész volt katonai segítséget nyújtani a csehszlovák népnek, ha Franciaország megtagadja segélynyújtási kötelezettségét (ami München napjaiban be is következett). Megcáfolhatatlanul bizonyítják ezt vezető szov-

[7] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 261. old.
[8] Voproszi Isztoriji, 1958. 2. sz. 80. old.

jet államférfiaknak azokban a napokban tett nyilatkozatai. V. P. Potyomkin, a Szovjetunió külügyi népbiztosának helyettese, már 1938. március 15-én kijelentette Zdenek Fierlinger moszkvai csehszlovák nagykövetnek, hogy a Szovjetunió feltétel nélkül kész teljesíteni a Csehszlovákiával kötött szerződésből fakadó kötelezettségét.[9] 1938 márciusának végén a szovjet fegyveres erők csehszlovákiai képviselője biztosította a csehszlovák vezérkart, hogy a szovjet csapatok a francia segítségtől függetlenül nyomban Csehszlovákia segítségére sietnek, ha a hitleri Németország megtámadná.[10] M. I. Kalinyin, a Legfelsőbb Szovjet Elnökségének elnöke, a nemzetközi helyzetről tartott beszédében megállapította, hogy a szovjet—csehszlovák szerződés „nem tiltja a feleknek egymás kölcsönös megsegítését, nem várva be Franciaországot".[11] És végül I. V. Sztálin 1938 májusában Klement Gottwald révén közölte Benešsel, hogy „a Szovjetunió kész katonai segítséget nyújtani Csehszlovákiának abban az esetben is, ha Franciaország ezt nem teszi — ami a szovjet segítség feltétele volt —, sőt még abban az esetben is, ha a Beck-kormány vezette Lengyelország, illetve a bojári Románia megtagadja a szovjet csapatok átengedését". Egyszersmind kijelentette, hogy „a Szovjetunió csak azzal a feltétellel nyújthat segítséget Csehszlovákiának, ha maga Csehszlovákia védekezni fog és kéri a szovjet segítséget".[12]

A Szovjetunió szilárd és határozott állásfoglalását az akkori csehszlovák kormány képviselőinek nyilatkozatai is tanúsítják. Többek között Krofta csehszlovák külügyminiszter 1938. május 30-án Sz. Sz. Alekszandrovszkij prágai szovjet ügyvivőnek kijelentette: Csehszlovákiát nagyon bátorítja „az a biztos tudat, hogy a Szovjetunió egészen komolyan és min-

[9] Lásd München történetének újabb dokumentumai. Goszpolitizdat 1958. 2. sz. okmány.
[10] Lásd ugyanott, 6. sz. okmány.
[11] *M. I. Kalinyin:* A nemzetközi helyzetről. Beszéd a moszkvai Leningrádi kerület agitátorainak, propagandistáinak és előadóinak 1938. április 26-i értekezletén. Izdatyelsztvo Molodaja Gvargyija 1938. 15. old.
[12] Pravda, 1949. december 28.

den ingadozás nélkül szándékozik és készül megsegíteni Csehszlovákiát tényleges szükség esetén".[13]

Ugyanakkor, 1938 tavaszán, a Szovjetunió külügyi népbiztosa a Népszövetség rendes ülésszakán javasolta Bonnet francia külügyminiszternek, hogy a szovjet, a francia és a csehszlovák vezérkar képviselői kezdjenek tárgyalásokat, s tegyenek közös lépéseket Lengyelország és Románia diplomáciai befolyásolására, Csehszlovákia hatékony megsegítésének szükségessége esetén a Vörös Hadsereg egységeinek átengedése kérdésében elfoglalt álláspontjuk megváltoztatása céljából.[14] A szovjet diplomácia a Csehszlovákia megsegítéséhez szükséges kedvező nemzetközi feltételek megteremtéséről is gondoskodott.

Ilyenformán a Szovjetunió minden tőle telhetőt megtett annak érdekében, hogy álláspontját Csehszlovákia is, Franciaország is világosan lássa, s hogy a hitleristák is jól megértsék. A fentebb ismertetett dokumentumok napnál világosabban bizonyítják a Szovjetuniónak azt az eltökélt szándékát, hogy megadja Csehszlovákiának a szükséges katonai segítséget, ha a náci Németország megtámadná.

A Szovjetunió állásfoglalása és a csehszlovák népnek az ország megvédése jegyében kibontakozó hazafias megmozdulása folytán a hitleristák indulatuk visszatartására kényszerültek. A kialakult helyzetben nem volt kedvük a tisztán katonai megoldásra. A „Zöld tervet" rögtön elejtették. Sietve más megoldás után kezdtek kutatni. Ámde ez a más megoldás csak úgy volt lehetséges, hogy erőteljesen támogatták őket a nyugati hatalmak, amelyek Hitlert mindenáron a Kelet ellen akarták irányítani.

És Hitler nem tévedett. A nyugati hatalmak diplomáciája ezekben a napokban lázas tevékenységet fejtett ki, minden módon nyomást gyakorolt Csehszlovákiára avégett, hogy Hitler előtti kapitulációra kényszerítse.

1938. június 13-án Kennedy londoni amerikai nagykövet

[13] München történetének újabb dokumentumai. 16. sz. okmány.
[14] Lásd ugyanott, 14. sz. okmány.

Dirksen londoni német nagykövettel folytatott beszélgetése során olyan értelemben nyilatkozott, hogy Németországnak „szabad keze van Kelet és Délkelet tekintetében".[15] Weizsäcker német külügyi államtitkár tanúskodása szerint Wilson amerikai nagykövet teljesen osztotta azzal kapcsolatban kifejezett elégedetlenségét, hogy „a cseh politikusok gőgje nem tört meg".[16]

Az amerikai diplomaták szemlátomást rokonszenveztek a hangoskodó hitleristákkal. Wilson amerikai nagykövet szükségesnek tartotta Anglia részéről annak hivatalos kijelentését (s nézetét az angol kormány tudomására hozta), hogy „a brit nép szimpátiája (Csehszlovákia iránt — *A. P.*) Benešnek kompromisszumra és megbékélésre való tényleges törekvésétől függ".[17] Ugyancsak Wilson prágai megbízatása idején mindenképpen arról igyekezett meggyőzni Benešt, hogy „a berlini kormány szándékai a legbékésebbek", s megpróbálta elhitetni vele, hogy a csehszlovák—szovjet szerződés szétszakítása Németország egyik fő célja. Egyszersmind azt „tanácsolta" Benešnek, hogy elégítse ki a német követeléseket.[18]

A Prágára gyakorolt — durvaságát és cinizmusát tekintve elképesztő — nyomás egyre fokozódott.

A nyugati diplomácia vezetőinek gyalázatos tevékenysége egyre közelebb hozta a müncheni katasztrófa gyászos napját.

1938. szeptember 14-én az angol kormány úgy döntött, hogy Chamberlain utazzék Hitlerhez Berchtesgadenbe. S a „New York Times" már a következő napon azt írta, hogy „Chamberlain erőfeszítéseit... élénk helyesléssel fogadták".[19] Azokról az erőfeszítésekről van szó, amelyek nyomán Hitler és Chamberlain rögtön megállapodtak a Szudétavidéknek Németországhoz csatolására vonatkozóan.

[15] Voproszi Isztoriji, 1958. 2. sz. 81. old.
[16] Ugyanott.
[17] Ugyanott.
[18] Ugyanott.
[19] Ugyanott, 82. old.

Hitler, a csehszlovák kérdés tisztán katonai megoldásának veszélyességét megértve, utasította megbízottait, hogy a propaganda terén teremtsenek olyan helyzetet, amely világosan megmutatja Csehszlovákia katonai helyzetének reménytelenségét.[20]

Ez az utasítás meglepően gyorsan jutott el nemcsak Goebbelshez és hivatalához, hanem Londonba, Párizsba és Washingtonba is. És mintegy megrendelésre, elkezdődött a féktelen propaganda-hadjárat.

A nyugati propaganda, amely arra törekedett, hogy Csehszlovákiát Hitler előtti kapitulációra késztesse, ezekben a válságos napokban mindenképpen azt a benyomást igyekezett kelteni, hogy Németország katonailag mindenható, s egész Európában pánikhangulatot terjesztett. A nyugati államok reakciós kormányainak erőfeszítései nem a hitleri terjeszkedéssel szembeni ellenállás megszervezésére, hanem a rémület, bizonytalanság és pánik légkörének megteremtésére irányultak. Chamberlain és társai váltig azt hajtogatták, hogy „Franciaország katonailag gyenge", s hogy „a Szovjetunió nem tud Csehszlovákia segítségére sietni".

Lindbergh repülőezredes, amerikai provokátor éppen ezekben a napokban utazott Moszkvába, ahol részt vett a légi ünnepségen. Hazatérve azt híresztelte, hogy a szovjet légi haderő gyenge; s az ipar elhanyagolt állapotban van. Fraser párizsi angol katonai attasé szavai szerint Hitler „Lindbergh ezredesben megtalálta a legalkalmasabb követet, aki Franciaországban elhitette, hogy Németország hatalmas és jól felkészült légi haderővel rendelkezik". Szeptember elején Lindbergh Prágában beszélt Benešsel és más csehszlovák államférfiakkal, akiknek mindenképpen azt a gondolatot szuggerálta, hogy „a Németországgal szembeni ellenállás egyszerűen

[20] Lásd A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 262. old.

értelmetlen".[21] Londonban Lindbergh ismét kijelentette, hogy „Németország könnyűszerrel szétzúzhatja valamennyi többi európai hatalom légi haderejét."[22] Mondanunk sem kell, hogy Lindbergh hazug kijelentéseit a jobboldali sajtó sietett egy „elfogulatlan amerikai" tanúskodásának feltüntetni, magát Lindberghet pedig a „megbékéltetés" hívei nem győzték eleget magasztalni.

Nem véletlen, hogy a müncheni paktum megkötése után Göring saját kezűleg tűzte Lindbergh mellére az egyik legmagasabb német kitüntetést.

Lindbergh küldetése csak *egy* láncszem volt a világközvélemény félrevezetését és a fasiszta agresszió számára kedvező feltételek megteremtését szolgáló provokációk végtelen láncolatában.

München angliai sugalmazói szándékosan egy nagy háború elháríthatatlan veszélyének benyomását igyekeztek kelteni az országban. Az angol átlagembernek azt a gondolatot szuggerálták, hogy „holmi Szudéta-vidék" miatt egész Európa háborúba keveredhet. S hogy a szavak ne térjenek el a tettektől, 1938. szeptember 22-én Londonban 14 gázálarc-elosztó állomást nyitottak. A várost kezdték tüntetőleg előkészíteni a légvédelemre. A parkokban bunkereket és lövészárkokat ástak. Az utcákon homokzsákokból torlaszokat emeltek. Elhíresztelték, hogy küszöbön áll a főváros kiürítése.

Párizsban Georges Bonnet buzgólkodása révén ugyanez történt. Óvóhelyeket és fedezékeket építettek. Sok helyütt légvédelmi ütegeket állítottak fel. Az amerikai külügyminisztérium pánikkeltés céljából utasította európai konzulátusait, hogy „ajánlják" az amerikaiaknak Anglia, Franciaország és a többi európai ország sürgős elhagyását.[23] Az európai országokban működő amerikai konzulátusok szeptember 14-én felszólították az Európában tartózkodó amerikai állampolgáro-

[21] *J. W. Wheeler-Benett:* Munich — Prologue to Tragedy (München — a tragédia bevezetése). London 1948. 99. old.
[22] The Memoirs of Cordell Hull (Cordell Hull emlékiratai). I. köt. New York 1948. 590. old.
[23] Lásd The New York Times, 1938. szeptember 27.

kat, hogy „a háborús veszély közeledésére való tekintettel haladéktalanul" távozzanak a kontinensről. Bullitt párizsi és Kennedy londoni amerikai nagykövet ugyancsak kivették részüket a pánikkeltésből, sürgették az amerikaiakat, hogy hagyják el Angliát és Franciaországot. Az Egyesült Államok magyarországi, csehszlovákiai és lengyelországi követsége ugyanebben az irányban tevékenykedett. Megkezdődött az amerikaiak pánikszerű menekülése Európából.

Aligha kell részleteznünk, milyen benyomást gyakorolt mindez az egyszerű európai emberre. Csehszlovákia sorsa — gondolta — eldőlt, a nyugati országok nincsenek felkészülve a háborúra, ha Hitlernek nem adják meg, amit követel, Európát fasiszta invázió fenyegeti. Az egyetlen kivezető út, az egyetlen lehetőség a háború elkerülésére a — „megbékéltetés".

Így hatott azokban a válságos napokban a nyugati hatalmak imperialista propagandája.

De mi volt a tényleges helyzet? Talán Csehszlovákia csakugyan nem tudott volna ellenállni Németországnak, talán a hitleri katonai fölény annyira nyilvánvaló volt, hogy egyszerűen értelmetlenné tette az ellenállást?

Akkor — 1938-ban — a hitleri katonai vezetők nagy hűhóval terjesztették a náci haderő mindenhatóságáról koholt híreket. De eldördültek a második világháború utolsó sortüzei. Németország összeomlott. Potsdamban Keitel hitlerista tábornagy aláírta a kapitulációs okmányt. Nem kellett sok időnek eltelnie ahhoz, hogy Keitel, a hitlerista klikk más részvevőivel együtt, Nürnbergben a vádlottak padjára kerüljön.

Nehéz elfelejteni, milyen feszült izgalom fogta el azokat, akik jelen voltak a Nemzetközi Katonai Törvényszék ülésteremében akkor, amikor Keitelnek, a hitleri fegyveres erők egykori vezérkari főnökének feltették a müncheni egyezményre vonatkozó kérdést.

A gyorsírásos jegyzőkönyvben erről a következőket olvassuk:

„*Nelte* (Keitel ügyvédje): Csehszlovákiával azonban nem

került sor háborúra, mert létrejött a müncheni egyezmény. Hogyan vélekedett ön, és mi volt a tábornokok véleménye erről az egyezményről?

Keitel: Nagyon örültünk, hogy nem került sor hadműveletekre, mert *támadó hadieszközeink, meggyőződésünk szerint, nem voltak elegendőek Csehszlovákia határerődítményeinek áttöréséhez* (az én kiemelésem — *A. P.*). Tehát, tisztán katonai szempontból, a támadáshoz és az erődítmények áttöréséhez nem volt erőnk."[24]

Keitel tábornagynak ez a beismerése — amely rossz fényt vet azoknak a magatartására, akik München napjaiban a náci túlerő hangoztatásával páni félelmet keltettek az emberekben — nem az egyetlen.

„Ha háborúra kerül sor, valójában nem tudtuk volna hatékonyan megvédeni sem nyugati, sem pedig keleti határainkat, s kétségtelen, hogy Csehszlovákia ellenállása esetén erődítményei feltartóztattak volna bennünket, mert áttörésükhöz gyakorlatilag nem voltak eszközeink. Katonai próbatételről tehát ebben az esetben kétségtelenül nem lehet beszélni. Inkább a »politikai idegek« próbára tételéről volt szó."[25] Ezek a szavak szintén a nürnbergi per során hangzottak el, mégpedig az egyik hitlerista katonai vezető, Manstein tábornagy szájából. Sőt, a nürnbergi per folyamán olyan dokumentumokat terjesztettek elő, amelyekből kitűnik, hogy a német hadsereg legfőbb vezetői annak idején igen határozottan figyelmeztették Hitlert a háborús konfliktus veszélyességére. Az egyik ilyen dokumentumban, amelyet Alderman, a vád amerikai képviselője olvasott fel, arról volt szó, hogy von Blomberg akkori német hadügyminiszter rendkívül nagyra értékelte, a Maginot-vonalhoz hasonlította a német határ mentén húzódó csehszlovák katonai erődítményeket, s ezzel kapcsolatban óva intette Hitlert szélsőséges intézkedésektől.[26]

[24] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 18. köt. 311. old.
[25] Ugyanott, 36. köt. 18135—18136. old.
[26] Lásd ugyanott.

Maga Hitler az egyik utasításban, amelyet több más dokumentummal együtt szintén Alderman terjesztett a bíróság elé, a következőket írta: „A Csehszlovákia elleni akció megkezdésére csak abban az esetben hozok döntést, ha — mint a demilitarizált övezet elfoglalása és az Ausztriába való bevonulás alkalmával — egészen biztos leszek, hogy Franciaország veszteg marad, s ezért Anglia nem avatkozik be."[27]

Rundstedt tábornagy a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt tett vallomása során, egy memorandummal kapcsolatban, amelyben Beck német vezérkari főnök szót emelt azellen, hogy a Szudéta-vidék miatt háborút kezdjenek, a következőket mondta: „Megkérdeztek bennünket, mi a véleményünk a memorandumról, s mi egyhangúlag úgy vélekedtünk, hogy nem kell háborút kezdenünk. Az volt a nézetünk — s a memorandum ugyanezt állapította meg —, hogy a német hadsereg nem képes ennek a háborúnak viselésére . . ."[28]

Figyelemre méltó nyilatkozatokat tettek ezt a kérdést illetően a nyugati hatalmak németországi képviselői. Mason-MacFarlane ezredes, berlini angol katonai attasé 1938. május 9-én megállapította: „A német hadsereg szervezése és felfegyverzése még korántsem fejeződött be", s „kétségtelen, hogy nincs felkészülve egy európai háborúra". Ugyanez a katonai attasé Németország katonai helyzetének hosszas tanulmányozása alapján július 27-én Berlinből Londonba küldött jelentésében a következőket írta: „Egyre újabb bizonyítékokat találok arra vonatkozóan, hogy Németország egészében véve nincs felkészülve a háború megkezdésére ez év őszén . . ." Ugyanebben az időben Neville Henderson berlini angol nagykövet kijelentette Halifaxnek: „Ha kellőképpen megmutatnánk a karmainkat, Hitler ma nem szánná el magát háborúra."

És csakugyan, Csehszlovákia abban az időben igen tekintélyes fegyveres erőkkel rendelkezett, nem is szólva az ország rendkívül nagy morális potenciáljáról.

[27] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 264. old.
[28] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 36. köt. 18253. old.

Faucher tábornok, a prágai francia katonai misszió vezetője, Csehszlovákia katonai lehetőségeit értékelve, a következőket írta: „Még ha feltételezzük is, hogy Csehszlovákia egyedül állt volna szemben Németországgal, a háború hosszú hónapokig eltarthatott volna. A cseh hadseregnek 40 nagyszerű hadosztálya volt, s ha csak erre gondolunk, akkor is világos, hogy a német haderők túlereje nem lett volna nagyobb, mint a német csapatoké a francia csapatokkal szemben Verdunnél. Hitler tudta ezt, s kétségtelenül sohasem támadta volna meg Csehszlovákiát, ha nem lett volna biztos abban, hogy Franciaország és Anglia cserbenhagyja."

Ezek a nyilatkozatok kellőképpen leleplezik nemcsak Chamberlaint és társait, hanem jelenlegi védelmezőiket is.

Egyébként a hivatalos angol történészek, miközben az angol kormánykörök tisztára mosdatására, a cseh nép csalárd elárulásának vádja alóli felmentésére törekednek, azt állítják, hogy Chamberlain, amikor Münchenbe repült, nem tudta, hogy Hitler célja Csehszlovákia teljes feldarabolása és elfoglalása. Hiszen mindig csak a Szudéta-vidékről, Csehszlovákia területének egy részéről volt szó, s hogyan ismerhette volna Anglia a „harmadik birodalom" hét lakat alatt őrzött, és csak a nürnbergi per során kitudódott titkos terveit.

Nos, bebizonyosodott, hogy Anglia ismerhette, és nemcsak ismerhette, hanem kétségtelenül ismerte is ezeket a terveket. Mégpedig Angliát saját fizetett ügynöke, Gisevius leplezte le, aki egyidejűleg a német kémszolgálat magas rangú hivatalnoka és a Hitler elleni összeesküvés aktív részvevője volt.

Gisevius az összeesküvőknek a müncheni válság időszakában kifejtett tevékenységéről beszélt, s amit mondott, halomra döntötte az angolok minden állítását. A gyorsírásos jegyzőkönyv erre vonatkozó része így hangzik:

„*Gisevius:* Amikor a válság tetőfokához közeledett, s amikor mi mindent előkészítettünk a puccshoz,[29] formájában és

[29] Gisevius arról beszélt, hogy bizonyos körök, amelyekhez ő is tartozott, már 1938-ban készültek Hitler megbuktatására.

tartalmában szokatlan lépésre szántuk el magunkat, és értesítettük az angol kormányt, hogy ... Hitler nemcsak a Szudéta-vidéket szándékozik elfoglalni, hanem egész Csehszlovákiát."[30]

Ezek az értesülések közvetlenül a német fegyveres erők legfőbb parancsnokságától érkeztek, úgyhogy Anglia nagyon jól tudta, mire vállalkozik, amikor Csehszlovákiához ultimátumot intézett a Szudéta-vidék átadására vonatkozóan.

A Szovjetunió határozott fellépése

Bizonyos nyugati körök a német imperializmussal kapcsolatban manapság ugyanazt a politikát igyekeznek folytatni, mint az emlékezetes müncheni időkben. A német expanzionisták ma ismét ország-világ előtt hangoztatják, hogy „Csehország német terület", hogy a cseh területeknek hozzájuk kell tartozniuk, és hogy Prágának egész történelmi fejlődése folytán német városnak kell lennie. Prágát azzal kecsegtetik, hogy a német birodalom fővárosává változtatják. „Németország Csehország nélkül valósággal felnégyeltnek tűnik" — írja a pángermanizmus egyik mai ideológusa, Barnick „Német tromfok" című könyvében, amelyről Strauss nyugatnémet hadügyminiszter kijelentette, hogy „óriási figyelemmel és érdeklődéssel olvasta".

Barnick tagadja a csehszlovák nép jogát a nemzeti szuverenitáshoz, s ezzel kapcsolatban kijelenti: „A cseh nemzet eszméje tüzetesebb vizsgálat során ... egyáltalán problematikussá válik ... A cseh tipikus keleti német, csak éppen nem németül beszél."

Mindezekből a kijelentésekből önmagától adódik az a következtetés, hogy elérkezett egy újabb München ideje ...

1959. május 17-én a szudétanémetek Bécsben revansista találkozót tartottak. Több mint 200 000 ember sereglett össze erre a provokációs találkozóra, amelyen — akárcsak 1938-

[30] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve 21. köt. 123. old.

ban — revansista követeléseket hangoztattak, követelték a cseh területek, tehát nemcsak a Szudéta-vidék, hanem egész Csehország elfoglalását.

A német revansisták szerint „Lengyelország nyugati területeit és egész Cseh- és Morvaországot Nyugat-Németországhoz kell csatolni". Nem felejtették el a müncheni egyezményt, s időről időre emlékeztetnek rá. Így például a „Deutsche Soldatenzeitung" nemrégiben a következőket írta: „A Szudéta-vidék, akárcsak 20 évvel ezelőtt, most is a német állam területéhez tartozik... A Szudéta-vidék a müncheni egyezmény keretében és ennek alapján Németországé!"

Szándékosan szakítottuk el az olvasót a történelmi fejleményektől, hogy megmutassuk, mennyire fertőző volt a münchenista politika, mennyire nem felejtettek semmit és milyen keveset tanultak a német imperialisták, s egyben jelenlegi NATO-szövetségeseik.

A történelmi tényeket lehet szépítgeni, lehet rossz színben feltüntetni, de a hamisítás előbb vagy utóbb mindig kiderül. Még a „Manchester Guardian" fentebb idézett cikkének szerzője is — azzal az állításával, amely szerint a müncheni dráma rendezőit nemes szándékok vezérelték, nyilvánvaló ellentétben — kénytelen elismerni, hogy Hitler „csak akkor látott hozzá a cseh kapu betöréséhez, amikor az angol kormány kitartóan hajtogatta, hogy az már feltárul". Ugyanennek a szerzőnek kijelentése szerint „a cseh hadsereg feltétlenül elég erős volt ahhoz, hogy ellenálljon a németeknek".[31] Az efféle beismerésekkel még azok is maguk alatt fűrészelik a fát, akik nyíltan hirdetik München rehabilitálásának gondolatát.

Csak a Szovjetunió nem mulasztott el azokban a kritikus napokban egyetlen olyan lehetőséget sem, amely a Csehszlovákia elleni hitleri agresszió elhárítására kínálkozott.

1938. augusztus 22-én Schulenburg moszkvai német nagykövet — főnökének, Ribbentropnak utasítására — látogatást

[31] Manchester Guardian, 1958. szeptember 20.

tett M. M. Litvinovnál, a Szovjetunió külügyi népbiztosánál, s kijelentette neki, hogy „Németország csak a csehek valamilyen provokációja esetén vonul be Csehszlovákiába". Litvinov, aki nagyon jól tudta, milyen célt szolgál Schulenburg kijelentése, ennek megfelelően válaszolt: „Provokáció a csehek részéről — elképzelhetetlen dolog, s bármilyen konfliktusra kerül sor, a németek kétségtelenül agresszorok lesznek."[32]

M. M. Litvinov a továbbiakban leleplezte a német agresszorok igazi céljait: „Önök Csehszlovákia felszámolására pályáznak, meg akarják hódítani ezt az országot. Természetesen szeretnék békés eszközökkel elérni céljukat. A háború — mindig kockázat. Mindenki megpróbálná elkerülni a háborút, ha háború nélkül érhetné el célját." A szovjet kormány M. M. Litvinov révén újból figyelmeztette a náci Németországot, hogy a Szovjetunió „megígérte Csehszlovákiának a támogatását, s szavát fogja állani, mindent megtesz majd, amit erejétől telhetően megtehet".[33]

Litvinov a Schulenburggal folytatott beszélgetésről tájékoztatta a moszkvai angol és francia nagykövetséget, valamint a csehszlovák missziót is, hogy ilyenformán a kibontakozó válsággal kapcsolatos szovjet álláspont ne csak az előtt az ország előtt legyen világos, amely Csehszlovákia megtámadására törekedett, hanem azok előtt az országok előtt is, amelyeknek magatartásától függött, hogy elszánja-e magát Hitler az agresszióra vagy nem.

Hogyan értékelte M. M. Litvinov augusztus 22-i nyilatkozatát a külföldi sajtó? Erre a kérdésre a „Daily Telegraph and Morning Post" 1938. augusztus 27-i számában találhatunk választ. A lap azt írta, hogy Litvinov Schulenburgnak nagyon határozott választ adott, „s nem hagyott semmilyen kétséget azoknak a következményeknek tekintetében, ame-

[32] Documents on British Foreign Policy 1919—1939. (A brit külpolitika dokumentumai 1919—1939.) Harmadik sorozat. II. köt. London 1949. 140—141. old.

[33] Az idézet forrása E. *Rotstejn:* A müncheni összeesküvés. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1959. 249. old

lyeket Németország bármilyen hasonló akciója maga után vonhat. Megmondta neki, hogy a Csehszlovák Köztársaság ellen irányuló minden katonai fellépés azonnal hatályba helyezi a Szovjetunió által adott garanciákat. Kijelentette, hogy a Szovjetunió a szerződésben vállalt kötelezettségeket azonnal és a legpontosabban teljesíteni fogja."[34]

1938. szeptember 2-án és 5-én a Szovjetunió Külügyi Népbiztossága a francia külügyminisztérium kérdésére kijelentette, hogy a szovjet kormány nézete szerint abban az esetben, ha Csehszlovákiát a hitleri Németország részéről támadás fenyegeti: 1) a népszövetségi alapokmány 11. cikkelye értelmében a Népszövetséghez kell fordulni, az agresszió veszélyének megállapítása, s Lengyelország és Románia megfelelő befolyásolása érdekében; 2) sürgősen nemzetközi értekezletet kell összehívni Anglia, Franciaország és a Szovjetunió részvételével, olyan közös nyilatkozat kidolgozása végett, amely rábírhatná Hitlert, hogy mondjon le Csehszlovákia megtámadásának gondolatáról; 3) értekezletre kell összehívni a francia, a szovjet és a csehszlovák vezérkar képviselőit, a Csehszlovákia részére nyújtandó segítség konkrét formáinak közös meghatározása végett. Ezzel egyidejűleg Franciaország képviselőinek félreérthetetlen formában tudomására hozták, hogy a Szovjetunió kész Franciaországgal együtt teljesíteni a szovjet—csehszlovák szerződésben vállalt kötelezettségeit.[35]

Nem nehéz elképzelni, hogy amennyiben a nyugati hatalmak olyan készséggel és olyan határozottan támogatják Csehszlovákiát, mint a Szovjetunió, akkor nemcsak Csehszlovákia fasiszta megszállását, hanem az ezt követő tragikus eseményeket is el lehetett volna hárítani. A baj azonban nemcsak az volt, hogy a reakciós nyugati kormánykörök áruló magatartást tanúsítottak, hanem az is, hogy maga a Beneš-kormány ugyancsak áruló politikát folytatott. Beneš nagyon jól tudta, hogy a Szovjetunió kész katonai segítséget nyújtani

[34] Ugyanott, 249. old.
[35] Lásd München történetének újabb dokumentumai. 26. és 27. sz. okmány.

Csehszlovákiának (még Anglia és Franciaország nélkül is). 1938 szeptemberének második felében, amikor az angol és a francia kormány egyre erősebb nyomást gyakorolt Csehszlovákiára, a csehszlovák kormány megkérdezte a Szovjetunió kormányát:

1. Nyújt-e a Szovjetunió azonnali segítséget Csehszlovákiának a szerződés értelmében, ha Franciaország hű marad és szintén segítséget nyújt?

2. Nyújt-e a Szovjetunió segítséget Csehszlovákiának a Népszövetség tagjaként, a népszövetségi alapokmány 16. és 17. cikkelye értelmében, ha Németország támadása esetén Beneš a Népszövetséghez fordulna azzal a kéréssel, hogy alkalmazzák az említett cikkelyeket?[36]

A szovjet kormány a feltett kérdésekre nyomban válaszolt, mégpedig igenlően, s ezt a francia kormánynak is tudomására hozta.[37]

Válaszában leszögezte, hogy 1) a Szovjetunió azonnali hatékony segítséget nyújt, ha Franciaország hű marad a szerződéshez, és 2) a Szovjetunió teljesíteni fogja a népszövetségi alapokmány 16. és 17. cikkelyéből rá háruló kötelezettségeket. Erről a szovjet kormány Alekszandrovszkij prágai szovjet nagykövet és Fierlinger moszkvai csehszlovák nagykövet útján értesítette a csehszlovák kormányt. Ugyanakkor közölte, hogy a Szovjetunió gondoskodik a szükséges operációk műszaki feltételeinek biztosításáról.

Igen jellemző volt azonban, hogy a csehszlovák kormány mindezekben az esetekben egyetlenegyszer sem érdeklődött aziránt, s a szovjet nagykövetnek fel sem tette azt a kérdést, hogy segítséget nyújt-e a Szovjetunió Csehszlovákiának tekintet nélkül Franciaország magatartására, illetőleg a Népszövetségnek mint testületnek magatartására. V. P. Potyomkin, a Szovjetunió külügyi népbiztosának helyettese, még csodálkozását is kifejezte Fierlinger előtt azzal kapcsolatban, hogy Beneš nem tette fel ezt a kérdést.

[36] Lásd ugyanott, 36. sz. okmány.
[37] Lásd ugyanott, 38. sz. okmány.

Ami a szovjet kormányt illeti, továbbra is minden alkalmat megragadott, hogy megmentse Csehszlovákiát az agresszió veszélyétől.

A Szovjetunió kormánya, amikor tudomására jutott, hogy a földesúri Lengyelország csapatösszevonásokat hajt végre Csehszlovákia határán, azonnal figyelmeztette a Beck-kormányt, hogy Csehszlovákia ellen irányuló lengyel agresszió esetén előzetes bejelentés nélkül felmondja az 1932. július 25-i szovjet—lengyel megnemtámadási szerződést.[38] 1938. szeptember 25-én a szovjet kormány értesítette a csehszlovák kormányt és a francia vezérkart, hogy a Szovjetunió nyugati határán jelentős katonai alakulatokat vont össze és helyezett harci készenlétbe. A Szovjetunió kitartó erőfeszítéseire azonban sem a francia, sem a csehszlovák kormány nem reagált.

Beneš és a múlt idők emlékei

Anglia és Franciaország reakciós burzsoá vezetői messzemenő szovjetellenes céljaik megvalósítása érdekében már elhatározták, hogy Csehszlovákiát kiszolgáltatják Hitlernek.

Ami a csehszlovák burzsoá kormányt illeti, ugyancsak félt saját népétől, s ezért nem akart szabadságharcot indítani a fasiszta agresszió ellen, hanem elhatározta, hogy lemond a szovjet segítségről, ha Franciaország nem siet Csehszlovákia megsegítésére. Krofta csehszlovák külügyminiszter már 1938 májusában nyíltan megmondta a prágai szovjet ügyvivőnek, hogy Csehszlovákia Franciaország nélkül nem mehet bele a Szovjetunióval való katonai együttműködésbe. Beneš 1938 szeptemberében lord Runciman angol „közvetítőt" megbízta: „közölje Chamberlainnel, hogy Csehszlovákiának még háború esetére sincs semmilyen külön megállapodása a Szov-

[38] Lásd ugyanott, 50. sz. okmány.

jetunióval, s hogy Franciaország nélkül soha semmit sem tett és semmit sem tesz."[39]

Ilyenformán egészen világos, miért nem fogadta meg Beneš Gottwaldnak azt a tanácsát, hogy „szabatosan megfogalmazva, kérjék a szovjet kormánytól" a Szovjetuniónak a „kötelezettségeken túlmenő" segítségét. Érthető, miért hagyták figyelmen kívül Z. Fierlinger moszkvai csehszlovák nagykövet arra vonatkozó számos közlését, hogy a Szovjetunió intézkedéseket tesz a német fasiszta agresszió esetére, sőt még azt a közlését is, amelyben értesítette kormányát a Szovjetunió vezető köreinek azzal kapcsolatos csodálkozásáról, hogy a csehszlovák kormány — mint V. P. Potyomkin, a Szovjetunió külügyi népbiztosának helyettese, kijelentette — „sohasem vetette fel a Szovjetunió részéről nyújtandó feltétlen segítség kérdését".[40]

Néhány hónappal a müncheni események előtt — 1938. február 16-án — Beneš igen figyelemre méltó beszélgetést folytatott Ernst Eisenlohr prágai német nagykövettel. Mint Eisenlohr feljegyzéséből kitűnik, Beneš nem nagyon válogatta meg a szavait: „Az Oroszországgal kötött egyezmény — mondotta — a múlt idők emléke, bár nem lehet egyszerűen a papírkosárba dobni. Ő azonban nem engedi meg, hogy az országban kommunista propagandát folytassanak, s rendszeres együttműködést kíván létesíteni a csehszlovák és a német rendőrség között, hogy kinyomozzák és kézre kerítsék azokat, akik kommunista propagandát folytatnak."[41] Ezt követően — 1938. május 17-én — Beneš Newton angol nagykövetnek kijelentette: „Ha Nyugat-Európa részvétlenséget tanúsít Oroszország sorsa iránt, Csehszlovákia követi példáját. Országom mindig a Nyugattal fog tartani, nem pedig Kelet-Európával."[42]

Ezek a kijelentések kellőképpen jellemzik Beneš reakciós álláspontját. Kész volt inkább feláldozni Csehszlovákia füg-

[39] Ugyanott, 32. sz. okmány. 88. old.
[40] Ugyanott, 37. és 47. sz. okmány.
[41] Az idézet forrása Voproszi Isztoriji, 1959. 6. sz. 154. old.
[42] Ugyanott.

getlenségét, semmint elfogadni a Szovjetunió segítségét. Félt a saját népétől. Halálra ijesztette a csehszlovák dolgozók hazafias megmozdulása, akik készen állottak, hogy fegyverrel védjék meg hazájukat a német fasizmus támadásával szemben. A csehszlovák nép előtt világossá vált Beneš kapituláns állásfoglalása. A prágai szovjet ügyvivő a München előtti napokban a következőket táviratozta Moszkvába a helyzetről: „Prágában megrázó jelenetek játszódnak le. A tömegek a nemzeti himnuszt éneklik és a szó szoros értelmében sírnak... A népgyűléseken felharsan az »Internacionálé«. A szónokok beszédeikben a legfőbb reménységet a Szovjetunió segítségéhez fűzik, védekezésre szólítanak fel, a parlament összehívását, a kormány elkergetését követelik.

Nemcsak Hodža, hanem Beneš nevét is füttyel és becsmérlő kiáltásokkal fogadják."[43]

A reakciós Beneš-kormány azonban, amely félt ezektől a fenyegető népi tüntetésektől, nem tudott és nem akart a néptömegek hazafias mozgalmának élére állni. A csehszlovák burzsoázia saját osztályérdekeit előbbre valónak tartotta a nemzeti érdekeknél. Ilyenformán a csehszlovák nép azoknak a hitszegő szovjetellenes kombinációknak áldozata lett, amelyeknek láncolatában a burzsoázia áruló politikája volt az egyik láncszem.

Aranytálcán felkínált ajándék

Sokan a mai münchenisták közül szinte a nyugati diplomácia diadalának tüntetik fel Münchent. Komoly képpel bizonygatják, hogy Münchenben Chamberlain és társai vereséget mértek Hitlerre. Az efféle koholmányok nemcsak gúnyos mosolyra késztetnek, hanem egyben aggodalomra és nyugtalanságra adnak okot. München az angol és a francia miniszterelnök számára nem kéjutazás volt, hanem végzetes

[43] Izvesztyija, 1938. szeptember 30.

lépés, amelynek tragikus következményeit mihamar az egész világ érezte. Saját bőrükön érezték Franciaország és Anglia népei is: nagy árat fizettek vezetőik imperialista, szovjetellenes politikájáért. Ezt elhallgatni vagy elfelejteni lehetetlen. A hitlerista gonosztevők fölött Nürnbergben ítélkező Nemzetközi Katonai Törvényszék angol vagy francia képviselőit aligha gyanúsíthatta bárki is azzal, hogy le akarják leplezni a nyugati hatalmaknak a második világháborút közvetlenül megelőző politikáját. Éppen ellenkezőleg, a vádlottak kihallgatása során igyekeztek gondosan elkerülni mindent, ami közvetlenül összefüggött Münchennel. És mégis, az angol, a francia és az amerikai bírák nemegyszer érezték kényelmetlenül magukat, amikor Hitler cinkosai a német agresszió igazolása érdekében emlékeztettek Münchenre, a nyugati hatalmak tudatos elnézésére, amivel megteremtették az agresszió feltételeit. S kényelmetlen érzésük tökéletesen érthető: a hitleri gonosztevők vallomásai a müncheni árulás annyira kompromittáló részleteit és tényeit tárták fel, hogy kétségtelenül bebizonyosodott a gyalázatos paktum szervezőinek szörnyű hitszegése és politikai vaksága.

Ezzel kapcsolatban nagyon tanulságos volt Schachtnak, a hitleri Németország gazdasági diktátorának kihallgatása. Rábizonyították, hogy egyike volt azoknak, akik előkészítették és kirobbantották az agresszív háborút több európai ország ellen. Schacht, aki a kihallgatás során ingerülten viselkedett, igyekezett magát Hitler ellenfelének feltüntetni. Amikor Csehszlovákia került szóba, tagadta, hogy része volt a feldarabolásban. Ekkor Jackson amerikai fővádló emlékeztette arra, hogy mihelyt Hitler elfoglalta Csehszlovákiát, ő, mármint Schacht, azonnal elkoboztatta a csehszlovák bank minden értékét. A Jackson bejelentését követő párbeszéd alapján ítélve, Schachtot már az a gondolat is felháborította, hogy az angolok és az amerikaiak Csehszlovákia védelmezőinek akarták feltüntetni magukat. Ő, mondotta, jól emlékszik arra, hogy a nyugati hatalmak München előtt néhány nappal jegyzéket intéztek Csehszlovákiához, amelyben követelték a

Hitler előtti behódolást, s Chamberlain azzal ijesztgette a cseheket, hogy amennyiben a Szudéta-vidéket nem adják át Németországnak, a Nyugat sorsára hagyja Csehszlovákiát. Ami pedig az Egyesült Államokat illeti, Schacht nyilván sehogy se tudta megérteni, hogyan léphet fel az amerikai fővádló a leleplező szerepében és hogyan láthat kizárólag a hitleristákban területrablókat, amikor az Egyesült Államok külügyminisztériumának hivatalos közleménye helyeselte a müncheni paktumot, s Chamberlain és Hitler találkozóját „történelmi jelentőségű konferenciának" nevezte.

Ezért Schacht, amikor Jackson teljes joggal emlékeztette arra, hogy részt vett Csehszlovákia gazdasági kifosztásában, nem kisebb joggal vágott vissza:

„De kérem, Hitler nem erőszakkal foglalta el ezt az országot. A szövetségesek egyenesen odaajándékozták neki."[44]

Ezután még érdekesebb párbeszéd következett:

„*Schacht:* Nem tudok válaszolni a kérdésre, hiszen már mondottam, hogy *nem hódításról volt szó, hanem ajándékozásról* (az én kiemelésem — *A. P.*). Ha nekem olyan ajándékot adnak, amilyen ez volt, én is köszönettel elfogadom.

Jackson: Még akkor is, ha nem azé, aki ajándékozza?

Schacht: Igen. Annak a megítélését pedig, hogy ez illik-e, átengedem azoknak, akik ilyen ajándékot adnak."

Ehhez a párbeszédhez aligha kell kommentár. Itt nem érdemes beszélni Schacht határtalan politikai cinizmusáról. Sokkal fontosabb annak tisztázása, hogy mi indította bőkezűségre azokat, akik ilyen „ajándékokkal" halmozták el Hitlert. Egyébként, ha eltekintünk Schachtnak attól a felháborító és arcátlan szándékától, hogy a nürnbergi per során a vádlottak padját saját rehabilitálására, Hitler-ellenességének bizonyítására használja ki, akkor el kell ismernünk, hogy a Nyugat politikájának értelmezését illetően nem járt messze az igazságtól. A weimari köztársaság nyugaton egyeseknek nem volt ínyére, mondotta, mert megkötötte a rapallói szer-

[44] A nürnberg per gyorsírásos jegyzőkönyve. 22. köt. 10 123. old.

ződést Szovjet-Oroszországgal, s ezért a Nyugat minden kérésére „nemet" mondott. „De amikor a gengszter Hitler került uralomra, a Nyugat mindenhez hozzájárult: »Vedd el egész Ausztriát, militarizáld újra a Rajna-vidéket, vedd el a Szudéta-vidéket, egész Csehszlovákiát, végy el mindent — egy árva szót sem szólunk.« *A müncheni egyezmény megkötése előtt Hitler álmodni sem mert arról, hogy a Szudéta-vidéket a birodalomhoz csatolja* (az én kiemelésem — *A. P.*). Az egyetlen, amire gondolt, az volt, hogy talán sikerül önkormányzatot elérnie a Szudéta-vidék számára. Azután ezek az ostobák — Daladier és Chamberlain — mindent aranytálcán kínáltak fel neki. Miért nem biztosították a weimari köztársaság számára az ilyen támogatásnak legalább a tizedrészét?"[45]

Schacht természetesen csak színlelte a naivságot, amikor csodálkozott a Nyugat bőkezűségén. Hiszen ő, a minden hájjal megkent üzletember, nagyon jól tudta, hogy az egész müncheni politika célja éppen a hitleri imperializmus nagyra növelése, s a Kelet, a Szovjetunió ellen uszítása volt.

„És Georges Bonnet nem szégyelli magát!"

A Nemzetközi Katonai Törvényszék ülései idején nemegyszer igen érdekes helyzet alakult ki: mihelyt a hitleristákat a Csehszlovákia ellen elkövetett agresszióval vádolták, ők nyomban Chamberlain és Daladier nevével hozakodtak elő. A világközvélemény ebben természetesen nem látott okot arra, hogy igazolva lássa a hitlerista klikk tetteit. De amikor Nürnbergben a Csehszlovákia elleni agresszió kérdésének tárgyalása során a vádlottak vallomásukban vagy védőik útján arra hivatkoztak, hogy Angliával és Franciaországgal egyetértésben jártak el, sok kellemetlen percet szereztek a nyugati hatalmak törvényszéki képviselőinek. Így például,

[45] *G. M. Gilbert:* The Nuremberg Diary (Nürnbergi Napló). New York 1948. 154. old.

amikor a vád angol képviselője a hitlerista kormány titkos levéltárai alapján rábizonyította Ribbentropra, hogy részt vett a Csehszlovákia ellen irányuló „Zöld terv" előkészítésében és megvalósításában, s ezzel kapcsolatban kérdést tett fel neki, Horn — Ribbentrop ügyvédje — lord Lawrence-hez, a törvényszék elnökéhez fordulva kijelentette: „Elnök úr, tiltakozom e kérdés ellen. Úgy gondolom, időmegtakarítás céljából utalnom kell arra, hogy négy nagyhatalom — Anglia, Franciaország, Olaszország és Németország, s a német szudétapolitika betetőzését jelentő müncheni egyezmény is, szentesítette ezt a politikát. Ezért ebben a nemzetközi jog szempontjából nem látok bűncselekményt."[46]

Már engedelmet kérek, felelheti erre Beverley Baxter, az angol parlament tiszteletre méltó tagja, ez egyáltalán nem cáfolja meg azt az állítást, hogy a müncheni egyezmény a hitleri diplomácia szempontjából nem volt előnyös, mert akkor lehetetlenné tette számára a tervezett nagy háború kirobbantását.

Az ilyen ellenvetésekkel szemben hadd hivatkozzunk Ribbentrop következő kijelentésére: „A német szudétakérdést illetően meg kell mondani, hogy a müncheni egyezményt maga a brit királyi kormány kötötte meg, *s ez a kérdés úgy oldódott meg, ahogyan én a német diplomácia szempontjából kiindulva akartam* (az én kiemelésem — *A. P.*)."[47]

A továbbiak során Ribbentrop, aki közvetlenül részt vett a müncheni értekezleten, olyan dolgokkal hozakodott elő, amelyek aligha járultak hozzá a nyugati diplomácia tekintélyének gyarapításához.

A Münchennel foglalkozó mai angol történészek szerint Anglia mindent megtett, hogy megmentse Csehszlovákiát Hitlertől. Ribbentrop azonban mást mondott: „Azokból a személyes beszélgetésekből, amelyeket mint londoni nagykövet folytattam — jelentette ki a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt —, tudom, hogy a Foreign Office tökéletesen tisz-

[46] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 18. köt. 43. old.
[47] Ugyanott.

tában volt a szudétakérdéssel, s hogy éppen Anglia *már 1938 előtt* (az én kiemelésem — *A. P.*) nagyon gyakran együttműködött Konrad Henleinnel."[48]

„Szeptember utolsó harmadában — vallotta Ribbentrop — egy alkalommal meglátogatott a francia nagykövet és azt mondta, hogy kedvező híreket hozott a szudétakérdéssel kapcsolatban." Ezt követően „a francia, majd az angol nagykövet meglátogatta Hitlert, s a térképen megmutatták a szudétakérdés hozzávetőleges megoldását, amelyet illetően Franciaország, Anglia és Olaszország nyilván megállapodott. Emlékszem, a Führer kijelentette a francia nagykövetnek, hogy ez a javaslat nem kielégítő." Azt követelte, hogy kanyarítsanak le neki még egy darabot Csehszlovákiából. Nos, emiatt ne menjen füstbe az egész terv — meg kell neki adni mindent, amit csak követel, és tovább kell hajtani kelet felé. „Ezután — folytatta Ribbentrop — a francia nagykövet kijelentette, hogy erről a kérdésről természetesen még lehet majd beszélni, s ugyanígy arról a kérdésről is, hogy hol van német lakosság, vagyis hol van a Szudéta-vidék határa. Mindenesetre a Führer biztos lehet abban, hogy Angliának és Franciaországnak eltökélt szándéka — minél előbb *a német kívánságok szellemében oldani meg a kérdést.*"[49]

Bizony, Beverley Baxter és cimborái a nürnbergi per anyagában aligha találnának adatokat annak a velejéig hazug állításuknak bizonyítására, hogy München Hitler veresége volt. Hiszen Münchenben azt a kérdést, hogyan lehet egy független államot a legjobban feldarabolni, az angol, a francia, a német és az olasz diplomaták egyaránt megtárgyalták, csak éppen a csehszlovák állam képviselőit felejtették el meghívni a tanácskozásra. Egyébként a betegtől, ha beleegyezett a műtétbe (s végeredményben Beneš reakciós kormányklikkje ezt tette), már nem kérdezik meg, hol, hogyan szúrják belé és milyen mélyen a kést. Az igazság kedvéért hadd mondjuk meg, hogy Chamberlain, aki a burzsoá diplomácia

[48] Ugyanott, 17. köt. 419. old.
[49] Ugyanott, 425. old.

„finomabb" módszereinek képviselője volt, óvatos kísérletet tett arra, hogy kedvező színben tüntesse fel magát az utókor előtt. Ribbentrop vallomása szerint „az angol miniszterelnök eleinte bizonyos fenntartásokkal élt, azt mondta, hogy esetleg beszélni kell majd a csehekkel, vagyis Prágával is. Erre a francia miniszter kijelentette, hogy *ha már hozzákezdtek a kérdés megoldásához, akkor a négy nagyhatalomnak itt kell döntenie* (az én kiemelésem — *A. P.*). Végül is mind a négy államférfi csatlakozott ehhez a véleményhez, s megkötötték a müncheni egyezményt."[50]

Amikor az angol és a francia miniszter hazaérkezett Münchenből, a jól előkészített francia és angol reakciós sajtó nagy hűhóval fogadta. Különösen kitűnt ebben a jobboldali francia sajtó, amely az egyezmény bábáiról szóló cikkeiben valósággal áradozott: „Megmentették a békét", „Bonnet elhárította a háborút", „Éljen a francia diplomácia!" Mindez azért történt, hogy a közvéleményt a „müncheni hősök" mellé állítsák. Ám a hisztérikus handabandázás közepette akadtak a sajtóban bíráló cikkek is: „És a nagy Talleyrand bársonyszékében ülő Georges Bonnet nem szégyelli magát amiatt, hogy Hitler ilyen csúfosan rászedte!" — írta az egyik francia lap. A jobboldali lapok dicshimnusza a dolog lényegét tekintve elkésett kísérlet volt a francia diplomácia mentegetésére. Bonnet természetesen nem azért tette azt, amit tett, mert kollégája, Ribbentrop, rászedte. Bonnet nem volt annyira buta, s főként Ribbentropot a természet nem áldotta meg annyi ésszel, hogy ilyesmi előfordulhatott volna. Amikor a per elején amerikai újságírók megkérdezték Schachtot, hogy véleménye szerint mi vár Ribbentropra, a következőket válaszolta: „Nem tudom, miért készülnek felkötni Ribbentropot, én a butaságáért kötném fel."

Eszerint Bonnet maga akarta, hogy rászedjék, s így Ribbentrop szellemi képességei teljes mértékben elegendőek voltak a rászedéséhez.

[50] Ugyanott, 426. old.

Évekig tartó véres háborúra, sok millió emberáldozatra, a náci levéltárak átkutatására volt szükség ahhoz, hogy az emberiség világosan lássa München végzetes következményeit. De „az emberek hamar felejtenek" — mondotta Shawcross, a nürnbergi per angol főügyésze. S nyilván erre épít az angol és a francia diplomácia, amikor át akarja írni a történelmet, békeangyaloknak igyekszik feltüntetni a müncheni összeesküvés részvevőit. De, mint mondani szokták, a holtak néha torkon ragadják az eleveneket...

Göring börtönzárkájában

1945 december... Nürnberg. Karácsony éjszakája. A város romokban hever.

A nürnbergi börtön tágas folyosóján minden zárka előtt egy-egy őr. Most lépések zaja veri fel a folyosó csendjét. Az őrök mellett sietve halad el egy férfi. Amerikai tiszti egyenruhát visel. Megáll az egyik zárka előtt, amelynek ajtaján keskeny tábla látható, „H. Goering" felirattal. Megcsikordul a zár. Az ajtó egy pillanatra kinyílik...

Ez azokban a napokban történt, amikor a Nemzetközi Katonai Törvényszék éppen nem ülésezett: karácsonyi szünetet tartott. Göringnek bőven volt ideje arra, hogy sok mindent meghányjon-vessen emlékezetében. Németország vereségének okairól elmélkedett. A fő hibát abban látta, hogy Hitler 1940-ben nem kötött békét Angliával és Franciaországgal, s nem fordult teljes erővel a Szovjetunió ellen. Most sajnálta ezt, mert Münchenben úgy tűnt neki, hogy az események ilyen irányban fejlődnek...

A zárkában ketten voltak. Göring és Gilbert törvényszéki elmeszakértő. A levitézlett náci vezér a zárkában levő zsámolyt vendégének ajánlotta fel, ő maga pedig az ágy szélére ült. Mintha gondolatban az amerikai főügyész röviddel azelőtt elhangzott szavait ismételgette volna: „Nem tudjuk

megváltoztatni München történetét." De még mennyire nem! Ha valaki, hát Göring — a müncheni imperialista egyezkedés kisszámú életben maradt részvevőinek egyike — világosan látta ennek jelentőségét, ha valaki, hát ő tudta, hogyan védelmezte Münchenben Anglia, Franciaország és a mögöttük álló Egyesült Államok Csehszlovákiát. Tudta, mit ért valójában az, hogy a lapokban nagy hűhóval „a béke megmentőinek" nevezték, s egekig magasztalták a Münchenből

Göring a börtönzárkában

Göring börtönzárkájának ajtaja

visszatérő Chamberlaint és Daladier-t... Göring mindenre jól emlékezett.

Münchenbe megérkezett Chamberlain — fején cilinderrel, szürke, csíkos nadrágban, kezében az elmaradhatatlan esernyővel. Jobban mondva az esernyőt és az aktatáskát egy arisztokrata csemete — lord Home, a miniszterelnök magántitkára vitte. (22 évvel később a főnökének müncheni tapasztalatain okult lord Home Nagy-Britannia külügyminisztere lett, s 1960-ban már újdonsült miniszterként kísérte el Macmillan angol miniszterelnököt az új Mekkába — Bonnba, az

Adenauerrel való találkozásra, amely titkos céljait tekintve kevéssé különbözött az 1938. évi müncheni tanácskozástól.)[51]

Göring nem felejtette el, milyen örömmel fogadták Berlinben az angol alsóház szeptember 28-i üléséről kiadott közleményt, amely szerint a képviselők ujjongtak, amikor Chamberlain felolvasta a megegyezés érdekében Hitlerhez és Mussolinihoz intézett üzenetét. Hitler nem tudott hová lenni az örömtől. Hiszen az angol parlament ígéretének teljesítése, Csehszlovákia megvédése helyett maga vonszolja ezt az országot a német hóhérbárd alá. Derék fiúk a munkáspárti vezetők — Attlee, Sinclair és a többiek is! Ők is lelkesen tapsoltak Chamberlainnek, ők is azt követelték, hogy utazzon minél hamarabb Hitlerhez. Igaz, felszólalt Gallacher is, és figyelmeztette az angol parlamentet, hogy Csehszlovákia feláldozásáért viselnie kell a felelősséget. De mit tehet Gallacher, a parlament egyetlen kommunista tagja!

Amikor Chamberlain és Daladier már Németországban volt, az angol miniszterelnök csodálatosan alkalmazkodónak bizonyult. Mihelyt Hitler tiltakozott az ellen, hogy a csehek is részt vegyenek a tárgyalásokon, azonnal rájött, hogy ez csakugyan összefér az államok egyenlőségét és tiszteletben tartását illetően alkotott fogalmával. Hiszen azt elérte, hogy a csehszlovák megbízott egy szomszédos szobában tartózkodott — persze csak azért, hogy lehetséges legyen megkapni tőle bármely beleegyező nyilatkozatot. Nem az ő bűne, hanem a csehek szerencsétlensége, hogy Hitler annyira hajthatatlan volt...

Göring nagyon jól emlékezett arra az estére, amikor Münchenben, 6 órakor, Hitler, Mussolini, Chamberlain, Daladier

[51] A bonni látogatás napjaiban a Reuter-hírügynökség a következő közleményt tette közzé: „Lord Home, Anglia külügyminisztere, aki 1938-ban Neville Chamberlain úr magántitkára volt, a jövő héten ugyanabban a szállóban fog megszállni, amelyben Chamberlain úr Adolf Hitlerrel a müncheni egyezményre vezető tárgyalások céljából találkozott. Lord Home, aki Harold Macmillan urat kíséri el bonni útja során, augusztus 10-én és 11-én a Rajna partján, Bad-Godesbergben, a »Driesen« luxusszállóban fog lakni. Hitler ott szállt meg a tárgyalások idejére."
Ehhez a közleményhez aligha kell magyarázatot fűzni.

és mások összegyűltek Hitler házának halljában, egy nagy kandalló mellett.

Mussolini már leült. Tőle balra Chamberlain angol miniszterelnök foglalt helyet egy karosszékben. Hitler ezúttal polgári ruhában volt, nehogy a náci egyenruha túlságosan megbotránkoztassa a tekintélyes arisztokrata Neville Chamberlaint. De a „Führer" nem felejtette el felhúzni kabátjának ujjára a horogkeresztes karszalagot. Göring teljes díszben — kövér testén feszülő egyenruhában, valamennyi kitüntetésével, sugárzó arccal jelent meg a találkozón. Nagyon kövér volt. És bármit tett, hogy lefogyjon, semmi sem használt. A nürnbergi börtön zárkájában keserűen állapította meg, hogy túlságosan későn sikerült neki a fogyás — Nürnbergben harminc kilót fogyott. Persze, nem arról álmodott, hogy börtönzárkában lesz karcsúbb.

Mussolinitól jobbra Daladier ült. A miniszterelnökök mögött tanácsadóik foglaltak helyet.

Már a müncheni értekezlet után Göring, az európai lapokat olvasva, nagyon csodálkozott. Te jó ég, mennyi mindent össze nem firkáltak az öreg, hajlott hátú Chamberlain bátorságáról és önfeláldozásáról, s a béke sorsát szívén viselő Daladier-ról! Ő nyomát sem látta a bátorságnak. Éppen az ellenkezőjét tapasztalta. S Gilberttel beszélgetve, a következőket mondta a müncheni egyezmény megkötéséről:

„Valójában ez meglehetősen egyszerűen ment végbe. Végeredményben sem Chamberlainnek, sem Daladier-nak nem fűződött érdeke ahhoz. hogy bármit is áldozzon vagy kockáztasson Csehszlovákia megmentéséért. Előttem ez világos volt, mint a nap. Csehszlovákia sorsa lényegében három óra alatt eldőlt. Utána négy órán keresztül jobbára csak a »garancia« szó körül forgott a vita. Chamberlain úgy viselkedett, mintha egyáltalán nem érdekelte volna a dolog. Daladier alig figyelt oda. Pontosan így ült — Göring kinyújtotta lábait, hátradőlt az ágyon, s unott arckifejezéssel hajtotta oldalra fejét. — Időnként helyeslően biccentett — ez volt minden. Semmilyen ellenvetés sem hangzott el. Csak álmél-

Ribbentrop (jobboldalt) sietteti Daladier-t a müncheni egyezmény aláírásában, a mellette álló náci tábornok pedig készül kiadni a parancsot a Wehrmachtnak a csehszlovák határ átlépésére

kodtam, milyen könnyen megy Hitlernek minden. Elvégre tudták, hogy a Škoda-művek más hadiüzemekkel együtt a Szudéta-vidéken vannak, s ha ezek a mi kezünkbe kerülnek, Csehszlovákia ki lesz szolgáltatva nekünk. Amikor Hitler azt követelte, hogy egyes hadiüzemeket az ország más vidékeiről telepítsenek át a Szudéta-vidékre, mihelyt hozzánk kerül, azt hittem, hogy no, most kitör a vihar. De semmi sem történt, meg sem mukkantak. Mindent megkaptunk, amit akartunk. Így ni! — Göring csettintett az ujjaival. — Még ahhoz sem ragaszkodtak, hogy legalább a forma kedvéért megtárgyalják a dolgot a csehekkel. Az értekezlet végén a prágai francia nagykövet így szólt: »Jó, most nekem csak az ítéletet kell továbbítanom az elítélthez.« Ez minden, amit az egyezmény létrejövetelével kapcsolatban mondhatok. A »garanciát« illetően hosszú vita után úgy döntöttek, hogy Cseh-

szlovákia megmaradt részének garantálását Hitlerre bízzák, bár nagyon jól tudták, hogy ez mit jelent."[52]

Ez csakugyan iskolapéldája az imperialista diplomácia „őszinteségének", csakugyan megalapozza azt az állítást, hogy „Chamberlain olyan mártírként kerül be a történelembe, aki célpontul tartotta oda mellét a sértések és a megvetés nyilai elé"! A csehszlovák nép ezért nem felejtett semmit, s ezért értette meg, hogy szabadsága és igazi függetlensége sohasem alapulhat a nyugati imperialistákkal való együttműködésen.

Éjjeli 2 óra 30 perckor véget ért a gyalázatos müncheni értekezlet. Chamberlain és Daladier gépkocsin visszatért a szállóba. Hitler elkísérte őket pillantásával, s megvetően és utálkozva mondta Ribbentropnak és Otto Abetznek:

— Szörnyű, micsoda hitványság.

Amitől Daladier-nak félnie kellett

De térjünk vissza a nürnbergi perhez. Göring már elég világosan megmondta, mennyire gondoskodott Chamberlain és Daladier Csehszlovákiáról.

Göring természetesen nem csodálkozott azon, hogy amikor sor került a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtti vallomására, a nyugati hatalmakat képviselő vádlók közül egy sem tett fel neki kérdést Münchennel kapcsolatban. De hiába igyekeztek a vádlók elpalástolni ezt a kényes dolgot. A minden hájjal megkent ügyvédek értettek ahhoz, hogy szóba hozzák. Feltették a kérdést Göringnek: „Mi történt volna, ha a müncheni paktum után a csehek nem lettek volna hajlandók átengedni a Szudéta-vidéket Németországnak?"

„Ó — válaszolta Göring —, ezt a kérdést feltettük Chamberlainnek és Daladier-nak. Mindketten kijelentették: »Akkor kényszeríteni fogjuk a cseheket.«"

Neurath, a neves náci diplomata és Csehszlovákia hóhéra, kiegészítette Göring vallomását. Elmondta Gilbertnek, hogy

[52] *G. M. Gilbert:* Id. mű. 91. old.

München. Daladier az egyezmény aláírása után

az értekezleten megkérdezte Chamberlaint és Daladier-t, nem kívánják-e a szudétakérdést megtanácskozni a csehekkel (a csehszlovák küldöttséget ugyanis kirekesztették az értekezletről). „És tudja, mit válaszolt nekem Daladier? Az ilyesmit valóban nem ajánlatos túl hangosan ismételgetni. Kijelentette: »A cseheknek pontosan végre kell hajtaniuk, amit mi határozunk.« — Az egyezmény aláírása után kissé nyugtalankodva így szólt hozzám: »Azt hiszem, ezért megköveznek, ha hazamegyek.«"[53]

Daladier aggályai mintha kezdtek volna beigazolódni. Amikor repülőgépe szeptember 30-án délután 3 órakor Párizs repülőtere fölé ért, s látta, hogy ott hatalmas néptömeg hullámzik, így szólt kísérőjéhez:

— Ez a sok ezer ember azért gyűlt össze, hogy kifütyüljön. Kérem, parancsolja meg a pilótának, hogy tegyen a géppel néhány kört a repülőtér fölött. Még nem értem rá gondolkozni sem azon a rövid beszéden, amelyet tartani sze-

[53] *G. M. Gilbert:* Id. mű, 181. old.

retnék, sem pedig azon, hogy mit kell majd tennem a kiszállásnál.

Ám olyasmi történt, amit Daladier semmiképpen sem várt, de amit jól tudott és jól előkészített a müncheni paktum igazi értelmi szerzője — Georges Bonnet. A tömeg lelkes ünnepléssel fogadta a francia miniszterelnököt.

Az ennyire váratlan fogadtatástól megrendült Daladier izgatottan súgta egyik bizalmasának fülébe:

— Azt hittem, ez a tömeg azért gyűlt össze, hogy leszámoljon velem.

A repülőtérről azonnal a hadügyminisztériumba sietett. Ott már nem bírta a dicsőítő beszédeket, s amikor a gratuláló miniszterek az ablakhoz vitték azzal, hogy a tömeg látni akarja, hangosan megjegyezte:

— Ostobák, ha tudnák, minek tapsolnak!

Ilyenformán az események tanúskodása szerint Daladiernak nem amiatt kellett nyugtalankodnia, hogy „megkövezik".

A francia reakciós sajtó neki is, Bonnet-nak is nagy elismeréssel adózott. Két évvel később azonban csakugyan kellemetlen dolog történt vele. Hitler megtámadta és elfoglalta Franciaországot, tömegesen börtönözte be a franciákat, köztük Daladier-t is. A fasiszták börtönében eltöltött néhány év után megérthette, és nyilván meg is értette, hová juttatta Münchenben Franciaországot. De túl későn, csak akkor értette meg, amikor patakokban ömlött a francia nép vére, amikor sok francia város romhalmazzá változott. Talán ez a történelmi lecke is hozzájárult ahhoz, hogy a háború után Daladier ellenzi Franciaország paktálását a német militaristákkal.

„Természetesen az Egyesült Államokra gondolok"

Eddig Anglia és Franciaország müncheni szerepléséről volt szó. Hát az Amerikai Egyesült Államok milyen magatartást tanúsított? Milyen szerepet játszott a müncheni tragédiában?

Az Egyesült Államok monopolista köreit erősen nyugtalanította a náci Németország gazdasági erejének növekedése. A Wall Street nagy aggodalommal figyelte Németország gazdasági térhódítását Nyugat-Európa, Ázsia és Latin-Amerika piacain. Az Egyesült Államok külügyminisztériuma jól látta ezt a veszélyt, s már 1936-ban kifejezésre juttatta a kormánykörök elégedetlenségét amiatt, hogy Németország „szűk látókörű, önkényes és erőltetett kereskedelmi és pénzügyi politikája" kiszorította a latin-amerikai piacokról a „Made in USA" védjegyű áruk jelentős részét.[54] A konkurrenciaharc további fokozódása, valamint az imperialista Japánnal, az Egyesült Államok fő csendes-óceáni versenytársával szövetkezett hitleri Németország katonai erejének növekedése szükségképpen nyugtalansággal töltötte el a Fehér Házat. Washingtonban nagy riadalommal fogadták a kémhálózatnak azt az értesítését, hogy a fasiszta Németország a „Kelet felé törés" helyett, amiről Hitler az utóbbi években oly sokat és oly nagy hangon beszélt, nyugat felé szándékozik menetelni. A nyugati országok ellen indított sikeres támadás esetén Németország teljesen hatalmába keríthette az európai tőkés piacot és kiszoríthatta onnan az amerikai exportőröket. Ezért juttatta kifejezésre az amerikai kormány 1939. január 27-i ülésén az elnök és a külügyminiszter azt a gondolatot, hogy „amennyiben Hitler a Kelet ellen menetelés helyett a Nyugat ellen menetelésre szánja el magát", ennek „komoly következményei" lesznek az Egyesült Államokra nézve, s az Egyesült Államok „ebben az esetben egész történelmének legkritikusabb időszakába" lép.[55]

Az Egyesült Államok a harmincas évek végén kialakult helyzetben a Németország részéről fenyegető veszély elhárításának legradikálisabb módját a hitleri agresszió kelet felé terelésében látta. Ebben az irányban fejtett ki erélyes tevékenységet az amerikai imperialista propaganda: minden lehető módon tüzelte a szovjet területekre áhítozó német mili-

[54] Az idézet forrása Voproszi Isztoriji, 1959. 3. sz. 85. old.
[55] Lásd Novaja i Novejsaja Isztorija, 1959. 3. sz. 89. old.

taristákat. „Németország további előrenyomulása kelet és délkelet kivételével bármely más irányban fölöttébb nehéz vagy pedig lehetetlen lesz" — írta akkoriban az „Annalist", az amerikai üzleti körök lapja. Ugyanebben az irányban fejtett ki tevékenységet az amerikai diplomácia is. Az amerikai monopolista körök titkos álmait abban az időben legvilágosabban Bullitt, az ismert amerikai reakciós politikus, az Egyesült Államok akkori párizsi nagykövete árulta el. Potocki gróffal, a washingtoni lengyel nagykövettel folytatott beszélgetése során minden kertelés nélkül kijelentette, hogy az Egyesült Államoknak érdeke egy német—szovjet háború. Sőt, Hitlernek azt sugalmazta, hogy egy ilyen háború során „független" ukrán államot kell létrehozni.

Az amerikai nagyburzsoázia körében nem lebecsülendő szerepet játszottak a német tőkével kapcsolatban álló fasisztabarát monopolista körök, amelyek a háborút megelőző években váltig hangoztatták, hogy rendezni kell a nézeteltéréseket és megegyezésre kell jutni a fasiszta Németországgal. Tevékenységük kirívó megnyilvánulása volt az a titkos tanácskozás, amelyet 1937 novemberében San Franciscóban tartottak — von Tippelskirch és von Killinger náci megbízottak, Vandenberg szenátor, Lamont, du Pont és Alfred Sloan (a General Motors elnöke) amerikai nagymonopolisták és még négy amerikai részvételével. Ezen a tanácskozáson megegyezés jött létre arra vonatkozóan, hogy az Egyesült Államok és Németország felosztja egymás közt a Szovjetunió és Kína piacait, s hogy az Egyesült Államok továbbra is támogatja a hitleri Németországot külpolitikájában.

1938 januárjában az amerikai külügyminisztérium azzal a javaslattal fordult Londonhoz, hogy hívják össze Anglia, Franciaország, Németország és Olaszország képviselőinek értekezletét az európai helyzet rendezése céljából. Igen jellemző, hogy ennek az értekezletnek a részvevői között a javaslat nem említette meg a Szovjetuniót. De ez teljesen érthető, hiszen az amerikai javaslat lényegében az amerikai és az európai imperialistáknak a Szovjetunió elleni összeeskü-

vését fejezte ki. Az értekezletre nem került sor, mégpedig nyilván az angol—amerikai ellentétek következtében.

Ámde az 1938-as év sorsdöntő hónapjaiban bekövetkezett események egész menetének tanúskodása szerint az amerikai monopolista körök messzemenően érdekelve voltak abban, hogy minden akadályt elhárítsanak Hitler keleti hódító politikájának útjából. Ezzel magyarázható Bullittnak, az amerikai külpolitika egyik legreakciósabb képviselőjének az a törekvése, hogy megakadályozza a nyugati hatalmakat, köztük Franciaországot, Csehszlovákia bárminemű támogatásában. Ezért javasolta Bullitt az 1938 májusi válság idején a külügyminisztériumhoz intézett egyik táviratában, hogy „valamilyen úton-módon lehetővé kell tenni a franciák számára a megszabadulást erkölcsi kötelezettségüktől", vagyis a szerződés értelmében német támadás esetén Csehszlovákiának nyújtandó segítség kötelezettségétől. Bullitt nem átallotta azzal indokolni javaslatát, hogy ellenkező esetben „a bolsevizmus az egész kontinensen megveti a lábát".[56]

Amikor az angolok és a franciák 1938 szeptemberében ultimátumban azt követelték Prágától, hogy elégítse ki Hitler területi igényeit, Carr, az Egyesült Államok prágai nagykövete, nyomatékosan felszólította a csehszlovák kormányt, hogy haladéktalanul teljesítse a követelést.

Az Egyesült Államoknak a Csehszlovákia elfoglalására irányuló hitleri tervekkel kapcsolatban tanúsított fölöttébb jóindulatú magatartását a német diplomaták Berlinbe küldött jelentéseikben nemegyszer hangsúlyozták. „Semmi kétség, hogy a jelenlegi helyzetben az amerikai kormány jelentős mértékben osztja az angol—francia álláspontot" — írta 1938. május 24-én Dieckhoff washingtoni német nagykövet. 1938 júniusában és júliusában Dirksen londoni német nagykövet és Kennedy londoni amerikai nagykövet között megbeszélések folytak. „Kennedy a megbeszélések folyamán ismételten kifejezte azt a meggyőződését — jelentette Dirksen —, hogy

[56] Az idézet forrása Mezsdunarodnaja Zsizny, 1959. 4. sz. 101. old.

gazdasági kérdésekben Németországnak keleten, s ugyanígy délkeleten szabad kezet kell biztosítani." Dirksen nagyon jól tudta, mit ért Kennedy „gazdasági kérdéseken". Nem maradt kétség aziránt sem, hogy mit ért „keleten". Egyébként maga Kennedy sem igyekezett ebben a tekintetben kétségeket támasztani. „Kennedy — írta Dirksen — igen pesszimista nézeteket hangoztatott a Szovjetunióban fennálló helyzetet illetően."[57]

1938 sorsdöntő szeptemberi napjaiban ugyancsak Bullitt az amerikai külügyminisztériumnak azt javasolta, hogy hívjanak össze konferenciát Hágába — Anglia, Franciaország, Olaszország, Németország és Lengyelország képviselőinek részvételével. Ugyanakkor javaslatában hangsúlyozta: „Fontos, hogy Szovjet-Oroszország kormánya ne szerepeljen a konferencia részvevői között."[58]

Jellemző, hogy Csehszlovákia, amelynek rovására Bullitt az egyezmény megkötését javasolta, ugyancsak nem szerepelt a konferenciára meghívandó államok között. A Fehér Ház a Bullitt-terv megvalósítása céljából 1938. szeptember 26-i üzenetében felszólította Németország, Anglia, Franciaország és Csehszlovákia kormányfőit, hogy a „konfliktus" megoldása érdekében folytassák a tárgyalásokat, amelyek tudvalevőleg végül is Münchenhez vezettek. Az angol és a francia kormánykörök ennek az üzenetnek messzemenő felhasználásával igyekeztek meggyőzni a közvéleményt arról, hogy az Egyesült Államok teljes mértékben támogatja a Hitlerrel való tárgyalások gondolatát. A londoni és a párizsi kormány helyeslését nyilvánította az Egyesült Államoknak, Hitler pedig a Fehér Háznak válaszolva kijelentette, hogy „kész fontolóra venni az Egyesült Államok nemes szándékait".[59]

Szeptember 27-én a Fehér Házban idegeskedni kezdtek, s újból táviratot küldtek Berlinbe, Rómába, Londonba, Pá-

[57] Ugyanott.
[58] Ugyanott, 104. old.
[59] Lásd Voproszi Isztoriji, 1958. 2. sz. 87. old.

rizsba és Prágába, amelyben „külön értekezlet összehívását" javasolták.

„Nem próbálom megállapítani, mi hatott Hitlerre közvetlenül — írta naplójába Harold Ickes, az Egyesült Államok akkori belügyminisztere —, de tény, hogy az amerikai elnök üzenetének vétele után néhány órával már nyilatkozott a müncheni külön értekezlet összehívását illetően." Két héttel München után a „The Nation" című New York-i folyóirat azt írta, hogy a Fehér Ház üzenetei segítették Chamberlaint „a csehek lefegyverzésében és kiszolgáltatásában", s „konstruktív segítséget jelentettek a náci támadáshoz".[60]

Mindezek a tények eléggé meggyőzően leplezik le a jelenlegi reakciós amerikai történetírókat, akik a valóság meghamisításával azt bizonygatják, hogy a háború előtti években az Egyesült Államok „izolációs politikája" folytán távol tartotta magát az európai ügyektől, s így természetesen semmi köze sem lehetett Münchenhez.

Nem véletlenül írta a „New York Times" közvetlenül München után: „A felröpített chamberlaini békegalamb, amely Münchenből hazafelé tartva fáradtan csapkodott szárnyaival, amerikai fióka. Büszkék lehetünk rá."

De Chamberlainnek is meg kell adni, ami megilleti: nem igyekezett saját magának kisajátítani a „müncheni győzelem" babérait. Münchenből visszatérve, már a második napon kijelentette az angol alsóházban: „Van egy másik állam is, amely nem volt ugyan jelen az értekezleten, de érzésünk szerint szüntelenül növekvő befolyást gyakorolt. Természetesen az Egyesült Államokra gondolok."[61]

Az amerikai reakciósok körében mindjárt a müncheni egyezmény megkötése után valóságos ujjongás támadt. Végrevalahára felcsillant a reális reménye annak, hogy a fasiszta Németországot sikerül a Szovjetunió ellen uszítani.

A müncheni egyezményen még meg sem száradt a tinta,

[60] The Nation, 1938. október 14.
[61] The Times, 1938. október 4.

amikor a „New York Herald Tribune" — 1938. október 1-i számában — felhívásszerűen kijelentette: „Hadd vonuljon hadba Hitler Oroszország ellen!", hadd teremtsen Németország „egy nagy birodalmat... Oroszország térségein!"

Amibe az ajándék került

A Szovjetunió élesen elítélte a müncheni egyezményt. A TASZSZ különtudósításában leszögezte, hogy a szovjet kormánynak semmi köze a müncheni paktumhoz. A szovjet kormány a müncheni egyezményben kezdettől fogva annak a politikának csúcspontját látta, amelynek révén Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok a német fasisztákat a Szovjetunió elleni agresszióra és a második világháború kirobbantására buzdította.

A szovjet kormány előre látta, hogy a fasiszta agresszorok nem érik be Csehszlovákia elfoglalásával, hogy a hitleri Németország, miután a müncheni „ajándék" révén megerősítette pozícióit, még nagyobb arányokban tudja majd érvényesíteni agressziós törekvéseit.

Az, amit a szovjet kormány előre látott, tudvalevőleg teljes mértékben beigazolódott. 1939. március 15-én Hitler megszállta egész Csehszlovákiát, s egyik részét protektorátussá változtatta, a másikon szlovák bábállamot létesített. A nyugati hatalmaknak eszük ágában sem volt, hogy akár a kisujjukat megmozdítsák egy olyan európai állam függetlenségének megsemmisítése láttán, amelynek fennállását és határait ők maguk garantálták. Ez is már régen el volt döntve. Georges Bonnet „A béke védelme" című könyvében (micsoda cím!) elmondja, hogy az angol és a francia kormány képviselőinek 1938. április 28-i londoni titkos tanácskozásán, a jegyzőkönyvi feljegyzés szerint, Chamberlain kijelentette: „Fölöttébb kételkedem abban, hogy Hitler úr a csehszlovák állam megsemmisítésére törekszik. *Ha azonban Németország*

meg akarja semmisíteni, akkor, egészen őszintén szólva, nem tudom, hogyan lehet ezt megakadályozni (az én kiemelésem — *A. P.*)."

Kommentár fölösleges!

Csehszlovákia elfoglalása és független állami létének megszüntetése rendkívül megerősítette Németország pozícióit. Lényegében véve az egész hatalmas csehszlovák ipar a német hadsereg fegyverszállítója lett. A hitleristák ellenőrzése alá került a „csehszlovák Maginot-vonal", amely korszerű vasbeton erődítmények láncolata volt.

Csehszlovákia elfoglalása révén a hitleristák hadigazdasági potenciáljuk igen jelentős megerősödésén kívül újabb támaszpontokhoz jutottak, amelyekről kiindulva megkezdhették következő agresszív háborújukat — a Lengyelország elleni támadást. Göring 1938—1939 telén a szlovákiai nemzetiszocialisták küldöttsége előtt mondott beszédében kijelentette: „A

A náci Wehrmacht bevonul Prágába

szlovákiai légi támaszpontok nagy jelentőségűek a német légi haderőknek a Kelet elleni felhasználása szempontjából."[62]

Ugyancsak Göring 1939. április 15-én Mussolinival és Cianóval folytatott megbeszélése során, amikor is beavatta olasz szövetségeseit a nagy háború előkészítésének terveibe, részletesen kifejtette, hogy mit nyújtott ebből a szempontból Csehszlovákia elfoglalása. „Csehszlovákia nehézfegyverzete mindenesetre megmutatta, milyen veszélyes lehetett volna ez a fegyverzet komoly összeütközés esetén még München után is." A hatalmas csehszlovák gazdasági potenciálról szólva kijelentette, hogy annak megszerzése „hozzájárul a tengelyhatalmak jelentős megerősödéséhez... Emellett Németországnak komolyabb konfliktus kirobbanása esetén egyetlen hadosztályt sem kell tartania avégett, hogy védje magát ezzel az országgal szemben." E szavaival magától értetődően a Lengyelország ellen tervezett támadásra célzott. „Akkor Németország ezt az országot mindkét oldalról megtámadhatja, s olyan távolságra lesz, amelyet repülőgéppel az új ipari központtól 25 perc alatt meg lehet tenni..."[63]

Mit mondhatnak mindezek után Beverley Baxterék, akik váltig azt bizonygatják, hogy München a béke ügyének győzelme, Hitler nagyarányú veresége volt, s hogy a német tábornokok „Münchent a maguk szempontjából teljes katasztrófának tekintették". Ha mindaz, amit fentebb mondottunk, kevés annak bizonyítására, hogy München a népek szörnyű elárulása volt, akkor szolgálhatunk még egy bizonyítékkal. Hadd szóljon egy olyan ember, aki jobban tudta, mint Beverley Baxter, hogy vesztett-e a hitleri Németország Münchennel vagy pedig nyert — mégpedig Ribbentrop.

Ribbentrop 1946-ban, a nürnbergi börtön zárkájában írta visszaemlékezéseit, s ezek jóformán semmiben sem térnek el a per során tett vallomásától. És Ribbentrop visszaemlékezéseiben, amelyek Londonban jelentek meg, olyasvalamit írt,

[62] A nurnbergi per anyaga. 2. kot. 317. old.
[63] Ugyanott.

ami végleg halomra dönti a mai angol és más reakciós történelemhamisítók állításait.

„A letartóztatásomat követő kihallgatás során Kirkpatrick úr megkérdezte tőlem: »Nagyon elégedetlen volt-e a Führer amiatt, hogy München megegyezésre vezetett, s így lehetetlenné tette számára a háború megindítását, és igaz-e, hogy Hitler a megoldás fölötti elégedetlenségében Münchenben azt mondta, hogy legközelebb ‚kipenderíti Chamberlaint kompromisszumaival együtt'«?

Kijelenthetem, hogy mindez egyáltalán nem igaz. A Führer nagyon meg volt elégedve Münchennel. Sohasem hallottam tőle az ellenkezőjét. Közvetlenül a miniszterelnök elutazása után felhívott engem telefonon, s elmondta, hogy menynyire örül a pótjegyzőkönyv aláírásának. Gratuláltam neki... Ugyanaznap a pályaudvaron még egyszer kifejezte megelégedését a müncheni egyezménnyel kapcsolatban.

Hitler véleményét vagy az én véleményemet illetően minden más állítás teljesen légbőlkapott."[64]

Ezután aligha kell tovább cáfolni a müncheni egyezmény jelenlegi védelmezőinek hazug állításait.

Baxternek és barátainak a közelmúlt történelmi eseményeire vonatkozó elmefuttatásait figyelmen kívül hagyhattuk volna, ha a müncheni paktum utólagos igazolása mögött nem rejlenének München szellemi örököseinek messzemenő céljai, ha nem napjaink imperialista köreinek a német imperializmus feltámasztásával kapcsolatos törekvéseit akarnák vele alátámasztani.

A nyugati országoknak Nyugat-Németország atom- és rakétafegyverrel való ellátását szentesítő kormánykörei azoknak a politikáját folytatják, akik München napjaiban szentesítették a hitleri agressziót. De ne feledjék, hogy München következménye a fasiszta Németországnak nemcsak a Szovjetunió ellen indított háborúja volt, hanem a nyugati hatalmakkal viselt háborúja is. München a nyugati hatalmak

[64] *J Ribbentrop* Memoirs (Emlékiratok). London 1954. 92. old.

szörnyű politikai baklövésének bizonyult. Mindössze két évvel a müncheni paktum után, amelyet a reakciós propaganda a nyugati diplomácia kiemelkedő győzelmének tüntetett fel, a német repülőgépek Londonra és Coventryre szórták bombáikat, a német harckocsik pedig Franciaország területén osztották a halált. Chamberlain és barátai ki akarták játszani a történelmet, de a történelem kegyetlenül megcsúfolta őket. München mindig a burzsoá diplomácia lemoshatatlan szégyenfoltjaként, az álnokság, a képmutatás és az agresszor előtti bűnös meghunyászkodás szinonimájaként fog élni a népek emlékezetében. A világ egyszerű emberei magát a „München" szót olyan értelemben fogják fel, hogy München előhírnöke volt azoknak a tragikus megpróbáltatásoknak, amelyeket az emberiség a hitlerista területrablók által nyugati pártfogóik leplezetlen támogatásával kirobbantott második világháború idején átélt.

AZ IMPERIALISTÁK KIROBBANTJÁK AZ EURÓPAI HÁBORÚT

A Nyugat kétszínű játéka

Csehszlovákia elfoglalása után Hitler nyíltan készült a háború kirobbantására. A náci Németország és a fasiszta Olaszország közös erőfeszítésekkel szemlátomást siettette az újabb világháborút. 1939. március 22-én a litvániai reakciós kormányklikk, a nép érdekeit elárulva, átadta Hitlernek Klaipedát, amely a Szovjetunió ellen később végrehajtott agresszió egyik támaszpontja lett. A bojári Románia és Horthy-Magyarország kormányklikkje ugyancsak egyezményt kötött Hitlerrel, s ennek következtében ezek az országok a fasiszta „Kelet felé törés" felvonulási területévé váltak.

A hitleri agressziós politika sikerei teljesen megfeleltek a nyugati imperialista hatalmak reakciós köreinek, mert a hitleri Németország Kelet ellen, a Szovjetunió ellen fordítására irányuló terveik megvalósításának biztosítékát látták bennük. Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok minden módon támogatták a német és az olasz agresszorokat a spanyol köztársaság megfojtásában és a „keleti hadjárat" előkészítésében.

1939 áprilisától kezdve Hitler fokozottabb nyomást gyakorolt Lengyelországra. Követelte Danzigot és azt a jogot, hogy német vasútvonalat és autóutat építhessen a lengyel korridoron keresztül. Az események nyilvánvalóan a háború irányában fejlődtek.

A nyugat-európai közvélemény széles rétegei felismerték a Chamberlainék végzetes politikájában rejlő veszélyt. Ang-

liában sok konzervatív és munkáspárti politikus előre látta a katasztrófát, amellyel a hitleristák agresszióra ösztönzése, a Szovjetunió ellen uszítása fenyegetett. Ezek a politikusok a Szovjetunióval közösen végrehajtandó erélyes intézkedéseket követeltek a fasizmus ellen.

A chamberlaini diplomácia kénytelen volt számolni a közvélemény ilyen hangulatával. Figyelembe kellett vennie bizonyos londoni és párizsi köröknek azzal kapcsolatban kifejezésre juttatott aggodalmát is, hogy London és Párizs a német imperializmus kímélésének politikája terén túlságosan messzire ment. Ez a politika már Anglia és Franciaország európai pozícióinak meggyengülésére vezetett, és semmi biztosíték nem volt arra, hogy Hitler a fő kérdésben a francia és az angol reakció terveinek megfelelő magatartást fog-e majd tanúsítani.

Mindez természetesen nem jelentette azt, hogy az angol és a francia kormánykörök elhatározták magukat a münchenista politika beszüntetésére, de az ismertetett körülmények nyomán kialakult helyzetben tárgyalásokat kezdtek a Szovjetunióval. Ezekkel a tárgyalásokkal egyrészt a közvéleményt akarták némileg megnyugtatni, amely már régen követelte, hogy a biztonság és a béke érdekében lépjenek érintkezésbe a szovjet kormánnyal, másrészt nyomást akartak gyakorolni Hitlerre. A náci Németországnak értésére adták, hogy ha nem találja meg a közös nyelvet a münchenistákkal, akkor Anglia és Franciaország esetleg egyezményt köt a Szovjetunióval.

Angliának és Franciaországnak a Szovjetunióval 1939-ben kezdett tárgyalásait a münchenista körök olyan színben igyekeztek feltüntetni, hogy a tárgyalásokkal komoly kísérletet tesznek a hitleri agressziós politikával szembeni ellenállás megszervezésére. A nyugati hatalmaknak ez a politikája nem maradt titokban a hitlerista klikk előtt. Dirksen londoni német nagykövet 1939. augusztus 3-án, Berlinbe küldött jelentésében a következőket írta: „Itt az a benyomás uralkodott, hogy az utóbbi hónapokban más államokkal létesített kapcsolatok csak tartalék eszközt jelentenek a Németország-

gal való igazi megbéküléshez, s hogy ezek a kapcsolatok megszűnnek, mihelyt elérik az egyedül fontos és erőfeszítést érdemlő célt — a Németországgal való megegyezést."[1]

A négy hónapon át folyó tárgyalások idején Anglia és Franciaország olyan egyezményt igyekezett ráerőszakolni a Szovjetunióra, amely rá hárítja az esetleges német agresszió visszaverésének fő terhét, s ugyanakkor a nyugati hatalmakat a Szovjetunió irányában semmire sem kötelezi. Egyszerűbben szólva, az angol és a francia münchenisták makacsul folytatták arra irányuló politikájukat, hogy a Szovjetuniót és Németországot egymásnak ugrasszák, ők maguk pedig alkalmas pillanatban harmadik, győztes félként lépjenek fel.

A Szovjetunió, a nyugati hatalmaktól eltérően, az 1939. évi nyári tárgyalásokon a hatékony kollektív biztonsági rendszer megteremtésének világos és konkrét tervével állt elő. Javasolta, hogy Anglia, Franciaország és a Szovjetunió kössenek egymással az agresszió ellen kölcsönös segélynyújtási egyezményt, s közösen garantálják a közép- és kelet-európai államokat, a Szovjetunióval határos valamennyi európai országot beleértve.

Az egyezmény lehető legnagyobb hatékonysága érdekében a Szovjetunió javasolta, hogy Anglia, Franciaország és a Szovjetunió kössenek egymással konkrét katonai megállapodást, amely az agresszorok támadása esetére meghatározza az egymásnak és a garantált államoknak nyújtandó azonnali és hatékony segítség formáit és méreteit.

Hogyan reagáltak a nyugati hatalmak ezekre a szovjet javaslatokra?

Azt javasolták a szovjet kormánynak, hogy vállaljon magára egyoldalú kötelezettségeket a vele határos országok megvédésével kapcsolatban, s nyújtson segítséget Angliának és Franciaországnak, ha az agresszorok Lengyelország és Románia miatt háborúba sodorják őket. Ugyanakkor azonban szándékosan megkerülték azt a kérdést, hogy milyen segít-

[1] Történelemhamisítók (Történelmi megállapítás). Szikra 1951. 39. old.

ségre számíthat a Szovjetunió a Nyugat részéről abban az esetben, ha a hitlerista agresszorok megtámadják.

Az angol—francia javaslatok előirányozták a Szovjetunió segítségét azoknak az országoknak, amelyeknek Anglia és Franciaország garanciákat ígért. A Szovjetunió, amely számolt azzal a lehetőséggel, hogy az agresszor a Baltikumot szovjetellenes felvonulási területnek használja majd fel, a balti országok számára is garanciákat követelt. A nyugati hatalmak azonban nem fogadták el ezt a szovjet javaslatot. Ugyanez az eset megismétlődött, amikor a Romániának nyújtandó garanciák kérdése került szóba. Ilyenformán valahányszor a garanciák konkrét kérdése vetődött fel, a nyugati hatalmak arra törekedtek, hogy a Szovjetuniót bizonyos kötelezettségekkel megkössék, ugyanakkor pedig a maguk számára szabad kezet biztosítsanak.

1939. március 19-én a szovjet kormány javasolta az angol kormánynak, hogy hívják össze a Szovjetunió, Anglia, Franciaország, Lengyelország, Románia és Törökország képviselőinek értekezletét — az agresszió veszélyével szembeni közös intézkedések megállapítása céljából. Az angol kormány azonban elutasította a szovjet javaslatot, azzal az indokolással, hogy egy ilyen értekezlet összehívása még nyilvánvalóan nem időszerű . . .

Ugyanakkor Chamberlain azt javasolta, hogy Anglia, Franciaország, a Szovjetunió és Lengyelország írjanak alá az agresszió ellen irányuló közös kormánynyilatkozatot, s ebben kötelezzék magukat, hogy tanácskozni fognak a szükséges lépésekről. Persze, ez az akkori helyzetben nyilvánvalóan elégtelen volt, a szovjet kormány mégis hozzájárult, mert ki akart használni az agresszió elleni harc egységfrontjának megszervezésére kínálkozó minden lehetőséget.

De az angol kormány külügyi bizottsága, amelynek Chamberlain, Simon, Hoare és mások voltak a tagjai, már 1939. március 27-én úgy döntött, hogy visszavonja a négyhatalmi nyilatkozatra vonatkozó javaslatát. Ezt a döntést csak úgy lehetett értékelni, hogy az angol kormány a Lengyelországot

fenyegető hitlerista támadás ellen nem hajlandó a Szovjetunióval közös akciókra. Márpedig ez kétségtelenül arról tanúskodott, hogy a Lengyelországnak nyújtott angol—francia garanciák — münchenista álgaranciák, amelyeknek igazi tartalmát legjobban talán a „Times" juttatta kifejezésre, amikor 1939. április 1-i számában félreérthetetlenül kijelentette: „Angliát vállalt új kötelezettsége ... nem kötelezi arra, hogy Lengyelország jelenlegi határának minden araszát megvédje."

A lap Chamberlain 1939. március 31-i alsóházi nyilatkozatát kommentálva megállapította, hogy „a nyilatkozat szövegében a döntő szó nem az »integritás«, hanem a »függetlenség«. A tárgyalásokat folytató minden egyes állam függetlenségéről van szó." Más szóval, az angol kormánykörök olyan „függetlenség" mellett foglaltak állást, amely gyakorlatilag Lengyelországnak Németországtól való függőségére vezethetett. Látszólag minden a legnagyobb rendben volt. Beck lengyel külügyminisztert, aki április elején Londonba látogatott, Chamberlain biztosította, hogy Anglia kész Lengyelország megsegítésére. Igaz ugyan, hogy Chamberlain fenntartással élt: az Anglia és Lengyelország közötti kölcsönös segélynyújtási egyezményt akkor írják majd alá, amikor megállapodás jön létre a Szovjetunióval a Németország elleni közös katonai akciókra vonatkozóan. De ki tudta volna jobban, mint éppen Beck és Chamberlain, hogy mit jelent ez a fenntartás? Hiszen Lengyelország fasisztabarát vezetői nem kívánták átengedni területükön a szovjet csapatokat, s így minden utalás arra, hogy várni kell, míg létrejön a megállapodás a Szovjetunióval, képmutató fecsegéssé vált. De nemcsak a lengyel pánok vezető klikkjének kívánságáról volt szó. Ennek a velejéig rothadt klikknek tevékenységét a veszélyes és bűnös játékban a nyugati diplomaták sugalmazták, akik lengyel partnereikhez hasonlóan abban reménykedtek, hogy Hitler végül is beéri Lengyelországnak a Szovjetunió elleni „keresztes hadjárat" részvevőjeként való fel-

használásával. A hitlerista banda főkolomposai mindezt nagyon jól tudták.

Ugyanakkor a Nyugat és a Szovjetunió közötti tárgyalások továbbra is a korábban elhatározott taktikának megfelelően folytak. 1939 májusában Halifax angol külügyminiszter újabb javaslattal állt elő: a szovjet kormány jelentse ki, hogy „abban az esetben, ha a Szovjetuniónak valamelyik ellenállást tanúsító európai szomszédját támadás érné, lehet számítani a szovjet kormány segítségére, amennyiben ez kívánatos lesz".

Könnyű belátni, hogy Anglia ebben az esetben is kötelezni akarta a Szovjetuniót több észak- és kelet-európai ország megsegítésére, magának azonban szabad kezet akart biztosítani. Az is jellemző, hogy maguk ezek az országok, a Szovjetunió szomszédai — Lettország, Litvánia, Észtország, Lengyelország és Románia — semmilyen kötelezettséget sem vállaltak a Szovjetunióval kapcsolatban.

Ennek az angol javaslatnak az értelme túlságosan nyilvánvaló volt.

A szovjet kormány azokban a sorsdöntő napokban úgy határozott, hogy a fenyegető hitlerista agresszió ellen irányuló kollektív biztonsági front létrehozása érdekében megragad minden kínálkozó lehetőséget. Ezért annak megállapításával egyidejűleg, hogy az angol javaslat elfogadhatatlan, ellenjavaslatot terjesztett elő, amely a következőket tartalmazta:

1. A Szovjetunió, Anglia és Franciaország kölcsönösen kötelezik egymást, hogy bármelyikük ellen irányuló agresszió esetén minden téren haladéktalan segítséget nyújtanak egymásnak, a katonai segítséget is beleértve.

2. A Szovjetunió, Anglia és Franciaország kötelezik magukat, hogy a Balti- és a Fekete-tenger között elterülő, s a Szovjetunióval határos kelet-európai államoknak, az ellenük irányuló agresszió esetén, minden téren segítséget nyújtanak, a katonai segítséget is beleértve.

3. A Szovjetuniónak, Angliának és Franciaországnak kötelezniük kell magukat, hogy rövid időn belül megállapítják

annak a katonai segítségnek méreteit és formáit, amelyet a fent említett két esetben a szóban forgó államoknak nyújtanak.

Ez a szovjet javaslat az európai biztonság garantálásának és az agresszióval való szembeszállásnak lehető leghatékonyabb programja volt, de a nyugati hatalmak nem fogadták el. A Nyugat újra meg újra egyoldalú kötelezettségek vállalására próbálta rávenni a Szovjetuniót. Május elején a Szovjetunió és a nyugati hatalmak közötti tárgyalásokat egyébként is megnehezítette Grzybowski moszkvai lengyel nagykövetnek az a kijelentése, hogy „Lengyelország nem tartja lehetségesnek kölcsönös segélynyújtási egyezmény kötését a Szovjetunióval". Senkiben sem merülhetett fel kétség aziránt, hogy a lengyel reakciónak ez a lépése Anglia és Franciaország tudtával és helyeslésével történt.

A nyugati diplomácia ugyanakkor, amikor minden lehető módon az egyezmény megkötésének elgáncsolásán munkálkodott, a közvélemény megtévesztése céljából és azzal a szándékkal, hogy bizonyos nyomást gyakoroljon a hitleri Németországra, s ezáltal engedékenyebbé tegye, a polgári lapok útján a moszkvai tárgyalások „sikereiről" szóló híreket terjesztett. Márpedig mindkét fél nagyon is jól tudta, hogy a tárgyalások semmivel sem haladtak előre. Éppen ezért a nagy nyilvánosság előtt le kellett leplezni a Nyugat arra irányuló kísérleteit, hogy a béke szempontjából oly veszélyes napokban illúziókat keltsen a közvéleményben. 1939. június 29-én a „Pravdá"-ban megjelent A. A. Zsdanovnak „Az angol és a francia kormány nem akar egyenjogú szerződést a Szovjetunióval" című cikke.

A cikk ismertette, hogyan próbálnak a nyugati hatalmak egyoldalú kötelezettségekkel járó szerződést kényszeríteni a Szovjetunióra, leleplezte a tárgyalások során követett titkos céljaikat, s megállapította, hogy „egyetlen önmagát becsülő ország sem köthet ilyen szerződést, ha nem akar játékszerré válni olyan emberek kezében, akik másokkal szeretnék kikapartatni a gesztenyét a tűzből. Még kevésbé köthet ilyen

egyezményt a Szovjetunió, amelynek erejét, hatalmát és méltóságát az egész világon ismerik."[2]

A nyugati hatalmak magatartása a Szovjetunióval folytatott tárgyalások során annyira provokációs jellegű volt, hogy még angol és francia polgári körökben is élesen bírálták. „Neville Chamberlain, Halifax és John Simon nem akar semmiféle egyezményt Oroszországgal — írta Lloyd George a „Ce Soir" című francia lapban. — Chamberlain közvetlenül Hitlerrel tárgyalt. Hogy találkozzék vele, Németországba utazott. Lord Halifaxszel együtt Rómába is ellátogatott... Ittak Mussolini egészségére és bókoltak neki. De kit küldtek Oroszországba? Egy külügyminisztériumi tisztviselőt. Ez sértés... Nincs arányérzékük, nem vetettek számot a mai helyzet komolyságával, azzal, hogy a világ feneketlen szakadék szélére jutott..."[3]

Hadd tegyük hozzá, hogy Strong külügyminisztériumi tisztviselő, akit tárgyalások céljából a Szovjetunióba küldtek, nem kapott felhatalmazást egyezmény aláírására.

Chamberlain azokban a napokban később ismeretessé vált naplójában azt írta, hogy Moszkvával a tárgyalások csak azért szükségesek, mert nyomást akarnak gyakorolni Németországra, és megegyezésre akarnak jutni vele. Amikor 1939. május 16-án feltették neki a kérdést, hogy „szándékozik-e az angol kormány kölcsönös segélynyújtási és kölcsönös garancia-egyezményt létrehozni Anglia, Franciaország és Oroszország között", kitért a válasz elől. Válasz nélkül hagyta azt a kérdést is, hogy „szándékozik-e Anglia és Franciaország közösen garantálni Szovjet-Oroszország függetlenségének és területi integritásának megvédését az agresszióval szemben".

Nagy felelősséget hárított az 1939 nyarán Európában kialakult politikai helyzet az Amerikai Egyesült Államokra. Az angol és a francia kormány a Szovjetunióval folytatott tárgyalások folyamán állandóan tájékoztatta az Egyesült Államokat.

[2] Pravda, 1939. június 29.
[3] *Sayers—Kahn:* A nagy összeesküvés. Szikra 1949. 338. old.

Milyen álláspontra helyezkedett Washington az angol—francia—szovjet kölcsönös segélynyújtási szerződést illetően? A történelmi tények tanúskodása szerint az Egyesült Államok monopolista köreinek érdekük fűződött létrejövetelének meghiúsításához, mert kizárta volna a Németország és a Szovjetunió közötti gyors összeütközés lehetőségét. Az amerikai kormánykörök nagyon jól tudták, hogy Chamberlain nemcsak kelet felé szabad kéz biztosítására vonatkozóan, hanem Angliának és Németországnak a világpiacon való együttműködésére vonatkozóan is igyekezett megegyezni a hitlerista klikkel. Márpedig az ilyen egyezmény végeredményben kétségtelenül amerikaellenes irányzatú lett volna, mert a világ piacainak az amerikai monopóliumok rovására történő felosztását célozta. Az Egyesült Államok monopolista köreit komolyan nyugtalanították azok a hírek, hogy Anglia és Németország között lehetséges egy új kereskedelmi szerződés megkötése. Ennek lehetősége mellett szólt például az a körülmény, hogy az Angol Gyáriparosok Szövetsége és a német Birodalmi Ipari Csoport között 1939. március 15—16-án Düsseldorfban olyan egyezmény jött létre, amelyet szovjetellenes irányzatán kívül a világ piacainak az amerikai tőke rovására történő felosztásával kapcsolatos megállapodás is jellemzett. Sumner Welles, az Egyesült Államok külügyminiszterének helyettese már 1939. március 22-én olyan értelemben tájékoztatta Kennedy londoni amerikai nagykövetet, hogy a düsseldorfi megállapodás szövege Washingtonnak „semmi okot sem ad a lelkes helyeslésre". Az amerikai kormánykörök attól tartottak, hogy „Anglia esetleg olyan békét köt Hitlerrel, amely szabad kezet biztosít számára Dél-Amerikában. Ez — jelentették ki — természetesen komolyan érintene bennünket (az Egyesült Államokat — *A. P.*), de végeredményben összhangban volna Nagy-Britanniának az utóbbi években folytatott külpolitikájával."[4]

Az Egyesült Államok monopolista körei világosan látták,

[4] Az idézet forrása Novaja i Novejsaja Isztorija, 1959. 3. sz. 95. old.

mennyire veszélyezteti érdekeiket és milyen nagy nehézségeket gördít a világhegemóniáért folytatott harcuk útjába egy Németország, Anglia és Franciaország közötti egyezmény. Ebből a szempontból érdekeiknek nemcsak egy német—szovjet háború, hanem bizonyos mértékig egy német—angol katonai összeütközés is megfelelt volna. Egy német—angol háború következtében az Egyesült Államok segítségével megsemmisítő vereséget szenvedett volna a fő és legveszélyesebb ellenfél — a német imperializmus, s egyszersmind meggyengültek volna az Egyesült Államok világpiaci versenytársai — Anglia és Franciaország. Természetesen az Egyesült Államoknak nem volt érdeke, hogy egy ilyen európai háborúban Anglia és Franciaország vereséget szenvedjen, mert ez Németország gazdasági és katonai erejének hatalmas megnövekedését jelentette volna, ami egyáltalán nem illett be az Egyesült Államok terveibe.

Mindamellett a szovjetállamot halálosan gyűlölő amerikai burzsoázia fő célja egy német—szovjet összeütközés előidézése volt. Éppen ezért 1939 sorsdöntő nyári hónapjaiban, amikor a szovjet kormány erélyes lépéseket tett a háború elhárítására, az amerikai kormánykörök mindenképpen arra törekedtek, hogy lehetetlenné tegyék a Szovjetunió és a nyugati országok megegyezését, ugyanakkor pedig háborút robbantsanak ki Németország és a Szovjetunió között, s ebben a konkrét értelemben az Egyesült Államok érdekei megegyeztek Anglia és Franciaország reakciós kormányköreinek érdekeivel.

Ezért fejtett ki az amerikai diplomácia az 1939. évi nyári válság egész ideje alatt oly rendkívül nagy aktivitást. Az Egyesült Államok nagykövetei a nyugat-európai országok fővárosaiban minden módon támogatták a hitleri Németországnak a Szovjetunió ellen uszítását célzó angol—francia politikát. Ebben az értelemben az angol—francia és az amerikai diplomácia egyetértése igazán csodálatos volt. Így például 1939. május 30-án Antoine Rochet, a francia külügyminisztérium egyik vezetője, közölte Bullitt párizsi amerikai

nagykövetteI, hogy Anglia és Franciaország a Szovjetunió-nak tett javaslatokban olyan kibúvót hagytak, amely lehetővé teszi számukra a segítség megtagadását a Szovjetuniótól. „Ha például — mondotta — Lettországot vagy Észtországot támadás érné, de nem védekeznének vagy nem fordulnának Oroszországhoz segítségért..., akkor a kölcsönös segélynyújtási kötelezettségre vonatkozó cikkely nem lépne hatályba."[5] Bullitt viszont 1939. június 6-án Phipps párizsi angol nagykövettel folytatott megbeszélése során azt tanácsolta, hogy „ne siessenek a legutóbbi szovjet javaslatokra adandó válasszal", s hogy Anglia és Franciaország ne garantálja a balti országok biztonságát.[6]

Meglehetősen nyíltan fejezte ki a nyugati imperialisták törekvéseit Sumner Welles, az Egyesült Államok volt külügyminiszter-helyettese: „Ezekben a háború előtti években a nyugati demokráciák nagy pénzügyi és kereskedelmi csoportjai, sok amerikai csoportot is beleértve, szilárdan meg voltak győződve arról, hogy a Szovjetunió és a hitleri Németország közötti háború csak előnyös lehet saját érdekeik szempontjából. Úgy gondolták, hogy Oroszország elkerülhetetlenül vereséget szenved, ennek következtében a kommunizmus megsemmisül, ugyanakkor pedig Németország is annyira meggyengül, hogy hosszú évekig nem jelent majd tényleges veszélyt a világ többi részére."[7]

A válságos napok

A szovjet kormány az Angliával és Franciaországgal folytatott tárgyalások során mindent elkövetett, hogy ezek a tárgyalások olyan egyezménnyel fejeződjenek be, amely közös akciókat irányoz elő az agresszor visszaverése érdekében. Éppen ezért azt javasolta, hogy a politikai szerződés mellett

[5] Ugyanott, 103. old.
[6] Lásd Mezsdunarodnaja Zsizny, 1959. 9. sz. 99. old.
[7] Ugyanott.

egyszersmind kössenek a kölcsönös segítség formáit, módjait és időpontját meghatározó katonai egyezményt.

A háború kirobbanásának egyre növekvő veszélye folytán halaszthatatlanul szükségessé vált katonai küldöttségek kijelölése és értekezletüknek összehívása. A szovjet kormány, amely ennek a kérdésnek nagy jelentőséget tulajdonított, a szovjet katonai küldöttség élére a szovjetállam egyik vezetőjét — K. J. Vorosilovot állította.

Másképpen fogták fel a katonai küldöttségek kijelölésének kérdését a nyugati hatalmak. Az angol küldöttség élére Drax nyugalmazott tengernagyot, a francia küldöttség élére Doumanque tábornokot állították. Mondani sem kell, hogy sem az egyiket, sem a másikat nem lehetett az angol, illetőleg a francia fegyveres erők vezető képviselőjének tekinteni.

A küldöttségek más tagjai állásukat tekintve csak jelentéktelen vezérkari tisztek voltak.

Már maga az a mód, ahogyan Anglia és Franciaország kormánykörei a katonai küldöttségek kijelölésének kérdését kezelték, sokat mondott. De nemcsak ez keltett aggodalmat. Az európai helyzet alakulása a legsürgősebb intézkedéseket követelte. A háború veszélye óráról órára növekedett. Minden halogatás súlyos következményeket vonhatott maga után.

És ilyen körülmények között a nyugati hatalmak annyira szembetűnő halogatásba kezdtek, hogy mindenki előtt, még a kevéssé beavatott emberek előtt is világossá vált, hogy minden egyébbel törődnek, csak éppen a fenyegető háború elhárításával nem. 1939. július 25-én London és Párizs elhatározta, hogy katonai küldöttségeket meneszt Moszkvába. Ezek azonban ténylegesen csak augusztus 11-én érkeztek meg. A küldöttségeket megérkezésük késleltetése végett nem repülőgépen indították útnak, jóllehet a repülőgépen utazás a kialakult helyzetben egészen természetes lett volna, hanem az ósdi és lassúságáról híres „City of Exeter" teher- és utasszállító hajón, amely óránként mindössze 13 tengeri csomóval haladt. Amikor azután az angol és francia küldöttség

végre megérkezett Moszkvába, kiderült, hogy nincs meghatalmazásuk katonai egyezmény kötésére.

Később Doumanque tábornok ezzel kapcsolatban a következőket írta: „A meghatalmazás ellenőrzésének kérdése lehetővé tette Vorosilov számára a helyzet tisztázását. Felállt és ünnepélyesen felolvasta a szovjet küldöttség meghatalmazását, amely szerint a béke fenntartása érdekében az agresszor ellen katonai egyezményt írhat alá. Kérte, hogy az angol és a francia küldöttség vezetői is olvassák fel meghatalmazásukat. Volt nálam egy okmány, amelyet Daladier úr írt alá, s azt igazolta, hogy felhatalmazásom van »bármely katonai kérdés *megtárgyalására*« (az én kiemelésem — *A. P.*). A »megtárgyalás« szónak tág értelme van, amit a szovjet küldöttség tudomásul vett. Az angol küldöttség vezetője, Drax tengernagy azonban kissé zavartan kénytelen volt bevallani, hogy nem rendelkezik ilyen meghatalmazással."

Az angol és a francia küldöttség csak a szovjet fél erélyes sürgetése után kapott megfelelő meghatalmazást.

A tárgyalások során a szovjet katonai küldöttség konkrét, európai agresszió esetére a három ország közös hadműveleteinek részletes leírását előirányzó katonai tervet nyújtott be. Ennek értelmében a Vörös Hadseregnek az agresszor ellen Európában 120 gyalogos hadosztályt, 16 lovas hadosztályt, 5000 nehézágyút, 9000—10 000 harckocsit, 5000—5500 harci repülőgépet kellett bevetnie. A szovjet katonai terv egyszersmind azoknak a fegyveres erőknek a létszámát is előirányozta, amelyeket agresszió esetén Angliának és Franciaországnak, továbbá Lengyelországnak és Romániának kellett bevetnie. Eszerint az agresszoroknak Anglia és Franciaország ellen intézett támadása esetén a Szovjetunió azoknak a fegyveres erőknek 70 százalékát veti be, amelyeket Anglia és Franciaország a hitleri Németország ellen összesen bevetnek. Erre az esetre a terv előirányozta Lengyelország kötelező részvételét a háborúban, bizonyos számú hadosztály bevetését nyugati határainál.

Abban az esetben, ha az agresszor Lengyelországot és Romániát támadja meg, ezeknek az országoknak egész haderejüket be kellett vetniük, a Szovjetuniónak pedig az Anglia és Franciaország által bevetett csapatoknak megfelelő létszámú fegyveres erőket kellett csatasorba állítania. A szovjet katonai terv arra az esetre is előirányozta a szövetségesek közös hadműveleteinek rendjét, ha az agresszor Finnország, Lettország és Észtország területén át támadná meg a Szovjetuniót.

Egészen nyilvánvaló volt az is, hogy mivel a Szovjetuniónak akkor nem volt közös határa Németországgal, csak abban az esetben nyújthatott segítséget Angliának, Franciaországnak, Lengyelországnak és Romániának, ha csapatait átengedik lengyel és román területen.

A szovjet katonai küldöttség által részletesen kidolgozott katonai terv arról tanúskodott, hogy a Szovjetunió őszintén és komolyan törekedett megegyezésre a nyugati hatalmakkal. Erről tanúskodnak a nyugati hatalmak képviselőinek beismerései is.

Daladier francia miniszterelnök Bullitt párizsi amerikai nagykövettel folytatott beszélgetése során kijelentette, hogy a Moszkvából kapott értesülései szerint a szovjet megbízottak „őszintén törekednek végleges megegyezésre".[8]

Seeds moszkvai angol nagykövet Halifax angol külügyminiszternek küldött jelentésében a következőket írta: „Eddig minden arra mutat, hogy a szovjet katonai küldöttek valóban komolyan veszik a katonai tárgyalásokat."[9]

Az angol és a francia küldöttségnek adott utasítás kifejezetten megállapította, hogy „az oroszok valóban kívánják politikai és katonai egyezmény egyidejű megkötését". Doumanque tábornok, aki a moszkvai tárgyalásokon a francia katonai küldöttség vezetője volt, a következőket táviratozta Párizsba: „Nem kétséges, hogy a Szovjetunió katonai egyezményt akar kötni, s természetesen nem akarja, hogy olyan

[8] Az idézet forrása Mezsdunarodnaja Zsizny, 1959. 2. sz. 141. old.
[9] Ugyanott.

papírt adjunk át neki, amelynek nincs semmilyen konkrét jelentősége."[10]

Abban, hogy a Szovjetunió katonai egyezményre törekedett a nyugati hatalmakkal, a hitlerista diplomaták sem kételkedtek. Így például Schulenburg moszkvai német nagykövet 1939. augusztus 4-én a következőket jelentette Berlinbe: „Általános benyomásom az, hogy a szovjet kormány most határozottan egyezményt akar kötni Angliával és Franciaországgal, ha a szovjet kívánságokat teljesítik."[11]

Ami viszont a nyugati hatalmaknak a moszkvai tárgyalásokkal kapcsolatos magatartását illeti, ez — mint már mondottuk — meglehetősen világos formában jutott kifejezésre abban, hogy az angol és a francia küldöttség jelentős késéssel érkezett meg Moszkvába, továbbá a küldöttségek összetételében, hiszen csak másodrendű tisztek szerepeltek bennük, valamint abban, hogy még ezeknek sem volt meghatalmazásuk katonai egyezmény kötésére. Mindez természetesen a Szovjetunióban szükségképpen azonnal azt a gyanút keltette, hogy a nyugati hatalmak nem szándékoznak komolyan megállapodásra jutni a Szovjetunióval a német agresszió elhárítására irányuló közös akciókat illetően. A Szovjetunió aggályainak megalapozottságáról tanúskodik az a körülmény is, hogy a nyugati hatalmak katonai küldöttségeinek még előzetes katonai tervezetük sem volt a közös ellenség ellen folytatandó közös hadműveletekre, ami már a tárgyalások első napjaiban kiderült. A súlyos nemzetközi helyzetben elengedhetetlenül szükséges konkrét terveket a nyugati hatalmak küldöttségei az „általános célokra" és a katonai együttműködés „általános elveire" vonatkozó elmélkedésekkel próbálták helyettesíteni.

K. J. Vorosilov, a szovjet katonai küldöttség vezetője, teljes joggal jegyezte meg, hogy az ilyen „általános célok" és „általános elvek" szolgálhatnak valamely „absztrakt nyilatkozat" anyagául, de egyáltalán nem szolgálhatnak egy konk-

[10] Ugyanott, 9. sz. 101. old.
[11] Ugyanott, 102. old.

rét ellenséggel szembeni konkrét katonai védelmi egyezmény megkötésének anyagául.

A nyugati katonai küldöttségek állásfoglalásának jellemző sajátossága volt az, hogy ami az agresszorok ellen irányuló közös harcot illeti, gyakorlatilag egyáltalán nem irányozták elő a Vörös Hadsereg részvételét. Ezért nem tudtak válaszolni a szovjet küldöttség vezetőjének arra a konkrét kérdésére, hogyan képzeli el az angol és a francia vezérkar a Szovjetunió részvételét az agresszorok elleni háborúban.

A szovjet küldöttség ismételten kijelentette, hogy a Szovjetunió részvétele a német agresszor elleni közös hadműveletekben csak akkor lehetséges, ha a szovjet csapatokat átengedik Lengyelország és Románia területén. És — mint már mondottuk — éppen ez a kérdés okozta a legnagyobb nehézségeket, mert Lengyelország és Románia reakciós kormánykörei, nem Anglia és Franciaország közreműködése nélkül, semmiképpen sem voltak hajlandók hozzájárulni a szovjet csapatok átengedéséhez abban az esetben, ha a német agresszióval szembeni kölcsönös segítséggel kapcsolatos kötelezettségek teljesítése szükségesnek mutatkozik. K. J. Vorosilov ezért meg is kérdezte a nyugati küldöttségektől, hogyan képzelik el a Nyugat számára nyújtandó szovjet segítséget, ha a csapatok átengedésének kérdését nem oldják meg pozitívan.

Az angol és a francia katonai küldöttség vezetői a kérdés egyenes megválaszolásának elkerülése érdekében különböző kibúvókhoz folyamodtak. K. J. Vorosilov, a szovjet küldöttség vezetője, a következő kérdésekkel fordult a nyugati küldöttségekhez: „Feltételezi-e az angol és a francia vezérkar a szovjet szárazföldi csapatok beengedését lengyel területre avégett, hogy közvetlenül érintkezésbe lépjen az ellenséggel, ha megtámadja Lengyelországot? Feltételezik-e önök fegyveres erőink átengedését lengyel területen avégett, hogy az ellenséggel érintkezésbe lépjen, s Dél-Lengyelországban — Galícián keresztül — harcba szálljon vele? Feltételezik-e a

szovjet csapatok átengedését román területen, ha az agresszor megtámadja Romániát?

Ez a három kérdés az, amely a legjobban érdekel bennünket."[12]

A tárgyalások következő napjain a nyugati országok küldöttei az égvilágon mindenről beszéltek, csak éppen a feltett kérdésekre nem válaszoltak. Egyre azt hajtogatták, hogy Lengyelország és Románia független állam, s ezért a szovjet fegyveres erők átengedéséhez az engedélyt közvetlenül ezeknek az országoknak kormányától kell megkapni. Márpedig mindenki jól tudta, hogy Lengyelország határozottan elutasította a szovjet csapatok átengedését, s ebben a nyugati hatalmak akarata, továbbá az is megmutatkozott, hogy egyáltalán nem törekedtek őszinte megegyezésre a Szovjetunióval.

Anglia és Franciaország kormánykörei abból a feltevésből indultak ki, hogy Hitler nem támad meg nyugati országokat, hanem Lengyelországra sújt le.

Nyugaton senki sem kételkedett abban, hogy Lengyelország vereséget szenved, s Hitler ily módon szemtől szembe kerül a Szovjetunióval. Éppen ez volt a Nyugat münchenista politikájának egyik befejező láncszeme.

Ilyen körülmények között Angliának és Franciaországnak magától értetődően nem fűződött érdeke ahhoz, hogy a Szovjetunióval katonai egyezményt kössön. s még kevésbé volt érdeke azt tanácsolni Lengyelországnak, hogy engedje át területén a szovjet csapatokat, jóllehet nyilvánvalóan ez biztosította az egyetlen gyakorlati lehetőséget arra, hogy a Szovjetunió részt vegyen a német agresszor elleni közös hadműveletekben.

Ebből a szempontból figyelmet érdemelnek Paul Reynaudnak a háború után Franciaországban megjelent visszaemlékezései, amelyekben a következőket írja: „Augusztus 14-én Vorosilov marsall — aki már előző este célzott a dologra — teljes határozottsággal vetette fel a kérdést: hozzájárul-e

[12] Az idézet forrása Mezsdunarodnaja Zsizny, 1959. 2. sz. 155. old.

Lengyelország és Románia a szovjet csapatok átengedéséhez, s kijelentette, hogy ez »sarkalatos« kérdés ... »Teljesen világos választ akarok kapni — mondotta. — Ha ezek az országok (Lengyelország és Románia — *A. P.*) túlságosan későn fordulnak segítségért Oroszországhoz, hadseregük megsemmisül, s Oroszország semmiben sem lehet hasznára szövetségeseinek.«

Doumanque tábornok nem tehetett egyebet, Párizshoz fordult, s engedélyt kért arra, hogy Vaillant tábornokot Varsóba küldje tárgyalni, *de ezt augusztus 16-án megtiltották* (az én kiemelésem — *A. P.*).

Augusztus 17-én Vorosilov ismét határozottan tette fel a »sarkalatos« kérdést. De Párizsból még mindig nem érkezett válasz. Ez egyre jobban izgatta Vorosilovot. A szakítás benyomásának elkerülése érdekében a következő ülést augusztus 21-ére halasztották.

Augusztus 17-én Doumanque tábornok újabb táviratot küldött Párizsba, amelyben egészen kedvezően értékelte Vorosilov álláspontját.[13]

Augusztus 20-án Doumanque Varsóba küldte Boffre századost, hogy engedékenységre bírja a lengyeleket. De Rydz-Smigły marsall a következő romantikus kijelentéssel válaszol: »A németekkel a szabadság elvesztését kockáztatjuk, az oroszokkal lelkünket vesztjük el ...«"

A nyugati hatalmak magatartása szempontjából figyelmet érdemel Gafencu beismerése is, aki abban az időben Románia külügyminisztere volt, s már a háború után a következőket írta: „Nagy-Britannia kormánya boldog volt, hogy előtérbe tolhatta Lengyelország és Románia ellenvetését — azoknak a kötelezettségeknek korlátozása végett, amelyeket a Szovjetunió magára vállalhatott volna."[14]

[13] A távirat hangsúlyozta: „Általában megállapítjuk, hogy a Szovjetunió nem akar passzív szemlélő maradni, hanem ellenkezőleg, aktív részt akar vállalni. *Nem kétséges, hogy a Szovjetunió katonai egyezményt akar kötni* (az én kiemelésem — *A. P.*), s természetesen nem akarja, hogy olyan papírt adjunk át neki, amelynek nincs semmilyen konkrét jelentősége."

[14] Az idézet forrása Mezsdunarodnaja Zsizny, 1959. 9. sz. 101. old.

A moszkvai tárgyalások során a szovjet küldöttség előtt napról napra világosabbá vált, hogy a nyugati hatalmak a szovjet csapatok átengedésének kérdését szándékosan leküzdhetetlen akadállyá változtatják.

Ezért jelentette ki K. J. Vorosilov az augusztus 21-i ülésen: „Ha a franciák és az angolok ezt a magától értetődő kérdést hosszú tanulmányozást igénylő nagy problémává változtatják, akkor teljes joggal kételkedhetünk abban, hogy igazán és komolyan törekednek a Szovjetunióval való katonai együttműködésre. A mondottak alapján a katonai tárgyalások elhúzódásáért, illetőleg a megszakításáért a felelősség természetesen a francia és az angol félre hárul."[15]

Sok év telt el, emberi életek millióit követelte áldozatul a világháború, amíg nyilvánosságra kerültek egyes igen fontos levéltári okmányok, amelyek alapján minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy Anglia és Franciaország 1939 augusztusának válságos napjaiban szándékosan törekedett a Szovjetunióval való katonai megállapodás elgáncsolására.

Így például az angol katonai küldöttségnek a moszkvai tárgyalásokhoz adott titkos utasítások hangsúlyozták, hogy az angol kormány „nem kíván magára vállalni olyan konkrét szerződéses kötelezettségeket", amelyek bármilyen körülmények között megköthetnék a kezét.

Ezért az utasítások előírták az angol küldöttségnek, hogy „törekedjen a lehető legáltalánosabb megfogalmazásra és a tárgyalások »igen lassú« folytatására".[16]

A nyugati hatalmaknak a moszkvai tárgyalásokkal kapcsolatos igazi magatartását az a tény mutatja, hogy Anglia kormánykörei egyidejűleg kulisszák mögötti tárgyalásokat folytattak a hitleri Németországgal. Ezekkel a tárgyalásokkal tudomására akarták hozni Hitlernek, hogy a moszkvai tárgyalások nem komolyak, s hogy Anglia Németországgal mindenekelőtt és leginkább békés megegyezésre törekszik, még-

[15] Ugyanott, 2. sz. 142. old.
[16] Lásd ugyanott.

pedig a befolyási övezetek megfelelő elosztása alapján. Ez a politikai irányvonal legvilágosabban Roden Buxton munkáspárti politikusnak Kordt londoni német követségi tanácsossal 1939. július 29-én folytatott megbeszélése során lepleződött le. Buxton kijelentette, hogy amennyiben „észszerű megegyezés" jön létre Németországgal, „Nagy-Britannia megígéri, hogy Németország kelet- és délkelet-európai érdekszféráit teljes mértékben tiszteletben fogja tartani. Mindenekelőtt visszavonná azokat a garanciákat, amelyeket a német érdekszférához tartozó államoknak nyújtott. Továbbá megígéri, hogy Franciaországot rábírja a Szovjetunióval kötött szövetség felmondására és délkelet-európai kapcsolatainak megszüntetésére." Végül „Nagy-Britannia megígéri, hogy megszakítja a Szovjetunióval jelenleg egyezmény kötéséről folytatott tárgyalásokat".[17] Dirksen londoni német nagykövet a szóban forgó megbeszélésről Berlinbe küldött jelentésében megjegyezte: „Buxton nyilván megtárgyalta tervét hivatalos személyiségekkel, sőt az is lehetséges, hogy tervét hivatalos személyiségek sugalmazták."[18]

A fentiek alapján nem nehéz levonni azt a következtetést, hogy Anglia a hitleri Németországgal való megegyezésre, s ezáltal a Szovjetunió elszigetelésére törekedett. Ezért az angol kormánykörök készek voltak megszakítani (s csakugyan meg is szakították) a tárgyalásokat a Szovjetunióval.

Az angol kormánykörök azonban, a későbbi események tanúskodása szerint, végeredményben nem tudták eredményesen befejezni a hitleri Németországgal a kulisszák mögött folytatott tárgyalásokat. Anglia és Németország imperialista ellentétei olyan fokot értek el, hogy lehetetlenné tették a két ország megegyezését.

[17] Dokumentumok és anyagok a második világháború előzményeiről. II. köt. Dirksen levéltár (1938—1939). Goszpolitizdat 1948. 125—126.
[18] Ugyanott, 219. old.

A szovjet kormány kénytelen volt komoly következtetéseket levonni abból a tényből, hogy a nyugati hatalmakkal 1939 nyarán folytatott tárgyalások meghiúsultak. Tökéletesen nyilvánvalóvá vált, hogy a Nyugatnak ezekre a tárgyalásokra politikai álcázás és zsarolás céljából volt szüksége, s egyáltalán nem törekedett arra, hogy egyenjogú katonai egyezményt kössön a Szovjetunióval az agresszióval szembeni közös védekezés érdekében. Ilyen körülmények között a szovjet kormány előtt ugyanaz a dilemma merült fel, mint a breszti béke megkötését megelőző időszakban.

A szovjet diplomácia világosan látta, hogy a nyugati imperialista hatalmak a szovjetállam és a német imperializmus egymás ellen ugratására törekednek, a német imperializmus kezével akarják megfojtani a világ egyetlen szocialista országát.

„Lengyelország a münchenisták számára sakkfigura volt — mondotta W. Gomulka, a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára, 1959. július 21-i beszédében —, amelyet könnyű szívvel áldoztak fel a piszkos játékban, mert azt remélték, hogy a Wehrmacht, miután gyorsan leigázta országunkat, szemtől szembe kerül a szovjet hadsereggel. Valamelyest más eszközökkel továbbra is azt az elgondolást igyekeztek megvalósítani, amelyen a münchenista politika alapult: a »harmadik birodalmat« a Szovjetunió ellen igyekeztek uszítani."[19]

Ezért, amikor a német kormány 1939 augusztusában megnemtámadási szerződés kötését javasolta a szovjet kormánynak, a Szovjetunió a kialakult válságos helyzetben nem utasíthatta el csak úgy egyszerűen ezt a javaslatot. Lényegében a szovjetállam sorsáról volt szó. Nem kell külön bizonyítani, milyen súlyos helyzetbe került volna a Szovjetunió, ha az imperialistáknak sikerül egységes szovjetellenes frontot

[19] Izvesztyija, 1959. július 22.

létrehozniuk. A szovjet kormány mindent elkövetett, hogy védelmi jellegű katonai egyezményt kössön Angliával és Franciaországgal német agresszió esetére. Hilger volt moszkvai német követségi tanácsos, aki több mint húsz éven át töltötte be ezt a tisztséget, s jól ismerte az 1939 nyarán előállott helyzetet, visszaemlékezéseiben a következőket írja: „A szovjet kormány szinte a Ribbentrop Moszkvába érkezését megelőző utolsó napokig továbbra is a másik lehetőséget mérlegelte — a szilárd szövetséget Angliával és Franciaországgal." Csak a tárgyalások kedvezőtlen kimenetele késztette a szovjet kormányt arra, írja Hilger, hogy Németországgal megnemtámadási szerződést kössön.

Az 1939 nyarán előállott körülmények között a megnemtámadási szerződés kötésére kínálkozó lehetőség elvetése csak egyet jelentett volna — a nyugati imperialista körök politikájának, a fasiszta Németország Kelet ellen, a Szovjetunió ellen uszítására irányuló politikának előmozdítását. Ha a szovjet kormány elutasítja a Németország által felajánlott megnemtámadási szerződést, ezáltal a nyugati hatalmak előtt kétségtelenül egy további komoly lehetőség nyílt volna arra, hogy a Szovjetunió rovására megegyezzenek Hitlerrel. Világos, hogy a fasiszta Németországnak a Szovjetunió ellen indított háborújában a nyugati hatalmak Hitler bűnös céljainak megvalósítását előmozdító magatartást tanúsítottak volna. A Szovjetunió szempontjából a helyzetet abban az időben az imperialista Japán nyíltan ellenséges politikája is súlyosbította. Japán ugyanis nem titkolta azt a szándékát, hogy alkalmas pillanatban megtámadja a Szovjetuniót.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a körülményt sem, hogy Anglia és Franciaország nehezen leplezhető szovjetellenes célzattal nyíltan csapatokat összpontosított a közel-keleti országokban.

A szovjet diplomáciára igen fontos feladat hárult: a szocialista haza védelme érdekében mindent el kellett követnie, hogy lehetetlenné tegye az imperialisták szovjetellenes összeesküvését. Az imperialista államok táborában fennálló súlyos

ellentétek megteremtették e feladat megoldásának feltételeit.

Akkor, 1939 nyarán, a szovjet kormány a következő választás előtt állt:

„*Vagy* elfogadja önvédelem céljából a megnemtámadási szerződés kötésére vonatkozó német javaslatot, s ezzel biztosítja a Szovjetuniónak a béke fennmaradását egy bizonyos ideig, amelyet a szovjetállam arra használhat ki, hogy jobban előkészítse erőit az agresszor esetleges támadásának visszaverésére,

vagy elutasítja ezt a javaslatot, s ezzel lehetővé teszi, hogy a nyugati tábor háborús provokátorai a Szovjetuniót — számára egészen hátrányos körülmények között, teljesen elszigetelten — azonnal fegyveres konfliktusba sodorják Németországgal."[20]

Ezért, a helyzet súlyosságát figyelembe véve, hozta a szovjet kormány azt az egyedül helyes döntést, hogy megnemtámadási szerződést köt Németországgal.

Ilyenformán elhárult az a veszély, hogy az imperialista államok egységes koalíciót hoznak létre, amire a világreakció tulajdonképpen törekedett. Tehát összeomlott a szovjetállam halálos ellenségeinek az a számítása, hogy a Szovjetunió ellen tervezett háborúban egységes imperialista frontot alakítanak ki.

A szovjet kormánynak az a döntése, hogy megnemtámadási szerződést köt, nem kis mértékben járult hozzá a második világháborúnak a Szovjetunió és valamennyi békeszerető nép szempontjából kedvező kimeneteléhez.

A szóban forgó döntés bölcs és előrelátó voltát nemcsak a szovjetország barátai állapították meg. Még olyan embereknek is, akik sohasem tartottak igényt arra, hogy jóakaróink közé számítsanak, sőt országunk leplezetlen ellenségeinek is el kellett ismerniük, hogy az akkori körülmények közt a

[20] Történelemhamisítók (Történelmi megállapítás). 56. old.

megnemtámadási szerződés megkötése a Szovjetunió szempontjából az egyetlen helyes döntés volt.

Ugyanazon a napon, amikor a szerződést aláírták, vagyis 1939. augusztus 23-án, Palasse tábornok, moszkvai francia katonai attasé, a következőket jelentette a francia miniszterelnöknek: „Továbbra is az a véleményem, hogy a Szovjetunió számára a kérdésnek Németországgal kötött szerződés értelmében való megoldása csupán a legrosszabb eshetőség elhárítását szolgálja, s talán a nyomás eszköze is annak érdekében, hogy gyorsabban jöjjön létre egy szilárd és minden részében jól összeforrott koalíció, amely a szovjet vezetőknek — ahogy én mindig tapasztaltam — őszinte kívánsága."[21] 1939. augusztus 27-én ugyancsak Palasse tábornok Daladiernak küldött jelentésében a következőképpen jellemezte a szovjet kormány álláspontját: „Változatlanul úgy vélem, hogy Németország mértéktelen megerősödésétől tartva, szívesebben egyezett volna meg (a szovjet kormány — *A. P.*) Franciaországgal és Angliával, ha ez a katonai tárgyalások idején világosan meghatározott feltételek alapján elérhető lett volna."[22]

Tökéletesen nyilvánvaló volt, hogy a Szovjetunió Németországgal csak akkor kezdett tárgyalni, amikor végleg bebizonyosodott, hogy a nyugati országok nem akarnak egyezményt kötni a Szovjetunióval. Csak a Szovjetunió és a nyugati országok tárgyalásainak teljes kudarca vezetett oda, hogy a Szovjetunió és Németország között létrejött a szerződés.

„Az Angliával és Franciaországgal folytatott katonai tárgyalások nem azért szakadtak meg — jelentette ki K. J. Vorosilov —, mert a Szovjetunió megnemtámadási szerződést kötött Németországgal, hanem fordítva, a Szovjetunió egyebek közt azért kötött megnemtámadási szerződést Német-

[21] A történetírók Rómában megtartott tizedik nemzetközi kongresszusa. 1955 szeptember. A szovjet küldöttség előadásai. Izdatyelsztvo AN SZSZSZR 1956. 681. old.
[22] Ugyanott.

országgal, mert az Angliával és Franciaországgal folytatott katonai tárgyalások a leküzdhetetlen nézeteltérések folytán zsákutcába jutottak."[23]

Az angol és a francia kormánykörök azzal, hogy nem voltak hajlandók megegyezni a Szovjetunióval, nagy politikai baklövést követtek el. Ami viszont a Szovjetuniót illeti, a megnemtámadási szerződés megkötésével összezavarta a Németország és a Szovjetunió egymásra uszítására törekvő münchenisták kártyáit. Harold Ickes, az Egyesült Államok külügyminisztere és Roosevelt elnök egyik legközelebbi munkatársa, Angliának az 1939. évi nyári válság időszakában folytatott politikáját jellemezve a következőket írta: „Anglia már régen megegyezhetett volna Oroszországgal, de továbbra is abban az illúzióban ringatta magát, hogy sikerül egymásnak ugrasztania Oroszországot és Németországot, s így szárazon úszhatja meg a dolgot. Anglia saját hálójába keveredett, s elvesztette az egész világ megbecsülését és szimpátiáját." Ugyancsak ő a továbbiakban kijelentette: „Én nehezen tudnám Oroszországot megróni (a Németországgal kötött megnemtámadási szerződés miatt — *A. P.*). Ahogy én látom, ebben egyedül Chamberlain a hibás."[24]

Így ítélte meg az amerikai kormány egyik vezető személyisége azt a politikát, amelyet Anglia 1939 válságos időszakában folytatott. Nem tűnik-e ki az idézetekből világosan, hogy a háború előestéjén a szovjet politika még ennek a burzsoá politikusnak a szemében is az egyetlen helyes politika volt?

A Németországgal kötött megnemtámadási szerződés egyik következményének tekinthető az is, hogy a Szovjetunió távol-keleti határán nem került sor a tervszerűen előkészített japán támadásra. A japán militaristák agresszív háborút készítettek elő a Szovjetunió ellen, s megindításának időpontját akkorra tűzték ki, amikor a hitleri Németország meg-

[23] Pravda, 1939. augusztus 27.
[24] Az idézet forrása Novaja i Novejsaja Isztorija, 1959. 3. sz. 106. old.; továbbá Mezsdunarodnaja Zsizny, 1959. 9. sz. 104. old.

támadja a Szovjetuniót. Éppen erre számítva, a japán katonai klikk minden lehető módon húzta az időt, s nem akarta rendezni a halhin-goli konfliktust. A szovjet—német szerződés megkötése a japán imperializmus agresszív terveinek összeomlását jelentette: öt nappal a szerződés megkötése után, 1939. augusztus 28-án, a Hiranuma-kormány lemondott, 1939. szeptember 15-én pedig megtörtént a halhin-goli konfliktus békés rendezéséről szóló egyezmény.

A szovjet kormánynak megnemtámadási szerződés kötésére vonatkozó határozata nem kis mértékben mozdította elő, hogy kedvező feltételeket lehetett teremteni a német agresszszorok elleni harchoz arra az időre, amikor megtámadták a Szovjetuniót. Ezt nyugati politikusok is elismerték. Például Churchill 1939. október 1-i rádióbeszédében azzal kapcsolatban, hogy a Szovjetunió határa a szovjet—német szerződés folytán előbbre tolódott, megállapította: „Az, hogy az orosz seregek ezen a vonalon legyenek, elengedhetetlenül szükséges volt Oroszországnak a német veszéllyel szembeni biztonsága szempontjából. Mindenesetre hadállásokat építettek ki, s létrejött a keleti front."[25]

Sumner Welles, az Egyesült Államok külügyminiszterének helyettese ugyanilyen értelemben nyilatkozott. „Gyakorlati szempontból fontos annak megállapítása — írta —, hogy a szovjet—német szerződés lehetővé tette a szovjet kormány számára olyan előnyök szerzését, amelyek két évvel később, amikor bekövetkezett Németország régen várt támadása, a Szovjetunió szempontjából óriási szerepet játszottak."[26]

Azzal ellentétben, amit manapság az imperialista reakció állít, miközben a szovjet—német megnemtámadási szerződést olyan színben igyekszik feltüntetni, hogy az „Hitlernek adott carte blanche" volt, Churchill 1941. július 21-én I. V. Sztálinnak küldött személyes és titkos üzenetében a következőket írta: „Teljes mértékben megértem, milyen katonai előnyökre

[25] Novoje Vremja, 1957. 48. sz. 25. old.
[26] *Sumner Welles:* The Time for Decision (A döntés ideje). New York 1944. 324. old.

sikerült Önöknek szert tenni azáltal, hogy az ellenséget az előretolt nyugati határokon kényszerítették erőinek felvonultatására és a hadműveletek elindítására, ami részben gyengítette első rohamának erejét."

Mindenesetre a szovjet kormánynak a megnemtámadási szerződés révén sikerült két évvel elodáznia a háború kitörését, s ez lehetővé tette több fontos intézkedés végrehajtását az ország védelmi képességének növelése érdekében, egyszersmind pedig a szovjet államhatár előbbre tolását 200—300 kilométerrel, ami viszont kedvezőbb stratégiai lehetőségeket teremtett a védelemhez. A Szovjetunió a megnemtámadási szerződés megkötésével keresztülhúzta az imperialista erők egyesítésére irányuló terveket, s ezáltal megteremtette a fasizmus elleni jövendő harc kedvezőbb külpolitikai feltételeit.

A kocka el van vetve

Hitler jól megértette a nyugati hatalmak álláspontját, s már 1939 nyarán a lehető legnagyobb mértékben siettette Lengyelország megtámadását.

1939 áprilisában elkészült a német vezérkarnak Lengyelország katonai megtámadására vonatkozó terve — a „Fall Weiss" (Fehér terv), s Hitler 1939. április 11-én jóvá is hagyta. Ezzel kapcsolatban Ciano olasz külügyminiszterrel folytatott beszélgetése során kijelentette: „Lengyelországra olyan erővel kell lesújtani, hogy ötven évig ne tudjon harcolni."[27]

A fasiszta Németország kormánykörei, miközben a nyugati hatalmakkal kacérkodtak, Lengyelország meghódításában már akkor a nyugati hatalmak elleni agresszióhoz vezető út egyik szakaszát látták. 1939. április 11-én a német fegyveres erők legfőbb parancsnoksága „A fegyveres erők egységes

[27] A nürnbergi per anyaga. I. köt. Goszjurizdat 1954. 347. old.

előkészítése 1939—1940-re" című utasításában leszögezte: „A német fegyveres erők létrehozásának fő célját továbbra is a nyugati demokratikus államokkal fennálló antagonizmusnak kell meghatároznia. A »Fehér terv« csak előzetes intézkedés ezekhez az előkészületekhez."[28]

A hitlerista klikk, amely előtt ki voltak terítve a nyugati diplomaták kártyái, s amely a münchenista politikában a nyugati hatalmak gyengeségének megnyilvánulását látta, úgy vélekedett, hogy bekövetkezik a kedvező pillanat, amikor csapást mérhet a nyugati blokkra, amelynek Lengyelország egyik igen fontos láncszeme volt. Persze, a német imperialisták hódító terveik megvalósítása útján változatlanul a Szovjetuniót tekintették fő ellenségüknek. Óvatosságból azonban úgy gondolták, hogy legelőször a nyugati államokkal kell leszámolniuk, a leigázott Európa gazdaságával meg kell növelniük a német gazdasági potenciált, hogy azután teljes erővel vethessék magukat a Szovjetunióra. Lengyelország megtámadása lehetővé tette a hitleristáknak egyrészt, hogy a Nyugatra mért csapással egyidejűleg elkerüljék a háborút a Szovjetunióval, másrészt pedig, hogy Lengyelország elfoglalásával felvonulási területet hozzanak létre a Szovjetunió megtámadására, közvetlenül a szovjet határnál.

Hitler 1939. augusztus 22-én, az Obersalzbergben megtartott tanácskozáson kijelentette tábornokainak: „Legelőször Lengyelországot zúzzuk szét."[29]

A hitleri Németország Lengyelország megtámadásának diplomáciai előkészítését lényegében már 1939 tavaszán megkezdte. 1939. március 22-én azzal a követeléssel állt elő, hogy Lengyelország adja át Danzigot (Gdańskot), s engedélyezze egy exterritoriális német autóút és vasútvonal építését a lengyel korridoron keresztül. Április 28-án Hitler felbontotta a német—lengyel megnemtámadási szerződést. Május 5-én a lengyel kormány a német javaslatokat elutasította, de kijelentette, hogy kész tárgyalásokba bocsátkozni. S a reakciós

[28] Ugyanott.
[29] Ugyanott, 349. old.

lengyel vezető klikknek ezekkel a tárgyalásokkal az volt a célja, hogy megegyezésre jusson Hitlerrel a Szovjetunió ellen indítandó közös hadjáratra vonatkozóan. Ezzel kapcsolatban a lengyel pánok egyre sűrűbben hangoztatták, hogy igényt tartanak keleti területekre. Mindez azonban már nem változtathatott Hitlernek azon az eltökélt szándékán, hogy szétzúzza Lengyelországot, s a vele szemben támasztott területi igények csak ürügyül szolgáltak a konfliktushoz. Ha nem támadta meg Lengyelországot már 1939 tavaszán vagy 1939 nyarának elején, az csupán azzal magyarázható, hogy meg akarta várni az angol—francia—szovjet tárgyalások kimenetelét. Mihelyt azonban meggyőződött arról, hogy Chamberlainnek és Daladier-nak esze ágában sincs kölcsönös segélynyújtási szerződést kötni a Szovjetunióval, minden lehető módon siettette Lengyelország megtámadását.

A találkozások és megbeszélések rövid sorozata következett Lipski berlini lengyel nagykövettel, amelyeken ügyes fogásokkal kimutatták, hogy a konfliktus békés rendezése „lehetetlen", s a német hadsereg 1939. szeptember 1-én hajnali 4 óra 45 perckor megtámadta Lengyelországot.

1939 őszéig a hitleri Németország hadigépezete — különösen Csehszlovákia elfoglalása révén — jelentősen megerősödött. A teljesen mozgósított német hadsereg sokkalta felülmúlta a lengyel fegyveres erőket. A német légi haderő már az első napokban megsemmisítette az elavult konstrukciójú repülőgépekkel felszerelt lengyel légi haderőt. A hadvezetőség csődöt mondott. Már szeptember közepén kitűnt, hogy a pánok Lengyelországa teljesen képtelen ellenállást tanúsítani a német csapatokkal szemben. Szeptember 19-ig az ellenség már megszállta Lengyelország fontosabb vidékeit.

Lengyelország ily gyors összeomlását az ország népellenes, lényegében fasiszta rendszere idézte elő, amely terrorisztikus földesúri és tőkés elnyomáson, a lengyel dolgozók szörnyű nyomorán, az ukránok és a beloruszok nemzeti elnyomásán alapult.

A külpolitika terén a pánok Lengyelországa szovjetellenes

alapon megegyezésre törekedett a hitleri Németországgal. Éppen ezért ezt a politikát az jellemezte, hogy az ország nemzeti érdekeit elárulták a hatalmon levő földbirtokos-klikk érdekei kedvéért.

A Szovjetunió elszigetelésére törekvő bűnös Beck-klikk lényegében maga sodorta az országot a végzetes elszigeteltség, a politikai magáramaradottság helyzetébe. Ez a legkirívóbban abban mutatkozott meg, hogy a lengyel vezető klikk makacsul vonakodott egyezségre lépni a Szovjetunióval a német agresszió kollektív visszaverésének megszervezése érdekében. Mint fentebb már kimutattuk, Lengyelország a Nyugat sugalmazására nem volt hajlandó beleegyezését adni ahhoz, hogy a szovjet csapatok hitlerista agresszió esetén átvonuljanak területén, s Chamberlain és Daladier ezt használta fel ürügyül a Szovjetunióval folytatott tárgyalások megszakításához.

A nemzeti érdekeket semmibe vevő Beck-kormány az 1939 szeptemberi válságos napokban képtelennek bizonyult az ország védelmének megszervezésére. Sőt, magatartásával bomlasztotta a hadsereg sorait és demoralizálta a népi erőket. És mindezek ellenére a lengyel hazafiak önfeláldozóan harcoltak a hitleri seregek ellen, a lengyel csapatok rendkívüli bátorságot és hősiességet tanúsítottak hazájuk védelmében. Mindez azonban magától értetődően már nem befolyásolhatta a háború általános kimenetelét.

A hitleri Németország agresszív háborúja a lengyel nép ellen — Lengyelország nyugati szövetségeseinek és Beck kormányklikkjének árulása folytán — Lengyelország gyors összeomlásával végződött.

A lengyel nép levonta a szükséges következtetéseket. Rájött, hogy nem haladhat közös úton sem a pánok korrupt klikkjével, sem a nyugati imperialistákkal. Jól megértette, hogy szabadságát és függetlenségét mind a német imperialisták, mind pedig nyugati pártfogóik ellen vívott nemzeti felszabadító harc útján kell kiküzdenie.

Manapság, amikor Lengyelország népe sok éven át folytatott hősi és önfeláldozó harc után végre szabad és független, a nyugati országok sajtójában meglehetősen sűrűn találkozunk arra irányuló kísérletekkel, hogy a német militarizmust felmentsék a Lengyelország elleni agresszív háborúért rá háruló felelősség alól.

Különösen nagy aktivitást fejtenek ki ebben a tekintetben maguk a hitlerista tábornokok. Váltig azt bizonygatják, hogy Németország kénytelen volt megindítani a háborút, mert a lengyelek háborús provokációt követtek el ellene. Ezt a hazug állítást még francia és angol reakciósok is támogatják, s igyekeznek fehérre mosni a náci militaristákat, hogy ilyenformán megkönnyítsék a velük való együttműködést.

Így például Maurice Bardèche „Nürnberg vagy az ígéret földje" címmel Párizsban nemrégiben megjelent könyvében vitatja a nürnbergi ítélet jogosságát, s ezzel kapcsolatban a következőket írja:

„A német történészek egy bizonyos idő múlva fényt derítenek majd a német támadást megelőző lengyel provokációkra és kegyetlenkedésekre, amelyekről a vádirat hallgat."[30]

Lengyel „provokációkról" még annak idején Göring is beszélt. Kijelentette, hogy „a lengyelek megtámadták a gleiwitzi rádióállomást és felrobbantották a Dirschau melletti hidat".[31]

1939. szeptember 1-én a német csapatok Lengyelország megtámadásával hozzákezdtek Hitler agressziós tervének megvalósításához. Ugyanezen a napon a Német Távirati Iroda szenzációs címmel, óriási betűkkel minden újságban közleményt jelentetett meg: „A lengyelek megtámadták a gleiwitzi rádióállomást." A közlemény szövege így hangzott:

[30] Az idézet forrása *George Sawicki:* From Nuremberg to the New Wehrmacht (Nürnbergtől az új Wehrmachtig). Varsó 1957. 42. old.
[31] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. Goszjurizdat 1958. 411. old.

„A Német Távirati Iroda jelenti. Breslau, augusztus 31.

Ma este körülbelül 8 órakor a lengyelek megtámadták és elfoglalták a gleiwitzi rádióállomást. A lengyeleknek, miután erőszakkal behatoltak az épületbe, sikerült felolvasniuk lengyelül és részben németül egy, a lakossághoz szóló felhívást. Néhány perccel később azonban a gleiwitzi rádióhallgatók által figyelmeztetett rendőrség megrohamozta és szétverte őket. A rendőrség kénytelen volt fegyverét használni. A támadásban részt vevő lengyelek közül többen életüket vesztették."[32]

A gleiwitzi eseményekről szóló kiegészítő közlemény:

„A Német Távirati Iroda jelenti. Oppeln, augusztus 31.

A rádióállomás megtámadása minden valószínűség szerint *jeladás volt a lengyel partizánok általános támadására a német terület ellen.* Sikerült megállapítani, hogy a lengyel partizánok ezzel egyidejűleg két másik helyen is átlépték a német határt. Ezekben az esetekben ugyancsak *nehézfegyverekkel ellátott osztagokról* van szó, amelyeket nyilván lengyel reguláris egységek támogattak.

A határszolgálatot teljesítő biztonsági rendőrség egységei harcba szálltak a betolakodókkal. *A heves harcok folytatódnak* (az én kiemelésem — *A. P.*)."[33]

Ezek szerint a lengyelek agresszív támadást intéztek német terület ellen, s mivel más provokációs cselekményeket is elkövettek, a német parancsnokság önvédelemből kénytelen volt parancsot adni csapatainak, hogy Lengyelország megtámadásával vessenek véget a provokációs cselekményeknek. Ez volt Berlin hivatalos álláspontja.

Most pedig a nürnbergi per anyaga alapján kíséreljük meg ellenőrizni ezt az álláspontot.

A Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt ott volt Hitler és a német tábornoki kar 1939. augusztus 22-én, Obersalzberg-

[32] *A. Norden:* Így csinálják a háborúkat (Az agresszió kulisszatitkai és technikája). Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeratury 1951. 89. old.
[33] Ugyanott, 90. old.

ben megtartott titkos tanácskozásának jegyzőkönyve, s ebben a Hitler beszédéről készült feljegyzés, amely többek közt a következőket tartalmazta: „A háború megindításához propaganda-ürügyet fogok szolgáltatni. Nem fontos, hogy megfelel-e az igazságnak vagy nem. A győztest utólag nem fogják kérdezni, hogy igazat mondott-e. A háború megkezdése és viselése során azt kell szem előtt tartanunk, hogy nem a jog a fontos, hanem a győzelem."[34]

De vajon van-e köze ennek a „propaganda-ürügynek" a gleiwitzi provokációhoz?

A nürnbergi per során, Németországnak Lengyelország ellen indított támadásával kapcsolatban, több tanú is említést tett valamiféle lengyel egyenruhákról, amelyekre a német parancsnokságnak a Lengyelország elleni támadást megelőző utolsó napokban hirtelen szüksége volt. A tárgyalótermet feszült csend ülte meg, amikor Keitel tábornagynak kellett vallania ebben a kérdésben. Keitel csűrt-csavart: tudott ugyan arról, hogy ilyen egyenruhákat keresnek, de nem akarta tudni pontosan, miért volt rájuk hirtelen szükség.

„*Keitel:* Ő (Canaris tengernagy, a német kémhálózat főnöke) akkor azt mondta nekem, hogy néhány lengyel egyenruhát kell kerítenie... Megkérdeztem — mivégett? Arra a következtetésre jutottunk, hogy a lengyel egyenruhákat valamilyen titkos műveletre szánták..."[35] Ámde arra, hogy milyen műveletről volt szó, Keitel sehogy sem akart emlékezni. Minden ezzel kapcsolatos kérdésre azt válaszolta: „Kérdezzék meg Jodlt, ő fiatalabb és jobb az emlékezete."

Nos, nézzük, mit vallott a[i] lengyel katonai egyenruhák ügyében Lahousen, a német kémhálózat egyik vezetője:

„*Lahousen:* Az ügy, amellyel kapcsolatban most tanúvallomást teszek, egyike a felderítő és kémelhárító működése során valaha is előfordult legtitokzatosabb ügyeknek... Augusztus közepén a kémelhárító I., valamint az én osztá-

[34] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 350 old.
[35] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 18. kót. 320. old. (oroszul).

lyom, a kémelhárító II. azt az utasítást kapta, hogy a »Himmler-akció« céljára szerezzen lengyel egyenruhákat, katonai felszerelést, személyazonossági igazolványokat stb."[36]

Lahousen közölte, hogy a lengyel egyenruhákat előteremtették, majd így folytatta: „Canaris értesített bennünket, hogy a szóban forgó egyenruhákat koncentrációs táborok foglyai közt osztották ki."[37]

De milyen cél érdekében szereztették be és hogyan használták fel a lengyel egyenruhákat?

Erre a kérdésre Naujocks SS-tiszt válaszolt kimerítően a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt tett vallomásában.

„Én, Alfred Helmut Naujocks eskü alatt a következő vallomást teszem:

1939. augusztus 10-e körül Heydrich, az államvédelmi rendőrség és a »Különleges Szolgálat« főnöke megparancsolta nekem, hogy rendezzem meg a lengyel határ közelében levő gleiwitzi rádióállomás megrohanását, mégpedig olyanformán, mintha a támadást lengyelek hajtották volna végre. Heydrich kijelentette: »A külföldi sajtó és a német propaganda részére szükségünk van a lengyel támadás tényszerű bizonyítására.« Azt az utasítást kaptam, hogy a »Különleges Szolgálat« öt másik tagjával utazzam Gleiwitzbe, s amikor Heydrich megadja az előre megbeszélt jelt, foglaljuk el a rádióállomást és tartsuk magunkat addig, amíg egy lengyelül tudó német, akit rendelkezésemre bocsátottak, lengyelül elmond egy beszédet. Heydrich utasítása értelmében a beszédnek a következőket kellett tartalmaznia: eljött a németek és a lengyelek közötti fegyveres összecsapás ideje; a lengyelek fogjanak össze és öljenek meg minden ellenálló németet. Heydrich akkor azt is közölte velem, hogy a legközelebbi napokra várja Németország támadását Lengyelország ellen.

Elutaztam Gleiwitzbe, ott tizennégy napig vártam, majd

[36] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 101. old.
[37] Ugyanott, 102. old.

engedélyt kértem Heydrichtől, hogy visszatérhessek Berlinbe, de ő megparancsolta, hogy maradjak Gleiwitzben.

Augusztus 25-e és 31-e között felkerestem Heinrich Müllert, a Gestapo főnökét, aki abban az időben Oppeln közelében tartózkodott. Müller a jelenlétemben egy Mehlhorn nevű emberrel éppen annak a határincidensnek a tervét beszélte meg, amelynek során lengyel katonáknak német egységek elleni támadását kellett megrendezni... Erre a célra körülbelül egy századnyi német katonára volt szükség. Müller elmondta, hogy rendelkezésére áll 12 vagy 13 elítélt bűnöző. Ezeket lengyel egyenruhába kell öltöztetni, majd ki kell végezni, s hulláikat a határincidens színhelyén kell hagyni annak bizonyítékául, hogy a támadás során ölték meg őket. Kivégzésükre méreg befecskendezését tervezték, amit egy Heydrich által kirendelt orvosnak kellett végrehajtania. Arról is gondoskodni kellett, hogy a hullákon lőtt sebek legyenek. A megrendezett támadás befejezése után az esemény színhelyére meg kellett hívni a sajtó képviselőit és más személyeket, továbbá az esetről rendőrségi jelentést kellett készíteni.

Müller közölte velem, hogy Heydrich parancsa értelmében az egyik bűnözőt az én rendelkezésemre kell bocsátania, gleiwitzi feladatom végrehajtásához. Heydrich ezeknek a bűnözőknek a »konzervek« fedőnevet adta.

Az én részvételemmel végrehajtott gleiwitzi akcióra a Lengyelország elleni német támadást megelőző este került sor. Ha jól emlékszem, a háború 1939. szeptember 1-én kezdődött. Augusztus 31-én délben Heydrichtől telefonon megkaptam az előre megbeszélt jelt. A rádióállomás elleni támadást aznap este 8 órakor kellett végrehajtani. »A feladat teljesítése végett jelentkezzék Müllernél a konzervekért« — mondta Heydrich. Jelentkeztem, s megbeszéltük, hogy a rádióállomás közelében adja át nekem az egyik kivégzett bűnözőt. Elhozták, és én megparancsoltam, hogy helyezzék a rádióállomás épületének bejáratához. Még élt, de nem volt eszméleté-

nél. Megpróbáltam kinyitni a szemét. A szeméről nem tudtam megállapítani, hogy él-e még, de észrevettem, hogy lélegzik. Lőtt sebet nem láttam rajta, csak az arca volt erősen bekenve vérrel. Polgári ruhában volt.

A kapott parancsnak megfelelően elfoglaltuk a rádióállomást, a kisegítő adón át elhangzott a három- vagy négyperces beszéd, néhány revolverlövést adtunk le, majd eltávoztunk."[38]

Így „támadták meg" a lengyelek a valóságban a gleiwitzi német rádióállomást.

Ez a „támadás" volt az a „propaganda-ürügy", amelyről Hitler az obersalzbergi tanácskozáson beszélt.

Varsó lángokban

Kell-e ezek után külön bizonyítanunk, mennyire provokációs jellegűek Bardèche és a hasonszőrűek arra irányuló erőfeszítései, hogy rehabilitálják a német imperializmust, s ily módon egyengessék számára az újabb, a mai körülményeknek megfelelő agressziós politika útját.

[38] A nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék szovjet küldöttségének irattára. 2751—PS sz. okmány (oroszul).

Európában kitört a háború. Az emberek tízmillióit ragadta magával a véres háború örvénye. A hitleri Németország megrohanta Lengyelországot. Anglia ugyan garanciákat adott Lengyelországnak. De mit értek ezek a garanciák? Hitler joggal vette biztosra, hogy a nyugati hatalmak nem akadályozzák meg a szovjet határ felé közeledésben — lengyel területek rovására. Már 1939. május 23-án, a náci katonai klikk legtekintélyesebb képviselőivel a birodalmi kancellária épületében tartott tanácskozáson kijelentette: „Feladatunk az, hogy elszigeteljük Lengyelországot. Az elszigetelés sikere döntő lesz... Nem szabad egyidejűleg összeütközésbe kerülni a nyugati hatalmakkal, Franciaországgal és Angliával... Ezért teljes joggal kijelenthetjük, hogy a konfliktust Lengyelországgal, az ellene irányuló támadástól kezdve, akkor oldjuk meg sikeresen, ha a nyugati hatalmak a konfliktuson kívül maradnak."[39]

Hitlernek alapos oka volt arra a feltevésre, hogy ez így is lesz. Erről tanúskodott a nyugati hatalmaknak a münchenista politika kialakulását és megvalósulását megelőző években folytatott egész politikája. S Hitler egyáltalán nem azért volt olyan nyugodt, mert nem hitt abban, hogy Anglia és Franciaország képes segítséget nyújtani Lengyelországnak. A náci vezérkar jól tudta, hogy Németország akkor, 1939-ben, nem bírta volna el a kétfrontos háborút (egyfelől Lengyelország ellen, másfelől Anglia és Franciaország ellen). 1939 őszén, vagyis a második világháború kitörése idején, Németország valamivel több mint 100 hadosztállyal, 4400 repülőgéppel és körülbelül 100 nagy hadihajóval és tengeralattjáróval rendelkezett. Ugyanakkor Angliának, Franciaországnak és Lengyelországnak együttesen 165 hadosztálya, 8300 repülőgépe és majdnem 500 csatahajója volt. A Nyugat fölénye minden kétséget kizárt. Ez a fölény azonban még nyilvánvalóbb volt

[39] A nürnbergi per anyaga. 1. köt. Goszjurizdat 1957. 621. old.

akkor, amikor Németország a Csehszlovákia elleni agresszióra készült. De Hitler sem 1938-ban, sem 1939-ben nem nyugtalankodott. Németország ugyanis szeptember 1-én szinte minden erejét bevetette Lengyelország ellen. Hitler világosan látta, milyen veszélybe került volna Németország, ha Anglia és Franciaország ebben az időpontban nyugat felől megtámadja. „A Ruhr-medence birtoklásától függ, hogy mennyi ideig tudunk ellenállni" — jelentette ki tábornokainak 1939 májusában.

És mit tett a náci főparancsnokság? Talán olyan erős védelmi övezetet létesített a Ruhr-medence előtt, amely fel tudta volna tartóztatni az angol és a francia csapatokat Lengyelország leveréséig?

Erre a kérdésre a nürnbergi tárgyaláson kimerítő választ adott Keitel, a Wehrmacht főparancsnoka. És ez a válasz tökéletesen leleplezte a nyugati hatalmak münchenista magatartását abban az időpontban, amikor az Anglia által garantált Lengyelország elvérzett a hitleri seregek csapásai alatt. Nézzük a nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyvének erre vonatkozó részét:

„*Keitel:* Stratégiai szempontból nézve a dolgot, Franciaország támadása a Lengyelország elleni hadjárat idején függönybe (!) ütközött volna, de nem igazi védekezésbe. Mivel azonban Franciaország támadása nem következett be, nekünk katonáknak természetesen úgy tűnt, hogy a nyugati hatalmak szándékai nyilván nem komolyak, ha egy ilyen kedvező stratégiai lehetőséget elszalasztottak, semmit sem tettek ellenünk az alatt a négy hét alatt, amikor a német harci alakulatok mind keleten voltak elfoglalva. Ez ismételten alátámasztotta a nyugati hatalmak várható magatartására vonatkozó véleményünket."[40]

A Nemzetközi Katonai Törvényszék üléseinek egyik szünetében Keitel a német—lengyel háború kérdésének vizsgálatával kapcsolatban Gilbert amerikai törvényszéki elmeszak-

[40] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 18. köt. 326. old.

értőnek kijelentette: ő 1939-ben, a lengyelországi hadjárat előtt közölte Hitlerrel, hogy a német fegyveres erők csak hat hétre elegendő munícióval rendelkeznek, s ha a háború elhúzódik, „a hatodik hét végén egyszerűen le kell állniuk".[41]

Keitel aznap más bizalmas kijelentéseket is tett. „Ha a külföldi hatalmak nem hátráinak meg Münchenben — mondotta —, Hitler semmit sem tehetett volna." Ezzel a kijelentésével már közvetlen kapcsolatba hozta München Angliának és Franciaországnak a Lengyelország ellen indított német támadás idején tanúsított magatartásával, majd így folytatta: „Mi sohasem hittük, hogy a franciák harcolni fognak. Még csak meg sem próbáltak szembeszállni a Maginot-vonalnál álló két (!!) hadosztályunkkal. Úgy látszott, hogy a franciák egyszerűen nem akarnak harcolni. Persze, mi sem akartunk. Biztos voltam benne, hogy mindkét részről az emberek félrevezetésére törekednek, s Hitler mindent megkaphat, amit akar."[42]

Mindez ékesen bizonyítja a hitleri Németország, valamint Anglia és Franciaország reakciós kormánykörei között létrejött müncheni egyezmény áruló jellegét! Hadd vesszen Lengyelország, ha erre szükség van annak érdekében, hogy a náci Wehrmacht a Szovjetunió kapujához jusson. Lényegében ezzel kezdődött az úgynevezett „furcsa háború", amely az imperialisták sorozatos kísérlete volt arra, hogy megegyezzenek egymással a Szovjetunió ellen irányuló közös akciók tekintetében.

Anglia, amely annak idején garantálta Lengyelország területi épségét, hadat üzent Németországnak. De már láttuk, mit ért ez a hadüzenet. „Ha Anglia és Franciaország hadat is üzent nekünk, ez nem jelenti azt, hogy harcolni is fognak" — mondotta Hitler bizalmasai körében, amikor megkapta a hadüzenetet tartalmazó angol és francia jegyzéket.

Szeptember 3-án Ribbentrop, amikor közölték vele, hogy

[41] *G. M. Gilbert:* The Nuremberg Diary (Nürnbergi Napló) New York 1948. 366. old.
[42] Ugyanott.

áz angol nagykövet audienciát kér, még az angol jegyzék meghallgatására sem vesztegette idejét. Schmidt, Hitler tolmácsa, ezzel kapcsolatban Nürnbergben a következőket vallotta:

„Szeptember 3-án, éjjeli 2 és 3 óra között, az angol nagykövetségről telefonon felhívták a birodalmi kancelláriát, ahol abban az időpontban a külügyminiszterrel együtt azért tartózkodtam, mert még tárgyalásokat vártunk, s közölték, hogy az angol nagykövetnek, kormányától kapott utasítás értelmében, délelőtt pontosan 9 órakor az angol kormány nevében egy nagyon fontos dolgot kell közölnie a külügyminiszterrel. Ezért az angol nagykövet találkozót kér ebben az időpontban von Ribbentrop úrtól. Ribbentrop azt válaszolta, hogy ő maga ebben az időpontban nem fogadhatja, de megbízza a külügyminisztérium egyik munkatársát, ez én voltam, hogy vegye át helyette az angol kormány jegyzékét."[43]

Tehát az a külügyminisztériumi munkatárs, akit a hadüzenetről szóló jegyzék átvételével megbíztak — egy tolmács volt.

A nyugati hatalmak akkori áruló magatartásának igazi okait helyesen világította meg egy könyv, amely Nyugaton látott napvilágot.

„Egyes nyugati politikusok azt javasolták, hogy bízzák Lengyelországot a sors kényére-kedvére. Mások úgy vélekedtek, hogy egy nagyvonalú gesztussal hadat kell üzenni. De valamennyien egyetértettek abban, hogy inkább vesszen Lengyelország, semmint a Szovjetunió védelmezze meg. És valamennyien azt remélték, hogy *az eredmény a Németország és a Szovjetunió közötti háború lesz.*"[44]

Csodálkozhatunk-e mindezek után azon, hogy amikor a hitlerista hordák megrohanták Lengyelországot, amikor a lengyel nép vérét ontotta, angol és francia szövetségesei, jóllehet már hadiállapotban voltak Németországgal, türelmet-

[43] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 17. köt. 337. old.
[44] Az idézet forrása *M. Gusz:* Az amerikai imperialisták — a münchenista politika ösztönzői. Goszpolitizdat 1951. 125. old.

lenül várták, hogy a német tábornokok, lengyel hullákon átgázolva, mikor jutnak végre el a szovjet határhoz?

Ami pedig magukat a német tábornokokat illeti, ők csak ámultak. Jól tudták, hogy a nyugati fronton jóformán nincsenek csapatok, elég egy gyenge nyomás, s a Ruhr-vidék, a német fegyverkovács-műhely, Anglia és Franciaország kezébe kerül.

Ezzel kapcsolatban nézzük Brauchitsch tábornoknak, a német szárazföldi haderők főparancsnokának a nürnbergi per során tett vallomását:

„*Brauchitsch:* Anglia és Franciaország hadat üzent Németországnak. Ez a két hatalom nem használta ki azt az időpontot, szeptembert, amikor Németország a leggyengébb volt... Jómagam nagyon kételkedtem abban, hogy ez a két hatalom komolyan elszánta magát a háborúra. Annak a fogadtatásnak alapján ítélve, amelyet a müncheni egyezmény megkötése után Chamberlainnek Londonban, Daladier-nak pedig Párizsban rendeztek, úgy véltem, hogy Anglia és Franciaország nem szándékozik háborút viselni."[45]

És mi történt azután? Brauchitsch, aki annak idején megértette, mi kell a nyugati hatalmaknak is, Hitlernek is, erről a következőket vallotta: „Továbbra is meg voltam győződve, hogy politikai tárgyalások útján véget lehet vetni ennek a háborúnak."[46]

Aligha szorul bizonyításra, hogy „véget vetni ennek a háborúnak" egyértelmű volt egy új, sokkal fontosabb, s az imperialisták szempontjából többet ígérő háború indításával.

Nos, Lengyelországban a háború valahogyan véget ért, a velejéig rothadt Piłsudski—Beck-rendszer kapitulált, s Anglia és Franciaország az ujjukat sem mozdították lengyel szövetségesük megsegítése érdekében. Hidegvérűen és tudatosan hagyták veszni Lengyelországot.

A „furcsa háború" folytatódott. Szemtől szemben álltak

[45] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 36. köt. 18087. old.
[46] Ugyanott, 18086. old.

egymással a mozgósított hadseregek, de sem az egyik, sem a másik fél nem mutatott hajlandóságot a hadakozásra.

Megkezdődött a kulisszák mögötti tárgyalások huzamos időszaka, s ezekkel a tárgyalásokkal a nyugati hatalmak változatlanul azt akarták elérni, hogy Hitler tovább törjön előre keleti irányban. Az angol és a francia csapatok nem mozdultak helyükről. A Lengyelországból nyugatra vezényelt német csapatok ugyancsak semmi jelét sem mutatták az aktivitásnak. Valóban furcsa háború volt!

Hadd idézzük ezzel kapcsolatban még egyszer Brauchitschnak a nürnbergi per során tett vallomását.

„*Brauchitsch:* Nem terveztünk semmilyen támadást... Minden előkészület meg volt tiltva. Ennek következtében a védelem előkészítésére sem tettünk semmilyen különleges intézkedést. A lengyel hadjárat után a nyugati határra irányított csapatoknak kiadott minden parancs kizárólag a szokványos védelmi jellegű intézkedéseket írta elő."[47]

Kitartó diplomáciai puhatolózás folyt. Szeptember 8-án, amikor Lengyelországban még heves harcok dúltak, a párizsi spanyol nagykövet közölte kormányával, hogy Bonnet francia külügyminiszter „igyekszik megegyezni (Németországgal — *A. P.*), mihelyt a lengyelországi hadműveletek befejeződnek".[48]

1939. szeptember 17-én és 25-én, amikor Lengyelország már vereséget szenvedett, Blanche francia külügyminisztériumi megbízott titkos tárgyalásokat kezdett a luxemburgi német követtel. A tárgyalások során Blanche kijelentette, hogy Franciaországnak és Németországnak „tisztességes kivezető utat" kell találniuk a háborúból, s hozzátette, hogy az ilyen „kivezető út" hívei „a Franciaország és Németország közötti háború erősödését katasztrófának tekintenék".[49]

Ennek a „tisztességes kivezető útnak" igazi értelmét Beneš, a Csehszlovák Köztársaság volt elnöke leplezte le visszaemlé-

[47] Ugyanott, 18087. old.
[48] Az idézet forrása Novaja i Novejsaja Isztorija, 1958. 1. sz. 78. old.
[49] Ugyanott.

kezéseiben. Az ő megállapítása szerint Daladier és Bonnet a Németországgal tervezett egyezmény révén arra törekedtek, hogy „Franciaországot és Angliát bevonják egy Szovjetunió-ellenes háborúba". „Németországnak abban az esetben, ha létrejön a béke a nyugati hatalmakkal, csak a Szovjetuniót kellett volna megtámadnia."[50]

1939. szeptember 24-én, már Lengyelország megszállása után, egy további figyelemre méltó találkozásra került sor — Oslóban. Dahlerus, ismert svéd üzletember, Göring ügynöke, találkozott Forbes angol követtel. Ezen a találkozón is a megegyezésről tárgyaltak. Szeptember 26-án Dahlerus már Berlinben volt, ahol megbeszéléseket folytatott Göringgel és Hitlerrel.[51]

A Szovjetunió nem nézhette közömbösen az imperialisták szovjetellenes mesterkedését. A fasiszta Németországnak Lengyelország ellen indított támadása nem hagyott kétséget abban a tekintetben, hogy Hitler alkalmas pozíciókat akar magának biztosítani a Szovjetunió határánál, s hogy a Szovjetunió megtámadásának terve akkor már érlelődött Berlinben. Senki sem lehetett biztos abban, hogy a hitleri seregek Lengyelország gyors leverése után nem kísérlik-e meg azonnal a szovjet határ próbára tételét. A helyzet megkövetelte a szovjet kormánytól, hogy komoly intézkedéseket tegyen a fasiszta Németország támadásának elhárítására. A kialakult helyzetben a szovjet népet nem hagyhatta közömbösen testvérei — a hosszú évek óta leigázott és jogfosztott, s Lengyelország katonai veresége után a sors önkényének teljesen kiszolgáltatott nyugatukránok és nyugatbeloruszok sorsa. Éppen ezért a szovjet csapatok 1939. szeptember 17-én a szovjet kormány parancsára átlépték a háború előtti szovjet—lengyel határt, felszabadították Nyugat-Belorussziját és Nyugat-Ukrajnát, s az ukrán és a belorusz terület nyugati vonala mentén hozzáláttak a védelem kiépítéséhez. Ez nagyjából ugyanaz a vonal volt, amelyet a történelemből „Curzon-vonal" né-

[50] Ugyanott.
[51] Lásd a nürnbergi per anyaga. 2. köt. 412—413. old.

ven ismerünk, s amelyet annak idején a szövetségesek versailles-i konferenciáján állapítottak meg.

Néhány nappal később a szovjet kormány a balti államokkal kölcsönös segélynyújtási egyezményeket kötött, amelyek Észtország, Lettország és Litvánia területén szovjet helyőrségek elhelyezését, szovjet repülőterek építését és szovjet haditengerészeti támaszpontok létesítését irányozták elő.

Így jött létre a „keleti" front alapja.

„Nem volt nehéz megérteni, hogy a »keleti« front létesítése komolyan hozzájárult nem csupán a Szovjetunió biztonságának megszervezéséhez, hanem a hitleri agresszió ellen harcoló békeszerető államok közös ügyéhez is."[52]

Ilyenformán a szovjet kormány olyan intézkedéseket tett, amelyek elhárították a hitleristák azonnali támadásának lehetőségét. Ezek az intézkedések természetesen megnehezítették Hitler nyugati pártfogóinak szovjetellenes mesterkedéseit. Ámde továbbra is résen kellett lenni.

Múltak a napok. Nyugaton folytatódott a „furcsa háború". „A bombázók a fellegeket hasítják, de egyetlen bombát sem dobnak le. Az ágyúk némák, jóllehet valóságos munícióhegyek állnak mellettük. Az egymással szemben álló óriási hadseregek nagy ritkán kis helyi csatározásokat folytatnak, figyelik egymást, de nyilvánvalóan kerülik az összecsapást. Magas személyiségek érkeznek látogatóba a frontra, ahol nem hallani ugyan géppuska-kattogást, de ahol üdvözlő feliratokkal, néha pedig a nemzeti himnusszal fogadják őket."[53]

Ezt a képet festette a „furcsa háborúról" egy francia fasiszta, Jean Ybarnegaray.

De míg a francia fronton ilyen nyugalom uralkodott, míg a francia parancsnokság ennyire veszteg maradt, Franciaország reakciós kormánya az országon belül egyáltalán nem ült ölbe tett kézzel. Franciaország fasisztabarát kormánykörei ugyanakkor, amikor Hitler ellen nem akartak háborút

[52] Történelemhamisítók (Történelmi megállapítás). 60. old.
[53] *F Bonte* A becsület útja. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1949. 79. old.

viselni, az országon belül valósággal háborút indítottak a demokrácia ellen, a munkásosztály és élcsapata — a kommunista párt ellen. A francia kormány már 1939. szeptember 26-án betiltotta a kommunista pártot és a vezetése alatt álló demokratikus szervezeteket, s ezt a reakció vad tombolása követte. Tömegesen tartóztatták le a kommunistákat. Florimond Bonte, a Francia Kommunista Párt egyik vezetője, ezzel kapcsolatban megállapítja: „1939-ben Franciaországban már nem volt sem köztársaság, sem demokrácia. Ami volt, az a reakció diktatúrája, egy olyan kormány, amely a nép ellenségeit szolgálta, amely megsemmisítette a köztársaságiak több nemzedékének kemény harcban kivívott demokratikus szabadságjogait. Nem parlament volt, hanem azoknak a talpnyalóknak a testülete, akik készek voltak a hírhedt vichyi aggastyán lábai elé borulni, s felajánlani a szörnyeteg Führernek aljas szolgálataikat — az együttműködést és az árulást."[54]

Hitler nem kis örömmel figyelte, hogyan számol le a francia reakció a francia hazafiakkal, azokkal az erőkkel, amelyek igazi háború esetén egyedül lehettek volna veszélyesek a hitleri területrablókra nézve.

Ugyanakkor a Szovjetunió gyűlöletétől elvakult, a hitleri Németország és a Szovjetunió összeugratására törekvő angol és francia reakció egyetlen erre kínálkozó lehetőséget sem szalasztott el. Göring a nürnbergi törvényszéki elmeszakértővel folytatott beszélgetése során a Nyugat magatartását jellemezve a következőket mondotta: „Tudja, ha David Maxwell Fyfe úrral[55] egyszer egy pohár whisky mellett őszintén elbeszélgethetnék, meggyőződésem szerint be kellene ismernie — az angolok teljes szívből kívánták, hogy háborút indítsunk Oroszország ellen."[56]

1939—1940 telén a nyugati imperialista reakció elhatározta, hogy a szovjet—finn konfliktust a Szovjetunióval

[54] Ugyanott, 34. old.
[55] A nürnbergi per angol főügyészének helyettese.
[56] *G. M. Gilbert:* Id. mű, 188. old.

szemben kifejtett ellenséges tevékenységének fokozására használja ki. A nyugati országokból nap nap után érkeztek a fegyverszállítmányok Finnországba. Franciaország 179 repülőgépet, 472 ágyút, több mint 5000 géppuskát és sok más fegyvert küldött Finnországnak. Az Egyesült Államok 400 repülőgépet és háborús kölcsönt bocsátott a finnek rendelkezésére. Ugyanakkor Finnország nemcsak az Egyesült Államok kormányától kapott kölcsönt, hanem amerikai magánbankoktól is. Az Egyesült Államokban és más nyugati országokban nagy hűhóval „önkénteseket" toboroztak, hogy azután Finnországba küldjék őket. Sietve terveket dolgoztak ki a Szovjetunió megtámadására. A támadást a Közel-Kelet felől Baku irányában, valamint Finnország területéről szándékoztak megindítani. A Közel-Keleten (Szíriában meg Iránban) angol és francia csapatokat összpontosítottak. Részletes tervet dolgoztak ki a Szovjetuniónak Törökország, Irán, Görögország és Jugoszlávia részvételével történő megtámadására is.

A hadműveletek előkészítését közvetlenül irányító Weygand tábornok a következőket írta Gamelin tábornoknak: „A magam részéről a fő dolognak azt tartom, hogy a Szovjetuniónak Finnországban vagy valahol másutt kitörjük a nyakát." Paul Reynaud, az akkori francia miniszterelnök követelte, hogy 15 nap alatt fejezzék be a Szovjetunió megtámadásának előkészületeit. Jonaud francia tábornok, a Weygand-hadsereg légi haderejének parancsnoka, a kormány ülésén kijelentette: „Önök a nyugati fronton nem fognak háborút viselni. Háború a Kaukázusban lesz. Bocsássák rendelkezésünkre az ehhez szükséges eszközöket."[57]

Angliának és Franciaországnak a Szovjetunió megtámadására irányuló előkészületeit a hitlerista kormány, miután tudomást szerzett róluk, érthető okokból teljes mértékben helyeselte. Éppen ebben az időben gyors ütemben folyt Franciaország megtámadásának előkészítése, s ilyen körül-

[57] Novaja i Novejsaja Isztorija, 1958. 1. sz. 83. old.

mények között miért akadályozta volna Franciaországot erőinek szétforgácsolásában.

Göring ezzel kapcsolatban Nürnbergben a következőket vallotta: „Egyre gyakrabban érkeztek hozzám olyan jelentések, hogy Elő-Ázsia felől hadműveleteknek kell indulniuk a Kaukázus—Baku térségben levő orosz olajmedencék ellen. Megbízható emberek útján a leggondosabban ellenőriztem az ügynökök ilyen értelmű jelentéseit, s megállapítottam, hogy Szíriában Weygand tábornok parancsnoksága alatt csakugyan alakítottak egy hadsereget, amelyet »keleti hadseregnek« neveztek el. Engem azonban sokkal jobban érdekelt az, hogy Szíriában légi kötelékeket összpontosítottak, mégpedig nemcsak a francia, hanem egyszersmind az angol légi haderő egységeiből. Emlékszem, hogy a francia és angol légi kötelékek összevonásáról szóló jelentéseket törökországi megbízottainktól vagy maguktól a törököktől kaptam. Abban az időben ugyanis tárgyalások folytak arra vonatkozóan, hogy Törökország engedje meg területének átrepülését Baku térségének rajtaütésszerű légi bombázása céljából... Semmi más ok nem volt arra, hogy repülőgépeket összpontosítsanak az említett helyen és éppen ebben az időben, hiszen ez a térség nem volt hadszíntér, s pillanatnyilag nem forgott fenn német támadás veszélye. Ellenkezőleg, érthetőbb lett volna, ha az angol és a francia repülőgépeket mind Angliában és Franciaországban összpontosítják, ahol szükség volt rájuk." Senki sem tudta jobban Göringnél, hogy a francia és az angol kormánykörök rövidesen érezni fogják, mennyire szükségük van ezekre a repülőgépekre saját területük védelméhez.

A Szovjetunió észak felőli megtámadása céljából az angol és a francia vezérkar elhatározta, hogy Svédországon és Norvégián keresztül csapatokat küld Finnországba, s követelte, hogy a svéd és a norvég kormány járuljon hozzá az átvonulásukhoz. Ámde a szovjet kormány komoly figyelmeztetése, hogy minden barátságtalan lépés „nem kívánt következményeket vonhat maga után, megzavarhatja a normális kapcso-

latokat", megtette hatását, s a svéd és a norvég kormány nem sietett válaszolni Anglia és Franciaország követelésére.

Az angol és a francia imperialisták agresszív szovjetellenes szándékai annak idején a sajtóban is kifejezésre jutottak. Így például a „Temps" című francia lap még Gamelin tanácsadójának szerepét is magára vállalta. 1940. január 10-i számában a következőket írta: „Először is a francia és az angol hajóhadat az Északi-Jeges-tenger partvidékére kell küldeni, hogy foglalja el Murmanszkot, majd Petsamo közelében angol és francia szárazföldi csapatokat kell partra tenni. Ezeknek együtt kell működniük a finn haderőkkel. A finnországi intervencióval egyidejűleg támadó hadműveleteket kell kezdeni a hatalmas szovjet birodalomnak egy másik részén is. Ilyen hadműveletekre egyenesen kínálkozó térség a Fekete-tenger, ahová a szövetséges hadihajók előtt szabad az út."

De Gaulle tábornok teljes joggal állapítja meg emlékiratában: „Vezető csoportjaink kevesebbet gondoltak a hitlerizmus elleni harcra, mint arra, hogy támadást intézzenek a Szovjetunió ellen — Baku bombázására, csapatok partra tételére Konstantinápolyban."[58]

1939—1940 telének ezekben a napjaiban Anglia és Franciaország mellett az Egyesült Államok is élénk szovjetellenes aktivitást fejtett ki. Erről tanúskodott többek között Sumner Wellesnek, az amerikai külügyminiszter helyettesének küldetése, aki római, berlini, párizsi és londoni látogatása során békés megegyezést igyekezett elérni a hadviselő országok között, s egy újabb, az Egyesült Államok vezetése alatt álló imperialista összeesküvés megszervezésére törekedett.

Csakhogy az ilyen összeesküvés megszervezésének útjában álltak az imperialisták között tapasztalható súlyos ellentétek. Ezek az ellentétek voltak azok, amelyek lehetetlenné tették valamennyi imperialista ország egyesítését.

A reakciós erőknek a Szovjetunió elleni összefogására irá-

[58] Az idézet forrása *G. A. Gyeborin:* A második világháború. Vojenizdat 1958, 58. old.

nyuló törekvések azonban tovább folytatódtak. Az egyetlen, amire a francia kormánykörök legkevésbé gondoltak, saját területük védelme volt.

1940. január 19-én — Guderian tábornok emlékiratai szerint — Belgium területén kényszerleszállást hajtott végre egy német repülőgép. A véletlen segítségére sietett a franciáknak. A repülőgépen levő náci tisztnél megtalálták Németországnak Belgium, Hollandia és Franciaország elleni inváziójára vonatkozó titkos tervét.

Az angoloknak a tervezett invázióra vonatkozóan más biztos forrásból származó értesüléseik is voltak. De semmi sem téríthette le a választott útról a korlátolt és acsarkodó reakciósokat, akik lelkük mélyén úgy vélekedtek, hogy hadd kormányozza Franciaországot Hitler, csak a kommunisták ne kormányozzák. Az angol és a francia kormánykörök az utolsó pillanatig azt remélték, hogy — mint a „New Republic" írta — „Hitler esetleg egész hadseregének a Kelet ellen, a Szovjetunió ellen fordítására határozhatja el magát".

Míg a nyugati hatalmak szovjetellenes mesterkedésekkel töltötték az időt, Hitler gyors ütemben készülődött Franciaország megtámadására. Ugyanakkor Hitler jól számításba vette Franciaország felkészületlenségét, a reakciós kormányklikk kapituláns beállítottságát, valamint a francia és az angol haderők szétszórtságát a két birodalom területén. Mindamellett úgy döntött, hogy a Nyugat megtámadása előtt biztosítja Németország számára az északi szárnyat. Különösen nagy jelentősége volt Norvégiának, ahonnan jelentős vasércszállítmányok érkeztek. Az északi szárny biztosítására kidolgozott „Fall Weser" (Weser terv) előírta: „A dán határ átlépésének és a norvégiai partraszállásnak egyidejűleg kell történnie. A hadműveletre minél gyorsabban és minél nagyobb erőkkel kell felkészülni... A legfontosabb az, hogy intézkedéseink meglepetésszerűek legyenek mind az északi államokra, mind pedig nyugati ellenségeinkre nézve."[59] 1940.

[59] K. *Tippelskirch:* A második világháború története. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1956. 55. old.

április 9-én Németország megtámadta Dániát és Norvégiát, s villámháború útján mind a két országot elfoglalta.

Dánia és Norvégia elfoglalása újból megmutatta a nyugati imperialista hatalmak teljes politikai rövidlátását. Ezek ugyanis még mindig azt hitték, hogy sikerül elhárítaniuk Hitlernek a Nyugat elleni támadását, s Kelet felé irányítaniuk a német agressziót. Mondanunk sem kell, hogy a Szovjetunió elleni támadás a hitleri külpolitika egyik legfontosabb pontja volt. De a náci agresszorok programjuk pontjait bizonyos sorrendben valósították meg, áldozataikat a konkrét lehetőségektől, a katonai felkészültség fokától függően választották ki. Vitathatatlan, hogy Hitler éppen ezért határozta el mindenekelőtt nyugati országok megtámadását. Dánia és Norvégia elfoglalása, ami után természetesen egy további nyugati irányú csapásnak kellett következnie, újból megmutatta a nyugati hatalmak münchenista politikájának teljes tarthatatlanságát. S egészen rövid idő elteltével a münchenista politika kiagyalói ezt illetően még szemléltetőbb leckét kaptak.

1940. május 10-én hajnali 4 óra 30 perckor a hitlerista fegyveres erők megtámadták Belgiumot, Hollandiát és Luxemburgot.

Ugyanaznap reggel 8 óra 30 perckor a belgiumi német követ megjelent a belga külügyminisztériumban, s a miniszter szobájába lépve, zsebébe nyúlt, hogy egy iratot vegyen elő. Spaak belga miniszter leintette. „Bocsánat, követ úr, előbb én beszélek." És méltatlankodó hangon felolvasta a belga kormány következő tiltakozó jegyzékét:

„Követ úr, a német hadsereg az imént megtámadta országunkat. Németország 25 év alatt immár másodszor követett el bűnös agressziót a semleges és lojális Belgium ellen. Az, ami most történt, talán még az 1914. évi agressziónál is visszataszítóbb. Sem ultimátumot, sem jegyzéket, sem tiltakozást nem nyújtottak át a belga kormánynak ... A Németország által elkövetett agresszió, amelyet semmivel sem lehet igazolni, mélyen felháborította az egész világot. A történelem

a német birodalmat fogja felelősnek tartani. Belgiumnak eltökélt szándéka, hogy védekezik. Ügye — igaz ügy, nem szenvedhet vereséget..."[60]

Az olvasó már nyilván kitalálta, hogy ezt az oly haragos, s a helyzetnek annyira megfelelő monológot ugyanaz a Spaak mondta el, aki manapság a német militarizmus felélesztésének egyik legaktívabb elősegítője. Derekasan közreműködött Spaak abban is, hogy Nyugat-Németországot bevonják a NATO-ba, amelynek hosszú időn át főtitkára volt.

Belgium leverése után a hitlerista hadsereg Franciaország ellen vonult. Köztudomású, hogy Franciaország, amelyet kapituláns vezetői elárultak, szörnyű vereséget szenvedett. A Franciaországban állomásozó angol csapatokat ugyancsak nagy csapás érte.

Amikor azután kitűnt, hogy Franciaország nem képes többé hatékony ellenállásra, amikor nyilvánvaló lett, hogy végleges összeomlása csak napok kérdése, a hitlerista klikk a Kelet elleni támadás előkészítésével kezdett foglalkozni. A Kelet ellen induláshoz azonban Nyugaton szilárd hátországot kellett létrehozni, ki kellett küszöbölni egy második front veszélyét, s mindenekelőtt előnyös békét kellett kötni a Nyugattal.

1940 májusában Hitler ennek érdekében megtette az első kísérletet. 1940 május végén az angol csapatok jelentős csoportját Dunkerque térségébe szorították vissza. A helyzet úgy alakult, hogy a német páncélos alakulatok megsemmisíthették volna a tengerhez szorított angol hadseregcsoportot. Hitler azonban olyan lépésre határozta el magát, amellyel világosan értésére akarta adni Angliának, hogy békét szeretne kötni vele, mégpedig egészen konkrét, egy későbbi szovjetellenes összeesküvésen alapuló békét. Ezzel magyarázható, hogy amikor 1940. május 24-én meglátogatta Rundstedt főhadiszállását, parancsot adott a Dunkerque térségében folyó támadás beszüntetésére, ami csak egyet jelenthetett — lehe-

[60] A nürnbergi per anyaga 2. köt. 473. old.

tővé akarta tenni az angol csapatok visszaszállítását Angliába. Nyíltan kijelentette tábornokainak, hogy ilyen módon meg akarja könnyíteni a békeszerződés megkötését Angliával.

Rundstedt a Dunkerque térségében akkor kialakult helyzettel kapcsolatban a következőket írja: „Ha megengedi, hogy saját belátásom szerint járjak el, az angolok nem úsztak volna meg olyan könnyen a dolgot Dunkerque-ban. De Hitler személyes parancsa megkötötte a kezemet. Az angolok nagy üggyel-bajjal felkapaszkodtak a partnál álló hajókra, én meg a kikötő körül ténferegtem, s az ujjamat sem mozdíthattam. Azt ajánlottam a főparancsnokságnak, hogy öt páncélos hadosztályomat azonnal irányítsák a városba, hadd semmisítsék meg teljesen az oda visszavonult angolokat, de a Führertől határozott parancsot kaptam, s ennek értelmében semmi körülmények között sem volt jogom támadni: megtiltották, hogy tíz kilométernél közelebb nyomuljak a városhoz... Ilyen távolságban meg is álltam, s néztem, hogyan hajtják végre az angolok a kiürítést, miközben páncélosaimnak és gyalogságomnak tilos volt a helyükről elmozdulniuk."[61]

Ilyenformán a 338 000 főnyi angol expedíciós hadtest visszatérhetett Angliába, csak éppen teljes fegyverzetét Dunkerque-ben hagyta.

A dunkerque-i epizód az egyik láncszem volt Hitler arra irányuló politikájában, hogy megteremtse a Szovjetunió elleni támadás előkészítésének kedvező külpolitikai feltételeit. A hitleri Németország és Anglia megegyezéséről volt szó, arról, hogy konkrét feltételek alapján megszervezzék a szovjetellenes intervenciót.

Dunkerque után Hitler ismételten kísérletet tett arra, hogy megegyezésre jusson Angliával. Már 1940. június 22-én — a compiègne-i fegyverszünet aláírása idején — Franco spanyol diktátor megbeszélést folytatott Hoare madridi angol nagykövettel, s ennek során azt mondta neki, hogy Nagy-

[61] Az idézet forrása *G. A. Gyeborin:* Id. mű, 63. old.

Britanniának „az európai civilizáció megmentése érdekében" békét kell kötnie Hitlerrel.

Katonai szempontból Anglia helyzete abban az időben igen válságos volt. Churchill később — 1942. április 23-án — az alsóház titkos ülésén kijelentette: „1940-ben egy 150 000 főből álló válogatott inváziós hadsereg halálos pusztítást végezhetett volna közöttünk."[62]

Akkor — 1940-ben — Hitler jóváhagyta a Nagy-Britannia elleni invázió, a „Seelöwe" (Oroszlánfóka) akció előkészítésére vonatkozó utasítást.[63] Göring egész sor tömeges légitámadást szervezett Anglia ellen. De mindannak, ami Franciaország vereségét követően a hitleristák részéről történt, a fő célja mégis az volt, hogy nyomást gyakoroljanak Angliára. békekötésre késztessék szovjetellenes alapon.

Hivatalos angol történészek nem egy esetben úgy igyekeznek beállítani a dolgot, hogy 1940-ben Angliát halálos veszedelem fenyegette, s csak az angol fegyveres erők bátor ellenállása, az „Angliáért vívott légiharcban" aratott győzelem mentette meg az országot attól, hogy Hitler elfoglalja. Kétségtelen, hogy ezekben a nehéz napokban az angol repülők — akárcsak az egész angol nép — nagyszerű hősiességet és önfeláldozást tanúsítottak. Mindamellett Anglia, amelynek kormánykörei hosszú éveken keresztül több gondot fordítottak münchenista irányvonaluk érvényesítésére, mint az ország szilárd védelmének megteremtésére, nem tudott volna

[62] Daily Telegraph, 1946. június 28. Az idézet forrása *M. Gusz:* Az amerikai imperialisták — a münchenista politika ösztönzői. 149. old. (oroszul).

[63] Az „Oroszlánfóka" akcióra vonatkozó utasítás alapján részletesen előkészítették a brit szigetek elleni invázió tervét, amely a tisztán katonai kérdések mellett a megszállás alá kerülő országban véres terroruralom létesítésére vonatkozó intézkedéseket is tartalmazott. A tervben kijelölték Anglia „Gauleiterét", s a választás Himmler legközelebbi cinkostársára, Heydrichre, a cseh nép hóhérára esett, aki a csehszlovák hazafiak keze által elnyerte megérdemelt büntetését. De ez már később történt. Az inváziós terv kidolgozása idején azonban Heydrich elkészítette és kinyomatta azoknak az angol vezető személyiségeknek névjegyzékét, akiket a Gestapónak azonnal le kellett volna tartóztatnia. Ezen a névjegyzéken 2700 ember szerepelt, a miniszterekén és a parlament tagjain kívül sok tekintélyes tudós, író és művész is, köztük H. G. Wells, a híres angol író.

Angliában a fasiszta terrort Six hirhedt SS tábornoknak kellett volna közvetlenül irányítania. Ezeket a részleteket sok más részlettel együtt Ronald Whitley közölte. „Az »Oroszlánfóka« akció" címmel Angliában nemrég megjelent könyvében. Ez a könyv ismét figyelmeztet a német militarizmus újjáélesztésének politikája nyomán Angliát fenyegető veszélyre.

ellenállni a német inváziónak. Ezt ma már Anglia legismertebb katonai szaktekintélyei is kénytelenek elismerni. Nézzük, mit ír ezzel kapcsolatban Liddell Hart:

„Akkor (1940-ben) azt hittük, hogy Angliát az az ellenállás mentette meg, amelyet az »Angliáért vívott légi csatában« a német légi haderővel szemben tanúsítottunk. A magyarázatnak ez csak egy része, mégpedig a befejező része. A *fő ok*, a sokkal nyomósabb ok az, hogy Hitler nem akarta meghódítani Angliát..."[64] Mégpedig azért nem, mert arra számított, hogy sikerül tárgyalásokba bocsátkoznia az angol kormánykörökkel és szövetségre lépnie velük.

Az angol münchenisták, s ilyenek Anglia kormánykörein belül szép számmal akadtak, hajlandók voltak tárgyalásokba bocsátkozni. Csak az volt a kérdés, hogy Hitler milyen feltételeket szab.

Rövidesen ez a kérdés is tisztázódott.

Rudolf Hess Londonban

Anglia keleti partvidéke fölött egy „Messerschmitt" vadászgép hasította a levegőt. Kabinjában Rudolf Hess, a nemzetiszocialista párt vezetőségében Hitler helyettese, ült. Különleges megbízatással repült Londonba. Útját a hitlerista klikk már régen előkészítette.

Hildegard Fath, Hess titkárnője, a nürnbergi per során ezzel kapcsolatban a következő tanúvallomást tette: „Hess úr megbízásából 1940 nyarától kezdve, a pontos dátumot most nem tudom megmondani, titokban értesüléseket kellett beszereznem a brit szigetek és az Északi-tenger fölött uralkodó meteorológiai viszonyokra vonatkozóan, s az értesüléseket neki kellett átadnom. Az adatokat egy Busch nevű repülőszázadostól és részben Speer kisasszonytól, Hess berlini összekötő vezérkarának titkárnőjétől kaptam." A tanúvallo-

[64] Az idézet forrása *M. Gusz:* Id. mű, 155. old.

más szerint „Hess ezt a szokatlan repülőutat azért tette meg, hogy ... kedvező feltételeket teremtsen a békekötéshez"[65] Angliával.

Ribbentrop azt vallotta, hogy „Hess néhány héten át próbarepüléseket végzett egy ME—110-es gépen".[66] 1941. május 10-én, amikor már teljesen ki volt dolgozva az agresszív „Fall Barbarossa" (Barbarossa terv — a Szovjetunió megtámadásának terve), Hess Angliába repült. Útjának célja nem volt kétséges. Franciaország veresége után, amikor Nyugat-Európa egész hadipotenciáljával együtt a német imperialisták kezébe került, létrejött a Szovjetunió megtámadásának minden feltétele. Már csak Angliát kellett megnyerni a keleti hadjáratban való részvételhez. S éppen evégett repült Hess Angliába. Ő maga vezette a gépet, és lord Hamilton „Dungavel Castle" nevű észak-angliai birtoka felé vette útját. A leszállás helyének megválasztása nem volt véletlen. Hess jól ismerte Hamiltont még 1936-ból, amikor az olimpiai játékok idején Berlinben vendégeskedett. Barátja, az ismert fasiszta ideológus, Haushofer ajánlotta neki, hogy Hamilton révén teremtsen kapcsolatot Angliával.

Minden elő volt készítve Hitler követének fogadására. Az angol légelhárító alakulatokat utasították Hess repülőgépének átbocsátására. A levegőben való védelmével két vadászgépet bíztak meg.

Hess azonban nem jól számította ki, hogy mennyi üzemanyagra lesz szüksége, ezért kénytelen volt Hamilton birtokától 14 kilométernyire ejtőernyővel kiugrani a gépből, s amikor földet ért, a helybeli parasztok elfogták.

Az érkezés utáni napon sor került a megbeszélésre. Hess az őt elfogó parasztoknak álnevet mondott, május 11-én, Hamiltonnal való találkozása alkalmával azonban már nem volt oka álcázni magát. A megbeszélés mindjárt az elejétől kezdve gyakorlatias jellegű volt. Hess kijelentette: Hitler arra törekszik, hogy „országaink soha többé ne hadakozzanak

[65] A nurnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 16. kot. 479 old.
[66] Ugyanott, 10. kot. 4620. old.

egymással". Amikor azután Hamilton a megegyezés feltételei iránt érdeklődött, Hess a következőket válaszolta: „Az egyik feltétel természetesen Angliának arról a hagyományos politikájáról való lemondása lesz, hogy mindig szembeszáll Európa legerősebb hatalmával."[67]

Hess a megbeszélés folyamán dicsérte az angol külpolitikát, s kijelentette, hogy Anglia már a múltban is sokat tett a hitleri Németországgal való kölcsönös megértés megvalósítása érdekében. Többek között emlékeztette Hamiltont arra, hogy egyesek igyekeztek megakadályozni Hitlert a csehszlovák kérdés megoldásában, de *„Chamberlain úr beavatkozása és a müncheni értekezlet nagyon megkönnyítette Hitler dolgát"* (az én kiemelésem — *A. P.*).[68] Hasznos lenne emlékeztetni ezekre a sorokra az olvasó előtt már ismert Beverley Baxtert, az angol parlament tagját és elvbarátait, akik utóleg igyekeznek meghamisítani a történelmet olyanformán, hogy Münchent Hitler vereségének tüntetik fel.

Nézzük azonban, mit hozott magával Hess a tarsolyában Londonba, mit ajánlhatott fel az angol kormányköröknek a Szovjetunió elleni háborúban való együttműködésük fejében.

Hess a feltételeket a következő, igen primitív módon fogalmazta meg: Anglia szabad kezet ad Németországnak Európában, s ennek fejében Németország teljes cselekvési szabadságot biztosít Angliának a brit birodalmon belül, azzal az egyetlen feltétellel, hogy Németország visszakapja volt gyarmatait, amelyekre — mint nyersanyagforrásokra — szüksége van. „Lehetővé akartam tenni Hess számára, hogy nyilatkozzék Hitlernek Oroszországgal kapcsolatos viszonyáról — írja Hamilton —, s ezért megkérdeztem tőle, vajon Hitler Oroszországot Európához vagy Ázsiához számítja-e, mire ő azt válaszolta: »Ázsiához«."

Ez a válasz megriasztotta Hamiltont, az angol münchenisták díszes társaságának egyik oszlopos tagját, s kioktató han-

[67] Ugyanott, 4611. old.
[68] Ugyanott, 4612. old.

gon azonnal megjegyezte: „Mivel a közölt javaslatok szerint Németországnak csak Európában lesz lehetősége a szabad cselekvésre, nem támadhatja meg Oroszországot." Hess sietett megnyugtatni Hamiltont, és kijelentette: „Németországnak bizonyos követelései vannak Oroszországgal szemben, s ezek teljesítését el kell érnie — vagy tárgyalások útján, vagy háború eredményeként."[69]

Az angol és az amerikai kormánykörök tulajdonképpen Hess nélkül is tudták, hogy a német vezérkar már minden részletében kidolgozta a Szovjetunió ellen előkészített agresszív háború tervét. Hiszen Canaris tengernagy, a német kémhálózat és kémelhárító főnöke, az angolok és az amerikaiak ügynöke volt.

A további megbeszélés során kiderült, hogy a hitleristák meglehetősen tágan értelmezik a „szabad kéz Európában" fogalmát. Hamilton a megbeszélésről szóló beszámolójában erről a következőket írja: „Később Hess politikai kérdésekre tért át. Eszébe jutott, mondotta, hogy a békejavaslatról szólva nem közölt két további feltételt. Az első: Németország nem hagyhatja bajban Irakot. Irak lakossága harcolt Németországért (?!), és ezért Németország kérni fog bennünket, hogy távozzunk Irakból. Megjegyeztem, hogy ez túlmegy az eredeti javaslatokon, amelyek értelmében Németország érdekei Európára korlátozódnak, de ő válaszul kijelentette, hogy javaslata egészében véve több mint jogos. A második feltétel az volt, hogy a békeszerződésbe be kell iktatni egy pontot azoknak az angol és német alattvalóknak kölcsönös kártalanításáról, akiknek a vagyonát a háború alatt elkobozták."[70]

Hess és Hamilton közötti erre a megbeszélésre 1941. május 11-én került sor.

Később Hess lord Hamilton vendégszeretetével kapcsolatban a következőket írta: „Lord Hamilton a látogatását követően gondoskodott arról, hogy egy jó katonai kórházba kerüljek (Hess ugyanis akkor, amikor ejtőernyővel földet ért,

[69] Ugyanott, 4614. old.
[70] Ugyanott, 4616. old.

Hess (középen) a vádlottak padján Nürnbergben

megsértette a lábát — *A. P.*). Vidéki kórház volt, a várostól kocsin fél órányira, gyönyörű skóciai természeti környezetben... Tizennégy napi kórházi tartózkodás után Londonba szállítottak. A kis ház, amelyben itt laktam, XVII. századi stílusban volt berendezve — remek volt. Ezután Aldershot közelében egy »Mychett Place« nevű villában helyeztek el, amelynek parkjában nagy, pompás illatú glicíniák virultak... A földszinten ebédlő és külön zeneterem volt... közvetlenül a parkra nyíló ajtóval."

1941. május 24-én Sinclair angol légügyi miniszter a parlamentben bejelentette Hess Angliába érkezését, de egyetlen szót sem szólt azokról a javaslatokról, amelyeket Hess Hamiltonnak tett. Bejelentésének megfogalmazásával azt a benyomást akarta kelteni, hogy Hamilton és Hess megbeszélése véget ért. Valójában a megbeszélés folytatódott.

1941. június 9-én, vagyis tizenkét nappal a hitleri Német-

országnak a Szovjetunió ellen indított támadása előtt, egy kényelmes londoni magánvillában, figyelemre méltó beszélgetésre került sor. A hivatalos gyorsírói feljegyzésből ítélve, a „magas tárgyaló felek" közül az egyiket dr. Guthrie és dr. Mackenzie, a másikat „Y" úr képviselte. De erre az egész komédiára csak a gyorsírónő miatt volt szükség. A valóságban „Y" úr — Hess volt, dr. Guthrie — Simon lordkancellár, a brit kabinet befolyásos tagja és hétpróbás münchenista, dr. Mackenzie pedig — Kirkpatrick egykori berlini angol ügyvivő.[71] (Kirkpatrick később nyugat-németországi angol főbiztos, a német militarizmus újjáélesztésére irányuló politikának egyik legaktívabb szószólója lett.)

München folytatódott. Lord Simon angol kereskedőre jellemző szívósággal alkudozott Hess-szel.

A beszélgetés kölcsönös bemutatkozással kezdődött. Simon a gyorsírónőre pillantott, majd Hess felé fordulva így szólt: „Dr. Guthrie vagyok, a kormány teljhatalommal felruházott megbízottja, s nagy örömmel fogom meghallgatni önt, és megtárgyalni önnel, ha szükségesnek mutatkozik, mindazt, amit kormányom tájékoztatására mondani óhajt."[72]

Hess egy, „A kölcsönös megértés alapjai" című iratot adott át Simonnak, majd kijelentette: „A Führer mindig azt mondta, hogy kölcsönös megértést kell elérni Anglia és Németország között, s hogy mihelyt hatalomra jut, törekedni fog erre. Annak idején Franciaországban azt mondta nekem, hogy nem szabad súlyos feltételeket szabni egy olyan országnak, amellyel kölcsönös megértést akarunk elérni, még akkor sem, ha győztesek vagyunk."[73]

Simon megkérdezte Hesstől, hogy a Führer tudtával jött-e Angliába. Hess válasza a jegyzőkönyvben a következőképpen szerepel:

„*Hess* (nevetve): Természetesen nem."

[71] Lásd A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 17. köt. 5. old.

[72] A nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék szovjet küldöttségének irattára. Beszámoló a Hess és a brit kormány hivatalos képviselői között 1941. június 9-én lezajlott megbeszélésről.

[73] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 17. köt. 6—7. old.

Simon ezután megkérdezte, hogy a Hess által hozott javaslatok csak az ő véleményét fejezik-e ki, vagy Németország befolyásos köreinek a véleményét is. Hess azt válaszolta, hogy a javaslatok a Führernek és Németország vezető személyiségeinek a véleményét és követeléseit fejezik ki.

Hess e kijelentése kellőképpen megmutatja annak a hitleri hivatalos állításnak egész hazugságát, amely szerint Hess a náci vezetők tudta nélkül repült Londonba, és nem fejezte ki a véleményüket.

A további megbeszélés során Hess Simon előtt lényegében megismételte ugyanazokat a feltételeket, amelyeket Hamiltonnal ismertetett: „Az érdekszféra — a brit birodalom."

Ezután a Szovjetunió került szóba, az, hogy kinek az „érdekszférájába" kell sorolni. Hess azt válaszolta, hogy „európai Oroszország természetesen Németországot érdekli", s Angliának nem kell beavatkoznia Németország és Oroszország viszonyába. Lényegében a náci küldött a Szovjetunió elleni német támadás esetére Anglia „jóindulatú semlegességét" igyekezett elérni.

Már mondottuk, hogy a hitlerista klikk elhatárolta magát Hesstől. A náci vezetők hivatalosan kijelentették, hogy Hess elmeháborodottság következtében, saját elhatározásából repült Londonba. Ezt a magyarázatot nyilván Hess küldetésének kudarca esetére tartották szükségesnek. De fölöttébb jellemző, hogy a Hess által előterjesztett feltételek teljesen megegyeztek Hitlernek, Göringnek és a hitlerista klikk más képviselőinek ebben a kérdésben vallott nézeteivel. Például Ribbentrop a nürnbergi per során azt vallotta, hogy Hitler Dunkerque után békeszerződést akart kötni Angliával, s ennek érdekében lépéseket is tett.

Idézzük Ribbentrop vallomásának egy részletét:

„Ribbentrop: Megkérdeztem a Führert, hogy elkészítsem-e a szerződés tervezetét arra az esetre, ha békekötésre kerülne sor. A Führer egészen váratlanul kijelentette: »Nem, erre egyáltalán nincs szükség, magam készítem el...« Ugyanakkor szó szerint még a következőket mondta: »Csak négy

pont van, amelyek alapján békét kötnék Angliával...« Az első, mint mondotta, az, hogy Németország minden tekintetben kész elismerni a brit birodalom létezését; a második, Anglia ennek fejében ismerje el, hogy Németország a kontinens legnagyobb hatalma; a harmadik pontra vonatkozóan kijelentette: vissza akarom kapni a német gyarmatokat; a negyedik ponttal kapcsolatban a Führer azt mondta, hogy tartós, életre-halálra szóló szerződést akar kötni Angliával."[74]

Göring Nürnbergben kijelentette: „Meg akartam győzni Angliát, hogy saját érdekét szolgálja, ha megengedi nekünk, hogy a kontinensen uralkodó hatalommá váljunk, s ennek fejében mi szabad kezet biztosítunk neki saját birodalmában."[75]

Nem nehéz megállapítani, hogy Hess Londonban ugyanazt fejtette ki az angol kormány képviselői előtt, amit a német—angol viszonyt illetően Hitler és Göring gondolt.

Hess Londonban világosan értésül adta, hogy Németország a Szovjetunió elleni támadás küszöbén áll, s ő azért jött, hogy biztosítsa Anglia támogatását — ha csak leplezett együttműködés formájában is — ennek az agresszív cselekménynek során.

Hess ilyen értelmű javaslatai igen csábítóak voltak a münchenisták számára. Ezért az angol kormánykörök egy bizonyos része javaslatainak elfogadása mellett foglalt állást. Egy másik, befolyásosabb része elfogadhatatlanoknak tartotta Hess javaslatait, mert Angliát egészen hátrányos helyzetbe hozták volna. A hitleristák ugyanis alapjában véve együttműködést vagy legalább jóindulatú semlegességet követeltek Angliától Németországnak a Szovjetunió ellen indítandó háborújában, ugyanakkor pedig Angliának semmit sem nyújtottak. Sőt, Angliának segítenie kellett volna Németországot európai területi hódításaiban, ugyanakkor pedig semmilyen kompenzációt nem kapott volna, hanem ellenkezőleg, hozzá kellett volna járulnia Németország egykori, az első világ-

[74] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 17. köt. 479. old.
[75] *G. M. Gilbert*: Id. mű, 85. old.

háborúban elvesztett gyarmatainak visszaadásához. Hessnek azt a javaslatát, hogy Németország „szabad kezet ad Angliának a brit birodalomban", csak Anglia lebecsülésének és a gyengeségében való bizonyosság leplezetlen kifejezésének lehetett tekinteni. Egyszerűbben szólva, Hitler ezzel azt akarta mondani, hogy egyelőre nem tűzi ki célul Nagy-Britannia meghódítását. Nemcsak semmit sem adott Angliának, hanem ugyanakkor a gyarmatok visszaadását követelte. Végül, az angol kormánykörök, ismerve a hitlerista klikk módszereit, egyáltalán nem voltak biztosak abban, hogy Hitler a nyugati ideiglenes békét saját érdekében kihasználva, alkalmas pillanatban nem támadja-e meg Angliát.

Nagy, ha ugyan nem döntő jelentősége volt az angol közvélemény hangulatának, annak, hogy a legerélyesebb formában tiltakozott a Hitlerrel való paktálás ellen. Világosan tanúskodtak erről a viharos nyilvános gyűlések, amelyeken a nép felháborodását és tiltakozását fejezte ki a náci kiküldöttel való mindennemű megegyezési kísérlettel szemben. 1941. június 3-án a Munkáspárt konferenciája határozottan szembehelyezkedett azzal, hogy bármilyen tárgyalásokat folytassanak Hess-szel, és követelte, hogy a fasizmus ellen a háborút folytassák erélyesen, a végső győzelemig.

Tehát Hess küldetése kudarccal végződött, s ezzel együtt kudarcot vallott a hitlerista klikknek az a kísérlete, hogy a Szovjetuniót megtámadása előtt elszigeteljék.

A fasiszta Németország agressziós politikájában oly mélyen gyökerező kalandorszellem azonban képtelenné tette Berlint annak megértésére, hogy a Hitler-ellenes koalíció, a fennálló ellentétek dacára, valóra válhat.

Ilyen nemzetközi helyzetben látott hozzá Hitler a Szovjetunió ellen irányuló agresszív tervének megvalósításához.

„Kérem önöket, hogy így világítsák meg a dolgot"

A fasiszta haderő tűzzel-vassal hozta létre európai uralmát. Egymás után fejezte be győzelmesen a villámháborút Lengyelországban, Dániában, Norvégiában, Belgiumban, Hollandiában, Franciaországban, Jugoszláviában és Görögországban. A hitlerista tábornokok, a könnyű győzelmektől mámorosan, a német fegyverek legyőzhetetlenségét bizonygatták, a náci vezetők a Führer „hadvezéri talentumát" dicsőítették.

Ám a Nyugaton elért katonai sikerektől megmámorosodott hitleristák végzetes lépést követtek el. Az 1941. június 21-ről 22-re virradó éjjel a fasiszta hadsereg rabló módjára megtámadta a szovjetországot. A hitlerista hadosztályok a Baltitengertől a Fekete-tengerig húzódó óriási térségen teljes erővel vetették magukat a szovjet határokra. Ez volt a második világháború csúcspontja, s egyszersmind az első lépés a fasiszta államnak, az általa leigázott országokban létrehozott „új rendnek" a pusztulásához.

Öt évvel később, amikor a szovjet haderők dicsőséges győzelemmel befejezték a történelem legsúlyosabb háborúját, s ezzel lehetővé tették a náci főkolomposok felelősségre vonását, Fritzsche, a „harmadik birodalom" sajtófőnöke, a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt a következő vallomást tette: „Az 1941. június 21-ről 22-re virradó éjjel, hajnali 5 óra körül, Ribbentrop a külügyminisztériumba hívott egy értekezletre, amelyen a mi sajtónk és a külföldi sajtó képvise-

lői vettek részt. Ribbentrop közölte velünk, hogy ezen a napon megkezdődik a háború a Szovjetunió ellen, s arra kérte a német sajtó képviselőit, hogy ezt a Szovjetunió elleni háborút preventív háborúnak tüntessék fel . . ., amelynek célja a szovjet támadás megelőzése. »Kérem önöket — mondotta Ribbentrop —, hogy így világítsák meg a dolgot.«"[1]

Mint Fritzsche a továbbiakban vallotta, „azt az állítást, hogy a Szovjetunió ellen indított háború preventív háború, később széltében hangoztatták az újságok, amelyek a birodalmi sajtófőnök naponkénti tájékoztatóján tőlem kapták az utasítást. Én magam a szokásos rádióbeszédeimben ugyanígy magyaráztam a háború okát."[2]

Fritzsche a továbbiakban elmondta, hogyan szervezte meg a széles körű szovjetellenes propagandát, hogyan igyekezett meggyőzni a közvéleményt, hogy ez a háború nem Németország, hanem a Szovjetunió bűne, majd kénytelen-kelletlen beismerte:

„Ki kell azonban jelentenem, hogy semmi okunk nem volt a Szovjetuniót Németország ellen irányuló katonai támadás előkészítésével vádolni. Rádióbeszédeimben minden erőt arra összpontosítottam, hogy Európa népeit és Németország lakosságát a bolsevizmus rémével ijesztgessem."[3]

A nürnbergi fogház zárkájában, Gilberttel folytatott beszélgetése során, Fritzsche kijelentette: „Mindig azt mondtam, hogy a nyugati hatalmak elleni háború kirobbantásában a mi bűnünk körülbelül 50 százalék, hiszen a nyugati hatalmak hozták létre a versailles-i szerződést. De a Kelet elleni háborúban 100 százalékig mi vagyunk a bűnösek. Ez alattomos és nem kiprovokált agresszió volt."[4]

Tehát azokban a napokban, amikor hazánk földjén fellángolt az agresszív háborúnak a hitleristák bűnös keze által gyújtott tüze, a fasiszta Németországban mind a 2300 napi-

[1] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 30. köt. 14562. old. (oroszul).
[2] Ugyanott, 8. köt. 3560. old.
[3] Ugyanott, 30. köt. 14602. old.
[4] *G. M. Gilbert:* The Nuremberg Diary (Nürnbergi Napló). New York 1948. 63—64. old.

lap és valamennyi rádióállomás azt állította, hogy a Szovjetunió ellen indított háború preventív jellegű, mert a Szovjetunió már készen állt Németország megtámadására, s csak a náci vezetők előrelátásának köszönhető, hogy tervét nem tudta megvalósítani.

Preventív háború! Talán nem is érdemes visszatérni erre a velejéig hazug és a történelem által már meghazudtolt állításra? De igenis érdemes, mégpedig nagyon is érdemes, mert ezt a gyalázatos, a kirívóan rabló jellegű agressziónak igazolására hivatott állítást napjainkban nemcsak a bonni neofasiszták hangoztatják, hanem más nyugati militaristák is.

Mint a „Daily Mirror" közölte, a Gaither-bizottság által az Egyesült Államok Nemzeti Biztonsági Tanácsa elé terjesztett titkos jelentés megállapítása szerint „egy modern atomháborúban az első támadás olyan erős lesz, hogy az az ország, amely támadásra vállalkozott, valószínűleg győzelmet arat". Ebből a jelentés szerzői az alábbi következtetést vonják le: „Nem engedhetjük meg magunknak a várakozást. Kereken kimondva, preventív háborúról van szó."[5]

Nem nehéz megállapítani, hogy az imperialista körök a náci tézist nemcsak magukévá tették, hanem az atomkorszak feltételeihez alkalmazva tovább is fejlesztették. Az említett titkos jelentés szerzőinek véleménye szerint ugyanis az atomkorszak még inkább igazolja a preventív emberirtást, mint az előző időszak.

A hitlerista tábornokok és a jelenlegi nyugati militaristák egysége ebben a kérdésben bámulatos. Néha szinte nehéz megkülönböztetni, hol végződik a cégéres hitlerista főkolomposok állítása, s hol kezdődik a hivatalos bonni vezetők és nyugati barátaik véleménye. Egyetértenek a preventív háború doktrínáját illetően, s valamennyien azon vannak, hogy nyíltan rehabilitálják a hitleri banditizmust és mentesítsék a náci klikket a Szovjetunió hitszegő megtámadásáért rá háruló felelősségtől.

[5] Novoje Vremja, 1958. 17. sz. 5. old.

Lüdde-Neurath, Dönitz tengernagy volt törzskari főnöke, „Német földön végződött" című cikkében, amelyben a preventív háború tézisét hirdeti, s azzal a hazug állítással hozakodik elő, hogy a Szovjetunió az egész német nép meggyőződése szerint Németország megtámadására készült, azt írja, hogy „a keleti háborút majdnem minden német kezdettől fogva sorsdöntő nemzeti szükségszerűségnek tekintette".[6]

Günter Blumentritt náci tábornok, aki a háború idején Rundstedt törzskarának főnöke volt, arra hivatkozik, hogy „a szovjetek óriási hadsereget hoztak létre", s Hitlernek azért kellett háborút indítania, mert a Szovjetunió „egész Európát meg akarta hódítani".

A hitlerista tábornokok által Nyugat-Németországban „A második világháború következményei" címmel kiadott gyűjteményben a szerzők a preventív háborúnak ugyanezt a hazug és provokációs gondolatát vetik fel: „Oroszország — tehát Európa fele — tönkre jutott és... a dialektikus materializmus eszméinek hatalmába került, a régi társadalmi rend, a gazdasági viszonyok régi felfogása a pusztulás és rombolás martaléka lett... A megdöntött cárizmus helyett Németországot most egy még nagyobb veszély fenyegeti — a bolsevizmus."[7]

Köztudomású, hogy a hitleri Németország a Szovjetunió megtámadása előtt agressziót követett el Lengyelország, Dánia, Norvégia, Belgium, Hollandia, Franciaország, Jugoszlávia és Görögország ellen. A gyűjtemény szerzői azonban megtámadásuk okairól semmit sem írnak, jóllehet ezek az országok nem voltak „a dialektikus materializmus eszméinek hatalmában".

Még nyíltabban terjeszti a preventív háború dajkameséjét

[6] A második világháború következményei. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1957. 17. old.
Ezzel a cinikusan hazug állítással kapcsolatban érdemes idézni Göringnek a nürnbergi per során elhangzott következő beismerését: „A német nép az Oroszország elleni hadbalépésről csak akkor értesült, amikor a háború már elkezdődött. A német népnek ehhez semmi köze. A német népet semmiről sem kérdezték meg." (A nürnbergi per anyaga. II. köt. Goszjurizdat 1954. 6. old.)
[7] Ugyanott, 25. old.

Halder, a náci haderők volt vezérkari főnöke, „Hitler mint hadvezér" című könyvében. Állítása szerint a fasiszta Németország egyáltalán nem követett el agressziót a Szovjetunió ellen, Hitlert csak Németország biztonságának érdekei vezették. „Hitlernek — írja — nagyon nehezére esett elhatároznia Oroszország megtámadását... Másrészt azonban szilárd és nem is alaptalan meggyőződése volt, hogy Oroszország készül Németország megtámadására. *Ma már megbízható forrásokból tudjuk, hogy ebben igaza volt.*"[8]

Halder nemcsak Hitlert igyekszik igazolni, hanem a német vezérkart és önmagát — mint vezérkari főnököt — is. „Ha a politikus — írja Hitlerre gondolva — nem talál többé lehetőséget arra, hogy diplomáciai eszközökkel küszöbölje ki a veszélyes ellentéteket, akkor a hadvezértől nem lehet megtagadni azt a jogot, hogy saját országának *az ellenség behatolásától való megvédése* érdekében támadással oldja meg feladatát..."[9]

Haldert szorosan nyomon követi Guderian, aki Hitlernek azt az elhatározását, hogy megtámadja a Szovjetuniót — „az orosz veszély megszüntetésének"[10] vágyával magyarázza.

Manstein, bandita cimboráinak nyomdokain haladva, azt állítja, hogy Hitler kénytelen volt „a Szovjetuniót, mint ellenséget, preventív háborúval félreállítani az útból addig, amíg nyugaton nem jelentkezett olyan ellenség, amely a kontinensen veszélyes lehetett számára".[11]

Így beszélnek a hitlerista tábornokok.

Most pedig nézzük, mit mond ma, ugyanezeket a gondolatokat szajkózva, Franz Josef Strauss hadügyminiszter, a bonni kormány hivatalos képviselője: „Hitler nem felelős a Szovjetunió megtámadásáért", mert maga a Szovjetunió „akarta a második világháborút". Ezt mondta Strauss 1958 nyarán a bajorországi Tutzingban.

[8] *F. Halder:* Hitler als Feldherr (Hitler mint hadvezér). München 1949. 36. old.
[9] Ugyanott.
[10] A második világháború következményei. 117. old.
[11] *Erich von Manstein:* Verlorene Siege (Elveszett győzelmek). Bonn 1955. 171. old.

Bodo Zimmermann náci tábornok, aki Rundstedt törzskarában az operatív osztály vezetője volt, most pedig a német revansizmus egyik szenvedélyes bajnoka, ugyancsak a preventív háború jelszavával egyenesen a Szovjetunió megtámadására szólít fel. „A jövő azé — írja —, aki mer preventív háborút indítani. A Kelet és a Nyugat közötti feszültség örökké fennmarad, s csak háborúval küszöbölhető ki. Ezért a Nyugatnak, ha le akarja verni Oroszországot, olyan preventív háborút kell indítania, amelyben felhasználja a rendelkezésére álló atomfegyver minden fajtáját."[12]

Ezt a hitlerista tábornokot ismétli T. Power tábornok, az Egyesült Államok stratégiai légi haderejének parancsnoka, aki „munkájában" a Szovjetunió elleni preventív háború agresszív elméletét propagálja. Az agresszió e szószólójának elgondolásai annyira ellenkeznek az amerikai kormány békére törekvést hangoztató hivatalos nyilatkozataival, hogy az amerikai hadügyminiszter betiltotta Power „munkájának" terjesztését.

Ezek szerint a preventív háború doktrínája egyáltalán nem került a történelem lomtárába, hanem napjaink legféktelenebb militaristáinak fegyvere lett. Ezért annyira fontos, hogy teljesen feltárjuk a gyökereit, a lényegét, kimutassuk azt a veszélyt, amellyel hirdetőinek és híveinek ágálása jár.

Mi a céljuk ezeknek a politikai irodalomban megnyilvánuló provokációknak, mire törekszik az imperialista propaganda, amikor minden erejével a preventív háború hitleri dajkameséjének terjesztésén munkálkodik?

Erre a kérdésre nem nehéz feleletet találni.

Az imperializmus eszmei fegyvertárában továbbra is jelentős helyet foglal el a Szovjetunió elleni agresszió propagálása. Provokációs céllal újból és újból nagy lármát csapnak az úgynevezett „kommunista veszély" körül, az agresszió ideológusai ismét megpróbálják ütőkártyának kihasználni azt a dajkamesét, hogy „kelet felől veszély fenyeget".

[12] Novoje Vremja, 1958. 17. sz. 5—6. old.

Köztudomású, hogy a Szovjetunió és a többi szocialista ország elleni háború kirobbantására vonatkozó újabb imperialista tervek Európában az újjáélesztett német militarizmusnak juttatják a fő agresszív erő szerepét. A Bundeswehrnek most az egyesített NATO-haderők keretében kell működnie. De 104 hitlerista tábornok és tengernagy parancsnoksága alatt áll, akiknek a második világháború idején Európa térségein megtett útját a legsúlyosabb gaztettek jelzik.

„A fegyver köszörülése előtt a hírnéven esett csorbát kell kiköszörülni" — mondják a hitlerista tábornoki kar jelenlegi védelmezői, márpedig ez egyértelmű a hitleristák erkölcsi rehabilitálásának követelésével. Emellett még senki sem bizonyította be, hogy a nyugati reakciós körök vesztenek azzal, ha az agresszió kirobbantásának bűnét Németországról áthárítják a Szovjetunióra.

Könnyen érthető, hogy a reakciónak a Szovjetunióval szemben elkövetett hitlerista agresszió igazolására, a náci propaganda ama hazug állításának alátámasztására irányuló kísérletei, amely szerint a Szovjetunió ellen indított háború preventív háború volt — a Szovjetunió ellen az új körülmények között tervezett agresszió előkészítésének igazolását szolgálják.

Ezért adnak ki Nyugat-Németországban a „harmadik birodalom" minden rendű és rangú vezető személyiségei olyan nagy számban emlékiratokat, amelyekben többek között a preventív háború náci dajkameséjével hozakodnak elő, ezért jelentetik meg ezeket az emlékiratokat számos más nyugati országban haladéktalanul, mégpedig nagy példányszámban.

Itt vannak például Ribbentrop hitlerista külügyminiszternek Londonban kiadott emlékiratai. Ribbentropot 1946-ban felakasztották. De akadtak emberek, akik gondoskodtak arról, hogy emléke fennmaradjon. Ráadásul ezek az „emlékiratok" nagyon beleillettek az imperialista propagandába.

Ribbentrop az utolsó szó jogán, a Nemzetközi Katonai Törvényszéknek a nyugati hatalmakat képviselő tagjaihoz fordulva, a következőket mondta: „Nagy-Britannia és az Egye-

sült Államok ma tulajdonképpen ugyanaz előtt a dilemma előtt állanak, mint Németország. Saját országom érdekében teljes szívből kívánok nekik sok sikert."

Nyilván nem tévedett abban, hogy emlékiratai valamilyen szolgálatot tesznek majd azoknak, akiknek „teljes szívből sok sikert" kívánt. Hitler nem követhetett el agressziót a Szovjetunió ellen, írja emlékirataiban, „hiszen én, a külügyminiszter, a Szovjetunió elleni hadműveletekkel kapcsolatos különböző parancsokról csak a nürnbergi per idején szereztem tudomást".[13] „Én — írja a továbbiakban — a dolgokat nem úgy értelmeztem, hogy Hitler meg akarja támadni Oroszországot."

A preventív háború elméletének széles körű és buzgó propagálása azt a célt is szolgálja, hogy a német vezérkart megvédjék a támadásokkal szemben, bebizonyítsák, hogy a német militaristákat egyáltalán nem terheli agresszív háború viselésének bűne.

A preventív háború dajkameséje csakugyan nagyon alkalmas annak bizonyítására, hogy a náci tábornokok ártatlanok Hitler agressziós politikájában. Ha a háború nem volt előkészítve, hanem preventív, vagyis védelmi jellegű volt, ha az ellenség múlhatatlanul bekövetkező támadása miatt vált szükségessé, akkor ki merészelheti a német tábornokokat azzal vádolni, hogy agresszív háborúban vettek részt?

„Manapság valamennyi ország katonai vezetői a tények alapján rekonstruálni akarják a második világháború történetét, s el akarják kerülni az egyéni előítéleteken és a hazafias érzelmeken alapuló következtetéseket. Erre törekedtem én is."

Ezekkel a szavakkal fejezte be F. von Mellentin, volt hitlerista tábornok, 1956-ban Londonban megjelent könyvének angol kiadásához írt előszavát.[14]

Mellentin *„rekonstruálni"* akarja a történelmet. De ugyan

[13] *J. Ribbentrop:* Memoirs (Emlékiratok). London 1954. 152. old.

[14] Lásd *F. W. Mellentin:* Az 1939—1945. évi tankcsaták. A tankok harci alkalmazása a második világháborúban. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1957.

ki torzította el annyira, hogy szükség van a rekonstruálására? Mellentin is, több más hitlerista tábornok is elégedetlen a második világháborúnak azzal a történetével, amelyet a Nemzetközi Katonai Törvényszék írt. Ennek a törvényszéknek a bírái két napon keresztül olvasták fel az ítéletet, amelyet a világtörténelemben egyedülálló, tízhónapos bírósági tárgyalás, száz meg száz ember fáradságos, a német vezérkar tízezrekre menő eredeti dokumentumának átvizsgálásával végzett munkája előzött meg. És e valóban tudományos vizsgálat eredményeként a Nemzetközi Katonai Törvényszék ítéletében leszögezte: „A vádlottak részéről az az állítás hangzott el, hogy a Szovjetunió megtámadása igazolt volt, mert a Szovjetunió meg akarta támadni Németországot, s készült erre. Lehetetlen elhinni, hogy ezt az álláspontot valaha is őszinte meggyőződéssel vallották.

A Szovjetunió gazdasági kizsákmányolására, a lakosság tömeges elhurcolására, a biztosok és a politikai vezetők legyilkolására vonatkozó tervek részei egy alaposan kidolgozott tervnek, amelynek a végrehajtása június 22-én kezdődött meg, minden figyelmeztetés és *bármi néven nevezendő törvényes igazolás nélkül. Ez nyilvánvaló agresszió volt* (az én kiemelésem — *A. P.*)."[15]

Ezt a történetet akarják a hitlerista tábornokok „rekonstruálni". Nem tetszik nekik a Nemzetközi Katonai Törvényszék ítéletének az a megállapítása, hogy ők „nagymértékben felelősek voltak azokért a bajokért és szenvedésekért, amelyek a férfiak, nők és gyermekek millióira zúdultak ... Az ő katonai vezetésük nélkül Hitlernek és náci cinkosainak agresszív törekvései nem valósulhattak volna meg, és nem vezettek volna eredményre."[16]

A történelmet Mellentin szerint annak kijelentésével kell „rekonstruálni", hogy a német vezérkar ellenezte a háborút. Ezért írja, hogy Hitler tábornokai nem akartak háborút a Szovjetunióval, sőt, ezt a háborút maga a Szovjetunió pro-

[15] A nürnbergi per anyaga. II. köt. 984. old.
[16] Ugyanott, 1044. old.

vokálta ki, ők, Hitler tábornokai pedig kénytelenek voltak vezetni a preventív, védelmi háborút.

A Nemzetközi Katonai Törvényszék 1946. október 1-én és 2-án hirdette ki az ítéletet Nürnbergben. A méreteit és történelmi jelentőségét tekintve nagyszabású per temérdek iratát levéltárban helyezték el. De ma, a történelmen elkövetett felháborító erőszak láttán, amelyet azok követnek el, akiknek sikerült megmenekülniük a büntetéstől, szükségessé válik, hogy felelevenítsük emlékezetünkben mindazt, ami a nürnbergi per folyamán történt.

Helytelen lenne azt állítani, hogy ott, Nürnbergben, a hitleristák a fasiszta agressziót nem próbálták meg preventív háborúnak feltüntetni. Jodl tábornok, aki katonai kérdésekben Hitler bizalmas tanácsadója volt, ott is ilyen értelemben buzgólkodott. Nézzük ezzel kapcsolatban a gyorsírásos jegyzőkönyv egy részletét:

„Pokrovszkij (a Szovjetuniót képviselő helyettes főügyész): Tegnapelőtt, június 5-én, ön kijelentette, hogy a Szovjetunió elleni támadás, amellyel Németország megszegte a Szovjetunióval kötött szerződését, preventív jellegű háború volt. Nem így mondta?

Jodl: De igen, ezt mondtam. Ez preventív háború volt."[17]

„Erélyesen kell hozzányúlni az orosz problémához"

Egyes hitleristák a háború preventív jellegének bizonygatása során azzal a nevetséges állítással hozakodtak elő, hogy a fasiszta Németország még akarva sem tudott volna agresszív háborút viselni, mert nem volt rá felkészülve. A történelemhamisításnak ehhez a módszeréhez folyamodott többek között Milch tábornagy, aki a múltban a német légi haderő parancsnoka és Göring legközelebbi munkatársa volt, ma pedig Nyugat-Németországban tevékenykedik, mint az agresz-

[17] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 27. köt. 12938. old.

szív Bundeswehr szervezőinek egyik tanácsadója. Annak a hazug állításnak, hogy Németország nem volt felkészülve a háborúra, lényegében a háború preventív jellegét kellett bizonyítania. Milch arra hivatkozott, hogy Jackson amerikai fővádló kérdéseire válaszolva is Németország felkészületlenségét hangoztatta. Idézzük a Milch kihallgatására vonatkozó gyorsírásos jegyzőkönyv egy részét, amelyhez nem kell kommentár:

„Jackson: Tehát ön, ha jól értettem a vallomását, annak kijelentése végett jött ide, hogy a rendszer, melyhez ön is tartozott, olyan háborúba döntötte Németországot, amelyre egyáltalán nem volt felkészülve. Jól értettem?

Milch: Már nem emlékszem, hogy ilyen nyilatkozatok elhangzottak-e nyilvánosan, de azt hiszem, hogy a háború mindenki számára, aki itt a vádlottak padján ül, nagy meglepetés volt.

Jackson: Talán hinni szeretné?

Milch: Igenis, hiszem.

Jackson: Ó, hiszi . . . Nos, mennyi idő kellett a német fegyveres erőknek ahhoz, hogy elfoglalják Lengyelországot?

Milch: Lengyelország meghódításához? Emlékezetem szerint tizennyolc nap.

Jackson: Tizennyolc nap. Mennyi idejükbe került Anglia kiűzése a kontinensről, a dunkerque-i tragédiát is beleértve?

Milch: Emlékezetem szerint hat hétbe.

Jackson: Mennyi idejükbe került Hollandia és Belgium elfoglalása?

Milch: Néhány napba.

Jackson: Mennyi időre volt szükség ahhoz, hogy lerohanják Franciaországot és elfoglalják Párizst?

Milch: Mindössze körülbelül két hónapra.

Jackson: Mennyi időre volt szükség ahhoz, hogy keresztülgázoljanak Dánián és elfoglalják Norvégiát?

Milch: Szintén kis időre. Dániát egészen rövid idő alatt foglaltuk el, mert gyorsan letette a fegyvert, Norvégiát ugyancsak néhány hét alatt.

Jackson: És ön ezzel a vallomásával meg akarja győzni a Törvényszéket, hogy Németország nem volt felkészülve a háborúra, s hogy önök nem tudtak ilyen előkészületekről? S ön mint tiszt teszi ezt a vallomást?

Milch: Bocsánatot kérek, nem értettem, mit mondott."[18]

Von Mellentin, a fentebb már említett náci tábornok, könyvében nem tagadja, hogy a Szovjetunió elleni háború előkészületeit a hitleri Németország 1940 végén megkezdte. De ez szerinte nem változtat a háború preventív jellegén, mert az előkészületek megkezdésére az után került sor, hogy a Szovjetunió és Németország 1940 novemberében Berlinben folytatott tárgyalásai kudarccal végződtek. Hitler állítólag meggyőződött a Szovjetuniónak Németországgal kapcsolatos agresszív szándékáról, s „erre azzal a paranccsal válaszolt, hogy a fegyveres erők kezdjék meg a »Barbarossa« hadművelet, az Oroszországba való behatolás előkészítését".[19]

Mellentin korántsem az egyetlen, aki ezt állítja. A nyugatnémet burzsoá szerzők jelentős része úgy tünteti fel a dolgot, hogy Németország készülődése a Szovjetunió elleni háborúra röviddel az agresszió előtt kezdődött. Kesselring hitlerista tábornagy, aki jelenleg Nyugat-Németországban a neofasiszta revansisták „vezérei" közt szerepel, visszaemlékezéseiben Mellentinhez hasonlóan azt állítja, hogy a Szovjetunió megtámadásának előkészítésére irányuló első rendelkezéseket Hitlernek csak 1940. december 18-án kiadott parancsa tartalmazza. Görlitz, a hitleri tábornokok rehabilitálásának ismert bajnoka, azt írja, hogy „a Hitler által indított valamennyi hadművelethez hasonlóan, ez a hadjárat (a Szovjetunió ellen indított háború — *A. P.*) is rögtönzés eredménye volt".[20]

Próbáljunk meg a nürnbergi per anyaga alapján eligazodni abban, hogy mikor is kezdett hozzá a hitlerista vezérkar a Szovjetunió megtámadásának előkészítéséhez. A per anyagá-

[18] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 15. köt. 30—32. old.
[19] *F. W. Mellentin:* Id. mű, 42. old.
[20] *W. Gorlitz:* Der deutsche Generalstab (A német vezérkar). Frankfurt am Main 1950. 550. old.

nak már a futólagos áttekintése is lehetővé teszi számunkra, hogy tetten érjük a történelemhamisítókat, s kimutassuk, hogy a Szovjetunió elleni agresszió előkészítésének és az agresszió időpontjának semmi közük sem volt az 1940 őszén folytatott tárgyalásokhoz.

1943-ban Münchenben tanácskozásra gyűltek össze Hitler Gauleiterei. A tanácskozás egyik előadójaként Jodl szerepelt, aki a nürnbergi tárgyaláson, mint láttuk, váltig azt bizonygatta, hogy a hitleri Németországnak a Szovjetunió ellen indított háborúja preventív háború volt.

De Jodl balszerencséjére a vád képviselői előtt ott volt az említett tanácskozás gyorsírásos jegyzőkönyve, s benne annak a beszédnek teljes szövege, amelyet Jodl, a Wehrmacht operatív vezérkarának főnöke tartott. Jodl a jegyzőkönyv tanúskodása szerint arról is beszélt, hogyan készítették elő a háborút a Szovjetunió ellen. És beszéde során megcáfolta azt, amit később Nürnbergben mondott, tudniillik a Gauleitereknek kijelentette: „Hitler már a nyugati hadjárat idején tájékoztatott engem, Jodlt, arról a szándékáról, hogy hadba vonul a Szovjetunió ellen."[21]

Az olvasó emlékszik még, hogyan nyilatkozott Halder a preventív háborúval kapcsolatban. Most pedig pillantsunk be ennek az ügyefogyott náci tábornoknak a naplójába, amely ugyancsak a Törvényszék rendelkezésére állt. „A tekintetek kelet felé fordulnak" — írta 1940. június 30-án, Nyugat-Európa leigázása után, de jóval a novemberi berlini tárgyalások előtt. Egy későbbi naplófeljegyzése szerint július 20-án, a Brauchitschnál tartott tanácskozáson felvetették azt a kérdést, hogy „erélyesen kell hozzányúlni az orosz problémához" és „fontolóra kell venni a küszöbönálló hadművelet tervét".[22]

Nürnbergben tanúvallomást tett Warlimont náci tábornok is, aki igazán jól ismerte a helyzetet. Olyan tisztséget töltött be, amely lehetővé tette számára, hogy többet tudjon azok-

[21] A nürnbergi per anyaga. I. kötet. Goszjurizdat 1954. 262. old.
[22] Vojenno-isztoricseszkij Zsurnal, 1959. 2. sz. 64. old.

nál, akik napjainkban, a hidegháború gondolatának ösztökélésére, igyekeznek kibújni az 1941—1945. évi háborúért viselt felelősség alól.

Tehát mikor is kezdődött a Szovjetunió megtámadásának előkészítése? Nézzük, mit mondott erről Warlimont tábornok, a Wehrmacht operatív vezérkarának volt főnökhelyettese, akit G. N. Alekszandrov állami igazságügyi tanácsos, a szovjet delegáció vizsgálati részlegének vezetője hallgatott ki.

Idézzük vallomásának a feltett kérdésre vonatkozó részét.

„*Alekszandrov:* Mikor kapott a Wehrmacht operatív vezérkara először megbízást a Szovjetunió elleni támadás tervének előkészítésére?

Warlimont: Én magam erről a tervről először 1940. július 29-én hallottam.

Alekszandrov: Milyen körülmények között?

Warlimont: Jodl vezérezredes ezen a napon különvonaton érkezett Reichenhallba, ahol az operatív vezérkar »L« osztálya székelt. Hitler Berchtesgadenben tartózkodott. Jodl érkezése azonnal feltűnt, mert addig sohasem látogatott el hozzánk. Rajtam kívül három további magas rangú tisztet is magához rendelt... Jodl meghökkentett bennünket közlésével, amelyre nem voltunk elkészülve.

Alekszandrov: Milyen közlés volt ez?

Warlimont: Nem tudom szó szerint megismételni, amit mondott, de szavainak értelme az volt, hogy a Führer elhatározta az Oroszország elleni háború előkészítését. Elhatározását azzal indokolta, hogy mivel az Oroszország elleni háborúnak *így vagy amúgy be kell következnie* (az én kiemelésem — *A. P.*), jobb lesz, ha már most megkezdjük, vagy legalábbis hozzákezdünk az előkészítéséhez..."

Jodl a továbbiakban kijelentette, hogy „Hitlernek már 1940 őszén szándékában állt háborút indítani a Szovjetunió ellen, de azután lemondott erről a szándékáról".

Ugyan milyen okok késztették erre? Talán Hitler és tábornokai megengedhetetlennek tekintették a békebontást, vagy

talán az utolsó pillanatban belátták, hogy a Szovjetunió elleni háború előkészítése nem egyeztethető össze az 1939-ben kötött megnemtámadási szerződéssel?

Szó se róla. Nézzük, mit vallott ezzel kapcsolatban Warlimont, kihallgatása során.

„*Warlimont:* Az okok a következők voltak: a hadsereg felvonultatását erre az időre nem lehetett végrehajtani. Hiányoztak hozzá a szükséges feltételek Lengyelországban: nem rendelkeztünk megfelelő vasutakkal és laktanyákkal, a hidak nem voltak előkészítve nehézharckocsik átvonulására, a hírközlési eszközök és a repülőterek hálózata még mindig nem volt kellőképpen kiépítve. Emellett már késő volt, közeledett az ősz. Megoldásra várt a hadsereg kiegészítése is, ami óriási jelentőségű volt az Oroszország elleni hadjárat szempontjából. Mindeme okoknál fogva a hadjáratot nem lehetett megkezdeni 1941 tavasza előtt."[23]

Mit szóljunk a fentebbi beismerések után Liddell Hart angol hadtörténész legutóbbi állításához? Ő ugyanis, lényegében Hitler szovjetellenes agressziójának igazolására törekedve, azt írta, hogy amennyiben Németország folytatja Anglia ellen viselt háborúját, „ezzel Oroszország részéről hátbatámadás veszélyének tette volna ki magát".[24]

Mondhatunk-e erről az állításról egyebet, mint azt, hogy méltó a náci propagandához, és annak szajkózása?

Riadalom a vádlottak padján

A Nemzetközi Katonai Törvényszék egyik ülésén a vád szovjet képviselője előterjesztette Paulusnak, a német hadsereg tábornagyának, a szovjet kormányhoz eljuttatott nyilatkozatát. Ebben Paulus, aki a Szovjetunió elleni agresszió előkészítése idején a náci vezérkar főnökének helyettese volt, minden részletében leleplezte a bűnös agressziót.

[23] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. Goszjurizdat 1958. 633—634. old.
[24] B. G. *Hart:* A közvetett hadműveletek stratégiája. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1957. 318. old.

Még mielőtt ennek a fontos nyilatkozatnak a felolvasása elkezdődött volna, a vádlottak padján és védőik soraiban eleinte érthetetlen riadalom támadt. A vádlottak, különösen Göring, Keitel meg Jodl és védőik izgatottan tárgyalni kezdtek egymással, majd az egyik védő az emelvényhez lépett, s a bíróság felé fordulva tiltakozott azellen, hogy ezt a nyilatkozatot felolvassák és a Törvényszék elfogadja. A védelem, mondotta, egyáltalán nem akarja megfosztani a bíróságot annak lehetőségétől, hogy a nyilatkozatot az egyik-másik vádlott részéről elhangzott olyan értelmű állítás ellenőrzésére használja fel, amely szerint a hitleri Németországnak a Szovjetunió ellen indított háborúja preventív jellegű volt, hanem éppen ellenkezőleg, felelősségének és annak a kötelességének tudatában, hogy hozzá kell járulnia az igazság kiderítéséhez, továbbá a nürnbergi per óriási történelmi jelentőségét figyelembe véve, a bíróságot csak segíteni akarja, s ezért véleménye szerint Paulust, ezt a fontos tanút, a bíróság elé kell idézni és ki kell hallgatni.

Göring, Keitel és Jodl jól tudták, hogy Paulus volt az a tábornok, aki a német vezérkarban a „Barbarossa tervet" közvetlenül kidolgozta. Kell-e bizonyítani, hogy egy ilyen tanú megjelenése egyáltalán nem tette volna hihetőbbé a Nemzetközi Katonai Törvényszék szemében a preventív háború dajkameséjét? Tehát mindent el kellett követni a vád szovjet képviselője által előterjesztett nyilatkozat elfogadásának megakadályozása érdekében. Ezért ragaszkodott a védelem Paulus megidézéséhez. Hadd mondjon bármit, amit akar, volt vezetőinek szemébe. Más dolog vallomást tenni Moszkvában, és megint más dolog itt, az amerikai övezetben, ahol mentes minden „befolyástól", azon kívül, amit esetleg az egész bírósági légkör, azoknak a jelenléte gyakorol rá, akikkel kéz a kézben sok éven át együtt dolgozott, s akikkel közösen állította össze a „Barbarossa tervet".

Tehát a védelem ragaszkodott ahhoz, hogy Paulust „a távoli szibériai erdőkből, ahol raboskodik", hívják ide, Nürnbergbe.

Természetesen a védelemnek nem volt szüksége Paulusra, sőt, megjelenése veszélyes lett volna a vádlottakra nézve. Paulus túlságosan sokat tudott. A védelem emellett a beállítottságát is jól ismerte. De úgy okoskodott, hogy „az oroszok nem biztosak" Paulusban, hiszen személyes kihallgatása helyett nyilatkozatának felolvasását kérik. Ezért követelte a védelem Paulus Nürnbergbe hozatalát. Azt remélte, hogy az „oroszok" ezt elutasítják, s akkor a bíróság nem engedi meg Paulus nyilatkozatának felolvasását.

Köztudomású volt, hogy az elnöklő lord Lawrence, s ugyanígy a többi bíró, nagy súlyt helyez a védelem jogainak tiszteletben tartására.

A védelem kérelmét előterjesztették. Az elnök a védelem várakozásának megfelelően a vád szovjet képviselőjéhez fordult azzal a kérdéssel, hogy mit szól a védelem bejelentéséhez. A válasz így hangzott: ha a Törvényszék Paulust közvetlenül akarja kihallgatni, s meghallgatására a védelemnek is lehetőséget akar biztosítani, a vád szovjet képviselőjének ezellen nincs kifogása.

A vádlottak és a védők között megint szembeszökő riadalom támadt. A terem lassanként megtelt újságírókkal, akiknek tudomására jutott, hogy valami számukra különösen figyelmet érdemlő dolog megy végbe (mindazt, ami a tárgyaláson történt, hangszórók útján közvetítették az Igazságügyi Palotában). A védelem láthatóan zavarban volt, de abban reménykedett, hogy Paulus Nürnbergbe hozatalához túl sok idő kell (hiszen Szibéria messze van!). Ám a vád szovjet képviselője arra a kérdésre, hogy mennyi idő szükséges Paulusnak a tárgyalásra hozatalához, elképesztő választ adott: Paulus néhány percen belül a bíróság és a védők rendelkezésére állhat.

„Az oroszok ma bombát dobtak a tárgyalóterembe" — mondták később ezt a választ kommentálva a tárgyaláson részt vevő újságírók.

Nem volt nehéz észrevenni, hogy az ügyvédek egyre Göringet nézik, tőle várnak utasítást. Kisvártatva újabb jogi

fordulat következett. A védelem bejelentette, hogy kérelmét helytelenül értelmezték: egyáltalán nem ragaszkodik Paulus személyes kihallgatásához, mert ez a tárgyalás indokolatlan elhúzódására vezethet. Véleménye szerint sem Paulus kihallgatására, sem pedig nyilatkozatának felolvasására nem érdemes időt vesztegetni.

A védelem bejelentését előterjesztő ügyvéd összefüggéstelen gagyogása még az igen nyugodt és kiegyensúlyozott lord Lawrence elnököt is kihozta sodrából. Ezt érezni lehetett hangján, amikor a védelem megváltozott álláspontja dacára elrendelte Paulus kihallgatását.

Paulus kihallgatása

A védelem, katonai kifejezéssel élve, átrendezte harci sorait. Az ügyvédek, akiket védenceik a külön szünet alatt kioktattak, rohamra indultak.

Jodl ügyvédje mindjárt első kérdéseivel megpróbálta rávenni Paulust, hogy a preventív háború dajkameséjét alátámasztó vallomást tegyen: „1941 februárjában elkezdődött csapataink útnak indítása kelet felé. Mondja, mekkora volt abban az időben az orosz—német demarkációs vonal és a román—orosz határ mentén tartózkodó orosz csapatok létszáma? Nem tett-e jelentést Halder a Führernek az orosz csapatok fenyegető létszámáról?" De a védelemnek ezekre a kérdésekre és sok hasonló kérdésre nem sikerült olyan választ kapnia, amilyent kívánt. Elkeseredésében nyílt provokációhoz folyamodott, kompromittálni igyekezett Paulust. Azt a kérdést tette fel neki, hogy nem előadó-e a moszkvai katonai akadémián. Ennek a kérdésnek a célja egészen nyilvánvaló volt. A védelem meg akarta zavarni Paulust, ki akarta zökkenteni egyensúlyából, megpróbálta olyan színben feltüntetni a dolgot, hogy lám, egy régi német tábornok odáig jutott, hogy előadásokat tart volt ellenségeinek. Ezzel kapcsolatban a vád egyik angol képviselője megjegyezte: „A kérdést

feltevő ügyvéd nyilván nincs tisztában a második világháború eredményeivel. Amennyire én meg tudom ítélni, a szovjet hadsereg zúzta szét a német hadsereget, és nem fordítva. Ezért ostoba dolog lenne feltételezni, hogy orosz tisztek megvert német tábornokok előadásait hallgatják. Nem lenne-e logikusabb az a feltevés, hogy német tábornokok hallgatják szovjet tábornokok előadásait?"

Végül is, a hitleristák minden olyan erőlködése, hogy Paulust megzavarják, az igazság megtagadására bírják, teljesen meddőnek bizonyult.

Paulus, amikor R. A. Rugyenko, a Szovjetuniót képviselő főügyész megkérdezte tőle, hogy mit tud a hitlerista kormánynak és a német főparancsnokságnak a Szovjetunió fegyveres megtámadásával kapcsolatos erőfeszítéseiről, a következőket válaszolta: „1940. szeptember 3-án kezdtem dolgozni a szárazföldi haderők vezérkarában, mint főszállásmester. Helyettesítenem kellett a vezérkari főnököt, továbbá egyes operatív feladatokat kellett teljesítenem... Kinevezésem idején, azon a területen, ahol dolgoznom kellett, a Szovjetunió megtámadásának egy még nem kész operatív tervét találtam... Halder vezérezredes, a szárazföldi haderők vezérkari főnöke, azzal bízott meg, hogy folytassam a Wehrmacht főparancsnokságának utasításai alapján elkezdett terv kidolgozását...

Már a legelején figyelembe kellett venni román területek felhasználását a német csapatok déli hadseregcsoportjának felvonulási területeként, az északi szárnyon elő kellett irányozni Finnország részvételét a háborúban, de a szóban forgó operatív tervek kidolgozása idején ezt a körülményt nem vettük számításba...

A tervek kidolgozását november elején fejeztük be, s ezt két hadgyakorlat követte, amelyeket a szárazföldi haderők vezérkarának megbízásából én irányítottam. A hadgyakorlatokon magas rangú vezérkari tisztek is részt vettek."[25]

[25] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 601. old.

Ugyan kik voltak ezek a magas rangú tisztek? Paulus vallomásából kiderült, hogy egyikük a hitleri vezérkar operatív osztályának főnöke — Heusinger ezredes volt.

Paulus kijelentette, hogy „a terv (a Szovjetunió megtámadására irányuló terv — *A. P.*) további kidolgozását az operatív osztály főnöke, Heusinger ezredes vállalta magára".[26]

Felhívjuk a figyelmet, hogy ez ugyanaz a Heusinger, aki jelenleg vezető szerepet tölt be Nyugat-Németországban az agresszív Bundeswehr szervezése terén, s a nyugatnémet haderőket arra buzdítja, hogy készüljenek fel az „Oroszország kiterjedt térségein" folytatandó hadműveletekre. Heusinger most már tábornok, s a nyugatnémet Bundeswehr főfelügyelője. Nyugati pártfogói lehetővé tették, hogy kibújjon az agresszív háború kitervelésééért és viselésééért rá háruló felelősség alól, sőt, lényegében a nyugatnémet haderő élére kerüljön, mint olyan ember, aki a keleti ügyekben már tapasztalatokkal rendelkezik.[27]

A Bundeswehr 1958. évi hadgyakorlatain Heusinger tábornok kijelentette: „Emlékezzünk a múltra, és ne tévesszük szem elől a parancsnoklásnak azokat a fő tényezőit, amelyek sikerre vezetnek. Érvényesítsük a jövőben is azokat az elveket, amelyeket a múltban követtünk."[28]

Ilyenek a nyugatnémet parancsnokság jelenlegi vezetői. Csodálkozhatunk-e azon, hogy a Bundeswehrt egy újabb agresszió szellemében, olyan szellemben nevelik, amely alig különbözik a hitleri Wehrmacht szellemétől.

De térjünk vissza Paulushoz, és tegyünk fel egy döntő jelentőségű kérdést: rendelkezett-e a hitleri katonai parancsnokság olyan adatokkal, amelyek szerint a Szovjetunió támadást készít elő Németország ellen? Paulus erre vonatkozóan a következőket vallotta: „Figyelemre méltó, hogy akkor sem-

[26] Ugyanott, 597. old.

[27] 1961 elején Heusingert a NATO állandó bizottságának elnökévé való kinevezésével kapcsolatban felmentették a nyugatnémet Bundeswehr főfelügyelői tisztsége alól. Helyébe egy másik hitlerista tábornok — Foertsch került.

[28] Pravda, 1959. május 30.

mit sem tudtunk Oroszország bármi néven nevezendő előkészületeiről."[29]

A Szovjetunió ellen indított háborút illetően az előkészítés jellegének, az időpont megválasztásának és minden egyéb körülménynek tanúskodása szerint a náci főparancsnokság egyáltalán nem tartott attól, hogy a német területet keletről támadás fenyegeti. „A háború megindítását — vallotta a továbbiakban Paulus — attól az időponttól tették függővé, amely a legmegfelelőbb nagy csapattesteknek Oroszország területén való előnyomulása szempontjából. Ennek lehetőségét május derekára várták, s ezzel összhangban folytatták az előkészületeket."[30]

De a német vezérkar ebben az időben tudvalevőleg nem hajtotta végre a Szovjetunió megtámadásának tervét. A támadást elhalasztották.

Hogyan egyeztethető ez össze azzal, hogy Németországot a Szovjetunió részéről támadás fenyegette? Hiszen, mint már mondottuk, eredetileg már 1940 őszére tervezték a Szovjetunió megtámadását. S ugyancsak a „Keletről fenyegető veszély" ürügyével, azzal az ürüggyel, hogy a Szovjetunió jelentős csapatokat összpontosít Németország keleti határán. Eszerint a hitleri hadvezetőség akkor nem törődött ezzel a veszéllyel. Májusig, amikorra a támadás végrehajtását elhatározták, ez a veszély nyilván még jobban megnövekedett. Hiszen másfél hónappal később, 1941. június 22-én éjjel Schulenburg gróf német nagykövet a hitleri kormány megbízásából kijelentette a szovjet kormánynak, hogy „a szovjet csapatok összpontosítása a német határon olyan méreteket öltött, amilyeneket a német kormány már nem tűrhet".

Mindamellett Hitler 1941 májusában elhalasztotta a támadást, mégpedig egyáltalán nem azért, mert „a Németországot fenyegető veszély" csökkent, s nem is azért, mert elhatározta, hogy diplomáciai úton küszöböli ki a keletkezőben levő konfliktust. Egyszerűen a náci főparancsnokságnak arról az

[29] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 602. old.
[30] Ugyanott.

elhatározásáról volt szó, hogy a Szovjetunió megtámadása előtt még egy agressziót követ el. Ezzel kapcsolatban Paulus vallomása során kijelentette: „Az eredeti tervet (amely szerint májusban akarták megtámadni a Szovjetuniót — *A. P.*) azonban megváltoztatták, mert Hitler március végén úgy döntött, hogy tekintettel a megváltozott jugoszláviai helyzetre, megtámadja Jugoszláviát... Hitler — Jugoszlávia megtámadására vonatkozó döntése következtében — megváltoztatta az Oroszország elleni háború megindításának időpontját. Ezt körülbelül öt héttel kellett elhalasztani, vagyis június második felére tűzték ki."[31]

Mindenben megerősíti Paulus vallomását a hitleri főparancsnokság „Szigorúan titkos" jelzéssel ellátott, 44 428/41. számú alábbi parancsa:

„Tágy: a »Barbarossa« hadművelet előkészítése.

1. A »Barbarossa« hadművelet megkezdésének időpontját a balkáni hadműveletek végrehajtása következtében legalább négy héttel elhalasztjuk.

2. Az előkészületeket az időpont elhalasztása ellenére minden lehető eszközzel álcázni kell, s a csapatok előtt a hátország Oroszországgal szembeni fedezésére irányuló intézkedéseknek kell feltüntetni...

Keitel s. k."[32]

Paulus a továbbiakban elmondta, milyen gondosan és körültekintően tervelte ki a német főparancsnokság a Szovjetunió rajtaütésszerű megtámadásának minden legapróbb részletét.

Többek között „egy nagyon bonyolult megtévesztő manővert szerveztek, amelyet Norvégiából és a francia partvidékről kiindulva hajtottak végre, s amelynek Anglia ellen tervezett hadműveletek látszatát kellett keltenie — Oroszország figyelmének elterelése céljából. De nemcsak operatív meglepetéseket irányoztak elő. Az ellenség megtévesztésének

[31] Ugyanott, 602—603. old.
[32] Vojenno-isztoricseszkij Zsurnal, 1959, 4. sz. 92. old.

valamennyi taktikai lehetőségét is számításba vették. Például a határ mentén megtiltották a szembetűnő felderítést, ami azt jelentette, hogy a rajtaütésszerű támadás sikere érdekében számoltak az esetleges veszteségekkel. Egyszersmind azt is jelentette, hogy nem fenyegetett veszély, nem kellett attól tartani, hogy az ellenség váratlanul megkísérli átlépni a határt."[33]

Paulus további vallomása során más olyan tényeket is ismertetett, amelyek maradéktalanul leleplezték a hitleri klikket és hamisításait.

Tehát a preventív háború dajkameséjét egy német tábornagy, egy olyan ember hazudtolta meg, aki közreműködött az agresszív „Barbarossa terv" kidolgozásánál, s közvetlenül részt vett a megvalósításában.

A vádlottak védőit Paulus vallomása annyira megzavarta, hogy képtelenek voltak Paulust keresztkérdések alá venni. Amikor az elnök felszólította a védelmet, hogy intézzen kérdéseket Paulushoz, Laternser, a hitleri vezérkar[34] védője, kijelentette:

„Elnök úr, kérem tegye lehetővé számomra, hogy mint a vezérkar védője holnap, a délelőtti tárgyaláson tegyek fel kérdéseket a tanúnak. A tanú, legalábbis a védelem számára, egészen váratlanul jelent meg, s ezért szükségesnek tartom azoknak a kérdéseknek a megtanácskozását, amelyeket neki, különös tekintettel a fontosságára, esetleg felteszünk."[35]

De, mint fentebb már mondottuk, az elrendelt külön szünet semmit sem nyújtott a védelemnek. Paulus vallomása szégyenoszlophoz szegezte azokat, akik a közelmúlt történetének arcátlan és cinikus meghamisításán mesterkedtek.

[33] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 606—607. old.

[34] A Nemzetközi Katonai Törvényszék elé egyes személyeken kívül szervezeteket is állítottak. Ezek közé tartozott a náci párt, az SS, az SD, a Gestapo, a német vezérkar, a Wehrmacht főparancsnoksága és a birodalmi kormány. A négy hatalmat képviselő vádlók követelték, hogy ezeket a szervezeteket nyilvánítsák bűnösnek.

[35] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 608. old.

A Nemzetközi Katonai Törvényszéknek egész sor más, a lefoglalt hitleri levéltárakból származó, s a német militaristákat leleplező igen fontos iratot is benyújtottak. Mi ezeknek csak elenyésző részére hivatkozunk.

1940. szeptember 6-án a német főparancsnokság Jodl aláírásával utasítást adott ki, amely így hangzik: „A következő hetekben erősen növelni kell a keleti csapatok létszámát. November végéig el kell érni a mellékelt térképen feltüntetett helyzetet. Az átcsoportosításnak nem szabad azt a benyomást keltenie Oroszországban, hogy keleten támadásra készülünk."[36]

1940. december 5-én a vezérkar jelentést készített Hitler részére, amelyben már fel volt vázolva a Szovjetunió ellen irányuló hadműveletek terve. Ennek a jelentésnek egész tartalma rendkívül meggyőzően cáfolja azt a Nyugaton széles körben elterjedt nézetet, hogy a német tábornokok nem akartak háborút a Szovjetunióval, s igyekeztek lebeszélni Hitlert a háború megindításáról.

A Szovjetunió megtámadásának előkészítése akkor érte el csúcspontját, amikor a náci vezérkar elkészítette és Hitler jóváhagyta a „Barbarossa tervet", amely kimondta:

„A német fegyveres erőknek készen kell állniuk arra, hogy még az Anglia ellen viselt háború befejezése előtt *egy gyors lefolyású hadművelettel legyőzzük Szovjet-Oroszországot* (az én kiemelésem — *A. P.*)."[37]

És a terv, amely már rendkívül alaposan részletezte valamennyi hadseregcsoport és fegyvernem hadműveleteit, ismét hangsúlyozta: „Különösen nagy figyelmet kell fordítani a támadási szándék leplezésére."[38]

A „Barbarossa terv" három részből állt. Az első rész az agresszió általános céljait ismertette. A második rész Német-

[36] Ugyanott, 530. old.
[37] Ugyanott, 559. old.
[38] Ugyanott.

ország szövetségeseinek a Szovjetunió elleni háborúban való részvételével foglalkozott. A harmadik rész a szárazföldi, tengeri és légi hadműveleteket körvonalazta. A terv jellemző sajátossága, mint R. A. Rugyenko, a Szovjetunió főügyésze beszédében megállapította, az volt, hogy különleges titkossága folytán csak kilenc példányban készült, s ez teljesen megfelelt annak a követelésnek, hogy a Szovjetunió megtámadásának előkészítését titokban kell tartani.

A terv első része előírta: „Az orosz hadseregnek Oroszország nyugati részében levő csapattesteit meg kell semmisíteni..."[39]

A náci tábornoki kar 1941. február 3-án Berchtesgadenben Hitler részvételével értekezletet tartott, amelyen a „Barbarossa tervvel" kapcsolatban az erők stratégiai felvonultatására vonatkozó első utasítást tárgyalták meg. Paulus vallomása szerint, aki jelen volt az értekezleten, a bűnös agresszív terv megtárgyalásában Keitel, Jodl és Brauchitsch mellett aktívan részt vett Heusinger, a vezérkar operatív osztályának főnöke is.

1941. március 13-án Keitel a „Barbarossa terv" kiegészítéseként aláírta a végrehajtásra vonatkozó utasításokat, amelyeket „a különleges körzeteknek szóló utasítások" formájában adtak ki. Ezeknek, a később kiadott utasításokhoz hasonlóan, jellemző sajátosságuk, hogy már nem csupán és nem annyira a hadműveletek leírását tartalmazták, mint inkább annak a leírását, hogyan kell majd megszervezni a náci hatalmi szerveket az elfoglalt szovjet területeken. Első fejezetük címe — „Hadműveleti körzet és végrehajtó hatalom" — is erre utalt.

„Mihelyt a hadműveleti körzet jelentősen előre tolódik — olvassuk az utasításokban —, meg kell szervezni az elfoglalt területek közigazgatását...

Az elfoglalt területek közigazgatásának élén birodalmi biztosok állnak, akik a Führertől kapnak parancsokat... Az

[39] Ugyanott.

egyes területeken a katonai parancsnok a fegyveres erők legfőbb képviselője... s mindenekelőtt a következő feladatok teljesítéséért felelős:

a) szoros együttműködés a birodalmi biztossal avégett, hogy támogassa politikai feladatainak teljesítésében;

b) az ország kiaknázása, gazdasági erőforrásainak hasznosítása a német ipar számára..."[40]

A német vezérkar az agresszió tervének kidolgozásában olyan messzire ment, hogy a tisztán katonai műveletekre vonatkozó terv mellett az intézkedések egész rendszerét dolgozta ki a Szovjetunió gazdasági kifosztására, s ehhez „Oldenburg" fedőnévvel külön törzskart hozott létre. 1941. április 29-én tanácskozásra hívták össze a német fegyveres erők képviselőit az „Oldenburg" törzskar szervezeti felépítésének tisztázása céljából. Az „Oldenburg" lényegében a „Barbarossa terv" gazdasági része volt. Hitler úgy döntött, hogy a megszállt szovjet területek kiaknázásának irányítását Göring kezében összpontosítja. Arra a cinizmusra és alaposságra, amellyel a náci vezérkar a Szovjetunió gazdasági kifosztását előkészítette, jellemző, hogy az „Oldenburg" törzskar keretében 5 gazdasági felügyelőség, 23 gazdasági parancsnokság és 12 alosztály létesítését is előirányozták, amelyeket a legfontosabb megszállt körzetekben szándékoztak elhelyezni.[41]

Alderman, a vád amerikai képviselője, aki a vád szovjet képviselőjével együtt a Szovjetunió ellen indított náci támadás előre megfontolt jellegét rendkívül meggyőzően bizonyító dokumentumok egész tömegét elemezte, a tárgyalás során kijelentette: „Véleményem szerint azok az okmányok, amelyeket most előterjesztettem és idéztem, több mint elégségesek annak az előre megfontolt szándéknak és cinikus számításnak végleges megállapításához, amely a Szovjetunió ellen indított támadás katonai előkészítését jellemezte. A náci összeesküvők gaztettük végrehajtása előtt majdnem egy tel-

[40] Ugyanott, 536—537. old.
[41] Lásd ugyanott, 543—544. old.

jes évvel láttak munkához, s a Szovjetunió elleni agressziójuk minden katonai részletét nagy gonddal és körültekintéssel tervelték ki és készítették elő."[42]

Ugyancsak Alderman beszédének egy másik helyén megállapította: „Ez csak kis része az olyan bizonyítékok tömegének, amelyekből minden kétséget kizáróan kitűnik, hogy a Szovjetunió területére való betörés a világtörténelem során az egyik legcinikusabban kitervelt támadás szomszédos hatalom ellen."[43]

„Ezt mindketten rossz előjelnek tekintettük"

A Nemzetközi Katonai Törvényszéknek a náci vezérkar lefoglalt levéltáraiból származó dokumentumokon kívül rendelkezésére álltak igen fontos más anyagok is, amelyek ugyancsak a preventív háború dajkameséjének előre megfontoltan hamisító jellegéről tanúskodtak.

A Szovjetunió megtámadása előtti utolsó hetekben a hitleri külügyminisztérium sűrűn váltott üzenetet a moszkvai német nagykövetséggel. Nos, milyen információkkal látta el a nagykövetség Berlint? Talán a moszkvai német nagykövet, illetve katonai attasé olyasmit közölt Berlinnel, ami elővigyázatosságra késztetett? Talán adatokat tartalmaztak információik olyan rendszabályokra vonatkozóan, amelyek a Szovjetuniónak Németország megtámadására készülődéséről tanúskodtak? Nem kell találgatásokba bocsátkoznunk, hogy választ kapjunk ezekre a kérdésekre. A nürnbergi per során a vád képviselőinek más fontos dokumentumokkal együtt Schulenburg gróf moszkvai német nagykövet titkos jelentései is rendelkezésére álltak. Csak néhányat idézünk közülük:

1941. június 4. „Látszólag nincs semmi változás Németország és Oroszország viszonyában... Az orosz kormány min-

[42] Ugyanott, 540. old.
[43] Ugyanott, 534. old.

den igyekezetével azon van, hogy elhárítsa a konfliktust Németországgal."[44]

Június 6. „Oroszország csak abban az esetben fog harcolni, ha Németország megtámadja. Moszkva véleménye szerint a helyzet jelenleg sokkal komolyabb, mint eddig volt. A katonai előkészületi intézkedések igen nyugodtan folynak, s amennyire meg lehet állapítani, csak védelmi jellegűek. Az orosz politika célja továbbra is — a lehető legjobb viszony fenntartása Németországgal."[45]

Június 7. „A szovjet kormány mindent elkövet annak érdekében, hogy elkerülje a konfliktust Németországgal. Alátámasztja ezt a véleményt maga a kormány magatartása, s alátámasztják a sajtó nyilatkozatai is, amely a tényeknek megfelelően és semmiképpen sem kifogásolható formában ismerteti a Németországgal kapcsolatos eseményeket."[46]

Tehát azok az információk, amelyeket a náci kormány moszkvai nagykövetségétől kapott, egyáltalán nem arról tanúskodtak, hogy Németországot a Szovjetunió részéről valamilyen veszély fenyegeti, hanem ellenkezőleg, azt bizonyították, hogy a Szovjetunió lojálisan betartja a megnemtámadási szerződésből rá háruló kötelezettségeket.

A moszkvai német nagykövetség ugyanakkor, amikor közölte, hogy a Szovjetunió nem készül Németország megtámadására, hogy egyáltalán semmi jele a szovjet kormány támadási szándékának, egyszersmind óvatos formában felhívta a figyelmet a Hitler által tervezett kaland veszélyességére.

Schulenburg nagykövet, Tippelskirch követségi első tanácsos, Köstring tábornok katonai attasé és Hilger követségi tanácsos még külön memorandumot is készítettek, amely figyelmeztetett azokra a veszélyekre, amelyekkel a Szovjetunió elleni háború jár. 1941. április 28-án Schulenburg gróf német nagykövet audienciára jelent meg Hitlernél. A memo-

[44] Ugyanott, 555. old.
[45] Ugyanott.
[46] Ugyanott, 556. old.

randum ott volt az íróasztalon Hitler előtt, de ő a beszélgetés során egyetlen szóval sem említette, hogy elolvasta volna. Hilger követségi tanácsos visszaemlékezése szerint, „ehelyett megelégedett általános és semmitmondó politikai kijelentésekkel. A nagykövet ebben annak jelét látta, hogy Hitler nem ért egyet azokkal a nézetekkel, amelyeket a memorandum tartalmazott, illetve amelyeket véleménye szerint tartalmaznia kellett. Búcsúzásnál azonban Hitler teljesen váratlanul odavetette: »Hadd mondjak még valamit: nem készülök háborúzni Oroszországgal.«"

Igen sokat jelentő válasz. Ami ezt a kérdést illeti, Hitler még saját nagykövetében sem bízott.

Már semmi sem változtathatta meg az előkészített és közeli megvalósításra váró bűnös tervet.

Hitler, akit a vezérkar fenntartás nélkül támogatott, annyira nekivadult, annyira hitt a német hadsereg legyőzhetetlenségében és saját katonai lángelméjének csalhatatlanságában, hogy már senkire sem hallgatott. Egyszerűen nem vett tudomást azokról, akik bármilyen formában aggályukat nyilvánították a tervezett háborúval kapcsolatban. Nem hitt Schulenburgnak, saját nagykövetének, nem hitt Köstring tábornok moszkvai katonai attasénak. Ribbentrop a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt tett vallomásában megerősítette, hogy a moszkvai német nagykövetségtől megkapta a fentebb említett jelentéseket. Erre vonatkozóan a következőket mondta: „Ilyenfajta jelentések érkeztek a moszkvai nagykövetségtől. Ezeket mindig a Führer elé terjesztettem, de a Führer úgy vélte, hogy a moszkvai diplomaták és a moszkvai katonai attasé általában mindenkinél rosszabbul értesült emberek."[47]

Steengracht, volt német külügyi államtitkár, nürnbergi kihallgatása során lényegében hasonló vallomást tett. Kijelentette, hogy Hitler „csak igen rövid audienciát engedélyezett von Schulenburg grófnak. Schulenburg, aki a készülő hábo-

[47] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 18. köt. 106. old.

rút szerencsétlenségnek tekintette, s határozottan fellépett ellene, nem fejthette ki nézeteit Oroszországról és a háború ellen szóló okokról, mert Hitler beszélni sem hagyta, hanem miután rövid, mintegy 20 percig tartó előadásban ismertette álláspontját ebben a kérdésben, sietve elbúcsúzott tőle."[48]

A történelmi események néha egymással csodálatosan megegyező vonásokat mutatnak.

Egyszer már előfordult olyan helyzet, amely sok tekintetben hasonlított a hitleri Németországnak a Szovjetunió elleni támadását megelőző utolsó napokban kialakult helyzethez, mégpedig a XIX. század elején. Napóleon, miután egész sor országot legyőzött és jóformán Európa ura lett, elhatározta, hogy megtámadja Oroszországot. Harcias környezete mindenképpen szította Oroszországgal szemben táplált hódító törekvéseit. A kedvező információk hatására, amelyekkel célzatosan látták el, biztosra vette, hogy ez a hadjárat sem húzódik el sokáig, Oroszország összeroppan, s ilyenformán a kontinensen az utolsó ellenség is a lábai elé omlik.

De akadt közvetlen környezetében egy ember, aki elhatározta, hogy felhívja figyelmét azokra a nagy veszélyekre, amelyek Franciaországot Oroszország megtámadása esetén fenyegetik. Ez az ember Caulaincourt márki, Napóleon oroszországi követe volt. Caulaincourt márki négy évet töltött Oroszországban. Jobban ismerte Oroszországot, mint azok, akik Párizsban minden módon erősíteni igyekeztek Napóleonban a meggyőződést, hogy gyorsan legyőzi Oroszországot. Caulaincourt emlékirataiban leírja azokat a beszélgetéseket, amelyeket Napóleonnal az Oroszország elleni hadjárat előkészítésének időszakában, ezt követően a császár kíséretének tagjaként az oroszországi harcmezőkön, majd pedig akkor folytatott, amikor legyőzött parancsolóját Oroszországból való menekülése idején elkísérte Franciaországba.

Mellékesen megemlítjük, hogy a hitleri vezérkar tagjainak asztalán a „Barbarossa terv" kidolgozása idején, más infor-

[48] Ugyanott, 17. köt. 188. old.

mációs források között, ott voltak Caulaincourt emlékiratai is. Az elbizakodott hitleristák azonban ezt a kis könyvet megvetően félredobták.

Caulaincourt emlékiratai azokban a végzetes napokban, amikor a nácik Oroszország megtámadását előkészítették, Hilger moszkvai német követségi tanácsosnak is a kezébe kerültek, s ő ezzel kapcsolatban visszaemlékezéseiben a következőket írja: „Caulaincourt emlékiratainak olvasása során különösen nagy hatással volt rám az a rész, amelyben a szerző leírja, milyen kitartóan igyekezett rábírni Napóleont, hogy Oroszország kérdésében fogadja el az ő álláspontját, s a francia—orosz jóviszony fenntartásának szükségességét hangoztatta. A könyvnek ez a része élénken emlékeztetett engem Schulenburg álláspontjára, amelyet mindig kifejezésre juttatott, valahányszor alkalma volt Hitlerrel Oroszországról beszélni. El is határoztam, hogy ennek a hasonlóságnak alapján megtréfálom a nagykövetet.

Egy alkalommal, amikor bejött hozzám, azt mondtam neki, hogy nemrégiben egy berlini barátomtól bizalmas levelet kaptam, amely róla is megemlékezik, s nagyon érdekes információt tartalmaz Hitlerrel folytatott legutóbbi beszélgetésének tartalmáról. Schulenburg gróf erre azt mondta, hogy csodálkozik a dolgon, mert oka volt feltételezni, hogy erről a beszélgetésről Berlinben csak nagyon kevesen tudnak. »Bárhogyan történt — válaszoltam —, itt a szövege.« Ezután olvasni kezdtem neki Caulaincourt könyvének említett részletét, amikor is a könyvet egy dossziéban gondosan elrejtettem előle.

Olvasás közben Caulaincourt szövegéhez egyetlen szót sem tettem hozzá, s egyetlen szót sem hagytam ki belőle. Csak a szereplők nevét változtattam meg — Napóleon helyett Hitlert, Caulaincourt helyett pedig Schulenburgot mondtam. A nagykövet őszintén és nagyon meglepődött. »Ez a feljegyzés ugyan nyilván nem az, amelyet a Hitlerrel való találkozás után magamnak készítettem — kiáltott fel —, szövege azon-

ban majdnem szóról szóra egyezik azzal, amit akkor Hitlernek mondtam. A beszélgetés során pontosan ezeket a kifejezéseket használtam. Mutassa meg, kérem, honnan van ez a levél.«

Amikor odanyújtottam neki Caulaincourt emlékiratait, nem tudott szavakat találni a csodálkozástól. A beszélgetések megegyezése valóban elképesztő volt. Ezt mindketten rossz előjelnek tekintettük."

A történelem bebizonyította, hogy nem alaptalanul tekintették rossz előjelnek.

Mindenesetre, Hilger visszaemlékezései, Ribbentrop és Steengracht vallomásához hasonlóan, világosan tanúsítják az annak bizonyítására irányuló kísérletek teljes meddőségét, hogy a német militaristák által a Szovjetunió ellen kirobbantott háború preventív háború volt. Schulenburgot és Hilgert nem lehetett a szovjet szocialista állam iránt érzett rokonszenvvel gyanúsítani.[49] Schulenburg kizárólag saját osztályának érdekeit tartotta szem előtt, s feltehető, hogy ő maga igyekezett volna meggyőzni Hitlert a szocialista ország elpusztításának szükségességéről, ha nem forog fenn egy igen fontos körülmény — az, hogy Schulenburg jobban ismerte a Szovjetuniót, saját szemével látta óriási gazdasági eredményeit, tudta, hogy a szovjetállam védelmi képessége egyre fokozódik. Igazán és komolyan aggódott egy ilyen összeütközés esetén Németország sorsáért. Csak ezért akarta lebeszélni Hitlert a Szovjetunió megtámadásáról.

Hitler és klikkje azonban defetistának tekintett mindenkit, aki kísérletet tett arra, hogy a Szovjetunió gazdasági és katonai erejét illetően megmondja neki az igazságot. Amikor egyszer, nem sokkal a Szovjetunió megtámadása előtt, a Szovjetunióból visszatért német mérnökök elmondták, hogy repülőgép-motorok gyártása tekintetében a Szovjetunió na-

[49] A Szovjetunió megtámadása után Schulenburg egy különleges „orosz"-bizottság élére került, amelynek az volt a feladata, hogy elősegítse a Szovjetunió népeinek leigázására irányuló hitleri tervek megvalósítását.

gyobb lehetőségekkel rendelkezik, mint Németország, Göring — Milch tábornok vallomása szerint — ezeket a mérnököket defetistáknak nevezte, megtiltotta, hogy bárki előtt is megismételjék szavaikat, s koncentrációs táborba küldéssel fenyegette őket.[50]

Göringnek nem sietős megvédeni Németországot

Azok az emberek, akik manapság a hitleri Németországnak a Szovjetunió ellen indított háborúját preventív háborúnak tüntetik fel, észre sem veszik, milyen ellentmondásba keverednek. Vegyük például azt a gyűjteményes kötetet, amelyet német tábornokok cikkeiből állítottak össze, és „Végzetes döntések" címmel adtak ki. A cikkek szerzői ugyancsak megpróbálták igazolni a Szovjetunió ellen elkövetett hitleri agressziót. Különösen kitűnt ebben a tekintetben Günter Blumentritt tábornok, Rundstedt törzskarának egykori főnöke. Cikkében provokációs célzattal arra hivatkozik, hogy „a szovjet óriási hadsereget hozott létre, amelyet fokozatosan egyre növelt", s azt a következtetést vonja le, hogy „a Szovjetunió egész Európát meg akarta hódítani".[51] Ezután már csak egy lépésre volt szüksége ahhoz az állításhoz, hogy a hitleri Németország a Szovjetunió ellen nem agresszív, hanem preventív háborút viselt. Másrészt Blumentritt a következőket állítja: „1941 tavaszán Rundstedt tábornagy, aki az első világháború idejének nagy részét a keleti fronton töltötte, megkérdezte Hitlert, hogy tudja-e, mit jelent Oroszországba behatolni. Von Brauchitsch tábornagy, a német szárazföldi haderők főparancsnoka, és Halder tábornok, Brauchitsch törzskarának parancsnoka igyekeztek lebeszélni Hitlert az Oroszország elleni háborúról. De mindez nem vezetett eredményre."[52]

[50] Lásd A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 15. köt. 38. old.
[51] Végzetes döntések. Cikkgyűjtemény. Vojenizdat 1958. 65. old.
[52] Ugyanott, 66. old.

Göring és Hess a vádlottak padján Nürnbergben

Abban, hogy a német tábornoki kart mentegetni igyekeznek, s olyan színben tüntetik fel, hogy ellenezte a Szovjetunió megtámadását, nincs semmi új. A továbbiak során kimutatjuk majd ennek az állításnak alaptalanságát. Most az az állítás érdekel bennünket, hogy a német tábornokok mindenképpen igyekeztek lebeszélni Hitlert a Szovjetunió megtámadásáról. Tulajdonképpen maga Göring is azt állította nürnbergi vallomásában, hogy ellenezte a háborút a Szovjetunióval. Kijelentette, hogy a Szovjetunió megtámadásának előkészítéséről 1940-ben szerzett tudomást. Nézzük a gyorsírásos jegyzőkönyv erre vonatkozó részét:

„*Stammer* (Göring ügyvédje): Milyen álláspontot foglalt el ön akkor Oroszország megtámadásának kérdésében?

Göring: Először meglepődtem (?!), s kértem a Führert, engedje meg, hogy néhány óra múlva mondjak véleményt... Ez a beszélgetésünk a nappali órákban zajlott le. Este nagy nyomatékkal arra kértem a Führert, hogy pillanatnyilag és a legközelebbi időben ne kezdjen háborút Oroszországgal. Ezt nem a nemzetközi jogra vagy más meggondolásokra való tekintettel, hanem kizárólag a politikai és a katonai helyzetből kiindulva tettem."[53]

A továbbiak során Göring kifejtette, hogy veszélyesnek tartotta a kétfrontos háborút, s attól félt, hogy a Szovjetunió megtámadása esetleg meggyorsítja az Egyesült Államok hadbalépését Németország ellen.

Természetesen egy pillanatig sem szabad azt gondolni, hogy Göring általában ellenezte a Szovjetunió megtámadását. Vallomása végén ő maga jelentette ki: „Ezek voltak azok a megfontolások, amelyek alapján a támadás időpontjának *elhalasztását* javasoltam." Göring úgy gondolta, hogy előbb be kell fejezni a háborút nyugaton, s azután kell megtámadni a Szovjetuniót.

Mindenesetre, Göring azt állította, hogy ő 1940-ben is ellenezte a háborút a Szovjetunióval, s úgy vélekedett, hogy a Szovjetunió megtámadását 1941-ről későbbi időre kell halasztani.

De ha a Szovjetunió erőltetett ütemben készült Németország megtámadására, s fenyegető módon összpontosította csapatait a német határon, hogyan ellenezhették a kötelességről és az esküről annyit szavaló német tábornokok a Szovjetunió elleni háborút, amely az említett körülmények esetén egyáltalán nem lett volna agresszív háborúnak tekinthető? Hogyan beszélhettek arról, hogy a Szovjetunió megtámadását el kell halasztani meghatározatlan időre (az Anglia ellen

[53] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 15. köt. 475. old.

viselt háború befejezéséig), amikor az ellenség egyik óráról a másikra rárontható Németországra?

Halder, az akkori vezérkari főnök, 1941. május 22-én a következőket írta naplójába: „Légi felvétel igazolja azt a véleményünket, hogy az oroszoknak eltökélt szándékuk *tartani* határaikat... Nem hiszek az orosz kezdeményezés valószínűségében... Oroszországot okos emberek kormányozzák."[54]

Nem világos-e kommentár nélkül is, hogy a hitleristák mindeme cinikus számításai a Szovjetunió elleni háború előkészítésének idején csak azért voltak lehetségesek, mert egészen biztosan tudták, hogy a Szovjetunió nem szándékozik megsérteni a megnemtámadási szerződést.

Az említett ellentmondás nagyon élesen megmutatkozott az egyik kihallgatás során, amelyet R. A. Rugyenko, a Szovjetuniót a nürnbergi perben képviselő fővádló vezetett le. Milchnek, a légi haderő főfelügyelőjének a kihallgatása volt soron. Nézzük a gyorsírásos jegyzőkönyv erre vonatkozó részét, amely fölöttébb jellemző kijelentéseket tartalmaz:

„*Rugyenko:* És ön azt állítja, hogy Göring nem akart háborúskodni Oroszországgal?

Milch: Ez volt a benyomásom.

Rugyenko: És miért nem akart Göring háborúskodni Oroszországgal? Egy olyan országgal, amely rátámad Németországra! Hiszen ez védelmi háború!

Milch: Göring ellene volt az ilyen háborúnak.

Rugyenko: A védelmi háborúnak?

Milch: Ő személy szerint ellene volt mindennemű háborúnak. (Derültség a teremben.)"[55]

Így leplezték le magukat a hitleristák a nürnbergi per folyamán, így omlott össze az a próbálkozásuk, hogy az agresszív rablóháborút preventív, védelmi háborúnak tüntessék fel.

Már ismertettük Fritzschének, Goebbels helyettesének vallomását, amelyben kénytelen volt beismerni, hogy a preven-

[54] Vojenno-isztoricseszkij Zsurnal, 1959. 2. sz. 65., 70., 84. old.
[55] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 15. köt. 121. old.

tív háború dajkameséjét Ribbentrop egyenes utasítására terjesztették élőszóval és az újságok hasábjain.

Befejezésül, e dajkamese érdem szerinti megítélésének megkönnyítése végett, idézzük Raeder náci flottaparancsnok vallomásából a következőket:

„A külügyminisztériumnak és a fegyveres erők főparancsnokságának a háború elején kiadott politikai és katonai természetű propagandacikkei, amelyeknek azt kellett bizonyítaniuk, hogy a szerződés szétszakítása igazolt, mert a Szovjetunió megszegte, a nép és a fegyveres erők körében egyaránt nagyon kevés hitelre találtak. *Túlságosan magukon viselték az előre megfontolt, célzatos propaganda bélyegét, s hatásuk visszataszító volt* (az én kiemelésem — *A. P.*)."[56]

A fentebb ismertetett, teljesen vitathatatlan történelmi okmányok halomra döntik a háború preventív jellegének bizonyítását szolgáló, velejéig hazug, provokációs és szovjetellenes állításokat. Az a háború, amelyet Hitler a nyugati hatalmak segítségével a Szovjetunió ellen indított, példátlanul bűnös, agresszív háború volt.

„Biztosan számítottak a hadjárat befejezésére még a tél beköszöntése előtt"

A szovjetország fölött békés, felhőtlen volt az ég. A Bug és a Szan folyó határmenti fövényein nyugalmas csend honolt, s úgy tűnt, hogy semmi sem zavarhatja meg.

De a berlini Unter den Lindenen, a szovjet nagykövetség egykori épületében, amelyet Alfred Rosenberg lefoglalt, hogy saját hivatalát helyezze el benne, a Szovjetunió térképe fölé hajolva már ott buzgólkodtak a megszállandó szovjet területek előre kinevezett birodalmi biztosai, s körülöttük ott sürögtek-forogtak az oroszországi ügyek központi igazgatóságának, egy olyan szervnek náci hivatalnokai, amelyet Hitlerék még

[56] Ugyanott, 25. köt. 136. old.

a Szovjetunió megtámadása előtt létrehoztak. A Szovjetunió feldarabolására kidolgozott terv megvalósításának utolsó lázas előkészületei folytak.

Alfred Rosenberg birodalmi vezető, akit Hitler „a kelet-európai területek ügyeinek központi ellenőrzésével" bízott meg, 1941. június 8-án tájékoztatót küldött szét, „Általános útmutatások a megszállt keleti területek birodalmi biztosainak" címmel. Ez a tájékoztató, amelyet 1946-ban a vád képviselői a Nemzetközi Katonai Törvényszék elé terjesztettek, többek között a következőket tartalmazta:

„A nemzetiszocialista mozgalomnak jutott osztályrészül az a feladat, hogy valóra váltsa a Führer politikai elgondolásait, amelyeket könyvében fejtett ki, s örökre megszüntesse a keletről fenyegető katonai és politikai veszélyt.

Ezért ezt az óriási területet történelmi és faji ismérvei alapján fel kell osztani, s birodalmi biztosságok vezetése alá kell helyezni, amelyek mindegyikének más és más lesz a politikai rendeltetése.

Így például a Belorussziját magában foglaló Ostland birodalmi biztosságára az a feladat hárul majd, hogy fokozatosan elnémetesített protektorátussá változtatása útján előkészítse a szorosabb kapcsolatra Németországgal. Ukrajna Németországgal szövetséges önálló állammá válik, a Kaukázus pedig a szomszédos északi területekkel föderatív állam lesz, élén német teljhatalmú megbízottal. Magának Oroszországnak a jövőben csak saját területével szabad rendelkeznie."[57]

A Szovjetunió hitszegő megtámadása, területén a kapitalista rendszer visszaállítása, a szovjetország feldarabolása és nagy területeinek Németországhoz csatolása, a megszállt ország gazdasági erőforrásainak és természeti kincseinek a német iparmágnások rendelkezésére bocsátása — mindezek a „Barbarossa tervben" előre kitűzött hódító célok megtalálhatók Rosenberg szóban forgó útmutatásaiban.

A hitleri Németország vezetői — sőt nemcsak ők, hanem

[57] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. 549. old.

a nyugati katonai és állami vezetők közül is sokan — biztosra vették, hogy a szovjet hadsereg szétzúzása és a szocialista állam megsemmisítése csak napok kérdése. A náci főkolomposok nem fukarkodtak a hetvenkedő nyilatkozatokkal, amelyeknek az értelme az volt, hogy bizonyosak kalandorterveik gyors megvalósításában.

Ribbentrop német külügyminiszter 1941. március 27-én — Macuoka japán külügyminiszterrel folytatott beszélgetése során — kijelentette: „Németországban meg vannak győződve arról, hogy az Oroszország ellen tervezett háború az orosz seregek teljes vereségével és az államrendszer összeomlásával fog végződni."[58]

Guderian, hitlerista tábornok, „Egy katona visszaemlékezései" című könyvében a következőket írta: „A fegyveres erők legfőbb parancsnokságában és a szárazföldi haderők főparancsnokságában oly biztosan számítottak a hadjárat befejezésére még a tél beköszöntése előtt, hogy a szárazföldi csapatoknál csak minden ötödik katona számára irányoztak elő téli felszerelést."[59] Guderian meghazudtolja azokat a német tábornokokat, akik ezt a durva baklövést egyedül Hitler rovására igyekeznek írni. Kimutatja, hogy ebben a német hadsereg vezetősége is hibás volt.

„Nem követek el olyan hibát, mint Napóleon, amikor Moszkva ellen vonulok — mondta magabiztosan Hitler bizalmasai előtt. — Elég korán indulok el ahhoz, hogy még a tél beköszöntése előtt elérjem."

Jellemző, hogy Jodl tábornok nem sokkal a Szovjetunió megtámadása előtt megismételte Hitler szavait: „Három héttel támadásunk megindítása után ez a kártyavár összeomlik."[60]

A fasiszta hordák 1941. június 22-én átlépték a határt, és a váratlan támadás tényezőjét kihasználva gyorsan nyomul-

[58] Pravda, 1948. február 20.
[59] Az idézet forrása *G. A. Gyeborin:* A második világháború. Vojenizdat 1958. 103. old.
[60] A nürnbergi per anyaga. I. köt. 371. old.

tak előre. A szovjet hadsereg alakulatai, heves védelmi harcokat folytatva, kénytelenek voltak visszavonulni kelet felé. A német tábornokok ujjongtak: az események az előre kidolgozott tervnek megfelelően alakultak. Halder tábornok, a német szárazföldi haderők vezérkari főnöke, kérkedve jelentette ki: „Nem lesz túlzás, ha azt mondom majd, hogy az oroszországi hadjáratot 14 nap alatt nyertük meg."

A váratlan támadás révén elért első sikerek megfosztották a hitleristákat a valóságérzéktől. Ribbentrop 1941 novemberében a „Hamburger Fremdenblatt" hasábjain azt írta, hogy a Szovjetunió „nem jelentős tényező többé".[61]

A német katonai vezetők úgy vélekedtek, hogy a szovjet hadsereg sorsa eldőlt, hogy a szovjet parancsnokságnak már nem állnak rendelkezésére egy erős védelmi front kialakításához szükséges harcképes erők. Hitler július elején nagy hangon kijelentette, hogy a Szovjetunió létfontosságú központjai a legközelebbi napokban elesnek. S meg sem várva az elfoglalásukat, 1941. július 8-án sietve kiadta a parancsot: „Moszkvát és Leningrádot egyenlővé kell tenni a föld színével, hogy lakosságuktól teljesen megszabaduljunk, s ne kelljen azt a tél folyamán etetni." Egyébként nemcsak a náci Németország sietett előre megünnepelni a Szovjetunió legyőzését.

Köztudomású, hogy sok nyugati katonai és politikai vezető pesszimisztikusan ítélte meg a Szovjetunió kilátásait a Németországgal viselt háborúban. Winston Churchill, Nagy-Britannia akkori miniszterelnöke, emlékirataiban kijelentette: „Úgyszólván valamennyi felelős katonai vezető azon a nézeten volt, hogy az orosz seregeket gyorsan megverik és zömében megsemmisítik."[62]

Churchill ugyan emlékirataiban a katonai vezetőkre hivatkozik, de ő maga körülbelül ugyanezt gondolta. Így például 1941. július 6-án és 19-én munkatársainak küldött táviratá-

[61] Ugyanott, II. köt. 177. old.
[62] Az idézet forrása *G. A. Gyeborin:* Id. mű, 123. old.

ban hangsúlyozta, hogy lehetséges „Oroszország bukása".[63] Mellékesen megjegyezzük, hogy a Szovjetunióban nem jósolgatták Anglia bukását akkor, amikor a szigetország nehéz napokat élt át.

Az amerikai Associated Press hírügynökség az Egyesült Államok katonai vezetőinek Marshall tábornok részvételével megtartott értekezletével kapcsolatban a következőket jelentette:

„Jól értesült személyek azt mondják, hogy Németország három hónap alatt feltétlenül tönkreveri a Vörös Hadsereget. Ezek a személyek még azt is lehetségesnek tartják, hogy Németország egy hónap alatt kivívja a győzelmet...

Abban az esetben, ha a németek egy hónap alatt sikeresen befejezik az inváziót, lehetséges, hogy még lesz idejük, s még ebben az évben kísérletet tesznek Anglia meghódítására."[64]

A Szovjetunióban útnak indították az első szerelvényeket, amelyek a veszélyeztetett területekről keletre szállították a gyárak berendezését és a lakosságot. Az ostromlott Breszt védői hősiesen harcoltak. Leningrád és Odessza külvárosait utcai barikádok borították. Luck alatt heves tankcsata folyt. A szovjet hadsereg kelet felé vonult vissza, s közben súlyos harcokra kényszerítette és egyre jobban kimerítette az ellenséget.

Utóbb sokan megértették, hogy a szovjet hadsereg a visszavonulás és a súlyos veszteségek ellenére éppen akkor, a háború elején ütötte ki a német parancsnokság kezéből a fő tromfot — a „villámháború" tromfját.

A szovjetország súlyos, de hősies napokat élt át. Veszélybe került a szocialista haza. Július közepén a német hadosztályok megközelítették Leningrádot és elfoglalták Szmolenszket. Rundstedt tábornagy csapatai alig száz kilométerre voltak Kijevtől.

[63] Ugyanott.
[64] Ugyanott.

A német tábornokoknak fejükbe szállt a siker.

1941. július 16-án a főhadiszálláson tanácskozás volt, amelynek jegyzőkönyvét Bormann, a nemzetiszocialista párt vezetőségében Hitler helyettese készítette el az utókor számára. Mindössze néhány év elteltével a tanácskozás részvevői, a „harmadik birodalom" levitézlett és a nürnbergi per vádlottaivá átalakult főkolomposai — Göring, Keitel, Rosenberg és mások, habzó szájjal vitatták a Bormann által készített jegyzőkönyv sok helyének hitelességét. Persze, azt egyikük sem vitathatta, hogy a jegyzőkönyvet maga Bormann készítette, azt meg éppenséggel egyikük sem állíthatta, hogy akkor, 1941-ben, amikor úgy tűnt nekik, hogy a Szovjetunió már Németország lábai előtt hever, Bormann bizonyítékokat akart szolgáltatni a jövendő nürnbergi törvényszék számára.

Nézzük, mi van ebben a jegyzőkönyvben. A következő szavakkal kezdődik:

„A Führer főhadiszállása. 1941. július 16.

Országos jelentőségű titkos okirat.

Feljegyzés a levéltár részére.

A Führer utasítására ma 15 órakor a Führernél tanácskozás volt Rosenberg birodalmi vezető, Lammers birodalmi miniszter, Keitel tábornagy, a birodalmi marsall (Göring — *A. P.*) és jómagam részvételével. A tanácskozás 15 órakor kezdődött, s a kávészüneteket is beleértve, 20 óráig tartott."

Hitler mindjárt a tanácskozás elején megmagyarázta, hogy kinek kell nyernie a Szovjetunió ellen indított háborún. Más dolog Goebbels propagandája, amely szerint ez a háború egész Európa háborúja az „orosz bolsevizmus" ellen, és megint más dolog az, hogy ki kap lehetőséget az ország kirablására, mégpedig — mint Göring később mondotta — „hatékony kirablására", kinek lesz joga gabona, kőolaj, szén és más zsákmányolt javak elszállítására. Hitlernek ezzel kapcsolatos kijelentése semmi kétséget sem hagyott abban a tekintetben, hogy senki másra nem szándékozik átruházni a

rablás jogát, s hogy senki sem tud úgy rabolni, mint a sokat tapasztalt náci rablók. A jegyzőkönyvben szó szerint ez áll:

„A Führer a tanácskozás megnyitása után kijelentette, hogy néhány elvi fontosságú nyilatkozatot kíván tenni. Most több intézkedés végrehajtására van szükség. Ennek szükségességét bizonyítja egyebek közt az egyik vichyi újság szemérmetlen kirohanása, amelynek során kijelentette, hogy a Szovjetunió elleni háború egész Európa háborúja, s egész Európa érdekében kell viselni. Az újság ilyen célzásokkal nyilvánvalóan azt szeretné elérni, hogy ebből a háborúból ne egyedül a németek húzzanak hasznot, hanem az európai államok mind."

Mondanunk sem kell, hogy az említett újság kijelentése nem volt a tanácskozás részvevőinek ínyére. Merényletet láttak benne a náciknak a Szovjetunió kirablásához való monopolisztikus joga ellen, és felháborodva utasították vissza.

Különösen becses ennek a tanácskozásnak jegyzőkönyve manapság, amikor a második világháború történetének vizsgálatán buzgólkodó nyugat-európai revizionisták közül sokan a Szovjetunió elfoglalt területein folytatott hitlerista megszállási politikát szinte a lakosság irányában gyakorolt „jótéteménynek" igyekeznek feltüntetni, s „idealista célokat" írnak a javára.

Nos, nézzük ezt a „jótéteményt" és ezeket az „idealista célokat".

„Szóval ismét hangsúlyozni fogjuk — jelentette ki Hitler a tanácskozáson —, hogy kénytelenek vagyunk területeket megszállni, azokon rendet és biztonságot teremteni, a helyi lakosság érdekében kötelesek vagyunk gondoskodni a nyugalomról, az ellátásról, a közlekedésről stb. stb. Ezért is vezetjük be a mi rendszerünket. Senki se kételkedjen abban, hogy ez a rendszer — végleges. A szükséges intézkedéseket — főbelövés, koncentrációs tábor stb. — kíméletlenül végrehajtjuk . . .

Elvben arról van szó, hogyan lehet ezt a hatalmas kalácsot, Oroszországot, jól felszeletelni, hogy módunkban álljon

először, hódításokra szert tenni,
másodszor, a meghódított területeket igazgatni,
harmadszor, ezeket a területeket kiaknázni."

És hogyan osztotta fel a hitlerista klikk a „hatalmas kalácsot"? Ehhez maga a „Führer" adta meg a részletes programot.

„A Krím-félszigetet meg kell tisztítani minden idegen elemtől, és németekkel kell betelepíteni. Az egykori osztrák—magyar Galíciát a birodalomhoz kell csatolni. Romániával a kapcsolataink most jók, de ki tudja, hogyan alakulnak majd a jövőben! Ezért mindenre készen kell állnunk, többek között a határok kérdésében..."

Mindjárt ezekután Hitler felhívta a figyelmet arra, hogy az „először, hódításokra szert tenni, másodszor, a meghódított területeket igazgatni, harmadszor, ezeket a területeket kiaknázni" szavakban összefoglalt rablóprogram megvalósítása csak úgy lehetséges, ha Európában egyedül a németeknek lesz hadseregük.

„Nem szabad megengedni, hogy az Uráltól nyugatra bármi néven nevezendő fegyveres erők legyenek, még akkor sem, ha e cél eléréséért száz évig kellene háborúskodnunk. A Führer minden utódjának tudnia kell: a birodalom biztonsága csak akkor szilárd, ha az Uráltól nyugatra nincs idegen katonai erő. Ennek a területnek minden lehetséges veszéllyel szembeni védelmét Németország vállalja magára. *Örökre szóló vaselv: a németeken kívül senkinek sem szabad megengedni a fegyverviselést.*"

A továbbiakban a tanácskozáson élénk véleménycsere folyt a Szovjetunió területének feldarabolásával kapcsolatban. Akkor, 1941. július 16-án, a tanácskozás egyetlen részvevője sem kételkedett abban, hogy „Oroszországnak vége". Göring néhány évvel később, már a vádlottak padján, megjegyezte, hogy „akkor még korai volt a kalács felosztása", hogy ehhez előbb győzni kellett volna. „Én, mint régi vadász — mondotta —, ahhoz az elvhez tartottam magam, hogy a medve bőrén

csak a medve elejtése után szabad osztozkodni."[65] De ez az „eredeti" gondolat csak akkor jutott eszébe, amikor Berlin utcáin már szovjet katonák meneteltek, s amikor ő maga már a nürnbergi börtön magánzárkájában ült.

Kihallgatása során Göring az 1941. július 16-i tanácskozást komolytalannak, feltevéseken alapulónak igyekezett feltüntetni. A tanácskozás jegyzőkönyve azonban meggyőzően tanúsítja, hogy ezen a tanácskozáson „teljes komolysággal" vették fel a hitleri Németországnak a Szovjetunióval kapcsolatban kitűzött háborús céljait. Hitler kijelentette: „Úgy kell beállítanunk a dolgot, mintha csak mandátumról lenne szó. De *előttünk* világosnak kell lennie, hogy ezekről a területekről *sohasem* távozunk."

Milyen területekre gondolt Hitler, és hogyan tervezte a náci klikk a Szovjetunió feldarabolását? Erről mindennél ékesebben szól a Hitler főhadiszállásán megtartott tanácskozás jegyzőkönyve. Idézünk belőle egy hosszabb részletet, amely egyáltalán nem szorul kommentárra.

„A Baltikumban igazgatás alá kell venni a Dvináig terjedő területet (Keitellel való megállapodás szerint)...

A birodalmi marsall (Göring — *A. P.*) kéri a Führert, hogy közölje, milyen területi ígéreteket tett más államoknak.

A Führer azt feleli, hogy Antonescu Odesszát és Beszarábiát, továbbá az Odesszától nyugatra és északnyugatra húzódó területsávot akarja... Ezután a Führer hangsúlyozza, hogy a magyaroknak, a törököknek és a szlovákoknak nem tett semmilyen konkrét ígéretet, majd vitára bocsátja azt a kérdést, hogy Galícia egykori osztrák—magyar részét a főkormányzósághoz csatolják-e. A hozzászólásokra válaszolva a Führer úgy dönt, hogy ezt a területet (Lvovot) nem csatolják a főkormányzósághoz, s csakis Frank birodalmi miniszter alá fog tartozni.

A birodalmi marsall kijelenti, hogy szükségesnek tartja a Baltikum egyes körzeteinek Kelet-Poroszországhoz csatolását.

[65] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 16. köt. 378. old.

A Führer hangsúlyozza, hogy az egész Baltikumnak a birodalom részévé kell válnia, s ugyancsak a birodalomhoz kell csatolni a Krímet, jelentős »hinterlanddal« (a Krímtől északra fekvő térséggel). A »hinterlandnak« jelentős méretűnek kell lennie. Rosenberg aggályoskodik, rámutat az ukrán lakosságra . . .

Ezt követően a Führer kijelenti, hogy Volga-kolóniát kell alakítani,[66] amelynek szintén a birodalomhoz kell tartoznia, s ugyanúgy Baku vidékének is. Ez a vidék legyen német koncesszió (katonai település).

A finnek szeretnék megkapni Kelet-Karéliát, de minthogy a Kola-félszigeten nagy mennyiségben található nikkel, a Kola-félsziget Németországhoz kerül. Rendkívül óvatosan hozzá kell látni annak előkészítéséhez, hogy Finnország csatlakozzék a birodalomhoz, föderatív állam minőségben. A finnek igényt tartanak Leningrád térségére. A Führer azonban Leningrádot előbb a föld színével teszi egyenlővé, s csak azután adja oda a finneknek."

„Alulírott Kochot ajánlja moszkvai Gauleiternek"

A „magas tanácskozás", miután megoldotta a Szovjetunió feldarabolásának kérdését és eldöntötte, hogy hová kerüljenek területének egyes darabjai, hozzálátott a gauleiteri tisztségre alkalmas emberek kiválasztásához. A kiválasztásnál a fő követelmény az volt, hogy a jelöltek egyéni tulajdonságaiknál fogva megfeleljenek a rájuk váró feladatnak: a megszállt szovjet területek gyarmatosításának és minél teljesebb kifosztásának. Ezért nem véletlen, hogy gauleiteri tisztségre rendszerint a náci párt magas beosztású funkcionáriusait nevezték ki.

A nürnbergi per során rengeteg bizonyítékot terjesztettek elő Koch, ukrajnai náci helytartó, bestiális politikájára vonatkozóan. Ezeket a bizonyítékokat itt aligha kell ismertetnünk.

[66] Hitler arra a területre gondolt, amelyen a Volga menti németek éltek.

Csak annyit jegyzünk meg, hogy Alfred Rosenberg (a hírhedt 1941. július 16-i tanácskozás egyik részvevője) nürnbergi vallomásában a bizonyítékok hatására nem is tagadta az Ukrajnában elkövetett szörnyű bűncselekményeket, de azt állította, hogy valamennyit Koch követte el — az ő utasításai ellenére. Rosenberg hátrahagyott emlékirataiban a Szovjetunió megszállt területein folytatott politikáját a lehető legnagyobb mértékben humánus és e területek lakosságának érdekeivel összhangban álló politikának tünteti fel. Emlékiratait több nyugat-európai országban kiadták és messzemenően propagálják, s ma az újabb háborúra uszítók ideológiai fegyvertárát alkotó könyvek közé tartoznak.

Alfred Rosenberg emlékirataiban azt állítja, hogy ő szüntelenül tiltakozott Kochnak Ukrajnában elkövetett törvénytelen cselekedetei ellen, de eredménytelenül, mert Koch közvetlen fölöttese Himmler volt. De ki ajánlotta Kochot birodalmi biztosnak? Ki nyilvánította őt erre a tisztségre megfelelőnek? Kiderül, hogy maga Rosenberg. Ő ezt nem is tagadja. Nürnbergben kijelentette, hogy azért javasolta Kochot, mert jól ismerte. Mint szó szerint vallotta, „ismertem Kochnak 1933—1934-ben közzétett munkáit, amelyekben kifejezésre juttatta különleges vonzalmát minden iránt, ami orosz".[67] Ilyen „humánus" embert ajánlott Rosenberg.

Rosenberg akkor, a nürnbergi tárgyaláson, nem tagadta, hogy Koch gonosztevő, akihez hasonló még a hitlerista banditák közt is kevés akadt. Ugyanakkor azzal mentegetőzött, hogy „nem ismerte" Koch később kiütközött jellemvonásait, és mint olyan embert ajánlotta, aki minden iránt „jóindulatot" és „megértést" tanúsít, ami orosz. De az történt (mint egyébként a többi vádlottal is, amikor tagadták az ellenük felhozott vádakat), hogy a vád képviselői egy rendkívül érdekes okmányra bukkantak, amelynek tartalma semmiképpen sem egyezett meg Rosenberg említett vallomásával.

Ez az okmány — Rosenberg egy beadványa, amelynek kel-

[67] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 20. köt. 292. old.

tezési ideje 1941 április. Akkor már teljes gőzzel folytak a Szovjetunió megtámadásának előkészületei. Már pontosan kidolgozták az egyes hadműveletek ütemtervét. Moszkva elfoglalásának időpontját is kitűzték. Hitler meghagyta, hogy készítsék el a meghívókat a német csapatoknak a Vörös Téren megtartandó díszszemléjére. De volt egy bökkenő: sehogy sem tudtak alkalmas embert találni Moszkva gauleiteri tisztségére. És ekkor segítségül sietett Rosenberg. Beadványt juttatott el Hitlerhez, amelyben többek közt a következőket írta: „Továbbá felmerülhet nemcsak Pétervár, hanem egyszersmind Moszkva katonai megszállásának szükségessége. Ez a megszállás természetesen egészen más jellegű lesz, mint a balti tartományok, Ukrajna és a Kaukázus megszállása. Célja minden orosz és bolsevik ellenállás leverése lesz, s ez a katonai hatóságok és a politikai vezetők részéről egyaránt *kegyetlen fellépést fog követelni* ... Amennyiben nem kerülne sor állandó katonai közigazgatás létesítésére, alulírott Kochot ajánlja moszkvai Gauleiternek, aki jelenleg Kelet-Poroszország Gauleitere."[68]

Koch azonban nem jutott el Moszkvába. Nem került rá sor. De Ukrajnába eljutott, mégpedig éppen az 1941. július 16-i tanácskozás jóvoltából, amelyen a hitleri főkolomposok nemcsak a Szovjetunió területének felosztásáról döntöttek, hanem arról is hosszan vitatkoztak, hogy kiket nevezzenek ki az egyes területek Gauleitereivé. A kinevezésnél az egyetlen szempont az volt, hogy a választásnak olyan emberekre kell esnie, akik ideológiailag és gyakorlatilag a legjobban vannak felkészülve Hitler terrort és rablást előíró terveinek végrehajtására.

A vita légkörének érzékeltetése végett idézzük Bormann feljegyzéseinek erre vonatkozó részét:

„Ezután hosszas vita kezdődik Lose Gauleiter alkalmasságáról, akit Rosenberg a Baltikum kormányzójának javasol. Rosenberg ismételten kijelenti, hogy már megegyezett Losé-

[68] Ugyanott.

val, s igen kellemetlen volna, ha Lose nem kapná meg ezt a tisztséget. A Baltikum nyugati részét hadd kapja Kube, aki Losénak lesz alárendelve. Ukrajna részére Rosenberg Sauckelt ajánlotta.

A birodalmi marsall ellene szólalt fel. Újból hangsúlyozza a fő elveket, amelyek számunkra mindennél fontosabbak: az élelmiszer-ellátás biztosítása, amennyire lehetséges — a gazdaság funkcionálása, a közlekedési útvonalak biztosítása.

A birodalmi marsall kijelenti, hogy a Baltikum részére Koch az alkalmas személy — jól ismeri a Baltikumot. Esetleg Kochnak Ukrajnát kell adni, ahol a legjobban fogja vezetni a dolgokat, mert kezdeményező egyéniség, és van előképzettsége.

A Führer megkérdezi: Nem lenne-e Kube alkalmas esetleg a moszkvai terület birodalmi biztosának tisztségére?

Rosenberg és a birodalmi marsall azt feleli, hogy Kube túlságosan öreg ...

A Kaukázus részére Rosenberg törzskarának parancsnokát, Schikedanzot javasolja. Többször is megismétli, hogy ő kétségtelenül jól el tudná látni ezt a feladatot. A birodalmi marsall kételkedik ebben.

Ezután Rosenberg kijelenti, hogy Lutze javasolta neki az SA több parancsnokának felhasználását, köztük: Scheppmannt Kijevben, Mantelt, Bennecke doktort, Litzmannt Észtországban, Drechsler doktor polgármestert Lettországban. A Führernek nincs kifogása SA-parancsnokok felhasználása ellen ...

Rosenberg kijelenti, hogy szeretné, ha Schmeer, Selzner és Manderbach a moszkvai területre kerülne biztosi beosztásban.

A Führer megjegyzi, hogy szeretné felhasználni Holzöt, s hogy a Krím igazgatását jó lenne Frauenfeld egykori Gauleiterre bízni.

Rosenberg kijelenti, hogy állásba akarja helyezni von Petersdorf kapitányt, aki nagy érdemekkel dicsekedhet. Mindenki fel van háborodva, mindenki tiltakozik. A Führer és a

birodalmi marsall kijelentik, hogy von Petersdorf kétségtelenül elmeháborodott...

Tekintettel arra, hogy a birodalmi marsall és Rosenberg véleménye szerint Kube túlságosan öreg a moszkvai terület birodalmi biztosi tisztségére, ezt a területet kapja meg Kasche...

A birodalmi marsall kijelenti, hogy a Kola-félszigetet kiaknázás céljából Terboven Gauleiterre szeretné bízni. A Führer hozzájárul. A Führer kijelenti, hogy Lose, ha elég erősnek érzi magát, vállalja a Baltikumot, Kasche — Moszkvát, Koch — Ukrajnát, Frauenfeld — a Krímet, Terboven — a Kola-félszigetet, Schikedanz — a Kaukázust."[69]

Tehát a hitlerista klikk először elkészítette a szovjetállam feldarabolásának tervét, majd kijelölte, hogy kinek a kezébe kerüljön az egyes szovjet területek igazgatása és kiaknázása. Aligha csodálkozhat bárki is azon az alkudozáson, amely Hitler főhadiszállásán a birodalmi biztosi tisztségek elosztása körül folyt. Az elosztásnál ugyanis a náci klikk általános rablóérdekei mellett tisztán személyi megfontolások is szerepet játszottak, hiszen a rablózsákmány tetemes része a birodalmi biztosok feneketlen zsebébe, s a birodalmi biztosok révén azok zsebébe vándorolt, akik kinevezték őket, különösen pedig Göring zsebébe. Egy Nyugat-Berlinben nemrég befejeződött bírósági per nyomán Göring feleségének 2,5 millió márkát ítéltek meg a férje kivégzése után fennmaradt vagyonból. És ez csak jelentéktelen része annak a vagyonnak, amelyet Göring összeharácsolt.

Mint már mondottuk, Göring igyekezett enyhíteni Bormann jegyzőkönyvének hatását olyanformán, hogy kétségbe vonta egyes megállapításainak hitelességét. Íme egy részlet a gyorsírásos jegyzőkönyvből:

„Göring: De a jegyzőkönyv helytelen.

Rugyenko: Ki írta ezt a jegyzőkönyvet?

Göring: Bormann.

[69] Lásd A nürnbergi per anyaga. 2. kót. 581—585. old.

Rugyenko: Mi értelme lett volna annak, hogy Bormann helytelen jegyzőkönyvet készítsen a tanácskozásról?

Göring: Bormann a jegyzőkönyvben egyes dolgokat eltúlozott.

Rugyenko: Sokat?

Göring: Például a volgai területekre vonatkozóan...

Rugyenko: Akkor konkretizáljuk, mit tart ön helyesnek. Igaz-e, hogy a Krímet a birodalom területévé akarták változtatni?

Göring: A Führer meg akarta szerezni a Krímet."[70]

A továbbiak során Göring már egyszerűen nem tudta tagadni, hogy Bormann jegyzőkönyve helyesen tükrözi azt, ami azon az emlékezetes júliusi napon, 1941. július 16-án, Hitler főhadiszállásán történt.

„Ezt a nevet én megsemmisítem"

Fentebb az 1941. július 16-i tanácskozásról volt szó. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a hitleri Németország háborújának bűnös céljait, mint már mondottuk, jóval a háború kezdete előtt kitűzték, s a „Barbarossa terv" elfogadásától, 1940. december 18-tól Rosenberg 1941. június 20-án, vagyis két nappal a Szovjetunió megtámadása előtt tartott beszédéig terjedő időszak folyamán ismételten leszögezték. Rosenberg június 20-i beszédében, amely hivatalának munkatársai előtt hangzott el, kijelentette, hogy a Szovjetunió a legközelebbi időben kétségtelenül összeomlik, s hallgatói, a keleti szakértők előtt sietett kifejteni „a Szovjetunióval szemben követendő magatartás elveit". Ezeknek az „elveknek" elméletileg igazolniuk kellett a Szovjetunió feldarabolását és teljes kirablását. A lehető leghatékonyabb kirablás érdekében Rosenberg 1941. június 20-i beszédében négy birodalmi biztosság létesítését irányozta elő: egyet a Beloruszszijával kibővített Baltikum, egyet a Kurszk, Voronyezs,

[70] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 16. köt. 374. old.

Tambov és Szarátov területekkel kibővített Ukrajna, egyet a Volgától keletre és a Rosztovtól délre fekvő körzetekkel kibővített Kaukázus, egyet pedig Oroszország részére.

A nürnbergi tárgyaláson a beszéd szövegét Rosenberg elé terjesztették, s ő nem tagadhatta le. Rosenberg azt is kijelentette beszéde során, hogy indokolatlan lenne az orosz népet e területek élelmiszer-fölöslegével táplálni. „Ez — tette hozzá — kényszerítő szükségesség, amelynél az érzelmek nem jönnek számításba.

Embergyűlölő programjának részletes kifejtése során Rosenberg arról sem feledkezett meg, hogy sok millió szovjet embert fognak kitelepíteni lakóhelyükről, s ilyenformán helyet biztosítanak „faji szempontból teljesebb értékű emberek számára". „Kétségtelenül szükség lesz nagyarányú kitelepítésre — mondotta —, s a jövőben az oroszokra nagyon nehéz évek várnak."[71]

Leningrádról Hitler már gondoskodott, amikor kijelentette, hogy el kell törölni a föld színéről. Moszkvával kapcsolatban megjegyezte: „Ezt a nevet én megsemmisítem, s ott, ahol ma Moszkva áll, egy nagy szemétlerakó helyet létesítek."[72]

Hitler legközelebbi cinkostársa — Himmler — kijelentette, hogy 30 millió szláv megsemmisítését tervezi. Általában a szlávok lakta területeknek „az ókori Egyiptom és Babilónia szellemében felfogott rabszolgák kimeríthetetlen tartályává kell válniuk — mondotta. — Onnan kell majd olcsó mezőgazdasági és építőmunkásoknak özönleni a német úr-nemzet számára."[73]

Így képzelték el a hitleristák a Szovjetunió népeivel szemben követendő magatartást. De nemcsak elképzelték. Az átmenetileg fasiszta megszállás alá került szovjet területek lakossága saját tapasztalata alapján győződött meg arról, hogy mit jelent a tömeges megsemmisítés és a leigázás náci programja.

[71] Ugyanott, 20. kot. 272. old.
[72] Munchener Illustrierte, 1958. 25. sz. 26. old.
[73] Ugyanott.

„A fegyver köszörülése előtt a hírnéven esett csorbát kell kiköszörülni"

A rabló német militarizmus három évtized folyamán két-szer robbantott ki világháborút. Tízmilliókra menő emberáldozat és száz meg száz romba döntött város volt a német militaristák gaztetteinek szomorú és szemléltető eredménye.

De már néhány évvel a második világháború befejezése után Nyugaton egyesek sóvárogva gondoltak vissza a német militarizmusra.

Európa népei nem felejtették el, milyen rabló szerepet töltött be a német militarizmus. A hitlerista hordák szörnyű gaztettei is élénken élnek emlékezetükben.

Ugyanakkor a nyugati reakciós körök, amelyek célul tűzték maguk elé, hogy világháborút robbantanak ki a Szovjetunió és a többi szocialista ország ellen, mindjárt a német militarizmus feltámasztásán kezdtek mesterkedni. A nyugati hatalmak kormánykörei azonban jól tudják, hogy nem olyan könnyű a náci megszállás borzalmait átélt népeket együttműködésre bírni a feltámasztott német militarizmussal, s ezért mindent elkövetnek, hogy a volt náci tábornokokat az új nemzedék előtt rehabilitálják és olyan színben tüntessék fel, hogy semmi közük sem volt a hitlerizmushoz, sőt szembeszálltak Hitlerrel. Ily módon igyekeznek az imperializmus ideológusai félrevezetni a néptömegeket, s a nyugati imperialistáknak a német militarizmussal kötött új szövetségét úgy feltüntetni, hogy az teljesen törvényszerű, min-

denesetre nem ellenkezik a nyugati országok nemzeti érdekeivel.

Már Engels megállapította, hogy a burzsoáziára „jellemző mindennemű áru meghamisítása: a történelmet is meghamisította. Ugyanis azért a műért fizet a legtöbbet, amelyben a történelemhamisítás a legjobban megfelel a burzsoázia érdekeinek."[1]

Így volt ez Engels idejében, s így van napjainkban is. A reakciós történészek számára a hamisítás a második világháború történetével foglalkozó művek megírásának nélkülözhetetlen módszere lett. A hamisítás a reakció ideológiai harcának eszköze, amely arra szolgál, hogy előkészítse a néptömegeket egy újabb háborúra.

A reakciós történészek és publicisták váltig azt bizonygatják, hogy a Nyugat együttműködése a német militarizmussal nem egyéb, mint a „nyugati civilizáció" érdekeinek megfelelő eszmék és erkölcsi elvek védelme.

„A fegyver köszörülése előtt a hírnéven esett csorbát kell kiköszörülni." A német militarizmus mai védelmezői hazug módon azt állítják, hogy ha Hitlernek a hatalom megszerzéséhez és agresszív terveinek megvalósításához vezető útján egyáltalán volt komoly akadály, az a német tábornoki kar volt.

Az egykori náci tábornokok rehabilitálására irányuló kampány, amely már a második világháború utáni első években megkezdődött, ütemét és intenzitását tekintve Nyugat-Németország újrafegyverkezésének fokozódása arányában, vagyis olyan arányban erősödött, ahogyan az annak idején levitézlett náci tábornokokat beépítették a nyugatnémet Bundeswehr vezető rétegébe.

Különösen nagy buzgalmat tanúsítanak a rehabilitálás terén a nyugatnémet reakciós történészek és jogászok, köztük természetesen azok is, akik 1945—1946-ban a német háborús főbűnösök ügyvédei voltak. De igen aktív szerepet ját-

[1] Marx—Engels Archívum, X. köt. Goszpolitizdat 1948. 104. old.

szanak ebben a tekintetben — maguk a volt náci tábornokok is. A háborút követő években valósággal elárasztották a könyv-világpiacot „visszaemlékezéseikkel", amelyeknek fő rendeltetésük az, hogy különválasszák a német tábornoki kart Hitlertől, s a német tábornokokat a fasizmus és az agresszió ellenségeinek tüntessék fel, az új nemzedék előtt dicsőítsék a hitlerista hordák gyalázatosságait.

Brauchitsch tábornok már a nürnbergi per idején a Nemzetközi Katonai Törvényszékhez intézett beadványában a következőket írta:

„A német katonák, bármilyen volt a rangjuk, a védelemre, hazájuk megvédésére készültek fel. Nem gondoltak hódító háborúra, vagy arra, hogy a német uralmat kiterjesszék más népekre."[2]

Ha ez így van, ki döntötte Németországot és egész Európát véres háborúba? A válasz sok esetben így hangzik: mindenben egyedül Hitler a bűnös. „Egyetlen ember képes volt Európát a népeket sújtó szörnyű barbárságba juttatni", „kizárólag saját akaratából lángba borította a szó szoros értelmében az egész világot", „mindenki tehetetlen volt vele szemben".[3]

Ezt Gerhard Ritter nyugatnémet reakciós történész mondja, aki ily módon ugyanarra törekszik, amire a volt náci tábornokok: a világháborúért minden felelősséget a gyáván öngyilkosságba menekült Hitlerre igyekszik hárítani.

A náci tábornoki kar rehabilitálására irányuló kampány természetesen nem öncél. Csupán eszköz arra, hogy a jelenlegi körülmények között újjáélesszék a német militarizmust, parancsnoki pozíciókba helyezzék a levitézlett náci tábornokokat. Persze, a rabló német militarizmus újjáélesztésének politikája nem volna lehetséges, ha a Nyugat nem akarná, ha

[2] International Military Tribunal at Nuremberg. Trial of the Major War Criminals before the International Military Tribunal at Nuremberg (A nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék. A háborús főbűnösök pere a nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt). 20. köt. Nürnberg 1948. 574. old.

[3] *G. Ritter:* Geschichte als Bildungsmacht (A történelem mint alkotó erő). Stuttgart 1947. 24. old.

a Nyugat nem támogatná a volt náci tábornokokat abban, hogy újra hatalomhoz jussanak.

Az ENSZ Közgyűlés XV. ülésszakán Macmillan angol miniszterelnök azzal igyekezett magyarázni a nyugati hatalmaknak az agresszív Bundeswehr feltámasztásához nyújtott segítségét, hogy Nyugat-Németországot, úgymond, fenyegeti a Német Demokratikus Köztársaság. És természetesen az Európát állítólag fenyegető „orosz veszéllyel" is magyarázzák a Nyugat politikáját. Azt erősítgetik, hogy a Egyesült Államok és Anglia eleinte mindent elkövetett a német hadsereg feltámasztásának megakadályozása érdekében. Vagy talán mindjárt a háború utáni első napokban nem az amerikaiak és az angolok tették lakat alá a legnevesebb náci tábornagyokat és tábornokokat? Talán nem az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország szervezte meg a Szovjetunióval karöltve a Göring, Ribbentrop és Hitler más cinkostársai ellen lefolytatott nürnbergi pert? És minden rendben is volt mindaddig, amíg a Nyugat meg nem győződött a Szovjetunió „agresszív szándékairól". Csak ez után vált szükségessé a „kommunista veszéllyel" szemben a védőpajzs szerepét betöltő nyugatnémet hadsereg megteremtésére irányuló politika. Nyilván senki sem kételkedhet abban, mondják, hogy a háború befejezése utáni első években a nyugati hatalmak kormányai őszintén törekedtek a német hadsereg akármilyen kis méretekben való feltámasztásának megakadályozására.

A német vezérkar a bíróság előtt

Valóban, 15 évvel ezelőtt Nürnbergben az emberiség történetében először folytattak le pert az agresszorok ellen, s az emberek a per híreit olvasva joggal hihették, hogy ebben a perben a nyugati hatalmak — az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország — is nemcsak a hitleri klikk megbüntetésére, hanem egyszersmind olyan feltételek teremtésére is tö-

rekednek, amelyek a jövőben megnehezítik a német militarizmus feltámasztását.

A vádirat követelte a német vezérkar bűnös szervezetnek nyilvánítását. Kell-e magyarázni, milyen óriási preventív jelentősége lett volna e követelés teljesítésének? Ha a Nemzetközi Katonai Törvényszék a német vezérkart bűnös szervezetnek nyilvánítja, ez a hitleri hadsereg egész legfőbb parancsnokságának — 107 tábornagynak és tábornoknak — büntetőjogi felelősségre vonását és megbüntetését, s egyszersmind azt jelentette volna, hogy nemcsak jogi, hanem hatalmas morális és politikai akadályt gördít ennek az agresszív szervezetnek jövőbeni feltámasztása elé.

De éppen arról van szó, hogy a német vezérkar bűnös szervezetnek nyilvánítása nem történt meg!

Telford Taylor tábornok, a vád amerikai képviselője, miután a német vezérkar bűnös tevékenységére vonatkozó meggyőző bizonyítékok tömegét a bíróság elé terjesztette, összefoglalóul a következőket mondta:

„A német militarizmus központi rugója évek hosszú során át a hivatásos katonai vezetők csoportja volt, amelyet világszerte »német vezérkar« néven ismertek. Éppen ezért ennek a csoportnak a leleplezése, valamint a diszkreditálása olyanformán, hogy a bíróság bűnös szervezetnek nyilvánítja — sokkal fontosabb, mint a katonai egyenruhát viselő és most a vádlottak padján ülő egyes személyek sorsa.

Ha leverjük a fáról a mérges gyümölcsöt, ezzel még nem sokra megyünk. Jóval nehezebb magát a fát gyökerestől kiirtani, de végeredményben csak ez vezet jóra.

A mérges gyümölcsöt termő fa — a német militarizmus."[4]

Hogyan történt, hogy már akkor, 1946-ban, amikor a Nyugatnak még a leghangosabban ágáló szovjetellenes lapjai sem írtak „kelet felől fenyegető veszélyről", egyesek igyekeztek megakadályozni, hogy a német vezérkart bűnös szervezetnek nyilvánítsák, magát Taylor tábornokot pedig mihamar nyug-

[4] A nürnbergi per anyaga. 6. köt. Goszjurizdat 1960. 675. old.

díjazták, s az Egyesült Államokban támadások céltáblája lett?

Ami igaz, az igaz! A nyugati hatalmak csakugyan a Szovjetunióval együtt folytatták le a nürnbergi pert. Ezt a pert az egész emberiség türelmetlenül várta, s a bíróság ítéletét a múltért járó igazságos büntetésnek és a jövőre vonatkozó szigorú figyelmeztetésnek tekintette. Akarta a pert az amerikai nép is. „A világ azonnali tetteket követelt. Követelésének eleget kellett tenni" — mondotta Jackson amerikai fővádló a tárgyaláson, s szavai megmagyarázzák, hogy mi vezette a nyugati hatalmak kormányait, amikor hozzájárultak a nürnbergi per lefolytatásához.

Rövidesen a hitlerizmus legkonokabb nyugati védelmezői előtt is nyilvánvalóvá vált, hogy a náci klikknek a vádlottak padján ülő képviselőit megmenteni nem lehet, és ennek — nem is lenne értelme. A német imperializmussal való későbbi szövetkezés legbuzgóbb szószólói is megértették, hogy Göring, Ribbentrop, Hess és Rosenberg — bukott emberek, politikai hullák. Nem véletlenül jelentette ki Jackson beszédében, hogy a vádlottak „egyéni sorsának nincs nagy jelentősége az emberiség szempontjából". Ha a világközvélemény oly határozottan követeli elítélésüket, ha a vád szovjet képviselői annyira „kényelmetlenül" aktívak a bűnösségükre vonatkozó bizonyítékok felsorakoztatásában, ugyan ki állna ki mellettük, amikor már soha többé nem jöhetnek számításba későbbi politikai mesterkedéseknél.

De más dolog Göringék és Ribbentropék sorsa, és megint más dolog a német tábornoki kar. Itt már óvatosabbnak kell lenni, nehogy a fürdővízzel együtt a gyereket is kiöntsék. Azok, akik a tárgyaláson jelen voltak, határozottan érezhették, hogyan változik meg a tárgyalóterem egész légköre, hogyan lépnek működésbe rejtett erők, s a kulisszák mögött egyik-másik heveskedő nyugati jogászt valakik figyelmeztetik, hogy aktivitásuk csak bizonyos határok között tűrhető.

Ezeknek az erőknek a működését sok vádlott is kezdte észrevenni. A per folyamán az amerikai tisztek — az őrség

parancsnokai — olyannyira szívélyesek voltak, hogy rendszeresen ellátták a vádlottakat újságokkal. Göring az amerikai hadsereg „Stars and Stripes" című lapjában nem kis megelégedéssel olvasta, hogy az amerikai tábornokokat felháborítják Jacksonnak „a tisztes katonai hivatás" ellen intézett kirohanásai. Az egyik ebédszünetben Schacht felolvasta Dönitznek a „New York Herald Tribune" cikkét, amelyben a cikk szerzője, Bullitt, azt írta, hogy Oroszország és az Egyesült Államok között egyre nő a feszültség, s egy szovjetellenes szövetségnek, az európai országok föderációjának" megteremtésére szólított fel. Dönitz mosollyal fogadta Bullitt következő kijelentését: „Minthogy van atombombánk, s légi haderőnk a legnagyobb, ma erősebbek vagyunk, mint a Szovjetunió, és megsemmisíthetjük." Reménykedve jegyezte meg Schachtnak: „Igen, az amerikaiaknak nemsokára szükségük lesz a tengeralattjáróimra."[5]

Gilbert amerikai törvényszéki elmeszakértő, aki jelen volt ennél a beszélgetésnél, naplójában fenti visszaemlékezéséhez még hozzáteszi:

„Dönitz megértő pillantást vetett rám, majd szemlátomást mélyen elgondolkozva, az ablakhoz ment. Nem volt nehéz kitalálnom, mire gondol ebben a pillanatban. Az amerikaiak... sokkal jobban felhasználhatják őt, semhogy háborús bűneiért elítéljék."[6]

Nem telt bele sok idő, és a hitleri katonai klikk már világosan meggyőződhetett arról, hogy a Nyugat nem szándékozik figyelmen kívül hagyni jövendő szövetségeseit.

Dönitz mentőöve

Laternser ügyvéd buzgón készült a német vezérkar védelmére. Mint egykori náci és hitlerista tiszt, teljes támogatásra talált azokban a nyugati katonai vezető körökben, amelyek

[5] *G. M. Gilbert:* The Nuremberg Diary (Nürnbergi Napló). New York 1948. 78 old.
[6] Ugyanott.

érdekelve voltak a német vezérkar bűnös szervezetté nyilvánításában.

Alig leplezett örömmel figyelte, hogyan alakul már a német vezérkarra vonatkozó bizonyítékok megvizsgálása előtt Dönitznek, Hitler utódjának ügye. A náci tengernagyot azzal vádolták, hogy az ő parancsára süllyesztettek el kalóz módon száz meg száz kereskedelmi hajót, s hogy a menekülni igyekvő embereket géppuskával lelövöldözték. „Semmilyen kísérletet sem kell tenni az elsüllyesztett hajók legénységének megmentésére — írta elő Dönitz parancsa —, a mentés ellenkezik a hadviselés legelemibb követelményeivel." Dönitzet a vitathatatlan bizonyítékok sarokba szorították. Szemmel látható volt, hogy a náci tengernagy fuldoklik. De ebben a pillanatban mentőövet dobtak neki.

Azokban a napokban, amikor Nürnbergben megkezdődött a per, Nagy-Britannia ködös partjainál egy hajó kötött ki, amelynek fedélzetén szemlátomást türelmetlenül egy német tengerésztiszti egyenruhába öltözött, feszes tartású, fiatalos külsejű ember várta, hogy a hajóhidat előkészítsék a kiszállásra. Ez az ember Kranzbühler, a hitleri hajóhad egykori hadbírója volt, aki a nürnbergi perben Dönitz tengernagyot védte. Ügyvédi talárban védősködő kollégáitól eltérően a per egész ideje alatt tengerésztiszti egyenruhát viselt. A valamennyi ügyvéd számára megállapított honoráriumról is lemondott, s büszkén hivatkozott arra, hogy mint a német hajóhad tisztje, megkapja fizetését. A német hajóhad abban az időben tudvalevőleg az angol megszállási övezethez tartozó vizeken horgonyzott.

Londonba érkezve Kranzbühler egyenesen az angol tengernagyi hivatal épülete felé vette útját.

Ennek a kasztszerű intézménynek hosszú történetében nyilván nem fordult még elő, hogy egy idegennek, ráadásul minapi ellenségnek, megengedték volna, hogy akadálytalanul turkáljon a katonai irattárakban. És ugyan mit keresett ez az idegen a tengernagyi hivatal munkatársainak segítségével? Olyan iratokat, amelyek az angol hajóhad kompromittálása

árán is, megmentik a „Gott, strafe England!" („Isten, büntesd meg Angliát!") jelszó alatt kalózkodó német hajóhad presztizsét. Nemhiába mondják: a politikában nincs szív, csak fej!

Kranzbühler, Dönitz védője, diadalmas arccal tért vissza Londonból, és sietett a Nemzetközi Katonai Törvényszék asztalára helyezni az Angliában szerzett „bizonyítékokat". Lényegük az volt, hogy a németek elleni harc során az angol hajóhad ugyancsak korántsem tanúsított feddhetetlen magatartást a nemzetközi jogszabályok alkalmazása tekintetében. Miután Kranzbühler az angol tengernagyi hivatal titkos okmányait előterjesztette, már csak egyetlen lépés maradt a hitleri hajóhadnak és tengernagyának rehabilitálásáig.

A „furcsa" események azonban ezzel még nem zárultak le. Azok, akik ott voltak a tárgyaláson, könnyen észrevehették, hogy a tárgyalóteremben tartózkodó amerikai tengerésztisztek a szünetekben gyakran tanácskoztak Kranzbühlerrel. Élénk figyelemmel kísérte ezt a vádlottak padjáról maga Dönitz is. Kranzbühler az amerikai tengerésztisztekkel folytatott egyik-másik tanácskozás után odament Dönitzhez.

Rövidesen feltárult e folyosói tárgyalások titka. Az amerikai tengernagynak a tárgyaláson jelen levő adjutánsa kijelentette Dönitznek: az amerikai tergerésztisztek készek tanúsítani, hogy a német hajóhad, amelynek Dönitz volt a parancsnoka, igen jó' benyomást keltett. Ha a harci cselekmények során meg is történt, hogy nem vette figyelembe a nemzetközi jog követelményeit, ez nem fordult elő gyakrabban, mint az amerikai hajóhadnál. És hogy a kijelentésnek nagyobb nyomatéka legyen, Kranzbühlernek azt ajánlotta, hogy Dönitz nevében forduljon beadvánnyal Nimitz tengernagyhoz, az Egyesült Államok csendes-óceáni hajóhadának parancsnokához.

Kranzbühler nem is mulasztotta el megfogadni Dönitz újdonsült barátainak szíves tanácsát. Nem sok időbe tellett, s Dönitz a Nemzetközi Katonai Törvényszék útján beadványt intézett Nimitzhez. Ő ugyan messze volt Nürnbergtől, de egy

gyékényen árult a Nürnbergben ágáló amerikai tengerésztisztekkel, s haladéktalanul megküldte a Nemzetközi Katonai Törvényszéknek Dönitzre nézve igen megnyugtató vallomását. Ebben többek közt kijelentette, hogy az amerikai-tengeralattjárók a Csendes-óceánon pontosan ugyanúgy jártak el, mint a német tengeralattjárók az Atlanti-óceánon, s hogy erre vonatkozóan volt egy parancs, amelyet 1941. december 7-én adtak ki „A Japán elleni korlátlan tengeralattjáró-háború viseléséről" címmel.

Dönitz szabadlábra helyezése után könyvet jelentetett meg, amelynek a „Tíz év és húsz nap" címet adta. Könyvében a legnagyobb elismeréssel adózik amerikai pártfogóinak és a hitlerista tengeri kalózoknak, akik mély meggyőződése szerint „büszkék lehetnek a háború idején véghezvitt tetteikre". Hadd tegyük hozzá, hogy Dönitz jelenleg a német tengerészek szövetségének elnöke.

„Milyen tábornokok azok, akiket kényszeríteni kell a háborúra!"

Kell-e mondanunk, hogy már a Dönitz-ügy tárgyalásának lefolyása reményt öntött a német militaristákba? S reményük csak erősödött, amikor a Nemzetközi Katonai Törvényszék végre hozzálátott a német vezérkar ellen emelt vád megvizsgálásához.

A Törvényszéknek már óriási számban álltak rendelkezésére a német vezérkar bűnös tevékenységéről tanúskodó bizonyítékok. De mi történt? A tárgyalóteremben egyre gyakrabban jelentek meg az amerikai katonai körök képviselői. A vendégeknek fenntartott karzaton, amerikai tábornokoktól körülvéve, ott ült Patterson, az Egyesült Államok hadügyminisztere is. Nem volt nehéz észrevenni, hogy Laternser ügyvéd egyre gyakrabban keresi fel a tárgyalóterem közelében levő újságárusító pavilont. Nagyon megörvendeztette az, amit az amerikai lapokban olvasott. Az Egyesült Államok

katonai köreit szemmel láthatóan idegesítette az, hogy Nürnbergben „katonák ügyét" tárgyalják. Arra gondoltak, hogy a német vezérkar elítélése nemcsak a német katonai klikk elítélése lesz, hogy a tárgyaláson — akár akarják a nyugati hatalmak képviselői, akár nem — kísérlet történik a katonai vezetők, s lényegében véve korántsem csupán a német katonai vezetők agresszív szerepének feltárására. Világos volt, hogy a szovjet delegáció egyáltalán nem szándékozik megakadályozni az események ilyen alakulását. Ugyan kinek jutott eszébe, mondogatták egymás közt, egy asztalhoz ülni az oroszokkal ilyen kényes ügyben! A „Colliers" című amerikai folyóirat — már a tárgyalás után — a következőket írta: „Jackson kezdettől fogva úgy érezte, hogy az oroszok jelenléte a tárgyaláson bírálatot vált ki."

Az amerikai katonai körök világosan felismerték a német vezérkar elítélésében rejlő veszélyt. Tudták, hogy amennyiben a Nemzetközi Katonai Törvényszék elítéli a német vezérkart, ez először megnehezíti a német tábornokok felhasználását jövendő szövetségesekként, másodszor... Egyébként ezt a „másodszor"-t meglehetősen nyíltan juttatta kifejezésre a „Journal of Criminal Law and Criminology" című amerikai folyóirat, amikor a tárgyalás napjaiban a vádiratnak azzal a követelésével kapcsolatban, hogy Göringékkel és Keitelékkel együtt ítéljék el a német vezérkart is, mint bűnös szervezetet, aggódva a következőket írta:

„Az ilyen jogelmélet alapján valamikor majd bebörtönözhetik vagy kivégezhetik a West-Point (az Egyesült Államok Katonai Akadémiája — *A. P.*), illetve más katonai kollégiumok és iskolák növendékeit... s magától értetődően a vezérkar és a mozgósítási tervosztály magas rangú tisztjeit, ha az Egyesült Államok valamikor, isten ments, elvesztene egy háborút..."

Az amerikai reakciós sajtó azokban a napokban valósággal tajtékzott amiatt, hogy a német vezérkart bűnös szervezetnek akarják nyilvánítani. Az amerikai katonai klikk kirohanásokat intézett a vád képviselői ellen, lapja — az „Army

and Navy" című folyóirat — a tárgyalás napjaiban azt írta, hogy „semmi tiszteletet sem éreznek a katonai hivatás iránt, s azok iránt sem, akiknek fel kell készülniük a háborúra . . ."

Ilyen körülmények közt fogott hozzá Laternser a német vezérkar védelmének megszervezéséhez. A nürnbergi per volt az első, de korántsem az utolsó olyan per, amelyben német militaristák védelmét ellátta. Már a következő pernek, Kesselring perének tárgyalásán tüntetőleg német tiszti egyenruhában lépett a védői emelvényre.

Laternser sok náci tábornokot idéztetett a bíróság elé „tanúként", mégpedig olyanokat, akiknek neve szerepelt a vezérkari tisztek listáján, s akiket a német vezérkar bűnös szervezetnek nyilvánítása esetén bíróság elé kellett volna állítani és el kellett volna ítélni. Így jelent meg a bíróság előtt Manstein, Kesselring, Rundstedt és sok más náci tábornok.

Amikor a tárgyalást vezető elnök a védelemnek megadta a szót, Laternser nagy beszédet vágott ki, amelyet az egész imperialista katonai klikk megtapsolt.

Mindjárt beszéde elején igyekezett meggyőzni a bíróságot, hogy a német vezérkarnak soha semmi köze nem volt Hitlerhez és agressziós politikájához. Sőt, a német tábornokok gyűlölték Hitlert, s mindent elkövettek, hogy megakadályozzák hatalomra jutását, amikor pedig német kancellár lett, minden erejükkel terveinek meghiúsítására törekedtek.

Annak bizonyítása érdekében, hogy a német tábornokok, más országok katonáihoz hasonlóan, nem avatkoznak a politikába, s a feltétlen engedelmességben lelik legfőbb örömüket, Carlyle angol történészre hivatkozott, és diadalmas ábrázattal idézte következő sorait:

„Aki a katonai pályát választja, az testestől-lelkestől a parancsnokáé. Nem szabad fontolgatnia, hogy igazságos vagy igazságtalan-e az az ügy, amelyért harcba indul. Ellenségeit nem ő maga választja meg, hanem kiválasztják számára, kötelessége engedelmeskedni, s nem szabad kérdéseket feltennie."

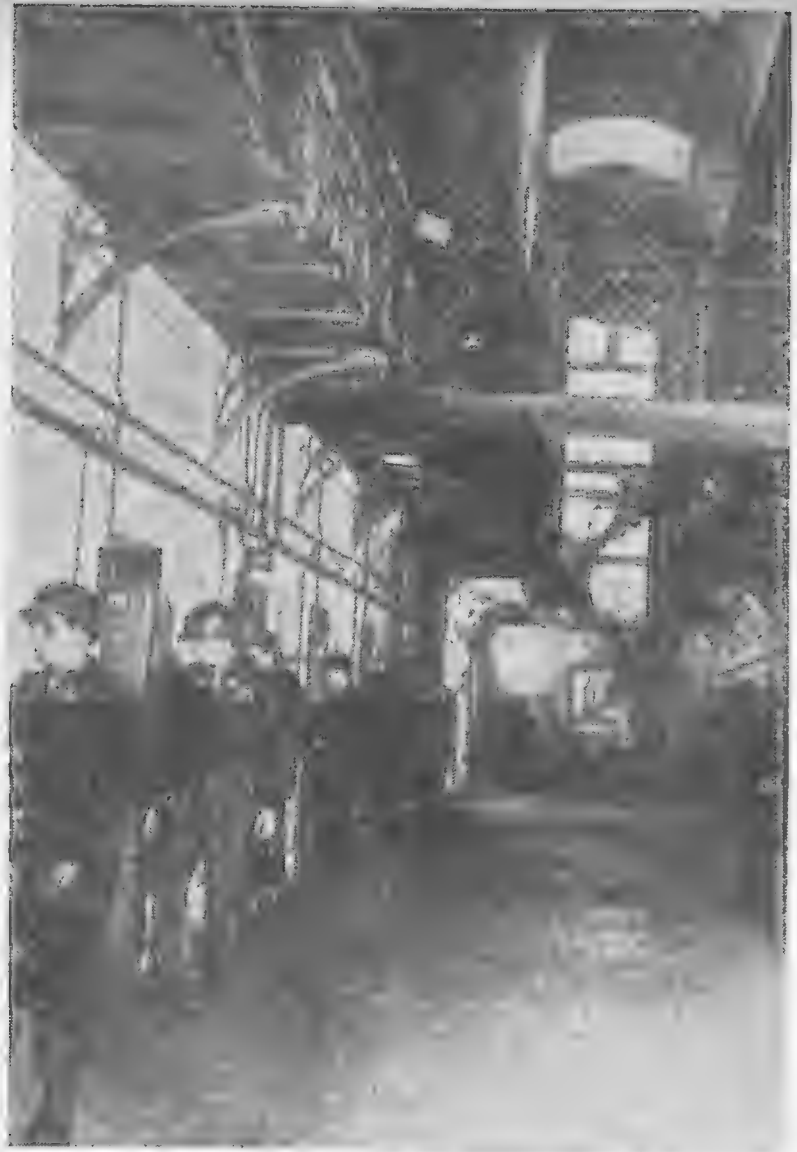

A nürnbergi börtönnek az a folyosója, amelyre a háborús főbűnösök zárkái nyíltak

Carlyle e szavai, mondotta, mindennél jobban jellemzik a német tábornokok helyzetét. Ők csak alárendeltek voltak, s szerencsétlenségük, nagy szerencsétlenségük az, hogy a kétbalkezes Hitler lett a vezetőjük. Ő maga csinált mindent, s ő is felelős mindenért. Hitler és klikkje készítette az agresszív terveket, a tábornokoknak csak a végrehajtásuk maradt.

„Hitlert valóban Luciferhez lehet hasonlítani. Lucifer tüneményes gyorsasággal repül a magasba, fénylő nyomot hagy maga után, eléri a legmagasabb csúcsot, majd a feneketlen mélységbe zuhan. Ugyanez történt Hitlerrel. Ki hallott valaha is arról, hogy Lucifernek őrült szárnyalásai közben segítőkre, tanácsadókra vagy ösztökélőkre lett volna szüksége? Ellenkezőleg, vajon nagy lendületével nem ragadja-e magával a többieket is a magasba, hogy azután velük együtt zuhanjon a mélységbe? Vajon elképzelhető-e, hogy egy ilyen ember, ha tervet készít, beavat a tervébe másokat, összeesküvőket gyűjt maga köré, s tanácsot, segítséget kér szárnyalásához?"[7]

Világos, mit akart mondani a minden hájjal megkent fiskális ezzel a hasonlattal: Lucifernek, a sátánnak, a pokol urának, aki nem más, mint Hitler, nem volt szüksége a tábornokok tanácsaira. A tábornokok mindent megtettek Hitler visszatartása, annak megakadályozása érdekében, hogy a világot a háború örvényébe sodorja, Hitler azonban nem hallgatott figyelmeztetéseikre. Sőt, Laternser állítása szerint, felháborodottan kiáltotta oda nekik: „Milyen tábornokok azok, akiket kényszeríteni kell a háborúra — nekem, az állam fejének!"

Az, amit 15 évvel ezelőtt Laternser mondott, most a bonni Németországban a propaganda hivatalos irányvonala. Alapjául az a törekvés szolgál, hogy minden módon rehabilitálni kell a volt náci tábornokokat, s igazolni kell a bevonásukat nemcsak a Bundeswehr irányításába, hanem egyszersmind a NATO vezető tisztségeibe...

[7] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 38. köt. 19274. old. (oroszul).

De térjünk vissza „Luciferhez". Képzeljük el, mi történt volna, ha Hitler a többi német háborús főbűnössel együtt Nürnbergben a vádlottak padján ül, s hozzájuk hasonlóan ügyvédje van. Ennek az ügyvédnek a helyzete magától értetődően még kevésbé lett volna irigylésre méltó, mint a per többi védőjéé. A bírósági perek történetében egyetlen emberre még sohasem bizonyítottak rá méreteit és iszonyatosságát tekintve ilyen szörnyű bűncselekményt. Hitler előre tudta, mi vár rá, s éppen ezért búját ki oly gyáván a felelősség alól, éppen ezért nem mert a népek ítélőszéke elé állni. Mindamellett könnyen elképzelhető, hogy a sátán ügyvédje védőbeszédének mindjárt az elején cáfolni igyekezett volna a védencével szemben felhozott ama vádat, hogy mindenben egyedül ő a bűnös.

S meg kell mondani, hogy ennek az ügyvédnek, aki a lényeget tekintve semmit sem hozhatott volna fel védence érdekében, rengeteg bizonyítéka lett volna annak igazolására, hogy nem is annyira Hitler talált tábornokokat, mint inkább a tábornokok találták meg Hitlert, hogy az őrvezető, alacsony rendfokozatú katonához illően, valójában egyetlen lépést sem tett katonai kérdésekben a tábornokok nélkül.

Legyen szabad felhívnom a tisztelt Törvényszék figyelmét arra, mondhatta volna ez az ügyvéd, hogy már 1923 szeptemberében, a nemzetiszocialista párt születése idején, a harci osztagok díszfelvonulásán Hitler mellett ott volt Ludendorff tábornok. 1923 novemberében, a müncheni puccs idején, több ezer náci élén ismét ott menetelt az oszlopban Hitler mellett Ludendorff is. 1932 decemberében és 1933 januárjában, amikor Németországban elkeseredett politikai harc dúlt, amikor arról volt szó, hogy hatalomra kerülnek-e a nácik — ebben a sorsdöntő pillanatban nem más, mint Schleicher tábornok, a Reichswehr főparancsnoka találkozott Hitlerrel. Schleicher a Reichswehr nevében esküvel fogadta, hogy a birodalmi kancellári bársonyszékbe ülteti a „néptribunt". Hitlert Schleicher beszéde annyira meghatotta, hogy a következő szavakkal fordult hozzá: „Ennél az útkereszteződésnél

táblát kell elhelyezni »Itt folyt le az emlékezetes beszélgetés Adolf Hitler és von Schleicher tábornok között« felirattal." „Mi majd keresünk kancellárt" — mondotta von Schleicher Papennek a fasiszta puccsot megelőző kritikus napokban. Ez a „mi" az akkor Schleicher vezetése alatt álló német katonai klikkre vonatkozott. Ki is jelentette azokban a napokban, hogy „a Reichswehr és az NSDAP egyesítése" alapján kell kormányt alakítani.

Az igazság az, hogy a hitleristák a monopóliumok segítsége nélkül, a német militaristák közvetlen és aktív támogatása nélkül nem is álmodhattak volna a hatalom megszerzéséről. Geoffrey Knox, aki ezekben az években a Nemzetközi Saar-bizottság elnöke volt és jól ismerte a németországi helyzetet, nem ok nélkül jelentette ki: „Mindenekelőtt meg kell értenünk, hogy ... a náci párt mindaddig, amíg a porosz katonai körök vezetői nem szedték rendbe, csupán kerítők és csavargók szánalmas, minden jelentőség nélküli bandája volt."[8]

A náci Führer a Wehrmacht parancsnokai előtt 1937. november 5-én elhangzott első nagy beszédét, amelyben megjelölte az agressziós cselekmények időbeli sorrendjét, annak a „puskának" alapján tartotta, amelyet Blomberg hadügyminiszter készített számára. Érdekes, hogy Hitler sem ebben, sem a tábornokok előtt tartott más beszédeiben, amelyekben a Szovjetuniót, Angliát, Franciaországot és Lengyelországot fenyegette, egyetlen szóval sem említette Dánia és Norvégia esetleges megtámadását. Sőt, kijelentette, hogy északon nem szabad a helyzeten változtatni, mert abban az esetben, ha előre nem látott körülmények merülnének fel, számítani lehet a skandináv országok semlegességére.

Mégis, a hitleristák 1940-ben tudvalevőleg először Dániát és Norvégiát támadták meg. A skandináv országok elleni támadás eszméjét, mint Nürnbergben megállapították, éppen a német militarizmus egyik oszlopa, Raeder tengernagy vetette fel.

[8] Az idézet forrása Az SS akcióban. Az SS gaztetteinek dokumentumai Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1960. 8. old.

„Az Anglia elleni tengeri háború előzetes terve" Karls tengernagy műve. A tervet 1938 szeptemberében dolgozta ki, s a következőket írta benne: „Az Anglia elleni háború egyidejűleg háború az egész brit birodalom ellen, Franciaország ellen, valószínűleg Oroszország, valamint jelentős számú tengeren túli ország, gyakorlatilag a világ fele vagy egyharmada ellen."[9] Eszerint Karls tengernagy feltette az „i"-re a pontot. Elárulta, hogy a német tábornokok nagyon jól tudták, miről van szó, tudták, hogy az a háború, amelybe a német fasizmus és militarizmus Németországot döntötte, nem csak Európa, hanem az egész világ ellen irányult.

A német militarizmus hivatalos és nem hivatalos védőinek hangulata az ilyen és ehhez hasonló dokumentumok előterjesztése arányában szemlátomást romlott.

Laternser azonban fáradhatatlanul egyre újabb „érvekkel" hozakodott elő a német katonai klikk védelmében. Kijelentette, hogy a német tábornoki kar Hitler-ellenes beállítottságának legjobb bizonyítékát az 1944. július 20-i események szolgáltatják. Váltig azt hajtogatta, hogy ezeknek az eseményeknek tanúskodása szerint a német tábornokok zöme nem Keitel és Jodl hűséges alattvalói klikkjéhez tartozott, hanem Beck és Witzleben náciellenes csoportjához.

Sztálingrád — két perccel tizenkettő előtt

Ezen a napon, július 20-án, a „Führer" és legbizalmasabb emberei a kelet-poroszországi Rastenburg közelében levő főhadiszálláson a térképek fölé hajolva megtárgyalták a katonai helyzet sivár kilátásait.

És éppen itt, a fasiszta ordasok féltve őrzött tanyáján, amelynek a neve is „Wolfschanze"[10] volt, 12 óra 40 perckor időzített pokolgép robbant. A fülsiketítő robbanás ereje megrázta és romba döntötte a nyári pavilont. Bútortörmelékek

[9] A nürnbergi per anyaga. 6. köt. 225. old.
[10] Farkastanya.

és térképcafatok repültek a levegőbe, halálhörgés és rémült ordítozás keveredett egymással.

Ugyanakkor a hadügyminisztérium Bendler Strasse-i hatalmas épületében Witzleben tábornagy, Gerdeler volt államtanácsos, Beck és Hepner vezérezredes, Olbricht tábornok és mások türelmetlenül lesték, hogy milyen hír érkezik a főhadiszállásról. Ezek a náci vezérkari tisztek arra a meggyőződésre jutottak, hogy Hitlertől végleg elpártolt a hadiszerencse, s „a katasztrófa előestéjén... megpróbáltak kiugrani a szakadék felé száguldó vonatból".[11]

A robbanás nem érte őket váratlanul. Sőt, bizonyosak voltak a sikerben, s bár türelmetlenül, de bizakodó hangulatban várták a fejleményeket. Mindent már régen alaposan megfontoltak és a legkisebb részletekig kiterveltek. Csak a pokolgép szerkezete ne mondjon csütörtököt! Magát a merényletet igazi német pedantériával készítették elő. Hepner és Olbricht már ittak is az összeesküvés sikerére. A békére. De csak az ő ínyük szerinti békére. A Nyugaton kötendő békére. Keleten azonban folytatódnia kell az erők összemérésének.

Ám a merénylet nem sikerült. Hitlert a robbanás elkábította, de életben maradt.

Véres napnyugtával köszöntött be július 21-ének éjszakája. Himmler, aki tudott a merénylet előkészítéséről, s kivárta a végét, hogy esetleg ő maga lépjen Hitler helyébe, mozgósította a Gestapót. Megkezdődtek a letartóztatások és a felkoncolások.

Ekkor keletkezett a „Hitler bátor ellenfeleiként" fellépő német tábornokok legendája, amelyet a nürnbergi per folyamán a német vezérkar védői oly messzemenően igyekeztek kihasználni.

Igyekeztek, de a megcáfolhatatlan bizonyítékok hatalmas tömege leleplezte őket.

Voltak-e nézeteltérések Hitler és a tábornokok, helyesebben — a tábornokok egy bizonyos csoportja között, amely-

[11] *W. Ulbricht:* A legutóbbi idők történetéhez. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1957. 37. old.

nek Beck állt az élén? Igen, voltak, s ezt Nürnbergben sem vitatták.

De Beck és híveinek nézetei nem az agressziós politika általános irányvonala és célkitűzései tekintetében tértek el a náci vezető klikk nézeteitől, hanem csupán a gyakorlati megvalósítás módszerei és határideje tekintetében. „Nem az a rossz, amit csinálunk, hanem az, ahogyan csináljuk" — így fogalmazta meg maga Beck a nézeteltéréseket. Szükségesnek tartotta Németország legmesszebbmenő felkészülését egy nagy háború viselésére, és félt egy erős Hitler-ellenes koalíció kialakulásától.

Ha Beck és más tábornokok józanabbul ítélték meg országuk katonai potenciálját és várható ellenségeit, mint Hitler, s számoltak azzal, hogy az erők küszöbönálló összecsapása nem lesz kedvező Németországra nézve, Hitler viszont jobban látta, mint a tábornokok, hogy a nyugati tőkésországok kormánykörei kapituláns magatartást tanúsítanak, s bármilyen árat hajlandók fizetni azért, hogy Németország a Kelet ellen forduljon.

Az összeesküvők már 1938 őszén akcióba akartak lépni, mert attól tartottak, hogy Hitler Csehszlovákiával kapcsolatos kalandorpolitikája konfliktusra vezet egyidejűleg két fronton: egyrészt a Szovjetunióval, amely Csehszlovákia segítségére siet, másrészt Angliával és Franciaországgal, mert ezek az országok Csehszlovákiának tett ígéretüknek megfelelően hadba szállnak.

Miután Hitler elutasította a nyugati hatalmak kompromisszumos javaslatait, s kijelentette, hogy nem éri be a csehszlovák kormány engedményeivel, a tábornokok a mozgósítás előestéjén cselekvésre határozták el magukat. 1938. szeptember 28-án Witzleben Halderhez ment a Hitler letartóztatásáról és kivégzéséről szóló parancsért. Ekkor váratlanul elterjedt a hír, hogy Münchenben találkozik a négy hatalom vezetője, mire a puccsisták nyomban megváltoztatták tervüket.

Ezért vonta vissza Halder, saját kijelentése szerint, a Hitler letartóztatásáról és kivégzéséről szóló parancsot. Megjött

mister Chamberlain, kapitulált Hitler előtt, s a kétfrontos háború veszélye egy csapásra megszűnt. Hitler vértelen hódítóként tért vissza Münchenből.

Gisevius arra a kérdésre válaszolva, amelyet Dix, Schacht ügyvédje tett fel neki, kijelentette:

„Ez szeptember 28-án délben történt . . ., az akciót az utolsó pillanatban lefújták.

Dix: A müncheni egyezmény miatt?

Gisevius: Magától értetődik."[12]

Giseviusnak, az összeesküvés egyik részvevőjének, a nürnbergi per során tett vallomása szerint Witzleben, amikor közölték vele, hogy a nyugati hatalmak titkos egyezmény alapján szabad kezet adnak Hitlernek keleten, vagyis a Szovjetunió ellen, azt mondta, hogy „ha csakugyan van ilyen egyezmény, akkor természetesen nem indíthatja el a puccsot."[13]

Ez a lényege a német tábornoki kar annyit emlegetett ellenzéki magatartásának!

1939-ben a német vezérkar támadásra indította a német hadsereget Lengyelország ellen. Megkezdődött a második világháború.

S amikor a hitleri hordák könnyűszerrel lépték át hol az egyik, hol a másik ország határát, amikor már sok európai ország fővárosa fölött horogkeresztes zászló lobogott, akkor még azok is készséggel bizonygatták a világuralmi lázálmok közeli megvalósulását, akik a München előtti aggasztó napokban Hitlert félre akarták állítani az útból. És maga Hitler, amikor 1940 nyarán Párizsban, az Eiffel-torony előtt fényképeztette magát, kajánul mosolyogva mondta udvari fényképészének: „Kapj le, Hoffmann, nemsokára a Buckingham Palotában fogsz felvételt készíteni rólam, majd pedig a felhőkarcolók előtt is . . ."[14]

A hitleri hordáknak a Szovjetunió ellen indított hitszegő támadása után, a keleten elért sikereknek és annak a körül-

[12] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkonyve. 21. köt. 125. old.
[13] Ugyanott, 118. old.
[14] Pravda. 1945. december 17.

ménynek hatására, hogy nyugaton nem volt második front, sokan még azok közül is, akik Németországra nézve végzetesnek tekintették a kétfrontos háborút, felülvizsgálták álláspontjukat, és türelmetlenül várták azt a szerintük már közeli napot, amikor Hoffmann a Kreml előtt készít felvételt Hitlerről.

Ilyen körülmények között Németországban a Hitlerrel való szembefordulás kérdése hosszú időre lekerült a napirendről, s nem is vetődött fel egészen 1943 elejéig, amikor a német fasiszta hadaknak a négy hónapig tartó, óriási sztálingrádi ütközetben elszenvedett megsemmisítő veresége már jelezte, hogy a második világháború menetében gyökeres fordulat következett be.

Hovatovább nyilvánvaló lett, hogy Hitler elveszti a háborút. S csak ekkor kezdődött az összeesküvés. Az elgondolás az volt, hogy békét kell kötni a Nyugattal és a Nyugattal egyesülve vagy a Nyugat áldásával kell folytatni a háborút a Kelet ellen, s minthogy a Nyugat Hitlerrel nem kezd tárgyalásokat, el kell őt tenni láb alól, s ilyenformán kell egyengetni a különbékéhez vezető utat.

A frontokon a helyzet napról napra romlott. Goebbels 1943. február 18-i beszédében beismerte: a sztálingrádi csata következtében „csak két perc van hátra tizenkettőig", vagyis a teljes összeomlásig.

S az 1944. évi összeesküvés értelme éppen az volt, hogy a nácik a még hátra levő „két percben" ki tudjanak ugrani a szakadék felé száguldó vonatból, s bármi áron megmentsék a bőrüket.

Laternser cselfogása

Mindez a nürnbergi per során nagyon is nyilvánvaló lett ahhoz, hogy komolyan lehetett volna hivatkozni a tábornokoknak az összeesküvésben való részvételére mint a német katonai klikk békeszeretetének bizonyítékára.

Laternser riadtan látta, hogy a vád képviselői az egymás után előterjesztett dokumentumokkal kíméletlenül lerombolják védelmének egész épületét. Megértette, hogy hiába hivatkozik az irodalomra és a történelemre, mindez nyilvánvalóan még azok számára is kevés, akik a Nemzetközi Katonai Törvényszéken belül a nyugati hatalmakat képviselik. A német vezérkar ellen emelt vádak túlságosan súlyosak és megcáfolhatatlanok voltak. Ezért beszédében egy olyan jogi cselfogáshoz folyamodott, amely azoknak, akik akarták, a bizonyítékok megcáfolása nélkül lehetővé tette, hogy a náci militaristákat megmentsék a kötéltől.

A vád képviselői a német vezérkar bűnös szervezetnek nyilvánítását követelték, s ezzel egyidejűleg a Nemzetközi Katonai Törvényszék elé terjesztették a vezérkarhoz tartozó tábornagyok, tengernagyok és tábornokok listáját, amelyen összesen 107 név szerepelt. S ekkor dobta be Laternser a mérleg serpenyőjébe utolsó, de jelentőségét tekintve legnyomósabb érvét. Ő, mondotta beszédében, nagylelkű, egy pillanatra kész elismerni, hogy mindaz, amit a vád képviselői előadtak, szent igaz, hogy a német tábornokok csakugyan elkövették a per folyamán terhükre rótt bűncselekményeket. De hol vannak ezek az emberek? Természetesen börtönben! A német vezérkar bűnös szervezetnek nyilvánításával a cél az, hogy a vezérkar tagjai elnyerjék büntetésüket. Éppen ezért, nem lenne-e egyszerűbb, ha „a négy győztes hatalom ... a szóban forgó 107 ember egyéni bűnösségének vagy ártatlanságának kérdését egyenként, 107 külön bírósági vizsgálat lefolytatásával döntené el?"

A számítás helyesnek bizonyult. A tábornokok tényleg börtönben voltak, de számukra szerencsés véletlen folytán — amerikai és angol börtönökben. Ekkor, 1946 őszén, Stuttgartban már elhangzott Burns amerikai külügyminiszter beszéde, amelyben világosan megmondta, hogy egy militarista Németország kedvesebb az Egyesült Államok számára, mint a nemrégen még szövetséges Oroszország. A vádlottaknak

abban az örömben volt részük, hogy olvashatták Churchill fultoni beszédét. Minden arra vallott, hogy az idő Guderian, Manstein, Heusinger, Speidel, Rüge és Kammhuber számára dolgozik. A volt náci tábornokok védői és pártfogói úgy okoskodtak, hogy mindenképpen húzni-halasztani kell az időt. Ki kell várni a „tomboló szenvedélyek" lecsillapodását. Majd „megnyúgszanak a kedélyek", s akkor az amerikai Themisz hallatni fogja szavát.

Hogyan járt el a Nemzetközi Katonai Törvényszék a szóban forgó, igen fontos kérdésben? A német vezérkar bűnösségének bizonyítékai túlságosan nyilvánvalóak voltak ahhoz, semhogy a nyugati bírák egyszerűen figyelmen kívül hagyhatták volna. Ezért a Nemzetközi Katonai Törvényszék megállapította, hogy a német tábornokok *„nagymértékben felelősek voltak azokért a bajokért és szenvedésekért, amelyek a férfiak, nők és gyermekek millióira zúdultak. Szégyent hoztak a tisztes katonai hivatásra."* Megállapította továbbá, hogy *„az ő katonai vezetésük nélkül Hitlernek és náci cinkosainak agresszív törekvései nem valósulhattak volna meg, és nem vezettek volna eredményre* (az én kiemelésem — *A. P.*)."[15]

Azt hihetné az ember, hogy ilyen megállapítások után a Nemzetközi Katonai Törvényszék a hitleri vezérkart az SS-hez és a náci párt vezetőihez hasonlóan bűnös szervezetnek nyilvánította. De nem ez történt. Megtagadta a német vezérkar bűnös szervezetnek nyilvánítását, ami ellen a szovjet delegáció nevében I. T. Nyikitcsenko „Különvélemény"-ben erélyesen tiltakozott. A nemzetközi reakció befolyása ebben a sarkalatos fontosságú kérdésben túlságosan nagy volt ahhoz, hogy az amerikai, az angol és a francia bírákra hatás nélkül maradt volna. Végül is a bűnös szervezetnek nyilvánítás elutasítását a következőképpen fogalmazták meg:

„A Törvényszék véleménye szerint a vezérkar és a főparancsnokság bűnös szervezetnek nyilvánítása tárgyában nem

[15] A nürnbergi per anyaga 7 kot Goszjurizdat 1961 434 old.

kell dönteni. A vád alá helyezett tisztek száma ugyan nagyobb, mint a birodalmi kormány tagjainak száma, mindamellett oly kis számban vannak, hogy egyéni bírósági eljárás alá vonásuk útján jobb eredmény érhető el, mint abban az esetben, ha a Törvényszék a vád követelésének megfelelő döntést hoz."

Az olvasó könnyen észreveheti, hogy a nyugati bírák teljes egészében magukévá tették Laternser ügyvéd receptjét, sőt, abban az igyekezetükben, hogy a reakciós katonai klikk kedvében járjanak, még tovább mentek. Megállapításuk szerint a hitleri vezérkar nem volt „szervezet" abban az értelemben, ahogyan a vádirat állította. A német vezérkar egységes irányításának rendszere „más fegyveres erőknél alkalmazott... rendszerhez, például az egyesített angol és amerikai vezérkari irányítás rendszeréhez hasonlítható.

Ennek az elméletnek (a vádiratban kifejtett elméletnek — *A. P.*) értelmében bármely más ország legfelsőbb katonai irányítása ugyancsak szervezet, nem pedig az, ami a valóságban — katonák gyülekezete, amelyet azoknak a személyeknek a száma határoz meg, akik egy bizonyos időszakban magas katonai tisztséget töltenek be."[16]

Kell-e mondanunk, hogy a hitleri vezérkar ilyen jóindulatú meghatározása után már nem volt nehéz megfogadni Laternser tanácsát.

Így végződött a náci vezérkar ügyének kivizsgálása. A hitlerista tábornokok ujjongva fogadták a Nemzetközi Katonai Törvényszék döntését. Az amerikai katonai klikk leplezetlen örömmel reagált arra, hogy a Törvényszék elutasította a hitleri vezérkar bűnös szervezetnek nyilvánítását. „Minden törzstiszt — írta ezekben a napokban az amerikai hadsereg „Stars and Stripes" című lapja — helyesléssel fogadja a Törvényszék ítéletét, amely nem teremtett precedenst katonák felelősségre vonására."

[16] Ugyanott, 433. old.

Tehát a Nemzetközi Katonai Törvényszék a náci vezérkart nem nyilvánította bűnös szervezetnek, hanem a legjelentősebb hitlerista tábornagyok és tábornokok ügyében „egyéni bírósági eljárások" egész sorát kellett megszervezni.

Nos, hogyan folytak le ezek az „egyéni bírósági eljárások"?

A nürnbergi börtön egyik zárkájában ült Guderian, a hitleri vezérkar egykori főnöke, aki a páncélos „villámháború" elméletét meghirdette és kíméletlenül alkalmazta, s akinek a parancsai alapján megszámlálhatatlan gaztettet hajtottak végre a megszállt területeken. A nürnbergi per befejezése után két amerikai tiszt látogatta meg zárkájában. „Nyilván az egyéni bírósági eljárás miatt jönnek" — gondolta. De fölöttébb elcsodálkozott, amikor a látogatás céljáról értesült...

Abban az időben az amerikai tábornokokat élénken foglalkoztatta az a kérdés, hogy a fegyveres erők irányítását a háború tapasztalatainak figyelembevételével át kell szervezni, s az amerikai parancsnokság úgy vélte, hogy nem lenne rossz megtanácskozni a dolgot — Guderiannal. Így került sor a két amerikai tiszt látogatására. A tanácskozás eredményeként a háborús bűnös Guderian zárkájában igen érdekes tervezet jött létre: „Az amerikai fegyveres erők irányításának átszervezési terve." Guderian nem sokat gondolkodott azon, hogy mit javasoljon új gazdáinak. Azt ajánlotta, hogy fogadják el az irányítás hitleri struktúráját, azt a vezetési rendszert, amelynek élén mindenható vezérkar áll. Guderian meglehetősen jól ismerte az Egyesült Államok kormányklikkjének ízlését. Tervét Omar Bradler tábornok, a vezérkari főnökök egyesített bizottságának elnöke, lelkesedéssel és helyesléssel fogadta. Guderian kijelentése szerint Trumann „ugyancsak erre az álláspontra helyezkedett".

Így kezdődött az „egyéni bírósági eljárások" sorozata. A nyugati hatalmak, amelyek már a háború utáni első években a német militarizmus helyreállításának útjára léptek, kisü-

tötték, hogy a Nemzetközi Katonai Törvényszék döntése értelmében egyáltalán nem kötelesek elítélni mind a 107 náci tábornagyot és tábornokot. Elég, hogy kötél általi halálra ítélték és felakasztották Göringet, Ribbentropot, Rosenberget, Keitelt, Jodlt és a többieket. Sőt, akadtak olyan politikusok és tábornokok, akik még ezt is helytelenítették. Taft szenátor a kivégzett hitleristák sorsán megrendülve kijelentette, hogy „az Egyesült Államok még sokáig sajnálni fogja a nürnbergi ítélet végrehajtását".

Eisenhower, miután tudomására hozták, hogy Keitelt és Jodlt halálra ítélték, újságírók érdeklődésére válaszolva megjegyezte: „Csodálkoztam, hogy a bírák oly könnyen lehetségesnek tartották katonaemberek elítélését. Azt hittem, hogy a katonák sorsát a Törvényszék különös gonddal kezeli."[17]

De Montgomery Belgion reakciós angol újságíró sietett megnyugtatni az aggodalmaskodó Eisenhower tábornokot: „Nem lehetett nagyobb tévedés annál a feltevésnél — írta —, hogy akkor, amikor a börtönre ítéltek mögött becsapták a zárkaajtót, illetve amikor a kötél általi halálra ítéltek lába alól kirántották a zsámolyt — elhangzott az utolsó szó."[18]

Igen, a történelem tanúskodása szerint a nyugati hatalmak reakciós kormánykörei mindent elkövettek annak érdekében, hogy megóvják a náci tábornokokat, megmentsék őket a népek haragjától, az igazságos büntetéstől, azoktól az „egyéni bírósági eljárásoktól", amelyeket a nyugati bírák Nürnbergben megígértek.

Heusingert és Speidelt ügyük kivizsgálása során Hitler „ellenfelei" közé sorolták, s ezen az alapon egyáltalán meg sem büntették, Rundstedtet és Strausst pedig „rossz egészségi állapotukra" való tekintettel helyezték szabadlábra. Amikor Rundstedt — Varsó, Kijev és a Donyec-medence hóhéra — Angliából elutazott, az angol reakciós lapok „igazi gentlemannek és lovagnak" nevezték. Rövidesen szabadlábra ke-

[17] *J. Bernstein:* Final Judgement (Végső ítélet). New York 1947. 232. old.
[18] *M. Belgion:* Victor's Justice (A győztes igazságszolgáltatása). London 1949 23. old.

rült Halder is. Igazolta a „nácitlanító kamara", ahol szerencsés véletlen folytán barátja és a háborús gaztettek elkövetésében cinkostársa — Oskar von Dewitz náci tiszt elnökölt.

Börtönben volt még Manstein náci tábornagy, aki megparancsolta, hogy az elfogott partizánokat és a szovjet hadsereg fogságba került politikai biztosait ne tekintsék hadifoglyoknak, hanem „lázadóknak" és végezzék ki, s akinek parancsai alapján Lengyelországban a szörnyű gaztetteket elkövették.

A Szovjetunió és Lengyelország „A hitleristák felelőssége az elkövetett gaztettekért" címmel 1943-ban közzétett moszkvai nyilatkozatnak megfelelően követelte az angol kormánytól Manstein kiadását. A választ elutasították, azzal az indokolással, hogy Mansteint Nagy-Britannia kormánya maga szándékozik bíróság elé állítani.

A bírósági eljárás előkészítése során a náci tábornokok angol pártfogói gyűjtést rendeztek Manstein védelmének megszervezésére. Védőnek Paget angol parlamenti képviselőt kérték fel. Ez az ügyvéd a tárgyaláson hetykén visszautasította a Manstein ellen felsorakoztatott vádakat. Különösen felháborította az a „jogtalan" vád, hogy Manstein parancsot adott a szovjet hadsereg fogságba került politikai biztosainak kivégzésére. Cinikusan kijelentette, hogy a szovjet politikai biztosokat „nem lehetett jogszerűen harcolóknak tekinteni, ezért a szokásoknak megfelelően halálbüntetés várt rájuk".[19] S mindjárt meg is magyarázta, milyen szokásokról beszél. Emlékeztette az angol bírákat, hogy „a lengyelek 1919-ben, s ugyanígy fehérgárdista szövetségeseink az első világháború után nem voltak hajlandók a politikai biztosokat hadifoglyoknak tekinteni".[20]

Paget érvelése hatásosnak bizonyult: védencére enyhe büntetést szabtak ki. Manstein rövidesen szabadlábra került, s

[19] *R. Paget:* Manstein. His Campaigns and His Trial (Manstein Hadjáratai és bírósági tárgyalása). London 1951. 135. old.
[20] Ugyanott.

most Nyugat-Németországban él és virul, könyveket ír, amelyekben magasztalja a német militarizmust, egyszersmind pedig, természetesen, nyugati megmentőit.

Élnek és szorgos tevékenységet fejtenek ki más hitlerista tábornokok is: vezető pozíciókat töltenek be a Bundeswehrben, s újabb agresszív háborúk terveit kovácsolják.

„Vajon azt várták ezek a vádlottak — mondotta Jackson, az Egyesült Államok főügyésze a nürnbergi per során —, hogy az amerikai börtönöket menedékhellyé változtatjuk, amely megvédi őket szövetségeseink jogos haragjától? Vajon azért áldoztunk annyi amerikai életet, hogy ezeket az embereket csupán azért ejtsük foglyul, hogy megmentsük őket a büntetéstől?" Hogyan hangzanak ezek a szavak most, amikor az amerikai katonai klikk az egykori hitlerista tábornokokkal szoros szövetségben újabb háborús kalandokra készül azok ellen a népek ellen, amelyek megmentették az emberiséget a fasiszta igától?

Az „egyéni bírósági eljárások", mint várható is volt, merő bírósági komédiának bizonyultak. A nürnbergi per egyik vádlójának találó megállapítása szerint a hitleri vezérkar, amikor felelősségre vonták, először a földre szórt játékkockákhoz hasonlóan 107 különálló darabra hullott szét, majd a veszély elmúltával ezek a kockák újra összekerültek, s mintegy varázsszóra előtűnt a korábbi baljós kép.

Nem tellett túlságosan sok időbe, s beigazolódott a Szovjetunió „Különvéleménye", amelyben tiltakozott azellen, hogy a Nemzetközi Törvényszék megtagadta a német vezérkar bűnös szervezetnek nyilvánítását. A Szovjetunió külügyminisztériuma és a Német Demokratikus Köztársaság külügyminisztériuma által 1959-ben, „Az igazság a nyugati hatalmaknak a német kérdésben folytatott politikájáról" címmel közzétett történelmi megállapítás szerint a reakciós körök már akkor, Nürnbergben célul tűzték maguk elé, hogy „a Wehrmacht kádereit megóvják, később — az új agresszív német fegyveres erők kialakítása során — pedig fel is hasz-

nálják, s ennek igazolására sajátos erkölcsi és politikai alapot hoznak létre".[21]

Az olvasó a fentebb mondottak alapján meggyőződhetett, hogy a nürnbergi pert követő történelmi események indokolttá tették ezt a megállapítást.

A nürnbergi per folyamán Keitel és Raeder kihallgatása alkalmával sok időt fordítottak annak tisztázására, hogy milyen titkos úton-módon sikerült a német katonai klikknek a fegyverkezés — a versailles-i szerződés korlátozásai ellenére.

Gondolhatjuk, milyen elégedetten állapítják meg a Bundeswehrt irányító volt hitlerista tábornokok, hogy most egyáltalán nem kell leplezniük fegyverkezésüket. Nem, most már nem lehet azt mondani, amit Hans von Sekt tábornok idején, hogy tudniillik Németország titokban fegyverkezik, vagy hogy megszegi a győztes hatalmak tilalmát. „Vajon az Egyesült Államok és Anglia nem maguk taszítanak bennünket a fegyverkezés útjára?" — mondja Heusinger és Speidel.

Köszönet a támogatásért

„Szilárd és megingathatatlan elhatározásunk, hogy megsemmisítjük a német militarizmust és nácizmust, s gondoskodunk arról, hogy Németország soha többé ne bonthassa meg a világ békéjét. Elhatároztuk, hogy lefegyverezzük és feloszlatjuk az egész német haderőt, s hogy végérvényesen szétzúzzuk a német vezérkart, amelynek ismételten sikerült felélesztenie a német militarizmust."

Az 1945. évi jaltai nyilatkozat e szavait, amelyeket nemes szándék, a békéről való gondoskodás hat át, nehéz elfelejteni. És az emberek hittek bennük. Hittek abban, hogy a józan ész nem engedi meg a történelem sötét éveinek, annak megismétlődését, ami a világnak tengernyi emberáldozatba került. A népek a német militarizmus megsemmisítésében a

[21] Az igazság a nyugati hatalmaknak a német kérdésben folytatott politikájáról. Történelmi megállapítás. Goszpolitizdat 1959. 78. old.

béke szilárd biztosítékát látták. A szövetséges hatalmak nemes szándéka feljogosított arra a reményre, hogy egyszer s mindenkorra leszámolnak a fasizmussal és a militarizmussal...

1945. augusztus 8-án a népek igazolva látták várakozásaikat. Ezen a napon Londonban a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország képviselői aláírták a német háborús főbűnösök bírósági felelősségre vonásáról és megbüntetéséről szóló egyezményt. A szövetséges hatalmak úgy döntöttek, hogy Hitler cinkosain — Göringen, Ribbentropon és másokon kívül bíróság elé kell állítani és meg kell büntetni a német vezérkart, annak irányítóit, a tábornokokat, akikre „a fő felelősség hárul törvénytelen háborúk kitervelésééért, előkészítéséért, megkezdéséért és viseléséért".

Ez 1945. augusztus 8-án történt.

Most pedig nézzük meg, hogy mi történt pontosan 15 évvel később.

1960. augusztus 8-án Washingtonban az Egyesült Államok fegyveres erőinek legtekintélyesebb képviselői egybegyűltek az amerikai hadsereg bajtársi egyesületének évi ülésére. Valamennyien izgatottak voltak. Érezni lehetett, hogy valami rendkívüli dolog készül. S csakugyan „valami rendkívüli" dolognak tekinthető, hogy az amerikai tábornokok egy olyan ember beszédének meghallgatására készültek, akivel sokan közülük már találkoztak Európában, a második világháború csatamezőin. És ez az ember — Speidel tábornok, rövidesen meg is jelent a szónoki emelvényen.

Speidel nem bocsátkozott történelmi elmefuttatásokba. Jobbnak látta, ha nem emlékeztet a második világháborúra, arra, hogy híven szolgálta a Führert, a haláltáborokra, ahol orosz és francia hadifoglyokon kívül ezer meg ezer amerikai és angol hadifoglyot gyilkoltak halomra. Ugyan mire való ezekről manapság beszélni. Azt mondta el, ami lelkét teljesen áthatotta...

„Engedjék meg, hogy mindenekelőtt szívem mélyéből fakadó köszönetet mondjak... Az a tény, hogy mi, németek,

elfoglaltuk helyünket az európai közösségben, s köteleztük magunkat, hogy szövetségeseinkkel együtt megvédjük ezt a közösséget, jelentős mértékben azzal az erkölcsi, szellemi és anyagi támogatással magyarázható, amelyet önöktől, az Egyesült Államoktól kaptunk. E nélkül a támogatás nélkül sohasem hozhattuk volna létre, szervezhettük volna meg és képezhettük volna ki a Szövetségi Köztársaság fegyveres erőit... Örökké hálásak leszünk ezért, és sohasem felejtjük el barátságuk és nagylelkűségük e megnyilvánulását. Azt akarom, hogy tudják ezt, s éppen ezért beszélek róla önöknek mindjárt elöljáróban."

És hogy a hallgatóság előtt egészen világos legyen, milyen nagymértékben járult hozzá az Egyesült Államok a német hadsereg feltámasztásához, Speidel szemmel látható önteltséggel jelentette ki: a Németországban állomásozó 7. amerikai hadsereget „a taktikai és operatív irányítást illetően az én parancsnokságom alá helyezték". Magában Speidel arra is gondolt, hogy a Bundeswehr támaszpontokkal rendelkezik Spanyolországban és Görögországban, s de Gaulle is beleegyezett, hogy Franciaországban támaszpontokat bocsássanak a Bundeswehr rendelkezésére. Hamarosan nemcsak beszélni lehet majd területi hódításokról. hanem torkon is lehet ragadni valakit...

A nyugati bírák, mint már mondottuk, többek közt azzal az indokolással tagadták meg a hitleri vezérkar bűnös szervezetnek nyilvánítását, hogy mély meggyőződésük szerint nem volt „szervezet". Az sem változtatott meggyőződésükön, hogy a hitlerista tábornokok szokásukhoz híven még akkor sem a saját nevükben beszéltek, amikor a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt tanúvallomást tettek, hanem állandóan hangsúlyozták kasztszerű egységüket, összetartásukat. A vádlók kérdéseire válaszolva mindegyikük szinte az egész tábornoki kar nevében beszélt. „*Mi* valamennyien olyan embereknek tekintettük magunkat, akikre Németország egysége van bízva..." — jelentette ki Manstein. „Hitler olyan eredményeket ért el, amelyeket *mi* nagyon kívántunk" — vallotta

Blomberg. „A nemzetiszocialista eszmék a régi porosz időkből átvett eszmék voltak, amelyeket *mi* a nemzetiszocialisták nélkül is régóta ismertünk" — mondta Rundstedt. „Az egyesülés nemzetiszocialista célkitűzése megegyezett a *mi* nézeteinkkel" — hangsúlyozta vallomásában ugyancsak Manstein.

Tizenöt év telt el. Már régen létrejött az új Bundeswehr, működik a vezérkara is. Az egykori hitlerista tábornokok ideig-óráig inkább csak a bonni politikusok — Adenauer, Strauss és mások révén mesterkedtek, de 1960 nyarán úgy vélték, hogy elérkezett az ő idejük. „Mi nem az ördög katonái vagyunk — jelentette ki Ewerbach tábornok —, mi is hadakoztunk a kommunizmus ellen." Azt az időpontot, amikor az Egyesült Államok kormánya megtorpedózta a párizsi csúcsértekezletet és a leszerelési bizottság munkája félbeszakadt — a legalkalmasabbnak tartották a német vezérkar létezésének nyílt bejelentésére.

A hitlerista tábornokok arra az elhatározásra jutottak, hogy éppen ez az a helyzet, amikor tizenöt év elmúltával először hallatni kell az újjászületett német militarizmus „dörgő hangját".

1960. július 11-én Kielben tanácskozásra gyűltek össze a Bundeswehr vezető tábornokai. Ezen a tanácskozáson Heusinger tábornok, a hitleri vezérkar főnökének volt helyettese és a Bundeswehr főparancsnoka, valamint Strauss, egykori hitlerista Wehrmacht-tiszt, a Német Szövetségi Köztársaság hírhedt hadügyminisztere tartott beszédet. A Bundeswehr operatív vezérkara memorandumot terjesztett elő, amelyben ultimátumszerűen három követelést állított fel: vezessék be az általános hadkötelezettséget, legalizálják a Bundeswehr atom- és hidrogén-felfegyverzését, fűzzék még szorosabbra a Német Szövetségi Köztársaság és a NATO kapcsolatait.

Kik készítették, kik írták alá ezt a „memorandumot", amely már leplezetlenül arról tanúskodik, hogy a náci tábornokok sietnek, s hogy nézetük szerint ütött a cselekvés órája?

Köztük van magától értetődően Heusinger, aki revánsra szomjazik az általa annak idején Lengyelország, Csehszlová-

kia és a Szovjetunió ellen kidolgozott agressziós tervek kudarca miatt. Zeitzler tábornoknak, a náci Németország volt vezérkari főnökének kijelentése szerint „Heusinger altábornagy Hitler számára pótolhatatlan volt". Így egészen természetes, hogy Heusinger, a náci háborús bűnös, a következő mondatban foglalta össze programját: „Megőrizzük a jövő számára a régi alapokat."

Aláírta a „memorandumot" Kammhuber tábornok is, aki a múltban Göring jobbkeze volt, most pedig a Bundeswehr légi haderejének parancsnoka. Jól ismert a harmadik aláíró is — Ruge tengernagy, aki 22 évvel ezelőtt parancsot adott a lengyel partvidék ágyúzására, s ezzel a kalózcselekménnyel elindította a második világháborút.

A vezérkar a „memorandum" első pontjában az általános hadkötelezettség bevezetését, tehát milliós hadsereg létrehozását követelte.

Nincs szükség az utóbbi évtizedek történetének különösebb ismeretére annak megértéséhez, hogy mit jelent a német militaristák számára az általános hadkötelezettség bevezetése. Schacht és Neurath, a náci kormánynak azok a miniszterei, akik 1935. március 16-án „Führerükkel" együtt aláírták az általános hadkötelezettség bevezetéséről szóló törvényt, még életben vannak. Kérdezzék csak meg őket a Német Szövetségi Köztársaság állampolgárai, hány békés évet hagytak Európának e törvény bevezetése után? Most Heusinger és Strauss azzal az indokolással követelte az általános hadkötelezettség bevezetését, hogy „védelmi eszközként" van rá szükség. Mintha Hitler mást mondott volna, mintha 1935. május 21-i beszédében nem Németország békés szándékainak bizonygatásával igyekezett volna megnyugtatni a háborgó közvéleményt. Ám a körülmények különös összetalálkozása folytán ugyanezen a napon, 1935. május 21-én, a hitleri Németországban titokban elfogadták „a birodalom védelméről szóló törvényt", amely az egyik legjelentősebb mérföldkő lett a hitleristák agresszív háborúra készülődésének útján. Thomas tábornok — a hitleri Németország hadigazdálkodásának és

fegyverkezésének irányítója — erről a törvényről kijelentette, hogy a háború előkészítésének sarokköve.

Az 1935. évi és az 1960. évi helyzet között talán az egyetlen különbség az, hogy Hitler az általános hadkötelezettség bevezetése idején nem beszélt Németországnak más országokkal szemben támasztott területi igényeiről, tanítványai — Strauss és Heusinger azonban már régtől fogva féktelen revánspropagandát folytatnak, s ilyenformán nem is titkolják az általános hadkötelezettség bevezetésére vonatkozó követelésük nyíltan agresszív jellegét.

A hitleri Németországban az általános hadkötelezettség bevezetése azt jelezte, hogy a német militarizmus már hozzálátott agressziós programjának konkrét kidolgozásához.

1935. március 16-án fogadták el az általános hadkötelezettségről szóló törvényt, s a német vezérkar már 1935. május 2-án befejezte az úgynevezett „Schulung" hadművelet tervét. Ez a terv az első, nyilvánvalóan a Csehszlovákia elleni agressziós cselekmények végrehajtására vonatkozó utasításokat tartalmazott, s előírta, hogy „a hadműveletet »a Schulungot teljesíteni« szavak vétele után váratlan csapással, villámgyorsan kell lefolytatni . . ." A továbbiakban a terv a következő igen jellemző utasítást tartalmazta: „A hadművelet előkészületeit fegyverzetünk nem kielégítő állapotára való tekintet nélkül végre kell hajtani." A hitlerista tábornokok siettek . . .

Így volt 1935-ben. Így jártak el a volt hitlerista tábornokok 1960-ban. Siettették az általános hadkötelezettség bevezetését, s ezzel egyidejűleg már dolgoztak a konkrét agresszív terveken.

Nemrégiben a Német Szövetségi Köztársaságból elmenekült, s a Német Demokratikus Köztársaságban kapott politikai menedékjogot a Bundeswehr két tekintélyes tisztje. Az egyik Bruno Winzer repülőőrnagy, a légi haderő sajtószolgálatának tisztje, a másik Adam von Gliga, Kammhubernek, a légi haderő tábornokának (a memorandum egyik szerzőjének) segédtisztje.

Strauss teljesen elvesztette a fejét.

Eleinte a bonni „Pentagonban" hallgattak a két tiszt eltűnéséről. Amikor azonban már nem lehetett titokban tartani a dolgot, a bonni sajtó útján közölték, hogy Winzer Svájcban tartózkodik. A svájci hatóságok ezt megcáfolták, mire a bonni lapok helyreigazítás formájában hírül adták, hogy Winzer, egészen pontos értesülés szerint, Argentínában bujkál. Ennek a dél-amerikai köztársaságnak a kormánya már nemegyszer került kellemetlen helyzetbe amiatt, hogy területét „pihenésre" szemelték ki hírhedt nácik, például Adolf Eichmann, s ezért határozottan kijelentette, hogy Winzer nincs Argentínában. Ezúttal az argentin hatóságok igazat mondtak. Bruno Winzer, Adam von Gligával együtt Berlinben, hogy pontosabbak legyünk — a demokratikus Berlinben volt. S a Német Demokratikus Köztársaság hatóságai ezt nem is titkolták. Sőt, nagyarányú sajtókonferenciát hívtak össze, amelyen a Német Szövetségi Köztársaságból elmenekült felelős beosztású Bundeswehr-tisztek elmondták, hogy miért mentek át a Német Demokratikus Köztársaságba. Többek között kijelentették, hogy a nyugatnémet vezérkar biztos tudomásuk szerint háborút készít elő a szocialista országok ellen.

„Az első elgondolás az — mondotta Winzer őrnagy —, hogy elvágják egymástól a Varsói Szerződés tagállamait, s ehhez Ausztria területét is felhasználják. Megmagyarázom, miről van szó. Az első hadseregcsoport délen, a Német Demokratikus Köztársaság és Csehszlovákia határán nyomulna előre az Odera—Neisse-határig, elvágná egymástól ezt a két országot, majd északnak fordulna, Frankfurt am Oder és Berlin irányában nyomulna előre, s ilyenformán elvágná egymástól a Német Demokratikus Köztársaságot és Lengyelországot. Ezt követően megpróbálnák Lengyelországot a Szovjetunió ellen uszítani, s arra kényszeríteni, hogy ütközőállam szerepét játssza a Szovjetunió ellen. Az elgondolás nem új, mondják önök, hiszen ez mindig vonzotta a német militaristákat.

A második hadseregcsoportnak Csehszlovákia és Ausztria

határán kellene előrenyomulnia azzal a céllal, hogy elvágja egymástól ezt a két országot és bekerítse Csehszlovákiát. Strauss minisztériumában úgy vélekednek, hogy Ausztria elözönlése során nem lesz semminemű ellenállás, mert az osztrák hadsereg gyenge, sőt alakulatai támogatást fognak nyújtani, akárcsak a Wehrmacht egykori katonáinak szervezetei. Ily módon a csapatok gyorsan elérik Magyarországot, ahol Straussék számítanak fegyveres csoportok támogatására. Tehát Csehszlovákiát Magyarországtól is elvágnák. Megkerülő mozdulattal befejeznék Csehszlovákia bekerítését, s Magyarországot elvágnák Lengyelországtól. Mindeme hadműveletekkel egyidejűleg a hajóhad hadműveleteket folytatna Rostock irányában és az Odera torkolatánál. Ezzel a Német Demokratikus Köztársaság bekerítése teljessé válna."

Ezek szerint a Bundeswehr tábornokai agressziós programjuk kidolgozása során Hitler ütemtervéhez tartják magukat, s az általános hadkötelezettség bevezetését összekapcsolják egy agresszív háború konkrét tervének kidolgozásával.

Érthető tehát, hogy Európa népei oly aggodalommal fogadták a nyugatnémet militaristák arcátlan memorandumáról szóló közleményt.

Az általános hadkötelezettség bevezetése mellett a Bundeswehr vezérkara ultimátumszerűen követeli a nyugatnémet hadsereg atom- és hidrogén-felfegyverzésének legalizálását.

A világ népei tudvalevőleg hosszú évek óta keményen harcolnak a nukleáris fegyver alkalmazásának megtiltásáért és felhalmozott készleteinek megsemmisítéséért. A Szovjetunió a nukleáris fegyver eltiltására vonatkozó javaslataiban állandóan hangsúlyozza, milyen óriási veszélyt jelent ez a fegyver. Egészen nyilvánvaló, hogy agresszív katonai klikk kezében a nukleáris fegyver a tömeges emberirtás eszközévé, s olyan szörnyű provokációk eszközévé válik, amelyek teljesen váratlanul, a békeszerető országok és népek akarata ellenére világégést idézhetnek elő.

Éppen ezért törekednek a nyugatnémet náci militaristák arra, hogy nukleáris fegyvert adjanak a kezükbe.

A Bundeswehr tábornokainak arcátlan követelése ezúttal nagyon világosan megmutatta, hogy mit érnek a „garanciák" és a „kötelezettségek", ha ők az imperialista agresszív politika útjára lépnek.

Tizenöt évvel ezelőtt írták alá Potsdamban a német militaristák lefegyverzéséről szóló egyezményt. Nyugat-Németországban az egyezmény minden pontját lábbal tiporják.

Tíz évvel ezelőtt a bonni kormány és a nyugati hatalmak kormányai azt bizonygatták, hogy Nyugat-Németországban nem lesz hadsereg. Ma Nyugat-Németországnak már 300 000 főnyi, s a legtökéletesebb fegyverekkel ellátott hadserege van.

Öt évvel ezelőtt a párizsi egyezmények a Bundeswehr fegyverzetét a hagyományos fegyverfajtákra korlátozták. Ünnepélyesen kijelentették, hogy a Német Szövetségi Köztársaság hadseregének nem lesz nukleáris, vegyi, biológiai és más támadó jellegű fegyvere. Ám ki ne tudná, hogy maga a Bundeswehr rakétákkal és különböző típusú irányítható lövedékekkel rendelkezik!

Három évvel ezelőtt a Német Szövetségi Köztársaság kormánya és a nyugati hatalmak ünnepélyesen kijelentették, hogy a Bundeswehrnek nem lesz nukleáris fegyvere. Ma a Bundeswehr már rendelkezik atom- és hidrogénlövedékek célba juttatására alkalmas rakétákkal, a Bundeswehr vezérkara pedig memorandumában olyan nukleáris fegyvert követel, amely „legalább az ellenségének színvonalán áll". „E fegyver nélkül — ijesztgetnek a Bundeswehr tábornokai — a szabad világnak csak az maradna hátra, hogy kapituláljon . . . a világkommunizmus előtt."

Nem nehéz megállapítani, hogy a német militaristák agresszív memoranduma sok tekintetben emlékeztet, még a kifejezések formája tekintetében is hasonlít a náci okmányokra. Hányszor fordul elő benne a „kommunista veszély" kifejezés!

A bonni tábornokok úgy alkalmazzák a goebbelsi propagandának ezt a megtévesztő szólamát, mintha nem is lett

volna hitleri rendszer, s maga Goebbels sem létezett volna. A memorandumban azt állítják, hogy a német népet „szűntelenül fenyegeti a harcias kommunizmus", hogy „az ellenség célja — Németország bolsevizálása", s hogy „a bolsevizmus fenyegeti a világot".

Azzal kapcsolatban, hogy mit érnek elcsépelt propagandafogásaik, talán helyénvaló idézni Eden volt angol miniszterelnök szavait, amelyek 1943-ban, akkor hangzottak el, amikor a külügyminiszteri tárcát töltötte be Churchill kormányában. 1943. február 21-én a londoni nagygyűlésen a következőket mondotta:

„Minden lehető módon megkísérelték és meg fogják kísérelni, hogy gyanakvást keltsenek, ellenségeskedést szítsanak a szövetségesek között. Újra előkotortak minden ócska limlomot. Ebben a bábszínházban jelentős szerepet játszik a bolsevizmus mumusa. Szerencsére nekünk nem nehéz felismerni ezt a rikító színekkel kifestett bábut. Régi ismerősünk, még a náci rendszer első napjaiban tűnt fel. Már meglehetősen sok fűrészpor kihullott belőle, nem mindig engedelmeskedik Goebbels manipulációinak, mégis újra meg újra igénybe veszik a szolgálatait."[22]

Napjaink agresszorait érveik gyatrasága arra készteti, hogy ugyanahhoz a mumushoz folyamodjanak, amelyet a nácik már sok évvel ezelőtt alaposan lejárattak.

Ma a német militarizmus feltámasztásának folyamata már annyira előrehaladott stádiumban van, hogy a nyugatnémet hadsereg a legnagyobb erő Nyugat-Európában.

De a német militarizmus feltámasztása a jelenlegi körülmények között nem is annyira a nyugatnémet hadsereg ereje miatt veszélyes, mint inkább a porosz szoldateszka ideológiájában történelmileg meggyökeresedett kalandorszellem miatt. Annál nagyobb felelősség hárul a nyugati hatalmakra, hiszen segítségük nélkül a német militarizmus nem emelhette volna fel a fejét. A német vezérkar történetére a nürnbergi ítélet

[22] A Szovjetunió külpolitikája a Nagy Honvédő Háború időszakában. I. köt. Goszpolitizdat 1946. 489. old.

15. évfordulójának napjaiban emlékeztettünk, mégpedig azért emlékeztettünk rá, mert újólag leleplezi a reakciós propagandának azt a kísérletét, amellyel mentesíteni igyekszik a nyugati hatalmakat a német militarizmus feltámasztásáért viselt felelősségtől.

Aki átélte a második világháború borzalmait, aki csak valamelyest is ismeri történetét, nem nézheti közömbösen, hogy a német vezérkar ismét a világpolitika színterére lépett, s a legveszélyesebb irányban befolyásolja a nemzetközi viszonyok alakulását.

A Kielben összegyűlt náci tábornokok atomfegyvert követeltek. Vajon nem rejlik-e szörnyű veszély abban, hogy ezt olyan emberek követelik, akik már bebizonyították, hogy képesek bármilyen provokációra? A második világháború előkészítésének és kirobbantásának története már világosan megmutatta, hogy a német militaristák képesek bármilyen kalandra, ha ezzel elérhetik bűnös céljaikat. Erről éppen azoknak a náci tábornokoknak életrajza tanúskodik, akik ma a Bundeswehrt irányítják, és aláírták a „kieli memorandumot".

Például Kammhuber elmondhatná életrajzában, hogyan dolgozta ki Göring megbízásából 1938-ban egy gyalázatos provokációnak — a prágai német nagykövet meggyilkolásának tervét, hogy ezzel a gaztettel ürügyet teremtsenek Csehszlovákia megtámadásához. Ugyancsak Kammhuber, aki ma atomfegyvert követel a Bundeswehr számára, életrajzában egy másik épületes tettét is elmondhatná. 1940-ben a német légi haderő tömeges légi terrortámadásokra készülődött békés francia és angol városok ellen. De ürügyre volt szükség. S Kammhuber késedelem nélkül teremtett ürügyet. Az „Edelweiss" repülőszázad az ő parancsa alapján száz meg száz bombát dobott Freiburg német városra, s a náci kormány ezt a kalóztámadást a francia légi haderőre fogta.

És ma a Nyugat atomfegyvert ad ennek az embernek kezébe. Ugyan mit várhat még az emberiség ettől a provokátor tábornoktól? Igen sokat. Hiszen ő maga eléggé szabatosan

fogalmazta meg feladatát, amikor kijelentette, hogy ha ő hidrogéntöltetet célba juttató rakétákkal akcióba kezd, akkor „a háború kimenetele gyakorlatilag az első négy napon belül eldől".

S éppen ez az, amivel a náci tábornokok megnyerik óceánon túli pártfogóik tetszését.

„Olyan országot képviselek, amelynek semmi konkrét oka sincs arra, hogy különösebb jóindulatot tanúsítson a német militarizmus iránt. Az angol nép életem folyamán kétszer szenvedett emberéletben és anyagi javakban súlyos veszteségeket német agresszió következtében." Ezek Macmillan angol miniszterelnök szavai, s az ENSZ Közgyűlésének XV. ülésszakán hangzottak el. Azt hinné az ember, hogy az angol miniszterelnök megértette, milyen veszélyekkel jár a münchenista politika, amely mellett a nyugati hatalmak napjainkban is oly határozottan kiálltak. Sajnos, Macmillan szavai puszta szavaknak bizonyultak. A német kérdésben követett amerikai és angol politika igazi lényegét beszédének következő, lakonikusabb mondata fejezte ki: „Feltétlenül meg kell szabadulnunk a múlttól, s a jövőbe kell néznünk."

Ezeket a szavakat vajmi nehezen lehetne államférfiúi bölcsesség megnyilvánulásának minősíteni. A német militarizmus jól ismert múltjában nemcsak a „Barbarossa terv", hanem Dunkerque meg az „Oroszlánfóka terv" — Anglia megtámadásának terve is szerepel.

A háború idején a német agressziótól szenvedő valamennyi országban bizottságokat hoztak létre, amelyek számon tartották a német militarizmus szörnyű bűncselekményeit. E „hőstettek" néma tanúi az auschwitzi, a majdaneki, a dachaui, a treblinkai koncentrációs tábor és más haláltáborok, amelyekben nemcsak oroszok, csehek, zsidók és szerbek pusztultak tömegesen szörnyű halállal, hanem angolok és franciák is.

Az emberiség történetében először fordult elő, hogy ilyen szörnyű gaztettek elkövetésében bűnös emberek kerültek a vádlottak padjára És bíróság még sohasem rendelkezett a

bizonyítékok akkora tömegével, mint a nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék. A világ leghíresebb jogászainak rendelkezésükre állt a náci kormány egész irattára, a náci vezérkar valamennyi haditerve, parancsa és utasítása. S a bizonyítékoknak ezt az óriási tömegét hosszú ideig gondosan és lelkiismeretesen tanulmányozták. Az egész világ népeinek bizalmát élvező emberek előtt tíz hónapon át a tanúk százai vonultak el, maguk a hitleri Németország vezetői tettek vallomást. Senki sem vitathatta, hogy a négy hatalmat képviselő vádlók eléggé illetékesek annak megítélésére, hogy mi a német militarizmus, s mekkora veszély származik az iránta tanúsított elnézés politikájából. Így Shawcross, angol fővádló teljes joggal jelentette ki, hogy a nürnbergi per hiteles és elfogulatlan krónika, amelyhez a jövő történészei az igazság keresése, a jövő politikusai pedig az óvóintézkedések keresése során bizalommal folyamodhatnak.

És, ami nagyon jellemző, a vád képviselői valamennyien jól megértették, hogy a per fő feladata egyáltalán nem a vádlottak padján ülő emberek megbüntetése, hanem az, hogy egész lefolyásával és kimenetelével lehetetlenné tegye annak a szörnyű tragédiának megismétlődését, amelybe a népeket a német militarizmus döntötte. Igen, a vád képviselői a fő veszélyt éppen a német militarizmusban és megtestesítőjében — a német vezérkarban látták. Ezért mondta Jackson amerikai fővádló a per során, hogy a német vezérkarnak és a hitleri Németország más szervezeteinek felmentése „sokkal nagyobb katasztrófa lenne, mint a most e padon ülő valamennyi vádlott felmentése. Ezek a vádlottak most már erőtlenek ahhoz, hogy bajt okozzanak, az említett szervezetek viszont még folytathatják gonosz tevékenységüket." S mintha előre látta volna, hogy a nyugati bírák meg fogják tagadni a náci vezérkar bűnös szervezetnek nyilvánítását, kijelentette:

„Ha ezeket a szervezeteket itt rehabilitálják, a német nép azt a következtetést vonja le, hogy helyesen jártak el, s könnyen lehet majd ismét vasfegyelemre nevelni egy újon-

nan alakított szervezetben, amelynek új a neve, de a programja ugyanaz."

És csakugyan, megváltozott-e valami is a német militarizmus politikájában azáltal, hogy a Reichswehr nevét Wehrmachtra változtatták, ma pedig a Wehrmachtot Bundeswehrnek nevezik?

R. A. Rugyenko szovjet fővádló vádbeszédében leleplezte a német militarizmust, s kimutatta bűnös mivoltát. „Mindenki, aki csak valamelyest is figyelemmel kísérte Európának az első világháború utáni politikai fejlődését, jól tudja, hogy a császári tisztek és tábornokok azonnal készenek mutatkoztak az elvesztett játék újrakezdésére. Németország katonai vereségéért mindenkit, csak éppen magukat nem okolva, illegális katonai szervezeteket hoztak létre, revánsról álmodoztak, s készek voltak felajánlani kardjukat és becsületüket bármely jöttmentnek, aki hajlandó volt egy újabb világmészárlást kezdeményezni." Kell-e mondanunk, hogy e jellemzés minden egyes szava teljes mértékben alkalmazható a német militaristáknak a második világháború után tanúsított magatartására?

„A LEGALJASABB TÖRTÉNELEM-HAMISÍTÁS"

Kaltenbrunner és a náci tábornokok

1945. december 10-én a Nemzetközi Katonai Törvényszék tárgyalótermében jelenlevők a vádlottak padján lejátszódó igen érdekes jelenetnek lehettek tanúi. Amikor a vádlottak reggeli után már a helyükön ültek, egy amerikai tiszt először vezette a vádlottak padjára Ernst Kaltenbrunnert, a hitleri Gestapo főnökét. A fasiszta hóhér gyengélkedett, s ezért nem állították elő a tárgyalás első napjaiban.

Kaltenbrunner azt várta, hogy vádlott-társai ugyanolyan szívélyesen fogadják, mint sok éven át tartó szoros együttműködésük idején mindig fogadták. De már amikor a tárgyalóterembe lépett, a vádlottak padjáról rideg pillantásokkal méregették, s úgy érezte magát, mintha nyitott ajtón át beáramló fagyos levegő csapta volna meg.

Üdvözölni akarta a vádlottak padján ülő barátait. Jodl tábornok felé fordult, hogy kezet szorítson bele, de ő tüntetően elhárította a kézfogást, bár régebben — Kaltenbrunner erre jól emlékezett — megtiszteltetésnek tartotta. Keitel mellé ültették, akivel — mint a Gestapo főnöke a Wehrmacht vezérkari főnökével — sok évig együttműködött. Megpróbált szót váltani vele, de Keitel úgy tett, mintha nem hallaná. Ezután Raeder, majd Dönitz tengernagy felé fordult, de ők sem leplezték, hogy nem kívánnak beszélgetni a véres kezű hóhérral.

Ennek az egész jelenetnek szemtanúi nem is sejtették, hogy éppen akkor született meg az a később széltében terjesztett

dajkamese, amely szerint a német tábornoki karnak nem volt része a német fasizmus által a második világháború idején elkövetett kegyetlenségekben és erőszakosságokban.

Keitel, Jodl, Raeder és Dönitz azzal, hogy elfordultak Kaltenbrunnertól, azt akarták mondani, hogy a számtalan gaztettet — a koncentrációs táborokban végrehajtott tömeggyilkosságokat, a hadifoglyok tömeges kivégzését, a hazafiak halálra gyötrését a Gestapo és az SS követte el, s hogy nekik, a német tábornokoknak, mindehhez egyáltalán semmi közük sem volt.

A Nemzetközi Katonai Törvényszék tárgyalótermében, mint már mondottuk, a tárgyi bizonyítékok között a fasiszta rémtettek szemléltetésére bemutattak egy náci felvételekből összeállított dokumentumfilmet. A bemutatás után Keiteltől megkérdezték, hogy milyen benyomást gyakorolt rá a film, mire ő a következőket válaszolta: „Szörnyű! *Ezt mind a piszkos SS-disznók követték el* (az én kiemelésem — *A. P.*). Ha tudtam volna erről, azt mondtam volna a fiamnak: »Inkább agyonütlek, semmint megengedjem, hogy belépj az SS-be.« De nem tudtam."

Akkor, 1945-ben, Keitel és Jodl komédiázása a Nemzetközi Katonai Törvényszék tárgyalótermében nem járhatott a várt eredménnyel. Csak azt bizonyította, hogy ezekben a hitlerista tábornokokban, egyéb tulajdonságaik mellett, jó adag képmutatás is van. A tárgyalóteremben mindenki nagyon jól tudta, hogy Kaltenbrunnert egyáltalán nem véletlenül ültették Keitel és Rosenberg közé. Mindegyikük hóhérszerepet töltött be a hitleri klikk embergyűlölő terveiben, s valamennyien a legszorosabb kapcsolatban álltak egymással.

De alig néhány évvel később, a világhelyzet gyökeres megváltozásával, a hitlerista tábornokok, különösen azok, akik „keleti tapasztalatokkal" rendelkeznek, nagy becsre tettek szert a reakciós nyugati körök előtt. Az agresszív Bundeswehr soraiba tömegesen léptek be egykori náci tábornokok és más tisztek. Ez erélyes tiltakozásra késztette a közvéle-

ményt, hiszen mindenki jól emlékszik a német szoldateszka kegyetlenkedéseire és erőszakosságaira.

Éppen emiatt, a hitleri tábornoki kar erkölcsi rehabilitálása céljából, eszelték ki azt a dajkamesét, hogy a fasiszta tábornokoknak nem volt részük a második világháború idején folytatott náci terrorpolitikában.

A német militarizmus mai ideológusai nem tagadják a kegyetlenkedéseket és erőszakosságokat, de azt állítják, hogy elkövetésükben csak az SS és a Gestapo bűnös — a német tábornokok lelkiismerete tiszta.

Igaz, a Nemzetközi Katonai Törvényszék ítéletében megbélyegezte a német szoldateszkát, s számtalan tényt sorakoztatott fel a német tábornokok szörnyű gaztetteinek bizonyítására. Megállapította, hogy „nagymértékben felelősek voltak azokért a bajokért és szenvedésekért, amelyek a férfiak, nők és gyermekek millióira zúdultak. Szégyent hoztak a tisztes katonai hivatásra", s „kétségtelenül egy kíméletlen katonai kaszt képviselői voltak".[1]

De az egykori náci tábornokok rehabilitálásán mesterkedő imperialista propaganda szemrebbenés nélkül elveti, megalapozatlannak nyilvánítja a Nemzetközi Katonai Törvényszék ítéletét. Az „Anklage" című nyugatnémet folyóirat a nürnbergi pert „a legaljasabb történelemhamisításnak" nevezte.[2] A hitlerista katonai klikk egyik védelmezője, Maurice Bardèche, „Nürnberg vagy az ígéret földje" című könyvében a következőket írta: „Könyvem célja — meggyőzni a világot, hogy nem szabad vakon hinni a győztesek által aláírt ítéletben . . .

Nürnbergben a németeket szócsavarás és hazugság alapján ítélték el."[3]

Bardèche állítása szerint a német főparancsnokságnak semmi köze a Gestapo által elkövetett rémtettekhez. „Ha alaposabban elemezzük az okmányokat — írja —, arra a kö-

[1] A nürnbergi per anyaga. II. köt. Goszjurizdat 1954. 1044. old.
[2] A nürnbergi per anyaga 7. köt. Goszjurizdat 1961. 668. old.
[3] Az idézet forrása *G. Sawicki:* From Nuremberg to the New Wehrmacht (Nürnbergtől az új Wehrmachtig). Varsó 1957. 40. old.

vetkeztetésre jutunk, hogy a felelősség nem a német főparancsnokságot terheli, hanem azokat az egyes tiszteket, akik a partizánoknak és az ellenállási mozgalom részvevőinek provokációi miatt nem tudtak uralkodni magukon, illetőleg nem tudták fegyelmezni katonáikat."[4]

A hitleri tábornoki kar egyik szenvedélyes védelmezője, Montgomery Belgion, már idézett könyvében azt írta, hogy „a német hadsereg a második világháborúban sokkal jobban viselkedett, mint az elsőben".[5] Manstein perének idején Paget angol parlamenti képviselő, Manstein ügyvédje, tagadta védencének bűnösségét, s a bíróság előtt arcátlanul kijelentette: „Amikor a Wehrmachttal Afrikában, Olaszországban és Franciaországban találkoztunk, arra a következtetésre jutottunk, hogy a német katonák nagyon rendes emberek." Az elkövetett kegyetlenkedések közismert tényeit illetően cinikusan azt mondta, hogy „ezek nincsenek bizonyítva". A hitlerista tábornokok többi védőjéhez hasonlóan, igyekezett minden bűnt az SS-re és a Gestapóra hárítani, a német tábornokokról pedig azt állította, hogy a harcok során „jelentős önuralmat és fegyelmet tanúsítottak" és a humanizmus elszánt bajnokai voltak.

A hitlerista tábornokok emlékirataikban váltig azt hajtogatják, hogy a német tábornoki kar nem vétkes a szörnyű bűncselekményekben, sőt, minden lehető módon szembehelyezkedett Hitlernek a nemzetközi jogot sértő parancsaival és szabotálta a végrehajtásukat. Halder, Guderian, Tippelskirch, Kesselring, Manstein és Blumentritt egybehangzó állítása szerint a német tábornokok a hadviselés nemes és lovagias hagyományain nevelkedtek, s hogy semmi sem ellenkezik annyira a tábornokok meggyőződésével, mint a nácizmus ideológiája.

Állításaik azonban kártyavárként omlanak össze, mihelyt szembekerülnek a tényekkel, a történelmi valósággal. Nem

[4] Ugyanott.
[5] *M. Belgion:* Victor's Justice (A győztes igazságszolgáltatása). London 1949. 9. old.

vitás, hogy a német tábornoki karnak megvannak a maga hagyományai, amelyek sokkal a fasizmus uralomra jutása előtt alakultak ki. Már Marx is írt róluk. Különösen szembetűnően érvényesültek ezek a hagyományok a francia—porosz háború idején. Kirívóan nyilvánultak meg az első világháború idején is. Csak egyetlen példát hozunk fel. A német militarizmus egyik oszlopa és ideológiai vezére, Sekt tábornok, 1915-ben memorandumot írt, amelyben megfogalmazta az Oroszország ellen viselt háború céljait. Arról ábrándozott, hogy Oroszország területén óriási, 10 000 négyzetmérföld kiterjedésű tartományt létesítenek, ahonnan az orosz lakosságot elűzik. Németország háborús veszteségeinek ismertetése után a következőket írta: „Mit jelent ezzel összehasonlítva 20 millió ember (orosz ember — *A. P.)* elűzése, akik között sok a zsidó, lengyel, mazuri, litván, lett, észt és más söpredék... A 400 000 négyzetmérföld területtel rendelkező Oroszországnak bele kell törődnie a területveszteségbe... Mindenesetre, szerintem könnyebb elűzni a 20 millió oroszt, mint megemészteni 7,5 millió belgát."

Vajon különbözik-e a fentebbi program bármiben is attól, amit Hitler a „Mein Kampf"-ban írt? És nem helyénvaló-e az a következtetés, hogy a hitleristák éppen a német militaristák hagyományainak forrásából merítettek ösztönzést agresszív politikájukhoz, s ugyanígy embergyűlölő fajelméletük kialakításához és megvalósításához?

Nem véletlenül jelentette ki Rundstedt a nürnbergi per során, hogy a nemzetiszocialista eszmék a német militaristák számára semmi újat sem jelentettek. Ezek, mondotta, „a régi porosz időkből átvett eszmék voltak, amelyeket mi a nemzetiszocialisták nélkül is régóta ismertünk".[6]

Nem helyénvaló-e mindezek után az a megállapítás, hogy Hitler, amikor hatalomra került, nem ütközött a német tábornoki kar ellenállásába, hanem a német militaristák há-

[6] A nürnbergi per anyaga. II. köt. 883. old.

borús ideológiáját folytatta? A hitlerista klikk hatalomra jutva azonnal támaszra talált a német szoldateszka már kialakult nézeteiben és erkölcsi felfogásában.

A Nemzetközi Katonai Törvényszék a dokumentációs anyagok és a rendkívül fontos vallomások egész tömegével rendelkezett, amelyek mind azt bizonyították, hogy a hadviselés általánosan elismert törvényeinek és szokásainak galád megsértéséért, a békés lakossággal szemben elkövetett szörnyű kegyetlenkedésekért és erőszakosságokért korántsem csupán az SS-t, az SD-t és a Gestapót terheli felelősség, hanem semmivel sem kisebb mértékben a hitleri Németország fegyveres erőit is.

Már mondottuk, hogy Keitel a nürnbergi per során jámbor együgyűséget színlelt, „felháborodott" a nácik gaztettein, mindent egyedül az SS rovására írt. De mihamar lelepleződött. Kitűnt, hogy amikor egyes hitlerista tábornokok olyan jelentést küldtek a Wehrmacht főparancsnokságának, amelyben esetleges felelősségre vonástól félve, bírálták a szovjet hadifoglyok barbár kezelését, tényeket közöltek a szovjet hadifoglyokkal és polgári személyekkel szemben elkövetett szörnyű aljasságokról, s rámutattak, hogy mindez a legdurvább módon sérti az általánosan elfogadott nemzetközi jogszabályokat, Keitel a következőket írta rá: „Ezek a jogszabályok a hadviselés lovagias módszereinek megfelelő katonákra vonatkoznak. Itt (a Szovjetunió ellen folyó háborúban — *A. P.*) viszont egy egész világnézet megsemmisítéséről van szó. Ezért én ezeket az intézkedéseket helyeslem és fedezem."[7]

Aligha kell bővebben magyarázni, hogy Keitel e sorai egymagukban halomra döntik a német militarizmus jelenlegi védelmezőinek minden olyan állítását, amely szerint a náci tábornokok nem felelősek az elkövetett kegyetlenkedésekért és erőszakosságokért.

[7] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 19. köt. 10. old. (oroszul).

A náci bandák azonban korántsem csupán szovjet polgárok ellen követtek el súlyosabbnál súlyosabb gaztetteket. Most a Nyugat és a német militarizmus új szövetségének ideológusai azt igyekeznek bizonyítani, hogy a hitleristák elkövettek ugyan kegyetlenkedéseket és erőszakosságokat, de csak Keleten, s hogy a németeknek a Nyugattal érzett „európai sorsközössége” még Hitlert sem vitte rá arra, hogy háborús bűncselekményeket kövessen el a nyugati országok hadseregei és lakossága ellen. K. Tippelskirch náci tábornok egyenesen azt írja, hogy a hitleri hadseregnek Franciaországban tanúsított magatartása annyira korrekt és előzékeny volt, hogy a franciák, amikor német katonákkal szóba elegyedtek, a „Monsieur német katona” megszólítást használták.

Frederic Rochet, az amerikai hadsereg őrnagya, aki a háború idején katonai ügyész volt, írásos tanúvallomást terjesztett a Nemzetközi Katonai Törvényszék elé, s ebben olyasmit közölt, ami semmiképpen sem támasztja alá a jelenlegi nyugati propaganda állításait. Vallomásában Anton Dostler német tábornok bűnügyének bírósági tárgyalását ismertette. Ezt a náci bandität amerikai bíróság ítélte el Olaszországban, 1945 októberében. A tárgyaláson a vádat Rochet képviselte. A bűnösség megállapítása és az ítélet a következőképpen hangzott:

„A bűnösség megállapítása: Dostler tábornok, én mint a bíróság elnöke köteles vagyok közölni önnel, hogy a bíróság zárt tanácskozáson, írásos titkos szavazás után, a bíróság tagjainak legalább kétharmados szótöbbségével, önt a vád valamennyi pontjában bűnösnek nyilvánította.

Ítélet: A bíróság ugyancsak zárt tanácskozáson és titkos szavazás után, a bíróság tagjainak legalább kétharmados szótöbbségével, önt golyó általi halálra ítéli.”[8]

[8] A nurnbergi per anyaga. 6. kot. Goszjurizdat 1960. 259. old.

Ennek a bírósági tárgyalásnak előzményeiről Rochet tanúvallomásában a következő részleteket közölte:

„1944. március 22-én éjjel az amerikai hadsereg 2677-es számú különleges felderítő zászlóaljának két tisztjét és tizenhárom katonáját egy amerikai hadihajóról az olasz partvidéken, Stazione di Framura közelében, partra tették. Mind a tizenöten tényleges katonák voltak, s az Amerikai Egyesült Államok hadseregében felderítő szolgálatot teljesítettek... Valamennyien az amerikai hadsereg előírásszerű tábori egyenruháját viselték, s nem volt náluk semmilyen polgári öltözet. Azt a megbízást kapták, hogy robbantsák fel a La Spezia—Genova vonalon a vasúti alagutat. A német fegyveres erők ugyanis ezen a vasútvonalon látták el a cassinói fronton és az anziói felvonulási területen levő csapataikat.

1944. március 24-én reggel egy fasiszta katonákból álló járőrcsapat az egész csoportot elfogta... La Speziában mind a tizenöt embert vallatóra fogták, majd 1944. március 26-án reggelig fogva tartották, s akkor valamennyiüket kivégezték. Előzőleg nem állították őket bíróság elé, bíró ki sem hallgatta őket, s ügyükben nem tartottak bírósági tárgyalást. Kivégzésüket Anton Dostler, a 75-ik hadtest akkori parancsnoka rendelte el. Amikor Anton Dostlert ebben az ügyben vád alá helyezték, vallomásában előadta, hogy a tizenöt amerikai katonát Hitlernek a »különítmények« elleni harcról szóló 1942. október 18-i parancsa alapján végeztette ki, amely meghagyta, hogy a »különítmények« tagjait ki kell végezni, s még abban az esetben sem szabad hadifogolyként kezelni, ha már kihallgatták őket. Vallomásában arra is hivatkozott, hogy hadbíróság elé állították volna, ha nem teljesíti Hitler parancsát."[9]

Dostlert agyonlőtték. Ám Dostler korántsem az egyetlen, aki a nyugati szövetséges hadseregek foglyul ejtett katonáit és tisztjeit kivégeztette.

Dostler gaztettének alapjául a német főparancsnokságnak

[9] Ugyanott, 258—259. old.

1942. október 18-án kiadott parancsa szolgált, amelyet Hitler írt alá. Ez a parancs kimondta, hogy a „különítmények" foglyul ejtett tagjait minden esetben feltétlenül agyon kell lőni.

A nürnbergi tárgyaláson a német tábornokok védői úgy tüntették fel a dolgot, hogy a szóban forgó parancs a „különítmények" tagjain olyan embereket értett, akik polgári ruhában hajtottak végre diverzáns cselekményt, s akiket ilyenformán nem illettek meg a hadifoglyoknak biztosított jogok. De a felelősség elhárítására tett szánalmas kísérletüket meghiúsította az a tény, hogy a vád képviselői előterjesztették az eredeti parancsot, amelynek 3. pontja így hangzott:

„3. Ezért megparancsolom, hogy mostantól kezdve az Európában vagy Afrikában úgynevezett »különítmény«-küldetést teljesítő ellenséges ügynököket a német csapatok kezére kerülésük esetén egytől egyig fel kell koncolni, még akkor is, ha katonai egyenruhát viselnek, illetőleg reguláris robbantó alakulathoz tartoznak, s tekintet nélkül arra, hogy van-e náluk fegyver vagy nincs, hogy harcolnak-e vagy futásban keresnek menekülést. Egyre megy, hogy tengeri hajóról szállnak partra vagy repülőgépről ejtőernyővel ereszkednek le küldetésük teljesítése végett. Általában nem szabad nekik megkegyelmezni még akkor sem, ha felfedezésük alkalmával egészen nyilvánvaló, hogy meg akarják adni magukat. Minden egyes esetről részletes jelentést kell küldeni a Wehrmacht főparancsnokságának, hogy nyilvánosságra hozhassa a fegyveres erők hivatalos közleményében."[10]

Nem nehéz megállapítani, mennyire leplezetlenül bűnös parancsról van szó, hiszen a német főparancsnokság még olyan hadifoglyok kivégzését is megkövetelte, akik megadták magukat, s így kerültek fogságba.

A felkoncolási parancs kiadásának igazi oka a szövetséges hadseregek katonáinak elrettentése volt. A német vezérkar a „különítmények" tagjairól szóló parancs végrehajtásával

[10] Ugyanott, 251. old.

kapcsolatban feltett kérdésekre magyarázatul a következőket válaszolta:

„2) A »különítmény«-küldetést teljesítő egyéneket még abban az esetben is ki kell végezni, ha katonai egyenruhát viselnek, önként megadják magukat és kegyelmet kérnek.

Másrészt, ha diverziós csoportokat harci művelet során semmisítenek meg, ezt nem kell titokban tartani, hanem ellenkezőleg, rendszeresen meg kell írni a Wehrmacht főparancsnokságának közleményében.

Ezeknek az intézkedéseknek célját, nevezetesen az elrettentést, nem érhetjük el, ha a »különítmények« akcióinak végrehajtásában részt vevő egyének nem tudják meg, hogy biztos halál vár rájuk, nem pedig biztonságos fogság."[11]

Amikor az angol és az amerikai csapatok 1944-ben partra szálltak Franciaországban, s a szövetséges főparancsnokság nagy ejtőernyős alakulatokat vetett harcba, egyes német parancsnokokban aggályok támadtak abban a tekintetben, hogy kell-e alkalmazni az új feltételek között a „különítmények" tagjaira vonatkozó parancsot. Ezzel kapcsolatban a német főparancsnokság 1944. június 25-én a következő parancsot adta ki: „A Führer 1942. október 18-i parancsa az angoloknak és az amerikaiaknak Franciaországban végrehajtott partszállása után is teljes mértékben érvényben marad.

Azokkal az ellenséges katonákkal szemben, akiket a felvonulási övezetben harc során elfognak, ha egyenruhát viselnek is . . . az 1942. október 18-i parancs 5. pontjának megfelelően kell eljárni."

A nyugati országok népei és hadseregei ellen véghezvitt gaztettekről szólva, nagy számban nevezhetnénk meg más olyan parancsokat is, amelyek alapján súlyosabbnál súlyosabb bűncselekményeket követtek el (az „Éjszaka és köd" fedőnéven ismert parancs, a szövetséges repülők felkoncolásáról szóló parancs stb.). Hivatkozhatnánk azokra a parancsokra, amelyeket a hitleri hajóhad főparancsnoksága adott

[11] Ugyanott, 256. old.

ki, s amelyek értelmében minden figyelmeztetés nélkül süllyesztettek el szövetséges és semleges kereskedelmi és személyszállító hajókat, a hajók személyzetét és utasait pedig kivégezték.

De a hitleristák a legsúlyosabb gaztetteket keleten, a Szovjetunió ellen viselt háborúban, abban a háborúban követték el, amelyben Keitel szavai szerint „egy egész világnézet megsemmisítéséről" volt szó.

Éppen ezért a hitleristák ezeknek a méreteiket és jellegüket tekintve szörnyű gaztetteknek előkészítéséhez különösen nagy körültekintéssel láttak hozzá. Mindent előre, jóval a háború megindítása előtt, részletekig menően kiterveltek. Ilyenformán a keleten elkövetett háborús bűncselekmények a „Barborassa terv" szerves részét alkották.

A Wehrmacht főparancsnoksága már 1941. május 12-én kiadta „Az elfogott szovjet politikai és katonai biztosok kezeléséről" szóló parancsot, amely előírta, hogy a szovjet hadsereg foglyul ejtett politikai biztosait ki kell végezni. A parancs így hangzott:

„1. A felelős politikai funkcionáriusokat és a politikai vezetőket (a biztosokat) *likvidálni* kell . . .

3. A *csapatokhoz* beosztott politikai vezetők *nem tekintendők foglyoknak,* s legkésőbb az átmenőtáborokban *megsemmisítendők.*"[12]

A Nemzetközi Katonai Törvényszék a náci bandáknak a szovjet katonákkal szemben elkövetett szörnyű gaztetteiről ítéletében megállapította: „A szovjet hadifoglyokkal különösen embertelenül bántak. Sokan haltak meg közülük nemcsak az őrség egyes tagjainak kegyetlenkedései, illetőleg a fogolytáborok szörnyű körülményei következtében, hanem a gyilkosságokra kidolgozott terv rendszeres végrehajtása következtében is."[13]

Az általánosan elismert nemzetközi jogszabályok durva megsértésének kirívó példáját szolgáltatták azok a rendelke-

[12] A nürnbergi per anyaga. 3. köt. Goszjurizdat 1958. 94. old.
[13] Ugyanott, 7. köt. 375. old.

zések, amelyeket a Wehrmacht főparancsnoksága 1941. szeptember 8-án adott ki a szovjet hadifoglyok kezelésére vonatkozóan. E rendelkezések értelmében „a bolsevik katona elvesztette azt a jogot, hogy tisztességes ellenségként, a genfi egyezmény szabályainak megfelelően kezeljék . . ."

A náci főparancsnokság rendelkezései előírták, hogy kíméletlenül le kell számolni a „bolsevista fanatikusokkal", ha az engedetlenségnek akár a legkisebb jelét mutatják: „Az engedetlenséget, az aktív vagy passzív ellenállást fegyveres erővel haladéktalanul le kell törni."

S a náci főparancsnokság jól meg akarta értetni a Wehrmacht tisztjeivel, hogy a „fegyveres erővel" kifejezés nem puszta frázis, s ezért a rendelkezésekben külön megmagyarázta, hogy a fegyveres erőn „szurony, puskatus és lőfegyver" értendő.[14] Ugyanakkor félreérthetetlenül kimondta, hogy engedetlenség vagy ellenállás esetén fegyveres erő alkalmazására senkitől sem kell engedélyt kérni, s hogy „mindazokra, akik ennek a parancsnak végrehajtása során nem használják, vagy nem elég erélyesen használják fegyverüket, büntetés vár".[15]

1941. május 13-án a Wehrmacht főparancsnoksága egy további rendeletet adott ki, „Katonai bíráskodás alkalmazása a »Barbarossa« területén" címmel. Ez a rendelet békés szovjet polgárok tömeges kivégzését irányozta elő, s a kivégzések egyik „indokaként" a békés lakosság és az ellenállási mozgalom kapcsolatát jelölte meg.[16]

A szóban forgó rendelet a következőképpen hangzott:

„1. Külön rendelet kiadásáig a hadbíróságok és a tábori bíróságok ne foglalkozzanak olyan bűncselekmények tárgyalásával, amelyeket az ellenséges lakosság polgári személyei követtek el.

2. A csapatok számoljanak le könyörtelenül a partizánok-

[14] Ugyanott, 376. old.
[15] Ugyanott.
[16] Lásd Anyagok a nürnbergi perhez. A Szovjetunióra vonatkozó dokumentumok — 68.

kal, tekintet nélkül arra, hogy harcoló vagy pedig visszavonuló partizánokról van-e szó."

De ki döntsön a nácik által önkényesen letartóztatott szovjet emberek sorsáról, ha a tábori bíróságok nem foglalkoznak „bűncselekményeik" tárgyalásával? A rendelet kimondta: „A bűncselekménnyel *gyanúsított* (az én kiemelésem — *A. P.*) személyeket haladéktalanul tiszt elé kell vezetni. Ez a tiszt dönt a kivégzés kérdésében."

Bármelyik, bármilyen rangot viselő tiszt felhatalmazást kapott a kivégzés kérdésének eldöntésére, ugyanis a rendeletnek csak a következő, más természetű felhatalmazásra vonatkozó pontja határozza meg az illetékes tiszt rendfokozatát.

A nemzetközi jog tudvalevőleg kategorikusan tiltja, hogy békés lakossággal szemben kollektív felelősségre vonást és megtorlást alkalmazzanak. Ezt azonban a német militaristák, a nemzetközi jog sok más követelményéhez hasonlóan, semmibe vették, s az önkény és a terror legkegyetlenebb formáit alkalmazták. Az 1941. május 13-i rendelet 4. pontja kimondja:

„A legalább zászlóaljparancsnoki rangban levő tiszt parancsára haladéktalanul könyörtelen kollektív rendszabályokat kell alkalmazni az olyan helyek lakosaival szemben, amelyeknek területéről előre megfontolt támadásokat intéztek a fegyveres erők ellen . . ."

Napjaink történelemhamisítói a német militarizmus tisztára mosása érdekében a történelmi tények kiforgatásával azt állítják, hogy ha a német hadsereg a háború folyamán egyes esetekben megsértette a nemzetközi jog szabályait, ezt a szovjet hadsereg még súlyosabb jogsértései idézték elő.

Ám a nürnbergi per dokumentumai meghazudtolják ezt az állítást. Meghazudtolja már egymagában az a tény, hogy a német főparancsnokságnak a háborús bűncselekményeket előíró és szentesítő főbb rendelkezéseit az agresszív „Barbarossa tervvel" egyidejűleg, annak elválaszthatatlan részeként dolgozták ki, s többnyire még a háború előtt kiadták.

Ezek közé tartozott a „Katonai bíráskodás alkalmazása a »Barbarossa« területén" címmel 1941. május 13-án kiadott, s fentebb már ismertetett parancs. A szovjet területek kifosztásáról szóló parancsot, a „Barbarossa terv" kiegészítéséül, 1941. március 13-án, a szovjet hadsereg politikai biztosainak meggyilkolására vonatkozó parancsot pedig 1941. május 12-én adták ki.

Ilyenformán ez a körülmény már egymagában is meghazudtolja azt a napjainkban hangoztatott állítást, amely szerint a náci főparancsnokságnak a nemzetközi jogot lábbal tipró intézkedései „ellenrendszabályok" voltak.

„Nem emlékezhetek minden egyes részletre"

A Nemzetközi Katonai Törvényszék egyik tárgyalására előállították Mansteint, a hitleri hadsereg tábornagyát. A nürnbergi perben még csak tanúként szerepelt. A védelem kérte előállítását, mégpedig azért, mert meg akarta győzni a bíróságot arról, hogy a német tábornoki kar nem vett részt az agresszió náci politikájának kialakításában és a fasizmus szörnyű gaztetteiben.

A náci gonosztevők ügyvédei annak bizonyítására állíttatták elő Mansteint, hogy csak félreértéssel magyarázható a vezérkar ellen emelt vád, amely szerint a legsúlyosabb formában megsértette a nemzetközi jogot, Nos, Manstein vallomása alapján csakugyan azt hihetné valaki, hogy ostoba dolog a német tábornokokat háborús bűncselekmények elkövetésével vádolni. „Negyven évig voltam katona — mondotta. — Katonacsaládból származom, és katonai szellemben nevelkedtem... Eszményképünket — ez ugyanis bajtársaimra is vonatkozik — nem magában a hadviselésben láttuk, hanem abban, hogy ifjúságunkat becsületes emberekké és érdemes harcosokká neveljük... Az az állítás, hogy mi, régi katonák, bűncselekményekre vettük rá ifjúságunkat,

meghalad mindent, amit egy dús fantáziájú rossz ember elképzelhet."[17]

Így beszélt Manstein tábornagy, s háború utáni írásaiban vallomásának éppen ezt a részét és ehhez hasonló részeit szereti idézgetni.

A mai német revansisták Mansteint valósággal bálványozzák, és a katonai kötelesség teljesítésének mintaképéül állítják az emberek elé. Ez a náci gonosztevő ma Nyugat-Németországban él. Ő az egyik szentkép, akihez a Bundeswehrben nagy számban elhelyezkedett hitleristák fohászkodnak. Sokat írnak róla, de ő maga is igen szívesen ír magáról.

De térjünk vissza a nürnbergi perhez. Manstein, vallomásának irányvonalát folytatva, a Szovjetunió ellen viselt háborút „kétarcú" háborúnak igyekezett feltüntetni: „Az egyik arca — jelentette ki — a taktikai hadviselés volt, s ezt mi, katonák hajtottuk végre, a másik — az ideológiai hadviselés, amely ilyen vagy olyan irányban folyt, de ezt nem mi, katonák határoztuk meg, hanem más elemek írták elő."[18]

Elmúlt néhány év. Manstein nyugati pártfogóinak jóvoltából szabadlábra került, s megírta „Elvesztett győzelmek" című könyvét, amelyben ugyanezekkel a kifejezésekkel mentegette a hitleri tábornoki kart. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a nürnbergi per során tett vallomásának hosszú részeit idézte könyvében. De csak bizonyos részeit. Szerényen hallgatott vallomásának más részeiről és másoknak vele kapcsolatban tett vallomásairól. Nem akarnak emlékezni ezekre rajongói, a német revansisták sem. Ezért fölöttébb hasznos lesz az ismertetésük.

Manstein jól tudta, mit műveltek a fasiszták szovjet földön, hiszen ott a német csapatok parancsnoka volt. De Nürnbergben szabadulni igyekezett a felelősségtől.

„Manstein: Területileg kisebb hadműveleti körzetekre voltunk korlátozva, s gyakorlatilag még ezekben a körzetekben is kevés befolyással rendelkeztünk. A rendőri intézkedéseket

[17] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 36. köt. 18166.
[18] Ugyanott, 18149. old.

Himmler irányította, saját felelősségére ... A megszállt területek gazdaságával Göring rendelkezett. A birodalom számára szükséges munkaerő előteremtéséről Sauckel gondoskodott. A művészi alkotásokat Rosenberg külön törzskara vette nyilvántartásba, s ő határozta meg, hogy mi történjen velük."[19]

A hitleri faji politikával kapcsolatban Manstein természetesen azt állította, hogy ellenezte és elítélte. Elmondott egy esetet, amelynek szerinte kétségtelenül meg kellett győznie a bíróságot arról, hogy ő, Manstein, ellenezte a zsidók üldözését. „Amikor megérkeztem hadseregem állomáshelyére, Nyikolajevbe — mondotta —, tudomásomra hozták, de pontos adatok nélkül, hogy előzőleg, vagyis érkezésem előtt, az SS tagjai Besszarábiában több zsidót agyonlőttek. Ez egyetlen esetről szóló hír volt. Mivel másnap korán reggel el kellett utaznom, segédtisztemnek megparancsoltam, közölje az SS-parancsnokkal, hogy ilyen disznóságot a parancsnokságom alá tartozó területen nem tűrök."[20]

S hogy még jobban meggyőzze a bíróságot makulátlan becsületességéről és mély humanitásáról, egy másik esetet is elmondott, mégpedig a szovjet hadifoglyokkal kapcsolatban tanúsított magatartását illetően:

„*Manstein:* Hadseregcsoport-parancsnoki működésem idején történt, hogy az országúton hadifoglyok menetoszlopával találkoztam, s láttam, hogy egy német katona puskatussal megütött egy hadifoglyot. Így csinált helyet a gépkocsimnak. Azonnal megállítottam a kocsit, feljegyeztem a katona személyi adatait, másnap pedig magamhoz hívattam a parancsnokát és utasítottam, hogy büntesse meg ezt a katonát."[21]

A hitlerista tábornagy ezt az esetet az egyik ügyvéd kérdésére válaszolva mondta el, s nyilván a történelem előtt próbálta vele fehérre mosni magát.

A vád képviselőjének azonban csak elő kellett vennie a

[19] Ugyanott, 18151. old.
[20] Ugyanott, 18156. old.
[21] Ugyanott, 18143. old.

Manstein parancsnoksága alá rendelt hadsereg levéltári iratait, s mindenki nyomban meggyőződhetett, hogy Manstein egyáltalán nem olyan ember, amilyennek látszani igyekszik. A bírósági teremben jelenlevők előtt lelepleződött az egyike azoknak a hitlerista tábornokoknak, akik a szovjet emberek tömeges irtására kidolgozott fasiszta terveket nemcsak engedelmesen végrehajtották, hanem egyszersmind „alkotóan" gazdagították a megszállt területeken folytatott embergyűlölő náci politika fegyvertárát.

Manstein kénytelen volt beismerni, hogy a Wehrmacht főparancsnokságától kapott parancsok előírták: „A megszállt szovjet területek lakosságában olyan félelmet kell kelteni, amely elveszi a kedvét az ellenállástól." Azt is beismerte, hogy Reichenau tábornok, az egyik hadseregparancsnok, a szovjet emberekkel való bánásmódot illetően egy parancsában oly kegyetlen módszereket írt elő, hogy ezt a parancsot példamutatás végett megküldték valamennyi többi parancsnoknak, neki is. „Nekem — mondotta — ezt a parancsot Hitler parancsaként, mintául küldték meg."[22] Mindenesetre, azt még nem ismerte be, hogy ennek a parancsnak megfelelően járt el.

Ám a vád képviselője tovább faggatta. Segédjével elébe tétetett egy másik parancsot, s megkérte, hogy olvassa el, és nyilatkozzon, hogy ismeri-e. Manstein szemmel láthatóan zavarba jött. Tudta, hogy amennyiben ezt a parancsot sajátjának ismeri el, ő maga hazudtolja meg vallomásának azt a részét, amelyben humanitásáról, a bestiális hitleri politika ellenzéséről beszélt. De mit tehetett? A parancsot saját kezüleg írta alá és látta el 1941. november 20-i keltezéssel. S ennek a parancsnak már az első sorai kudarcra ítélték azt a próbálkozását, hogy önmagát kizárólag katonának, olyan embernek tüntesse fel, akinek semmi köze sem volt Hitler ideológiai célkitűzéseihez.

Manstein ugyanis szóban forgó parancsát azzal a megálla-

[22] Ugyanott, 18188. old.

pítással kezdte, hogy „a német nép június 22-től élethalálharcban áll a bolsevista rendszerrel",[23] majd kijelentette, hogy Hitlernek a zsidó lakosság kiirtására irányuló politikáját következetesen valóra kell váltani, mert a zsidó lakosság „közvetített a hátországban levő ellenség, a Vörös Hadsereg harcoló maradványai és a vörösök vezetői között", s nyomban azt is hozzátette, hogy „a zsidó-bolsevista rendszert egyszer s mindenkorra meg kell semmisíteni".[24]

A parancs e részének felolvasása után Manstein nem hivatkozott többé arra, hogy disznóságnak tekintette néhány besszarábiai zsidó agyonlövetését. Hiszen 1941. november 20-i parancsa az egész világnak megmutatta, hogy a hitleri terrorpolitika egyik aktív végrehajtója volt.

A humánus tábornagy úr azonban még mindig nem akarta beismerni, hogy a szóban forgó parancs kiadásával hozzájárult a szovjet emberek szervezett tömeges irtásához. Vallomása szerint arról tudott, hogy hadseregének körzetében Ohlendorf, a hírhedt Gestapo-vezető parancsnoksága alatt egy karhatalmi különítmény működött, de ennek a különítménynek feladatáról fogalma sem volt. Nem tartozott a hatáskörébe, és nem érdekelte a tevékenysége. Arról, hogy ezzel kapcsolatban bizonyos megállapodás jött létre a hadsereg és a Gestapo szervei közt, egyáltalán nem volt tudomása.

De Manstein balszerencséjére Ohlendorfot is elfogták, s Nürnbergbe szállították, hogy felfrissítse a tábornagy úr emlékezetét. A vád képviselői Ohlendorf gaztetteit illetően vitathatatlan bizonyítékokkal rendelkeztek, s így minden tagadás teljesen hiábavaló lett volna. És Ohlendorf annyira leleplező vallomást tett, hogy a vádlottak padján ülő náci gonosztevők valósággal őrjöngeni kezdtek. Göring dühében szinte tajtékozva ordította: „Ez is eladta a lelkét az ellenségnek. Mire számít ez a disznó? Így is, úgy is felkötik."

Ugyan mit mondott ez a „tanú"?

[23] Ugyanott, 18190. old.
[24] Ugyanott, 18190—18191. old.

Ohlendorf beismerte, hogy két héttel a Szovjetunió megtámadása előtt megállapodás jött létre a Wehrmacht főparancsnoksága, a szárazföldi fegyveres erők főparancsnoksága és a birodalmi biztonsági főhivatal között arra vonatkozóan, hogy minden egyes hadseregnél Gestapo-különítményt létesítenek, s ezeknek a különítményeknek kell végrehajtaniuk a szovjet állampolgárok tömeges irtására kidolgozott tervet. Beismerte továbbá, hogy négy, „A", „B", „C" és „D" fedőnevű operatív csoport volt. A „D" csoport, az ő vezetése alatt, Ukrajnában működött. Ezt a csoportot saját kijelentése szerint azzal bízták meg, hogy „orosz területen... likvidálja a zsidókat és a politikai biztosokat".

„Amen (amerikai vádló): Amikor ön likvidálásról beszél, meggyilkolásra gondol?

Ohlendorf: Igen. A likvidálás meggyilkolást jelent."[25]

De tudtak-e a hadseregparancsnokok az operatív csoportoknak erről a rendeltetéséről? Manstein és a többi hitlerista tábornok vallomásában az állította, hogy erről semmit sem tudtak. Ugyanezt állítják az egykori náci tábornokok most is, amikor emlékirataikban Hitler ellenfeleinek tüntetik fel magukat. Ám Ohlendorf valamennyiüket meghazudtolta ebben a kérdésben, a bíróság előtt ugyanis kijelentette: „Himmler közölte velem, hogy Hitler az Oroszország elleni hadjárat megindítása előtt a hadseregcsoportok és a hadseregek parancsnokaival megbeszélést tartott, amelynek során tudomásukra hozta ezt a feladatukat, s utasította őket, hogy kellőképpen támogassák az operatív csoportokat... Ilyen utasítás nélkül az operatív csoportok működése elképzelhetetlen lett volna."[26]

Ohlendorf operatív csoportja a Manstein parancsnoksága alatt álló 11. hadsereg törzskarához volt beosztva. Manstein kereken tagadta, hogy tudott volna Ohlendorf operatív csoportjának tevékenységéről, szovjet emberek ellen napról

[25] A nurnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 6. köt. 2138. old.
[26] Ugyanott, 2140. old.

napra elkövetett gyilkosságairól. Ohlendorf őszintébb volt. A nürnbergi tárgyaláson a következő kijelentést tette:

„*Ohlendorf:* Az operatív különítmények közölték, hogy 1941 júniusától 1942 júniusáig mintegy 90 000 embert végeztek ki."[27]

A továbbiakban elmondta, hogy az áldozatokat kivégzésük előtt „összegyűjtötték valamely alkalmas helyiségben, s innen vitték a vesztőhelyre, amely rendszerint tankelhárító árok vagy közönséges gödör volt. A kivégzést katonai módon, parancsszóra hajtották végre."[28]

Mit mondott Manstein Ohlendorf leleplezéseire? Tudott-e a kivégzésekről, vagy nem tudott?

Természetesen nem akarta elismerni, hogy tudomása volt róluk. Vallomása szerint azt tudta, hogy egyes szovjet állampolgárokat időnként átadnak az SD-nek. De ki sejthette, hogy ott agyonlövik őket?

„*Manstein:* Azt gondoltuk, hogy az illetőket az SD szervei előbb kihallgatják, a kihallgatás után pedig valamelyik táborba vagy más hasonló helyre küldik."[29]

De Ohlendorf megint „helyesbítette" Manstein vallomását. Kijelentette, hogy ő éppen a hadseregparancsnokság utasításait követte, amikor a szovjet állampolgárok, különösen a kommunisták és a zsidók kiirtásának tervét végrehajtotta. Sőt, a parancsnokság még sürgette is . . .

„*Ohlendorf:* Szimferopolban a hadsereg parancsnoksága utasította az operatív különítményeket, hogy gyorsítsák meg a likvidálást, s utasítását azzal indokolta, hogy ezen a területen nagy arányokat ölt az éhínség és nincs elég lakás."[30]

Persze, Manstein nem akarta, hogy túlságosan reklámozzák a hadsereg szerepét a tömeggyilkosságokban.

„*Ohlendorf:* Nyikolajevben a 11. hadsereg parancsnoksága

[27] Ugyanott, 2141. old.
[28] Ugyanott, 2143. old.
[29] Ugyanott, 36. köt. 18148. old.
[30] Ugyanott, 6. köt. 2141. old.

elrendelte, hogy likvidálásokat csak a parancsnok hadiszállásától legalább 20 kilométer távolságban hajtsunk végre."[31]

Manstein az egyre újabb bizonyítékok súlya alatt hovatovább kénytelen volt elismerni, hogy tudott Ohlendorf létezéséről, sőt... Egyébként hallgassuk meg őt magát.

„Manstein: Lehetséges, hogy Ohlendorf volt nálam... S mivel többnyire ebédidőben jött, megtörténhetett, hogy felszólítottam, ebédeljen velem."[32]

Lassanként kiderült, hogy Manstein, a 11. hadsereg parancsnoka, igen szívélyes viszonyban volt Ohlendorf Gestapohóhérral. Ohlendorf időnként még ajándékokkal is kedveskedett Manstein tisztjeinek, mégpedig igen értékes ajándékokkal. Egyebek között aranyórákat is kaptak Ohlendorftól. Manstein ezt is tagadta.

„Manstein: Ami az órákat illeti, egy alkalommal nálam járt a hadsereg gazdasági tisztje, s közölte velem, hogy igen sok órát küldtek neki Németországból."[33]

Manstein megint hazudott. Az órákat egyáltalán nem Németországból küldték. Erre vonatkozóan pontosabb felvilágosítást adott a per folyamán Manstein cinkosa — Ohlendorf.

Hadd idézzük kihallgatásának ezzel kapcsolatos részét:

„Amen (amerikai vádló): Mit csináltak a kivégzettek ingóságaival és ruházatával?

Ohlendorf: Az értéktárgyakat elvettük tőlük személyi adataik feljegyzése során, vagyis akkor, amikor a kivégzés előtt összegyűjtöttük őket. Ezeket a tárgyakat elkoboztuk, s a birodalmi biztonsági főhivatal útján vagy közvetlenül a pénzügyminisztériumnak adtuk át.

Amen: Mi történt az áldozatoktól elvett órákkal?

Ohlendorf: Az órákat *a hadsereg kívánságára* a front rendelkezésére bocsátottuk."[34]

Akaratlanul is gondolnunk kell Manstein szavaira: „Negyven évig voltam katona. Katonacsaládból származom, és ka-

[31] Ugyanott.
[32] Ugyanott, 36. kot. 18154. old.
[33] Ugyanott, 18209 old.
[34] Ugyanott, 6. kot. 2145. old.

tonai szellemben nevelkedtem. Rokonaim közül számomra Hindenburg volt a példakép." Cinikus és hazug szavak! Manstein hitlerista tábornagy nem katona volt, hanem gyilkos és hullarabló.

A nürnbergi per során előterjesztett bizonyítékok egészen kétségtelenné tették, hogy Manstein, a többi hitlerista tábornokhoz hasonlóan, a legaktívabban részt vett a szovjet állampolgárok tömeges irtására kidolgozott tervek megvalósításában. Valamennyien nagyon jól tudták — és helyeselték —, hogy nemcsak felnőtteket lőnek agyon, hanem gyerekeket is. Nagyon jól tudták, hogy hadseregük operatív különítménye részére „Gaswagen"-ek (gázkamra-autók) érkeztek. Ezzel kapcsolatban Ohlendorf a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt a következőket mondta:

„Kívülről nem lehetett megállapítani, mi a gázkamra-autók rendeltetése. Olyanformán berendezett zárt teherautók voltak, hogy a motor működése idején a gáz a kipufogócsövön keresztül az emberekkel telezsúfolt kocsiba áramlott. Tíz-tizenöt perc alatt beállt a halál. A kivégzésre összegyűjtött embereket gázkamra-autóba ültették, s az elindult velük arra a helyre, ahol az operatív csoport a kivégzéseket rendszerint végrehajtotta. Az út elég ideig tartott ahhoz, hogy a gáz az embereket megölje."

„*I. T. Nyikitcsenko* tábornok (a Nemzetközi Katonai Törvényszék szovjet tagja): Ön vallomásában azt mondta, hogy az operatív csoport célja a zsidók és a biztosok likvidálása volt. Igaz?

Ohlendorf: Igen.

I. T. Nyikitcsenko: És milyen kategóriába sorolták a gyerekeket? Milyen szempont alapján irtották a gyerekeket?

Ohlendorf: Parancs volt arra, hogy a zsidó lakosságot teljesen likvidálni kell.

I. T. Nyikitcsenko: A gyerekeket is?

Ohlendorf: Igen."[35]

[35] Ugyanott, 2162. old.

Ohlendorf ezután kijelentette, hogy a tömeges kivégzéseknél jelen volt a hadseregparancsnokság megbízottja.[36] Így véglegesen tisztázódott az a kérdés, hogy tudott-e Manstein a gaztettekről. A hadseregparancsnokság megbízottja nyilván azért volt jelen, mert Manstein és tisztjei bizonyosak akartak lenni dolgukban, s ellenőrizték, hogy az operatív különítmény az utasításnak megfelelően hajtja-e végre a szovjet emberek tömeges kivégzésének programját, egyszersmind pedig a zsákmányból sem akartak kimaradni.

Manstein azonban szélesebb körűnek tekintette a megszállt területeken rá háruló feladatot. Nem érte be a tömeggyilkosságokkal. Ezt a „katonai szellemben nevelkedett" embert nem hagyta nyugodni a rablás, mindennek és mindenkinek a kifosztása. Alárendeltjeitől állandóan megkövetelte, hogy kutassanak a falvakban és a városokban, s mindent, amit csak lehet, vegyenek el és küldjenek Németországba. Tudta, hogy ilyenformán éhségre, nyomorra és fokozatos pusztulásra kárhoztatja a lakosságot.

Világosan kitűnik ez egyik parancsából, amelyben többek közt a következőket írta:

„Különösen az ellenség városaiban a lakosság nagy része szükségképpen éhezni fog. Erre való tekintet nélkül... semmit sem szabad álhumánus érzéstől vezérelve kiutalni a hadifoglyok vagy a lakosság részére..."[37]

Amikor ezzel kapcsolatban kérdést tettek fel neki, tagadta, hogy ilyen parancsot kiadott volna. Amikor pedig eléje tették a parancs eredeti példányát, elismerte ugyan, hogy a rajta levő aláírás az övé, de még akkor is feledékenységére hivatkozott. „Nem lehet csodálkozni azon, hogy nem emlékszem rá — mondotta —, hiszen sok év telt el azóta, s ezekben az években több száz, talán több ezer parancsot írtam alá. *Nem emlékezhetek minden egyes részletre.*"

[36] Lasd ugyanott.
[37] Ugyanott, 18. köt. 18191. old.

Mit mondhatunk erről a „katonai szellemben nevelkedett" emberről, aki a nép kifosztására, a terror és az éhség rendszerének bevezetésére adott parancsát *„részletnek"* nevezi?

A nácik „hőstettei" a megszállt területeken

Ilyen „humánus" ember volt a német hadsereg tábornagya — von Manstein. Csupán ennek az egy hitlerista tábornagynak a tevékenysége is ékesszólóan bizonyítja, mennyire hazug a mai nyugatnémet revansisták állítása, amely szerint a német tábornokoknak nem volt részük a fasizmus szörnyű gaztetteiben.

Eltérés a számok tekintetében

Nyugat-Németországban egykori címeres hitlerista fejvadászok — SS- és Gestapo-vezetők — széltében hangoztatják a náci hadsereg és az SS jó viszonyát. Ezzel kapcsolatban igen jellemző beismeréseket tesz az egyik SS-vezető, Hausser tábornok, aki könyvében, az SS „érdemeiről" szólva, többek között a következőket írja: „A Waffen-SS és a hadsereg viszonyát csak személyes tapasztalat alapján lehet nyomon követni. Saját tapasztalataim azt mutatják, hogy sohasem került sor közöttük súrlódásra, s viszonyuk a legtöbb esetben szívélyes volt... A hadseregek főparancsnokai mindig meg voltak elégedve a hozzájuk beosztott Waffen-SS egységekkel, és mindig sajnálták, ha azokat elvezényelték tőlük."[38]

A náci hadseregparancsnokságok és az SS igen jól megértették egymást, amikor a megszállt területek partizánmozgalma elleni harcról volt szó. Keitel, aki felháborodást színlelt, amikor a nürnbergi per során kiteregették az SS gaztetteit, 1941. szeptember 16-án aláírta a hadsereg főparancsnokságának egyik barbár parancsát, amely kimondta, hogy a megszállt szovjet területeken fokozni kell a harcot a partizánok ellen. A parancs bevezető részében a következőket írta: „A Szovjetunió elleni hadjárat kezdetétől fogva a Németország által megszállt területeken mindenütt kommunista felkelések robbantak ki. A kommunisták akciói a propagandából, a fegyveres erők egyes tagjainak megtámadásából nyílt felkelésekké és nagyarányú partizánháborúvá fejlődtek."

A hadsereg főparancsnokságának ez a Keitel aláírásával kiadott parancsa elrendelte, hogy a foglyul ejtett partizánokkal és a békés polgári lakossággal szemben a legkegyetlenebb megtorló rendszabályokat kell alkalmazni:

„Ezzel kapcsolatban emlékeztetnünk kell arra, hogy a megszállt országokban az emberéletnek nincs értéke. Csak a rendkívüli kegyetlenségnek lehet visszatartó ereje.

[38] Az idézet forrása *G. Sawicki:* Id. mű, 204—205. old.

Ilyen esetekben 50 vagy 100 kommunista halálra ítélése elfogadható megtorlásnak tekintendő *egy* német katona életéért. Az ítélet végrehajtási módjának fokoznia kell az elriasztó hatást. Az ellenkező eljárás, vagyis viszonylag enyhe büntetés kiszabása és szigorúbb rendszabályoknak csupán kilátásba helyezése, nem felel meg ezeknek az elveknek, és nem helyénvaló."[39]

R. A. Rugyenko, a Szovjetuniót képviselő fővádló, ennek a parancsnak idézése után azzal a kérdéssel fordult Keitelhez, hogy elismeri-e a szöveg hitelességét. Keitel kijelentette, hogy az idézett szöveg egyik-másik helyét nem tekintheti hitelesnek.

„Keitel: Ezt a parancsot én írtam alá, de az ott szereplő számok egyéni változtatás, mégpedig Hitler módosítása folytán kerültek a parancs eredeti szövegébe.

Rugyenko: Hát milyen számokat javasolt ön Hitlernek?

Keitel: Öt-tíz ember halálra ítélését javasoltam. Ez az a szám, amely az eredeti szövegben szerepelt.

Rugyenko: Tehát ön és Hitler között csak a számok tekintetében volt eltérés, nem pedig a lényeget illetően?

Keitel: Az elgondolás az volt, hogy az elriasztó hatás elérése céljából *egy* német katona életéért több ember életét kell követelni."[40]

Keitel vallomása során, a többi német tábornokhoz hasonlóan, arra hivatkozott, hogy a partizánok ellen sem a hadsereg, hanem csak az SS és az SD alakulatai harcoltak, s így a partizánellenes harc során elkövetett gaztettekben a gestapósok a bűnösek, nem pedig a tábornokok. Ezt az állítását azonban meghazudtolta Bach-Zelewski tábornok következő tanúvallomása:

„Bach-Zelewski: Az oroszországi hadjárat megindítása után én ebben a hadjáratban a középső frontszakaszon és annak mögöttes területén vettem részt, az SS és a tábori rendőrség legfelsőbb vezetőjeként... Minthogy a rendőrségi alakulatok

[39] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 6. köt. 2360. old.
[40] Ugyanott, 19. köt, 6. old.

és az SS-csapatok létszáma igen jelentéktelen volt, a partizánok ellen a nagyobb harci műveleteket főleg a fegyveres erők egységei hajtották végre."[41]

A továbbiakban Bach-Zelewski elmondta, milyen bűnös módszereket alkalmaztak a foglyul ejtett partizánok „likvidálása", egyszersmind pedig — a partizánok elleni harc ürügyével — a békés lakosság irtása során. Vallomásából kitűnt, hogy a partizánok elleni harcra bűnözőkből külön osztagokat alakítottak. Amikor megkérdezték tőle, hogy a Wehrmacht főparancsnoksága tudott-e a partizánok elleni harc módszereiről, s tudta-e, hogy a partizánellenes harc ürügyével tömegesen irtják a szláv és a zsidó lakosságot, kijelentette: „Ezekről a módszerekről mindenki tudott, s így a katonai parancsnokságnak is tudnia kellett róluk."[42]

A tanúvallomást követő szünetben Göring valósággal őrjöngött, s a vádlottak padján ülő cinkosai alig tudták lecsillapítani. Dühös kifakadásokkal reagált Bach-Zelewski vallomására: „Ó, ez a piszkos, hitszegő disznó! Hiszen ő a legvéresebb kezű gyilkos! Eladta a lelkét, hogy megmentse koszos nyakát."

Jodl, akit Bach-Zelewski vallomása különösen kompromittált, dühében elvörösödött. „Kérdezzék meg tőle — kiáltotta oda ügyvédjének —, tudja-e, hogy Hitler a partizánvadászok mintaképéül állította őt elénk. Kérdezzék csak meg ettől a piszkos disznótól."

És ettől a „piszkos disznótól" megkérdezték. A kérdést Göring ügyvédje, Stammer tette fel. Ennek tulajdonképpen nem volt különösebb értelme, mert Bach-Zelewski tudta, hogy hiába próbál kibújni a felelősség alól, nem is tagadta részvételét a bűncselekményekben. Mindenesetre a kérdés elhangzott.

„*Stammer:* Tudja-e, hogy Hitler és Himmler különösen dicsérte önt a partizánokkal szemben alkalmazott kegyetlen rendszabályokért, s hogy ezekért ki is tüntették?

[41] Ugyanott, 6 kot. 2390. old.
[42] Ugyanott, 2399. old.

Bach-Zelewski: Kitüntetéseimet egytől egyig frontszolgálatért, *a katonai parancsnokságtól* kaptam."[43]

A védelem minden egyebet inkább várt, mint ilyen választ. De meg kell adni, hogy a kérdésben és a válaszban egyaránt volt igazság. Keitel Bach-Zelewski válaszára észrevehetően összerezzent.

Egyébként Keitel a nürnbergi per folyamán még nemegyszer érezte magát kényelmetlenül. Ez a tábornagyi egyenruhás hóhér, aki a tábornoki kar minden gaztettét az SS és a Gestapo nyakába igyekezett varrni, különösen nehéz helyzetbe került, amikor a szovjet hadifoglyok sorsa került szóba.

Nézzük ezzel kapcsolatban Lahousen vezérkari tábornok vallomását.

„A hadifoglyok zöme — mondotta — a hadműveleti övezetben maradt... Megfelelő hajlékról, élelmezésről, orvosi ellátásról stb. nem gondoskodtak számukra, s a zsúfoltság, a hiányos táplálkozás vagy a táplálék teljes hiánya következtében... elpusztultak. Járványos betegségek terjedtek el közöttük, sőt emberevés is előfordult."[44]

A hadifoglyok életük kockáztatásával szökdöstek a táborokból. Ez nyugtalanította a náci főparancsnokságot, s létrejött a Szovjetunió átmenetileg megszállt területein a hitleri militaristák által meghonosított rabszolga-rendszernek egy újabb vívmánya: a vezérkar megparancsolta, hogy süssenek bélyeget a szovjet hadifoglyokra. Keitel kénytelen volt beismerni, hogy erre ő adott parancsot.

A szóban forgó parancs a bevezető részt követően kimondta:

„1. A szovjet hadifoglyokra különösen hosszú ideig megmaradó bélyeget kell sütni.

2. A bélyeg formája egy körülbelül 45 fokos és 1 centiméteres hegyesszög... és az alsótest bal oldalán kell égetni...

[43] Ugyanott, 2411. old.
[44] Ugyanott, 7. köt. 769. old.

A háromszöget tüzes lancettával kell a kifeszített bőr felületére rákarcolni, majd kínai tussal kell bekenni."[45]

Ezt a barbár parancsot a nürnbergi tárgyaláson felolvasták, s Keitel nem tagadhatta a foglyul ejtett szovjet katonák ilyen hallatlan meggyalázását.

„*Keitel:* Ami a szóban forgó dolgot illeti, 1942 nyarán a Führer magához rendelte a főhadiszállásra a szárazföldi haderők főszállásmesterét, s felszólította, hogy számoljon be a keleti hadsereg mögöttes területeinek helyzetéről. Engem váratlanul meghívtak erre a beszámolóra ... A főszállásmester beszélt az orosz hadifoglyok tömeges szökéséről, arról, hogy a szökevények a lakosság körében rejtőztek el, levetették egyenruhájukat és polgári ruhát öltöttek, úgy, hogy többé nem lehetett őket felismerni." Keitel a továbbiakban elmondta, hogy a beszámoló alkalmával született meg az a gondolat, hogy a hadifoglyokra bélyeget kell sütni.

„Engem bíztak meg ... egy olyan parancs tervezetének kidolgozásával, amely előírja a hadifoglyok megjelölését avégett, hogy fel lehessen őket ismerni, ha polgári ruhába öltöznek. Megfelelő utasítást küldtem Berlinbe, hogy készítsék elő ezt a parancsot ..."[46]

Aligha kell kommentálnunk Keitel e barbár parancsát, amely a rabszolgaság korának legátkosabb hagyományait elevenítette fel! Idézésével még egyszer ki akartuk mutatni, hogy a legrafináltabb formákban elkövetett számtalan gaztettért korántsem egyedül a Gestapót és az SS-t terheli a felelősség, hanem ezek legtöbbnyire a német hadsereg vezérkarától indultak ki. Mindeme gaztettek a nürnbergi per során bebizonyultak, s napjainkban a reakciósok hasztalanul erősítgetik, hogy a német tábornoki kar ellenezte a náci kegyetlenkedéseket.

A német tábornoki kar a legtevékenyebben kivette részét a rabszolgamunka fasiszta politikájának megvalósításából. A nürnbergi per során a tanúk hosszú sora hangoztatta, hogy

[45] A nürnbergi per anyaga. 3. köt. 111. old.
[46] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 18. köt. 393. old.

az átmenetileg megszállt területeken a náci teljhatalmú megbízottak semmit sem tehettek volna a hadsereg és a katonai büntető szervek támogatása nélkül. A hadsereg egységei rohanták meg rablók módjára a városokat és falvakat, fogdosták össze és hurcolták el Németországba lakosaikat. A tábornoki kar szentesítette az embervadászatot. Amikor felvetődött az a kérdés, hogy fokozni kell a terrort a német üzemekben foglalkoztatott szovjet állampolgárok ellen, Milch náci tábornagy meghagyta: „A lógósok névjegyzékét el kell juttatni Himmler biztos és kemény kezébe."[47]

A Wehrmacht főparancsnoksága közvetlenül felelős azért, hogy a koncentrációs táborokban tömegesen pusztítottak el szovjet hadifoglyokat, hiszen ott többnyire a hadsereg egységei teljesítettek őrszolgálatot.

Hadd idézzünk ezzel kapcsolatban a nürnbergi per során kihallgatott tanúk közül kettőnek a vallomásából.

Maurice Lamps tanú, a mauthauseni koncentrációs tábor volt foglya, a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt kijelentette, hogy a szovjet hadifoglyok tömeges kivégzése a német parancsnokság tudtával történt. „Ezt onnan tudtuk — mondotta —, hogy ezeknek az embereknek (Himmlernek és társainak — *A. P.)* látogatásai alkalmával kíséretükben mindig voltak vezérkari tisztek, akik különösen a börtönhöz csatlakozó barakkokat és magát a börtönt vették szemügyre . . .

1944 szeptemberében megérkezett hozzánk Himmler . . . Ezen a napon 50 szovjet tiszt kivégzésének látványa fogadta . . . Az a barakk, amelyben raboskodtam, pontosan szemben volt a krematóriummal és a kivégzésekre használt helyiséggel, s így láttam a főbelövésre felsorakoztatott szovjet tiszteket. Ötös sorokban álltak, s egyenként vezették be őket a krematórium alatti halálkamrába . . . A tömeges kivégzés, amelynél eleinte Himmler is jelen volt, nem tartott sokáig, s az iszonyat érzését keltette bennünk. Ismétlem: a szovjet tiszteket egyenként vezették be a halálkamrába, s az

[47] Ugyanott, 6. köt. 1404. old.

egész olyan volt, mint valami futószalag a sorukra váróktól azokon keresztül, akik a lépcsőn már hallották a lövéseket, a kivégzési helyig. A kivégzést tarkólövéssel hajtották végre."[48]

Marie Claude Vaillant-Couturier tanú vérfagyasztó tényeket tárt a bíróság elé az auschwitzi koncentrációs táborban a Wehrmachthoz tartozó őrszemélyzet segédletével véghezvitt tömeges emberirtással kapcsolatban.

„Az embereket levetkőztették, majd egy helyiségbe tuszkolták, amely külsőleg zuhanyozóra hasonlított. A mennyezetben levő kis nyílásokon át mérgesgáz-kristályokat szórtak a helyiségbe. Az egyik SS-legény kémlelőablakon keresztül figyelte a gáz hatását, s öt-hat perccel azután, hogy a kamrában mindenki meghalt, jelt adott az ajtók kinyitására. A helyiségből gázálarcos emberek, ugyancsak foglyok, kivonszolták a hullákat. Ők mondták, hogy a gázkamrába küldött foglyok a halál előtt szörnyű kínokat szenvednek. Erről tanúskodott az a tény, hogy haláltusájukban véresre karmolták magukat, s olyan görcsösen kapaszkodtak egymásba, hogy még holttesteiket is alig lehetett szétválasztani.

Ezután jött egy osztag, amely kitördelte az aranyfogakat és kiszedte a műfogsorokat. Utána a tetemeket elégették, majd a hamut arany után kutatva újra átrostálták."[49]

Ilyen következményei voltak a német tábornoki kar és az SS szoros együttműködésének, a Wehrmacht főparancsnoksága és a birodalmi biztonsági főhivatal között két héttel a Szovjetunió megtámadása előtt létrejött megállapodásnak. Az auschwitzi és a többi koncentrációs táborban a hadsereg látta el az őrszolgálatot, az SS-legények pedig az emberek százezreit gyilkolták meg a gázkamrákban és más módon. Mint már láttuk, Mansteint és tisztjeit ugyancsak felelősség terheli mindeme gaztettekért.

A német vezérkar iratainak tömegéből a nürnbergi per

[48] Ugyanott, 9. köt. 3761. old.
[49] Ugyanott, 3805—3806. old.

során a vád képviselői felolvasták Milch tábornagy Himmlernek írt következő levelét:

„Kedves Himmler úr! Köszönöm augusztus 25-i levelét. Nagy érdeklődéssel olvastam Rascher doktor és Romberg doktor jelentését. Tájékoztattak a folyamatban levő kísérletekről. Megkérem a két urat, hogy a legközelebbi jövőben tartsanak előadást és mutassanak be a kísérletekről szemléltető képeket alárendeltjeimnek. Remélem, hogy amikor ellátogatok a főhadiszállásra, találkozhatunk. Kívánom a legjobbakat. Heil Hitler! E. Milch."[50]

A német légi haderő főparancsnokságának ez a levele és az SS-szel váltott sok más levele a koncentrációs táborok foglyaival, főként szovjet hadifoglyokkal szemben elkövetett szörnyű gaztettekre derített fényt.

Többek között kitűnt belőlük, hogy a náci légi haderő főparancsnokságának megbízásából SS-orvosok élő embereken végeztek kísérleteket. Előkerültek azok a jelentések is, amelyeket a kísérletező orvosok a német légi haderő vezérkarának küldtek. Hadd idézzünk két részletet Rascher doktornak a dachaui koncentrációs táborban végzett kísérletekre vonatkozó, 1942 augusztusi jelentéseiből.

„A kísérlet — írta — abból állt, hogy embereket téli, illetve nyári repülős-egyenruhában és sisakban vízbe merítettünk, miközben egy speciális gumikabát megakadályozta elmerülésüket... A kísérleteket 2,5—12 fokos vízben végeztük. A kísérletek egyik részénél az egész fej kiállt a vízből, másik részénél viszont a tarkó és a fej hátsó része vízben volt. Az elektromos műszerek a gyomorban 16,4 fokot, a végbélben pedig 26,5 fokot jeleztek. Halál csak a tarkónak és a fej hátsó részének lehűlése esetén következett be. Minden esetben jelentős elváltozásokat észleltünk a szívműködésben. A hullák felboncolása során a koponyaüregben nagy mennyiségű, fél liternyi vért találtunk. Ha a lehűlés elérte a 28 fokot, a kí-

[50] Ugyanott, 5. köt. 1963. old.

sérleti személyek minden esetben meghaltak, s hiába próbáltuk őket feléleszteni."[51]

A hideg vízzel kapcsolatos kísérleteket azért rendelték el, mert az angol városokat bombázó náci repülőgépeket gyakran lőtték le a La Manche-csatorna fölött, s személyzetük a hideg tengervízbe került. A kísérletek révén fel akarták fedezni a náci repülők számára azokat az eszközöket, amelyek alkalmazásával minél tovább bírják ki a hideg vízben, s ilyenformán megmenekülhetnek.

De folytak élő emberekkel más irányú kísérletek is. A német főparancsnokság mérgezett golyók alkalmazására készült, s ezek hatását emberi szervezeten kellett kipróbálni. Nos, a náci vezérkar habozás nélkül elrendelte, hogy végezzenek kísérleteket élő embereken, a koncentrációs táborok foglyain. Erre vonatkozóan az SS és a rendőrség főorvosának 1944. szeptember 12-i jelentésében a következőket olvashatjuk:

„1944. szeptember 11-én Ding doktor SS-Sturmführer jelenlétében Widmann doktor és alulírottak kísérletet végeztek mérgezett golyókkal. A 7,65 milliméteres golyókat kristályos méreggel töltötték meg. A kísérletet öt emberen hajtották végre."

A jelentés szerint mindegyik kísérleti személybe egy golyót lőttek, a bal csípő fölött. Két esetben a golyó átfúrta az egész testet. Két kísérleti személynél a méreg nem hatott. „A másik háromnál a tünetek bámulatosan egyeztek... Erős hányinger lépett fel. Az egyik megpróbált hányást előidézni... Arca elvörösödött. A másik kettő arca az övénél előbb sápadt el. A többi tünet mind a háromnál teljesen megegyezett. Később a mozgási központok működése annyira fokozódott, hogy a kísérleti személyek vonaglottak a földön, ide-oda hánykolódtak, kezük és lábuk rángatózott, szemük kifordult. Kis idő múlva elmerevedtek — pupillájuk maximálisan kitágult, s ebben a már merev állapotban maradtak egy bizonyos ideig...

[51] Ugyanott, 1964—1965. old.

A halál a lövés után 121, 123, illetve 129 perc múlva állott be."

A hitleri koncentrációs táborokban a szovjet hadifoglyok és más foglyok százai, sőt ezrei estek áldozatul azoknak a barbár kísérleteknek, amelyeket a náci orvosok a német főparancsnokság megbízásából végeztek.

Adolf Heusinger vallomást tesz

Csak néhányat ismertettünk a nürnbergi tárgyaláson előterjesztett dokumentumok tömegéből, amelyek mind azt bizonyították, hogy a német tábornoki kar bűnrészes volt a hitleri agresszió áldozatául esett népek ellen elkövetett szörnyű gaztettekben. Egyszersmind ezek a dokumentumok kereken meghazudtolják napjaink nyugatnémet revansistáit, akik mentesíteni igyekeznek a tábornoki kart a háborús bűncselekményekért rá háruló felelősségtől. Köztudomású, milyen szerepet kapott a Bundeswehrben Adolf Heusinger egykori náci tábornok, s csak természetes, hogy ő is hangos szóval követeli a hitlerista tábornokok „tiszta nevének helyreállítását". Egyébként ő szintén vallomást tett Nürnbergben, ma pedig a német tábornokok becsületességét bizonygatja, azt állítja, hogy semmiben sem vétkesek, s hogy Nürnbergben a német vezérkart rágalmazták. Nos, vegyük szemügyre Heusinger nürnbergi kihallgatásának jegyzőkönyvét.

Tudjuk, milyen súlyos bűncselekményeket követett el a hitleri katonai klikk. Azt is tudjuk, milyen kegyetlenül számoltak le a hitleristák — a partizánok elleni harc örve alatt — a békés szovjet lakossággal. Ma a nyugatnémet propaganda azt állítja, hogy a leszámolást a partizánokkal, ha ugyan ilyesmire egyáltalán sor került, az SS és a tábori rendőrség hajtotta végre, nem pedig a hadsereg. Ezzel szemben Heusinger 1945-ben a következőket vallotta: „A hadműveleti körzetekben a partizánok elleni harci műveletekre be-

vetett erőket a megfelelő hadseregcsoport főparancsnoka irányította."[52]

Igen sokatmondó Heusinger következő beismerése is: „A partizánok elleni akciók módszereire vonatkozó utasításokat, Hitler parancsai értelmében és *Himmler véleményének kikérése után* (az én kiemelésem — *A. P.)* a Wehrmacht főparancsnoksága és az egyes hadseregek főparancsnoksága adta ki." Továbbá Heusinger beismerte, hogy a hadsereg-főparancsnokság a katonai alakulatoknak parancsot adott a szovjet biztosok és kommunisták meggyilkolására, s hogy „a hadsereg-főparancsnokság felelős volt... azoknak a parancsoknak továbbításáért, amelyek a lakosság elleni büntető expedíciók alapelveit tartalmazták".[53]

„Mindeme kérdések részletes kidolgozását — mondotta —, amely magában foglalta a helyi lakosság kezelésének rendjét, valamint a partizánok ellen folytatott háború módszereit... a Wehrmacht főparancsnokságának parancsa értelmében a hadsereg-főparancsnokság főszállásmesterére bízták."

Akkor, 1945-ben, Heusinger ismerte azokat a célokat, amelyeket a náci párt és a hitleri vezérkar maga elé tűzött.

„Egyéni véleményem mindig az volt — jelentette ki vallomása során —, hogy a hadműveleti körzetekben a polgári lakosság kezelése és a partizánok ellen folytatott háború módszerei — a *legfőbb katonai vezetők jóváhagyásával* (az én kiemelésem — *A. P.),* valamint a politikai vezetők jóváhagyásával — a szlávság és a zsidóság kiirtására vonatkozó tervek megvalósításának előmozdítását szolgálták."[54]

Hogyan vélekedett e beismerések után Heusinger, a Bundeswehr jelenlegi szervezője és a hadsereg-főparancsnokság operatív osztályának egykori főnöke az elkövetett gaztettekről? Talán elvi és erkölcsi alapon elítélte a nácik kegyetlenkedéseit és erőszakosságait? Talán megengedhetetlennek tar-

[52] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 6. köt. 2384. old.
[53] Ugyanott.
[54] Ugyanott.

totta a foglyul ejtett partizánok kivégzését vagy békés szovjet polgárok halomra gyilkolását? Nem, Heusinger álláspontja sokkal gyakorlatiasabb volt.

„Minden egyébtől eltekintvė, ezeket a kegyetlen módszereket én katonai szempontból mindig esztelenségnek tartottam, *mert csak megnehezítették az ellenséggel folytatott harcot* (az én kiemelésem — *A. P.*)."[55]

Heusinger ma arra szólítja fel a Bundeswehrt, hogy „álljon készen az Oroszország tágas térségein folytatandó akciókra". A kihallgatásáról készült jegyzőkönyv szolgáljon figyelmeztetésül azoknak a levitézlett hitlerista tábornokoknak, akik hazudozásaikkal a történelem meghamisításán mesterkednek, s ki akarnak bújni a Szovjetunió és más európai országok népei ellen elkövetett szörnyű bűncselekményekért rájuk háruló felelősség alól.

A náci tábornokok a hitleri állam egyik igen fontos támaszául szolgáltak, és sohasem fog sikerülni nekik elhatárolni magukat a fasizmustól és gaztetteitől.

Miért tömték be Eichmann száját?

Amikor a második világháború Európában már a vége felé járt, s a szovjet hadsereg katonái Berlinig törtek előre, a fasiszta főkolomposok közt páni félelem lett úrrá. A hitleri klikk vezetői siettek odább állni, nehogy felelősségre vonják őket gaztetteikért. Hitler és Goebbels gyáván a halálba menekült. Mások mindenféle ürüggyel szedték a sátorfájukat, elmenekültek Berlinből, s azon voltak, hogy minél messzebb jussanak el nyugati irányban. Himmlernek nem volt szerencséje — elcsípték, amikor német menekülőként át akart jutni az angol ellenőrző ponton. Ribbentrop Hamburgba utazott, ahol egy pezsgőkereskedőnél, egykori üzlettársánál rejtőzött el, s azt hitte, hogy már megmenekült. De az üzlettárs fiának

[55] Ugyanott.

idegei nem bírták a rejtegetéssel járó izgalmakat, feljelentette Ribbentropot, s ennek alapján a náci fődiplomata urat egy kevésbé kényelmes helyiségbe szállították. Streicher, a fajelmélet apostola, óvatosabb volt — az Alpokban rejtőzött el, de ezzel sem ment többre, mint Ribbentrop. Egy szó mint száz, a náci vezetőket egymás után előráncigálták odúikból, s Nürnbergben a vádlottak padjára ültették.

A nürnbergi per során, mint már eddig is láttuk, feltárult a náci rendszer gaztetteinek szörnyű képe. De a továbbiak folyamán egyre újabb rémtettekre derült fény. Amikor a Nemzetközi Katonai Törvényszék a 6 millió zsidó megsemmisítését tárgyalta, a vádlottak nem is tagadták magának a bűncselekménynek tényét, hanem csak azt vitatták, hogy ki követte el. S valahányszor a bíróság visszatért erre a bűncselekményre, mindig szóba került az Eichmann név. Őt, Adolf Eichmannt bízta meg Hitler és Himmler a zsidó nép kiirtásának megszervezésével. Neki kell hát ezért felelnie, neki és csakis neki, nem pedig Göringnek, Hessnek, Ribbentropnak és Keitelnek...

Ezt mondták a vádlottak és ügyvédjeik. Ami a négy hatalmat képviselő vádlókat illeti, abban egyetértettek a vádlottakkal, hogy Eichmann felelős 6 millió ember haláláért, ugyanakkor azonban hangsúlyozták, hogy a többi vádlott nélkül maga Eichmann sem létezhetett volna.

A vádlottak színleg sajnálkoztak azon, hogy Eichmann nincs jelen az ügy tárgyalásán („ő megerősítené, hogy nekünk ehhez semmi közünk"), valójában pedig szörnyen féltek attól, hogy a bíróság elnöke egyszerre csak kijelenti: Eichmannt tanúként Nürnbergbe szállították...

Ettől azonban nem kellett tartaniuk. Eichmann a háború utolsó napjainak egymásra torlódó eseményei közepette eltűnt a menekülők tömegében, s ily módon elkerülte a letartóztatást. Éveken át halottszámba ment. S Adolf Eichmann SS-Obersturmbannführer csakugyan nem létezett többé. Átvedlett Ricardo Klementté, és békésen éldegélt San Fernandóban, Buenos Aires egyik külvárosában, s vele együtt ott

élt a felesége, Catalina Klement (igazi nevén Lisa Liebl) és három fia is.

Tizenöt évig rejtőzködött ez a címeres náci hóhér, s miközben álnéven háborítatlanul éldegélt, tudta, hogy ez csak az újjáéledő német militarizmus és fasizmus körülményei között lehetséges. Ugyanakkor lelke mélyén irigyelte azokat, akikkel együtt szolgálta Hitlert, s akiknek nem kell bujkálniuk, sőt, magas tisztségeket töltenek be Adenauer kormányában.

Adolf Eichmann sokban hasonlított „Führerjéhez". Akárcsak Hitler, ő is abbahagyta iskolai tanulmányait. Nem dicsekedhetett valamí nagy képességekkel, de a náci pártban ezt nem is igényelték. Az antiszemita uszításra specializálta magát, mert ez volt a hitleristák körében a legnépszerűbb. Az antiszemitizmussal készítették elő az embereket más népek vad gyűlöletére. Hadd szokjanak hozzá a németek a zsidók gyilkolásához. Később, mint gazdag tapasztalatokkal rendelkező gyilkosokat, rá lehet majd őket uszítani más „nem árja" népekre.

Eichmann mihamar rájött, hogy tökéletesen alkalmas a zsidó nép hóhérának szerepére. És már „a zsidó ügyek szakértőjének" számított. Ez a „szakértő", SS-tiszti minőségben, hozzálátott a náci klikk tervének megvalósításához, a 11 milliónyi európai zsidó megsemmisítéséhez. És nem rajta múlott, hogy a 11 millióból a háború végéig „csupán" 6 milliót sikerült megsemmisítenie. Ha a háború egy-két évvel tovább tart, a többit is az auschwitzi gázkamrákba juttatta volna.

Eichmann tizenöt évig bujkált, s azt hitte, hogy a világ már megfeledkezett róla. Nekibátorodott, s nyugodtan jöttment a dél-amerikai város utcáin. Ám egy napon, amikor munkájából hazafelé tartott, ismeretlen emberek léptek hozzá. Rövid párbeszéd következett, amiből legalább annyi világossá vált előtte, hogy rendőrségi emberek tartóztatták fel — vagy az argentin, vagy valamely más rendőrség emberei. Ha tudja, hogy az izraeli kémelhárító titkos ügynökei tartóztatták fel az utcán, s lármát csap, esetleg minden más-

ként történt volna. De ő csak akkor viselkedett bátran, amikor védtelen emberek megsemmisítéséről volt szó. A védtelen emberekkel szemben bátor és kegyetlen volt. Nemegyszer hasonlították Torquemadához. Torquemada azonban hozzá képest szelíd bárányka volt: azokban az években, amelyek folyamán a nagy inkvizítor tisztségét betöltötte, összesen 8000 embert kínoztatott meg és ítélt máglyahalálra, vagyis nem többet, mint amennyit Eichmann utasítására Auschwitz és Treblinka hamvasztóiban egyetlen nap égettek el. Eichmann bátran adott parancsot milliók legyilkolására. De ínába szállt a bátorsága, önuralmának utolsó maradványait is elvesztette, amikor galléron ragadták. Engedelmesen ült be a gépkocsiba, majd a repülőgépbe, amely elszállította a vendégszerető Argentínából.

Tehát Eichmann kézre került! Törvényszék elé kellett állítani — ebben ő maga sem kételkedett. De felvetődött a kérdés: ki ítélkezzen fölötte?

Eichmann gaztettei nem egy meghatározott helyhez, országhoz kapcsolódtak, s ezért a hitleristák felelősségre vonására vonatkozó 1943. évi nyilatkozat pontos értelmezése szerint nemzetközi törvényszék elé kellett volna állítani. Nemzetközi törvényszék alakítása mellett foglalt állást Taylor tábornok, a nürnbergi per során az Egyesült Államokat képviselő fővádló is. De az izraeli kormány figyelmen kívül hagyta a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, s úgy döntött, hogy Eichmannt saját bíróságának adja át.

Európa népei, amelyek oly kegyetlenül szenvedtek a náci agresszió és zsarnokság következtében, reménykedve várták, hogy Eichmann bírósági tárgyalása alátámasztja majd az újabb háború veszélye és a fasizmus újjászületésének veszélye ellen folyó harcot.

Azt, hogy Eichmann mi fán termett, egész Európában, az egész világon már sokkal a jeruzsálemi per megkezdése előtt mindenki jól tudta. E sorok írója sok olyan napra emlékszik, amikor a nürnbergi tárgyaláson a náci rendszer embertelen

politikáját leleplező vádlók számtalanszor említették az Eichmann nevet. Száz meg száz dokumentumot terjesztettek elő, s ezek egytől egyig nemcsak a vádlottak padján ülő Kaltenbrunnernek, a Gestapo főnökének bűnösségét bizonyították, hanem Eichmann bűnösségét is, aki a zsidók kiirtására irányuló szörnyű tervek végrehajtását közvetlenül irányította.

Az előterjesztett dokumentumok szerint Eichmann álcázás céljából már 1940-től azt híresztelte, hogy a nácik a hitleri uralom alá került országok egész zsidó lakosságát Madagaszkár szigetére szándékoznak áttelepíteni. A békés áttelepítés ürügyével sikerült 11 millió zsidóról névjegyzéket készíteni. 1942. január 20-án, az érdekelt minisztériumok és az SS legfőbb vezetőinek értekezletén jóváhagyták e 11 millió ember fizikai megsemmisítésének tervét, s a terv végrehajtásának fő irányítójává Adolf Eichmannt nevezték ki.

Eichmann igen leleményes volt a rábízott feladat lehető leggyorsabb megoldását elősegítő módszerek tökéletesítésében. Az emberirtás tömeges agyonlövetésekkel kezdődött. Azután jött a „racionalizálás" — megjelentek a gázkamraautók. Csakhogy ezekkel nem lehetett olyan ütemben folytatni az emberirtást, amilyen ütemben ő akarta. Ekkor rendelte el, hogy az agyonlövetések és a „Gaswagen"-ek további alkalmazása mellett meg kell kezdeni a Cyklon-B gáz nagyarányú alkalmazását a koncentrációs táborokban.

Mindezt nemcsak a vádlók bizonyították, hanem még az ügyvédek is olyan kijelentésekre kényszerültek, amelyek után Eichmann bűnössége nem lehetett kétséges. Kaufmann ügyvéd Nürnbergben megállapította, hogy Eichmann dominánó szerepet töltött be a zsidók tömeges megsemmisítésében.[56] Marx ügyvéd azt mondta, hogy Müller Gestapo-vezetőt és Eichmannt terheli „Hitler után a fő felelősség".[57] Merkel ügyvéd kijelentette: „Az eszköz, melyet Hitler és Himmler kerestek parancsuk végrehajtásához („a zsidókérdés vég-

[56] Lásd A nürnbergi per anyaga, 5. kót. 687. old.
[57] Ugyanott, 748—749. old.

leges megoldásához" — *A. P.),* Adolf Eichmann SS-Obersturmbannführer volt . . ."[58]

A nürnbergi per során több tanú is terhelő vallomást tett Eichmann ellen. Közvetlen cinkosa, Dieter Wisliczeny Gestapo-hóhér, különösen világosan beszélt. Elmondta, hogy amikor Eichmann osztályán dolgozott, meg kellett ismerkednie Himmlernek „a zsidókérdés végleges megoldásáról" szóló parancsával.

„*Wisliczeny:* Eichmann megmagyarázta nekem a jelentését. Azt mondta, hogy a »végleges megoldás« szavak a zsidó faj fizikai megsemmisítését álcázzák . . .

Előttem nyilvánvaló volt, hogy ez a parancs milliók halálos ítélete. Így szóltam Eichmannhoz: »Ne adja isten, hogy ellenségeinknek valaha is módjukban álljon ugyanezt tenni a német néppel.« Eichmann válaszul kijelentette, hogy ne legyek szentimentális, s hogy ez a Führer parancsa, és teljesíteni kell."[59]

A vád képviselőjének arra a kérdésére, hogy látta-e Eichmannt a háború utolsó napjaiban, s nem beszélt-e neki Eichmann arról, hogy hány zsidót gyilkoltak meg összesen, Wisliczeny kijelentette: „De igen, akkor nagyon cinikusan nyilatkozott. Azt mondta, hogy mosolyogva ugrik a sírba (ha a szövetségesek elfogják — *A. P.),* mert különösen nagy örömmel tölti el annak tudata, hogy lelkiismeretét körülbelül 5 millió emberélet terheli."[60]

Ez volt Eichmann egy olyan tanú vallomása szerint, akit nehezen lehetne elfogultsággal vádolni. És sok ilyen tanú s még több eredeti dokumentum leplezte le Eichmannt.

Mindez régen tudott dolog. Sőt, már a jeruzsálemi tárgyalás előtt az is tudott dolog volt, hogy Eichmann bűnös tevékenységét a nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék megállapította és elítélte. Az ítélet leszögezte, hogy a zsidó nép teljes megsemmisítésére irányuló politika végrehajtása

[58] Ugyanott, 6. köt. 486. old.
[59] Ugyanott, 4. köt. 715—716. old.
[60] Ugyanott, 726. old.

érdekében „megszervezték a Gestapo egy külön ügyosztályát, amelynek élén Adolf Eichmann állt", s hogy az ő tevékenysége következtében „6 millió zsidót öltek meg, közülük 4 milliót haláltáborokban".[61]

Tehát az emberiség előtt Adolf Eichmann bűnössége nem volt kétséges. Bűnösségét már a történelmi jelentőségű nürnbergi per során megállapították.

A náci klikk egykori vezetőinek a háború befejezése után elegendő idő állt rendelkezésükre ahhoz, hogy elemezzék politikájuk, többek közt az antiszemitizmus következményeit. A vádlottak vallomásukban hosszasan magyarázkodtak, különböző szempontokkal igyekeztek „megindokolni" agressziós politikájukat, de egyikük sem merte védelmezni az antiszemitizmust, sőt, némelyikük még bizonygatta is a bíróság előtt, hogy mennyit ártott Németországnak ez a politika.

1945. október 25-én Robert Ley, a náci klikk egyik vezetője, a nürnbergi börtönben öngyilkossággal vetett véget életének. Ez az ember, aki mániákus konoksággal és barbár kegyetlenséggel érvényesítette Németországban a faji politikát, nem talált jobb választ az ellene kiadott vádiratra. Öngyilkossága előtt „Politikai végrendeletem" címmel levelet írt, s ebben kijelentette: „Az antiszemitizmussal megszegtük a legfőbb parancsolatot... Az antiszemitizmus eltorzította perspektívánkat... Persze, mindenkinek nehéz beismernie saját hibáját, de népünk egész léte forog kockán, s nekünk, nemzetiszocialistáknak, elég erőseknek kell lennünk ahhoz, hogy lemondjunk az antiszemitizmusról. Meg kell magyaráznunk az ifjúságnak, hogy az antiszemitizmus hiba volt... A megrögzött antiszemiták legyenek az új eszme élharcosai. Találják meg magukban az erőt önmaguk legyőzéséhez, és mutassanak utat népünknek."[62]

Ley nem az egyetlen volt, aki ilyen őszintén nyilatkozott. Baldur von Schirach, a hitleri ifjúsági szervezet vezetője és ideológiai nevelője, kérte a Nemzetközi Katonai Törvényszé-

[61] Ugyanott, 7. köt. 399., 402. old.
[62] Ugyanott, 603. old.

ket, engedje meg neki, hogy rádióbeszédben szóljon a német fiatalokhoz, s elmondja, mennyire félrevezette őket a náci propaganda. Még Ribbentropnak is ilyesfajta kívánsága támadt.

Miért emlékeztetünk most minderre? Csak azért, mert ki akarjuk mutatni, hogy a náci hóhérok közül az egyik bűnösségének megállapítására szorítkozó Eichmann-per nem felelhet meg a népek várakozásának.

Göring, már a nürnbergi per idején, egy ebédszünet alkalmával sajnálkozott azon, hogy a háború utolsó szakaszában nem sikerült különbékére vonatkozó megállapodást kötnie a Nyugattal. „Higgyék el nekem — mondotta —, hogy minden kérdést jól és gyorsan rendeztünk volna. Még a háborús bűnösök pereit is jobban folytathatták volna le a mi közreműködésünkkel."

Kétségtelen, hogy ha az történik, amiről a 2-es számú náci álmodozott, s Adolf Eichmann a vádlottak padjára kerül, maga Göring is jobbnak látta volna — „objektivitásának" bizonyításaként — ennek a szörnyszülöttnek felkötését...

De nem azt jelenti-e mindez, hogy az Argentínában elfogott Eichmannt egyszerűen — nyilvános tárgyalás nélkül — ki kellett volna végezni? Világos, hogy nem. Hasznára lehetett-e az emberiségnek az Eichmann-ügy bírósági tárgyalása? Világos, hogy igen. A jelenlegi körülmények között a bírói bölcsességnek nyilván nem 10 vagy 15 olyan tanú kihallgatásában kellett volna megmutatkoznia, akik kiegészítik a nácizmus szörnyű gaztetteinek iszonyú, de már ismeretes tényeit.

A nürnbergi tárgyaláson a négy hatalmat képviselő fővádlók beszédeikben hangsúlyozták, hogy a per rendeltetése nem csupán a csődbe jutott gonosztevők magát német kormánynak nevező maroknyi csoportjának megbüntetése. Erről beszélt R. A. Rugyenko szovjet fővádló, és erről beszélt Robert Jackson amerikai fővádló is, aki a vádlottakról szólva kijelentette, hogy „puszta egyéni sorsuknak kevés jelentősége van a világ számára", majd megállapította: „Ezt a

bírósági eljárást az teszi jelentőssé, hogy ezek a foglyok baljós befolyást képviselnek, amely hosszú időn át lappang majd a világon még azután is, hogy testük már porrá lett."

Igazat kell adnunk Robert Jacksonnak: helyesen értelmezte és jellemezte a nürnbergi per feladatát, sokkal helyesebben, mint ahogy Washingtonban az Eichmann-per feladatát értelmezték.

Az óceánon túl már jóval az Eichmann-per megkezdése előtt arra a megállapításra jutottak, hogy Jackson eljárásának követése egyáltalán nem veszélytelen. Mint a „Hatzofe" című izraeli lap írta, a nyugati hatalmak nem leplezik elégedetlenségüket azzal kapcsolatban, hogy „Izrael az egész világ előtt újból ki akarja teregetni a náci rémtetteket". A lap külföldi diplomatáktól kapott értesülésekre hivatkozva közölte, hogy Eisenhower, akkori amerikai elnök, megbeszélést tartott Reid izraeli amerikai követtel a közelgő Eichmann-perről. A megbeszélés után Reid eljuttatta Tel Avivba „az Egyesült Államok kormányának azt a kifejezett kívánságát, hogy a pert korlátozzák a gyilkos Eichmannra, s ne igyekezzenek újból teljességében kiteregetni a náci gaztetteknek és az europai zsidóság megsemmisítésének ügyét".

Ezekben a napokban nyolc, barna egyenruhát és horogkeresztes karszalagot viselő alak strázsált a Fehér Ház körül az Eichmann letartóztatása elleni tiltakozás jeléül. Mindegyikük feliratos táblát tartott a kezében, amelyek közül az egyiken ez állt: „Ike, segíts kiszabadítani Eichmannt!"

Mit jelentett ez a hűhó? Miért idegeskedtek annyira az óceánon túl az Eichmann-per miatt? Ennek a kérdésnek megválaszolásában benne rejlik az a haladó és nemes cél is, amelyet az Eichmann elleni bírósági eljárásnak követnie kellett volna.

Napról napra egyre riasztóbb hírek érkeznek Nyugat-Németországból, ahol a hatalmat a kardcsörtető militaristák és revansisták ragadták magukhoz.

Tudjuk, milyen óriási erőfeszítéseket tett a nemzetközi reakció annak érdekében, hogy meghamisítsa a történelmet,

rehabilitálja a Nyugat-Németországban jelenleg uralkodó leplezetlen hitleristákat, a Speidel és Heusinger típusú náci tábornokokat, akik az Oberländer és Schröder fajtájából való Gestapo- és SS-hóhérokkal szövetségben végrehajtották a tömeges emberirtásra kidolgozott terveket.

A nyugati reakciósok propagandája ezeknek a hitleristáknak fehérre mosására irányul. S egyszerre csak olyasmi történt, ami erősen veszélyeztette törekvésüket. Kézre került Eichmann, az a Gestapo-hóhér, aki igen sokat tudott, és igen sok egykori náci vezetőt ismert. Eichmannt senki sem győzhette meg arról, hogy a Wehrmacht tábornokai mit sem tudtak a Gestapo gaztetteiről. Nélkülük ő semmit sem tehetett volna. S amikor bujkálása során a nyugatnémet lapokat olvasta, bizonyára gúnyosan mosolygott azon, hogy a német monopolisták a történelem előtt a hitlerizmus ellenségeinek igyekeznek feltüntetni magukat. Hiszen ő, Eichmann, kötött velük megállapodást arra vonatkozóan, hogy a koncentrációs táborok foglyait kényszermunkára használják fel. Ugyan ki közölhette pontosabban a világgal, hogy hány SS- és Gestapo-hóhér áll a nyugatnémet kormányapparátus szolgálatában?

Röviden, kell-e mindezek után külön bizonyítanunk, hogy amennyiben Eichmann mindent elmond, amit tud, halomra dőltek volna a reakciós propagandának a ma Adenauert szolgáló hitleristák kiváló tulajdonságaival kapcsolatban terjesztett hazug állításai? Összeomlott volna a reakciós propaganda egész hatalmas épülete.

Ez a propaganda a békét veszélyezteti, mert el akarja felejtetni a népekkel a hitlerizmust, azokat, akik Hitlert nagyra növelték, és segítették a háború kirobbantásában.

A „Daily Mirror" című angol lap tudósítója nemrégiben „Bűnösök-e a németek 6 millió zsidó megölésében?" szövegű kérdőlapot juttatott el sok nyugatnémet diákhoz. A diákok 14,2 százaléka megtagadta a választ, 5 százaléka kijelentette, hogy még nem alkotott véleményt, 8,5 százaléka szerint a németek nem bűnösek, 25,2 százaléka azt válaszolta, hogy

„bizonyos mértékben a zsidók bűnösek". Semmi sem tanúsíthatja ennél jobban az emberek újólagos félrevezetésére törekvő reakciós propaganda hatékonyságát!

A nemzetközi reakció nem akarta, hogy Eichmannt bíróság elé állítsák. Amikor pedig a per már megkezdődött, az Egyesült Államokban a náci párt főhadiszállásán kiírták a jelszót: „Vessenek véget a jogtalan Eichmann-pernek! Tartsák tiszteletben Adolf Hitler emlékét!"

A nyugati országokban ismét erősen terjed az antiszemitizmus, s mint mindig, most is az a célja, hogy megbontsa a demokratikus erőket, megtévessze a kizsákmányoltakat, visszatartsa őket attól, hogy igazi ellenségeik ellen harcoljanak.

A hitleristák szörnyű gaztetteiről beszélt Tel Avivban Heinrich Gruber német pap, akit a nácik azért küldtek az egyik haláltáborba, mert segítette a zsidó lakosságot. A bíróságnak arra a kérdésére, hogy meg tudna-e nevezni olyan németeket, akik a fasizmus idején segítették a zsidókat, Gruber igenlő választ adott. De nem volt hajlandó megmondani azoknak a nevét, akik jelenleg Nyugat-Németországban élnek, mert — saját szavai szerint — az ott igen elterjedt antiszemitizmus következtében nagy árat fizetnének a nácizmus idején a zsidók iránt tanúsított jóságukért. „Csak magamat kockáztathatom" — jelentette ki tanúvallomása során.

Mit vártak a népek a kialakult körülmények között az Eichmann ellen indított pertől?

A címeres náci gonosztevők, Eichmann vagy Koch ellen, oly hosszú idővel a háború után, a fasizmus Nyugat-Németországban és néhány más nyugati országban tapasztalható újjászületésének körülményei között lefolytatott bírósági eljárás jelentősége nem merül ki abban, hogy a bűnösöket elítélik és megbüntetik. Az ilyen pereknek egyszersmind hozzá kell járulniuk a fasizmus bűnös ideológiájának és politikájának, valamint azoknak az erőknek leleplezéséhez, amelyek a történelem tanulságait semmibe véve, meg akarják ismételni

azt, amit Hitler csinált. Ebben kell megnyilvánulnia az ilyen perek társadalmi visszhangjának.

De a nyugatnémet reakciót éppen az töltötte el halálos rémülettel, hogy az Eichmann-pernek esetleg ilyen társadalmi visszhangja lesz.

Újsághírek szerint a Gehlen náci tábornok vezetése alatt álló nyugatnémet kémszervezet azt a feladatot kapta, hogy bármilyen úton-módon akadályozza meg az Eichmann-per nyilvános tárgyalását, s ennek érdekében még Eichmann meggyilkolásától se riadjon vissza. Bonnban igen komolyan féltek attól, hogy a per anyaga alapján a Német Szövetségi Köztársaság sok államférfia és politikusa egykori náci bűnösként lepleződik le. Nemhiába írta a nyugatnémet „Frankfurter Rundschau", hogy az Eichmann-per alááshatja sok olyan náci pozícióját, aki újból fontos tisztséget visel.[63]

Tel Avivban azonban tudomást szereztek a nyugati hatalmak, különösen a Német Szövetségi Köztársaság aggályairól, és nagyon szívükre vették a dolgot. Izrael reakciós vezetői, akiket agresszív szándékaik szorosan a nyugati hatalmakhoz fűznek, igen hamar értésül adták, hogy minden tőlük telhetőt elkövetnek a Nyugat-Németországban élő náci gonosztevők nyugalma érdekében. Az első fecske a vádirat igen sajátos szövege volt.

Köztudomású, hogy a zsidók tömeges megsemmisítését a német fasizmus fejlődésének egész menete, milliók kiirtásának ideológiai „megalapozására" hivatott embergyűlölő fajelmélete készítette elő. A vádirat azonban egyetlen szóval

[63] Még világosabban mutatott rá az Eichmann-perrel kapcsolatban Adenauer aggályainak okára a „Rundblick" című osztrák lap, amely már 1960 augusztusában a következőket írta: „Bonnban attól tartanak, hogy az Eichmann-ügy bírósági tárgyalása kompromittálhatja a bonni miniszterek bizonyos munkatársait és a jelentős személyiségek egész sorát. Azt is lehetségesnek tartják, hogy Eichmann a bíróság előtt »nemkívánatos kijelentéseket« tesz, elmondja, hogy annak idején együttműködött olyan emberekkel, akik jelenleg magas tisztséget töltenek be a bonni kormányban. Ennek elkerülése végett a Német Szövetségi Köztársaságban már »óvintézkedéseket« tettek. Többek közt letartóztatták Eichmann legközelebbi munkatársát, Hermann Krumeyt, aki annak idején elkövetett gaztettei ellenére még mindig szabadlábon volt. Letartóztatták Eichmann több más egykori munkatársát is. A letartóztatások célja az, hogy amennyiben az Eichmann-per a bonni kormány számára nemkívánatos fordulatot vesz, igazolják Bonnt a közvélemény előtt."

sem utalt a fasizmusra, a nácik fajelméletére. Az izraeli kormány, amely azt állítja magáról, hogy az egész világ valamennyi zsidójának érdekeit képviseli, lényegében szövetségre lépett a bonni reakciós kormánykörökkel, teljesítette az Eichmann-per olyan értelmű korlátozásával kapcsolatos követelésüket, hogy az ne ártson a Globke és Oberländer típusú címeres náci gonosztevőknek, akik Nyugat-Németországban magas tisztségekben terpeszkednek.

Mindenekelőtt gondoskodni kellett Eichmann számára olyan ügyvédről, aki elég tekintélyes, és ebben a nagyszabású ügyben megfelelően tudja ellátni a védelmet. Robert Servatius doktor ilyen értelemben igen alkalmas jelöltnek bizonyult. Már sok náci gonosztevőt védett. Az 1945—1946-ban lefolytatott nürnbergi perben a nemzetiszocialista pártot védte, s nagy hévvel bizonygatta, hogy ez a párt nem volt bűnös szervezet. Sauckel, a hitlerista rabszolgakereskedő védelmét ugyancsak ő látta el.

Igaz ugyan, hogy Nürnbergben elhangzott védőbeszéde szerint sem a nemzetiszocialista párt, sem Sauckel nem vett részt a megszállt területek lakosságának kizárólag a Gestapót és az SS-t terhelő tömeges irtásában, s ilyenformán jeruzsálemi védőbeszédében, amelyben tagadta Eichmann, az egyik legelvetemültebb Gestapo- és SS-hóhér bűnösségét, elkerülhetetlenül ellentétbe került önmagával. De ezzel nem törődött. Hiszen a feladata egyáltalán nem az volt, hogy megmentse Eichmannt, akit a történelem már amúgy is elítélt, hanem azoknak a megmentése, akik tegnap még Hitler cinkostársai voltak, ma pedig magas tisztségeket töltenek be Adenauer kormányában.

Eichmann közvetlenül letartóztatása után a rá váró sors tudatában kijelentette, hogy kész „segítséget nyújtani, és történelmi szempontból megvilágítani a második világháború eseményeit, amelyekben bizonyos szerepet játszott". De elhatározásában váratlanul igen lényeges változás következett be, s ez miért, miért nem, időbelileg egybeesett Servatius doktor úrnak Tel Avivba érkezésével.

1960 december elején egy izraeli lap, a „Jediot Aharonot", „Eichmann már nem válaszol a vizsgálóbíró kérdéseire" című cikkében azt írta, hogy Eichmann magatartása megváltozott. Mindaddig; állapította meg a szóban forgó lap, részletesen válaszolt a vizsgálóbíró kérdéseire, s hosszasan ecsetelte bűncselekményeinek részleteit, most pedig hallgat. Magatartásában a változás röviddel azután következett be, hogy találkozott védőjével, Servatius nyugatnémet ügyvéddel.

Servatius az első, de nem az egyetlen eszköz volt Bonn kezében az Eichmann-per számára veszélyes alakulásának megakadályozására.

Lévai Jenő magyar újságíró egy bőrönddel, amelyben Globke és Eichmann Magyarországon együtt elkövetett bűncselekményeit bizonyító okmányok voltak, repülőgépen útnak indult, hogy tanúskodjon a perben. Az athéni repülőtéren azonban a bőröndöt „ismeretlen tettesek" ellopták. Amikor Lévai megérkezett Jeruzsálembe, Servatius villámgyorsan reagált a lopásra: tiltakozott azellen, hogy a magyar újságíró a bíróság előtt tanúvallomást tegyen, s azzal érvelt, hogy ez a tanú nem tudja vallomását okmányokkal alátámasztani. Elképzelhetjük, milyen zavarba jött Servatius úr, amikor kiderült, hogy az ellopott bőröndben az okmányoknak csak a másolatai voltak...

Servatiusnak az Eichmann-per során követett taktikája egyetlen célt szolgált: a per számára Bonn és Washington részéről megszabott keretek túllépésének megakadályozását. Servatius tudta, hogy ebben a törekvésében nem lesz egyedül. A per napjaiban a „Jerusalem Post" című lap közölte H. Jahilnak, az izraeli külügyminisztérium főosztályvezetőjének következő érdekes beismerését: „Az Eichmann-per előkészítése folyamán egész sor politikai problémával találtuk szemközt magunkat, s ezért felvetődött a kérdés, hogy kell-e bővíteni a per kereteit, össze kell-e kapcsolni a náci kormány tevékenységét bizonyos jelenlegi kormányokkal... A bírósági eljárást sok tanácskozás előzte meg, s végül úgy döntöttek,

hogy a pert kizárólag Eichmann bűnügyének tárgyalására korlátozzák . . ."

És csakugyan, a per egész lefolyása megfelelt az ismertetett előzményeknek. A tárgyalási idő legnagyobb része azzal telt el, hogy a bíróság kihallgatta a tanúkat, s a vád képviselője és a védő előterjesztette bizonyítékait. Eichmann hálát sugárzó szemmel figyelte védőjének fáradozását, és méltán. Servatius minden tőle telhetőt megtett érdekében. Még arra is felhívta a bíróság figyelmét, hogy milyen jó véleménnyel voltak védencéről a múltban. Ezzel kapcsolatban felolvasta Eichmann minősítési lapját, amelyet annak idején a náci biztonsági rendőrség felügyeleti szerve állított ki. Hadd idézzük ennek a minősítési lapnak egy részét:

„Szolgálati és szolgálaton kívüli magatartása — korrekt, feddhetetlen.

Pénzügyekben — kínosan pontos.

Családfői magatartása — jó.

Egyéni tulajdonságai — aktív, kitartó, bajtársias, célratörő.

Szellemi frissesége — mindenben ragyogóan megmutatkozik.

Világnézete — helyes.

Gyenge oldalai, hibái (áthúzva)."

Kiderült, hogy Eichmann, a „halál könyvelője", szerette a zenét, s talán Auschwitzban ezért kergették az áldozatok ezreit a fogoly zsidókból alakított zenekar közreműködésével a gázkamrákba. Egyébként Eichmann ezekről a zenészekről sem feledkezett meg: az áldozatok utolsó csoportjával követték a halálba fogolytársaikat.

A jogtudományban szerepel a közvetlen és a közvetett tanú fogalma. Közvetlen tanúk azok, akik maguk, saját szemükkel látták a bírósági eljárás tárgyát képező eseményeket, közvetett tanúk pedig azok, akik mások szavai alapján tudnak ezekről az eseményekről. Az Eichmann-perben egészen sajátos tanúk tettek vallomást. Olyanok, akik nemcsak fül- és szemtanúi voltak a tárgyalt eseményeknek, hanem a

„halál könyvelőjének" kimutatásaiban úgy szerepeltek, mint akiket már alávetettek „a kérdés végleges megoldásának". Olyan emberekről van szó, akik vértől borítva, hullahegyeken átvergődve, csodával határos módon életben maradtak, erdőkben kerestek menedéket, majd alkalomadtán előjöttek és bosszút álltak a náci gyilkosokon. Egy ilyen tanú, Joszelevszkaja, vallomásában a következőket mondta: „Hullák közé kerültem, s úgy éreztem, hogy megfulladok, mert emberek zuhantak rám... Azt kívántam, bárcsak egy második golyó véget vetne gyötrelmeimnek... Amikor sikerült feltápászkodnom, éreztem, hogyan ragadnak meg a még élők kezei, hogyan húznak vissza a mélybe..."

A történelem gondoskodott róla, hogy ezeknek az embereknek 1961-ben módjuk legyen emlékeztetni a világot a fasizmus borzalmaira. És emlékeztették is.

Freiberg, a sobibóri haláltábor egykori foglya, tanúvallomása során elmondta, hogy szemtanúja volt, amint a nőket és a gyerekeket mindjárt megérkezésük után elkülönítették a férfiaktól, s nyomban gázkamrába küldték. Egy SS-legény halálba küldésük előtt azzal szédítette őket, hogy „Ukrajnába mennek munkára", de előbb a zuhanyozóban meg kell fürödniük. Szavai annyira meggyőzőek voltak, hogy a szerencsétlenek még mindig reménykedve léptek be a „zuhanyozóba" — a gázkamrába. Látta, amint az SS-őrök arra kényszerítettek zsidó foglyokat, hogy négykézláb ugrálva, ugassanak és harapják meg társaikat. Látta, amint foglyokat a legkisebb vétségért véresre vertek és felakasztottak. Látta, amint a zsidó zenekarokat kényszerítették, hogy vég nélkül indulókat játsszanak, miközben a meztelenre vetkőztetett foglyok hosszú sorokban halálukba mentek. Beszélt éjjeli „koncertekről", amelyek abból álltak, hogy az SS-legények zsidó foglyokat antiszemita dalok éneklésére kényszerítettek. Előadta vallomásában, hogy egy SS-tiszt a kutyáját „Mensch"-nek („ember"-nek) nevezte el, és betanította arra, hogy harapja meg a „kutyákat", értsd a zsidókat.

„Ez a kutya engem kétszer harapott meg — mondotta Frei-

berg. — Igen gyakori volt az öngyilkosság. Éjszakánként a félig eszüket vesztett emberek százai rohantak a nagyfeszültségű árammal telített drótkerítéseknek."

Azokban az időkben hiánycikk volt — a méreg. Az emberek nem akarták alávetni magukat SS-ek kísérleteinek, és méreg után kutattak. Élelmes kereskedők, a nagy keresletet látva, mohó nyerészkedési vágyukban a mérget is hamisították. Azok közül, akik ilyen mérget vettek be, sokan iszonyú kínokat szenvedtek. Ezért mondta az egyik gettóban egy szerencsétlen szülő, aki gyermeke számára akart mérget venni: „Nekem valódi méreg kell, saját fiamnak veszem."

A tárgyalás során egy levelet terjesztettek a bíróság elé, amelyet 1942 végén a strasbourg-i náci „fajkutató" intézet küldött Karl Brandt SS-főorvosnak, s amelyben kérte, hogy küldesse el az intézet részére 150 „alsóbbrendű lény" csontvázát. Brandt továbbította ezt a kérést Eichmann-nak, s ő a legközelebbi transzporttal érkező zsidókat a kért csontvázakká változtatta. 1944-ben a Strasbourg-t felszabadító francia csapatok megtalálták ezeket a csontvázakat.

Eichmann nemcsak a kapott parancsok buzgó végrehajtójának, hanem ügyes kereskedőnek is bizonyult. Erről többek között 1944-ben Magyarországon kifejtett tevékenysége tanúskodott.

1941—1944-ben Magyarországon nem tartózkodtak náci csapatok, s a zsidó lakosság ellen nem folyt tömeges hajtóvadászat. Ezért Magyarország olyan hely lett, ahová a zsidók igyekeztek eljutni a náci megszállás alá került területekről — Lengyelországból, Csehszlovákiából és más országokból. 1944-ben azonban megváltozott a helyzet.

1944. március 19-én a nácik megszállták Magyarországot, s Eichmann is oda sietett a zsidókérdés „végleges megoldására". Elkezdődött a magyarországi zsidó lakosság tömeges deportálása, az auschwitzi gázkamrákba hurcolása.

A különböző országokban azok a zsidók, akiknek csodák csodájára sikerült kicsúszniuk Eichmann pribékjeinek karmai közül, ezerszámra csatlakoztak az ellenállási mozgalomhoz, s

országuk kommunista pártjának vezetése alatt honfitársaikkal vállvetve harcoltak a második világháború éveiben a hitleristák ellen. És egészen természetes volt, hogy erre az útra léptek.

De sokan más, a polgári cionista vezetők szűk csoportjának megfelelőbb utat választottak — a nácikkal folytatott tárgyalások, alkudozások útján próbálták megmenteni életüket. 1944-ben Eichmann Budapesten is folytatott tárgyalásokat cionista vezetőkkel. Felajánlotta, hogy egy millió zsidó számára lehetővé teszi a náci megszállás alatt álló területek elhagyását, ha cserébe 10 000 teherautót és 1000 tonna teát vagy kávét kap. Mint mondotta: „Árut emberi életért, emberi életet áruért." Brandt, a cionisták ügynöke, sietve a Közel-Keletre utazott, s közölte az alku feltételeit lord Moyne-nal, aki azonban elutasítóan válaszolt: „Egy millió zsidó! Hol helyezzem el őket?" Ezután a cionista vezetők Eden angol külügyminiszterhez fordultak. Közben telt az idő. Eichmann megismételte ajánlatát. De az üzlet csak nem jött létre.

Erre a nácik, a nyilasok közreműködésével, megkezdték a zsidók tömeges deportálását Auschwitzba. A magyarországi zsidók zöme is a hitleri megszállás alatt álló többi ország zsidóságának sorsára jutott.

Csak a szovjet hadsereg hősi harca, gyors előrenyomulása vetett véget Eichmann hóhérkodásának. A náci haláltáborok életben maradt foglyai könnyes szemmel mondtak köszönetet a szovjet katonáknak.

De térjünk vissza Eichmann-nak a jeruzsálemi perben elhangzott vallomásához.

Ez volt a pernek az a szakasza, amikor a bíróság hasznára lehetett volna az emberiségnek, az egész világ zsidóságának, amelynek sorsát az izraeli kormány szavakban annyira szívén viseli. S a bíróságtól a népek nem is kívántak sokat. Csupán azt kívánták, hogy ne tömjék be, s ne engedjék meg, hogy a védőügyvéd betömje Eichmann száját.

Helytelen lenne azt hinni, hogy Eichmann a tárgyaláson következetesen kitartott a hallgatás mellett, hogy a másvilág kapujának átlépése előtt nem próbálta meg fellebbenteni a függönyt, megnevezni azokat, akik nála nem kevésbé rászolgáltak, hogy Servatius doktor bírósági tárgyaláson védje őket. Az üvegcellában Eichmann az üvegen keresztül világosan látta, hogy mit akarnak, helyesebben — mit nem akarnak tőle. Különösebb intuíció nélkül is kitalálta, hogy Servatius megbízóinak kívánsága értelmében mindent magára kell vállalnia, és senkit sem szabad belekevernie az ügybe azok közül, akik nálánál jobban rendezték be életüket.

A vallomásokból ítélve, Eichmann időnként kikelt magából, felháborodott azon, hogy tőle nagyobb önfeláldozást kívánnak, mint amilyent Nürnbergben maguk a náci birodalom vezetői tanúsítottak. Nem felejtette el, hogy egymásra igyekeztek hárítani a felelősséget, Schacht szitkokkal halmozta el Ribbentropot, Streicher pedig Göringet.

És Eichmann először kezdte elszólni, de csak elszólni magát.

A per folyamán Globke neve ugyanolyan gyakran szerepelt, mint valamikor a náci újságokban, amelyek dicsőítették a náci fajüldöző politika e teoretikusának és gyakorlati végrehajtójának buzgó szolgálatait.

Bonnban mindent elkövettek, hogy Adenauer kancellárnak a náci gaztettek mocsarában nyakig elmerült bizalmas munkatársát kihúzzák a csávából. Von Preuschen, a Német Szövetségi Köztársaságot a jeruzsálemi perben képviselő különmegbízott, azt erősítgette, hogy Globke a zsidóság legjobb barátja volt, és — a római katolikus egyház utasítására maradt Hitler szolgálatában. Ez az elképesztő hazugság Goebbelsnek is „becsületére" vált volna. A bonni propaganda, amely egyre újabb szenzációkkal árasztotta el a világot, azt a hírt kezdte terjeszteni, hogy Globke részt vett a Hitler ellen 1944. július 20-án elkövetett merényletben. Mint mondják, maga Globke is elpirult, amikor értesült életének erről a mindaddig előtte ismeretlen részletéről.

A „Parlamentarisch-Politischer Pressedienst" című bonni sajtóhíradó 1961 márciusi különszámában a következő közlemény jelent meg: „Szövetségi kormánykörök semleges forrásokból származó értesülése szerint Eichmann, egykori SS-Obersturmbannführer Izraelben világosan és félreérthetetlenül kijelentette, hogy nem ismeri Hans Globke doktort, a szövetségi kancellári hivatal államtitkárát. Az említett hírforrások szerint Eichmann azt a kijelentést tette, hogy szolgálatilag nem volt dolga Globkéval, és sohasem látott olyan okmányt, amelyen Globke aláírása szerepelt volna."

Eichmann eleinte egyáltalán nem ismerte be bűnösségét. Köntörfalazott, terjengősen magyarázgatta, hogy a náci apparátuson belül a gyilkosságokra parancsot adó szervek egész rendszere létezett.

És éppen ezzel kapcsolatban szólta el magát, mégpedig olyanformán, hogy megemlítette Globke nevét. „A felügyeletem alá tartozó osztály hatáskörének kiterjesztése — mondotta — kétségtelenül a belügyminisztérium ama osztályának kezdeményezésére történt, amelynek élén a zsidók német állampolgárságának megszüntetésével és vagyonuk elkobzásával foglalkozó Hans Globke állt."

Itt azonban mintha elvágták volna, semmit sem mondott többé. A bíróság, a vád képviselője, s annál inkább a védelem, óvakodott attól, hogy Globkéra vonatkozóan kérdést tegyen fel neki.

Ma ez az egykori náci bandita Adenauer jobbkeze. És Eichmann sokat mondhatott volna róla. Elmondhatta volna, hogyan készítette elő Globke a véres terror és kegyetlenkedések alapjául szolgáló hírhedt „nürnbergi törvényt". Eichmann jól tudta, milyen nagyra értékelte a hitleri klikk Hans Globke szolgálatait. Tudomása volt arról, hogy Frick náci belügyminiszter, akit 1946-ban Nürnbergben felakasztottak, Hessnek küldött levelében Globke szolgálati előléptetését javasolta, s ezzel kapcsolatban a következőket írta:

„Globke doktor államfőtanácsos kétségtelenül minisztériu-

mom legtehetségesebb és legbuzgóbb hivatalnokai közé tartozik."

Eichmann azonban hallgatott. De Globke, Schröder és Seebohm bezzeg nem hallgattak. Ezek a bonni államapparátusban helyet foglaló hétpróbás nácik továbbra is seregszemléket szerveztek, amelyeken a revansisták ezrei hangos szóval követelték a Szudéta-vidék visszaadását, hogy újból tömeggyilkosságokat rendezhessenek, városokat és falvakat perzselhessenek fel, röviden szólva — sokszorosan megismételhessék a *Lidice* fogalmához tartozó rémtetteket. A revansisták seregszemléiken arcátlanul „önrendelkezést" követelnek. De ugyan mit értenek „önrendelkezésen"? Ez világosan kitűnik 1961 májusi kiáltványukból, amelyben kijelentették: „Nekünk csehek és kommunisták nélküli haza kell." Lengyelek nélküli Lengyelországot, oroszok nélküli Oroszországot, csehek nélküli Csehszlovákiát akarnak.

De mi köze volt mindehhez a jeruzsálemi pernek? Hiszen az kizárólag Eichmann ügyével foglalkozott.

Izrael reakciós kormánykörei előtt sokkal fontosabbnak tűnt, hogy fenntartsák jó kapcsolataikat a Rajna menti urakkal, semmint hogy azok múltjában turkáljanak. A pénznek nincs szaga! Ezt Tel Avivban már régen jól megtanulták. Miért emlékeztessék a világot arra, hogy Krupp és más iparbárók száz- meg százmillió márka hasznot vágtak zsebre az auschwitzi, a treblinkai és más koncentrációs táborok foglyainak kizsákmányolásából? Hiszen ma az izraeli államkincstár a zsidóságnak a háború alatt okozott károk fejében „jóvátétel" címén nagy összegeket kap a nyugatnémet monopóliumoktól. 1944-ben Eichmann azt javasolta a cionista vezetőknek, hogy cseréljék ki a koncentrációs táborok szerencsétlen foglyait gépkocsikra. „Árut emberi életért, emberi életet áruért" — mondta cinikusan. Ma Ben Gurion és kompániája „pénzt a kiontott vérért" jelszóval túllicitálja Eichmannt.

Ben Gurion, az 1944. évi alkudozások „dicső" hagyományait folytatva, 1961-ben megígérte Adenauernak, hogy az

Eichmann ellen indított bírósági eljárás „objektív" lesz, nem fogja csorbítani Bonn érdekeit. A nyugatnémet „Spiegel" annak idején idézte Ben Gurion következő szavait: „Nem arról van szó, hogy megbüntessük Eichmannt. Számára nincs büntetés. Különös, hogy egyesek ebben a perben a bosszú motívumait látják... Én elvből ellene vagyok a halálos ítéletnek."

Mennyire meggyalázták ezek a szavak a halálba küldött milliók emlékét, mennyire sértették azokat, akik csodával határos módon megmenekültek, s akiket a sors azért kímélt meg, hogy beszámolhassanak a világnak az eichmannok rémtetteiről. Egyébként közülük sokkal kevesebben maradtak életben, mint a náci hóhérok közül.

Napokon át tartott Eichmann vallomása. Amíg a tanúkat, a szerencsés véletlen folytán életben maradt embereket hallgatták ki, ez a náci gonosztevő viszonylag nyugodtan viselkedett. Közömbösen nézte őket ugyanakkor, amikor vallomásuk a tárgyalóteremben mindenkit lelke mélyéig megrázott.

Más tanúk azonban egyenesen ingerelték. Miért csak tanúk ezek az egykori cimborák, miért éppen csak őt ültették üveg-„páholyba"?

Leplezetlen düh és irigység tükröződött arcán, amikor a bíróság előtt hétpróbás SS-banditák tettek vallomást. És szemlátomást azok voltak számára a legkínosabb percek, amikor ezekről a Nyugat-Németországban jól elhelyezkedett címeres náci gonosztevőkről a tárgyaláson kijelentették, hogy menlevelet kaptak az izraeli hatóságoktól — garantálták számukra a szívélyes magatartást, sőt még a kiküldetési díjat is.

És itt Eichmann idegei kezdték felmondani a szolgálatot. Ingerültségében olyan neveket említett, amelyek hallatára Servatius ügyvéd úr meghökkent. Védence kezdte kiszolgáltatni Globkét, s megnevezett olyan diplomatákat, akik annak idején hűséggel szolgálták Ribbentropot, most pedig fontos tisztségeket töltenek be Brentano külügyminiszter úr hiva-

talában. Elhangzott Werner von Bargennek, a nácik egykori belgiumi követének, a Német Szövetségi Köztársaság jelenlegi iraki követének neve. Hans Schwarzmannról, a Német Szövetségi Köztársaság libanoni követéről kiderült, hogy a múltban Eichmann franciaországi cinkosa volt. Lelepleződött, hogy Kurt Becher egykori SS-Standartenführer annak idején Eichmann bűntársa volt a magyarországi zsidók deportálásában, most pedig a Német Szövetségi Köztársaságban nagyvállalkozó, s 200 millió márka tőkével rendelkezik. Ezt a náci bandität mindig szívesen fogadják a bonni kormánykörökben, mert bőkezűen finanszírozza Adenauer pártját.

Más „patinás" nevek is elhangzottak. Eichmann azonban mihamar észrevette, hogy ezekkel az emberekkel kapcsolatos vallomása nemigen érdekli a bíróságot. Ezután Eichmann 716 oldalas visszaemlékezései kerültek sorra, amelyeket Eichmann cinkosainak hosszú névjegyzéke egészített ki. A névjegyzéken szereplők közül sokan aggódva várták, hogy nem ültetik-e őket rövidesen a vádlottak padjára. Aggodalmuk azonban fölösleges volt: az izraeli bíróság a visszaemlékezésekből csak 83 oldalt fogadott el, 633 oldalt a névjegyzékkel együtt elutasított... Nyugat-Németországban tapsoltak a bíróság „leleményességének" és „objektivitásának".

A „Haolam Hase" című folyóirat magyarázatképpen a következőket írta: „Érthető, hogy amennyiben ezeket a bűnösöket az Eichmann-per során lelepleznék, ez megronthatná Izrael kapcsolatait Nyugat-Németországgal és az Egyesült Államokkal, mert ártana a NATO presztizsének, s Nyugat-Németország felfegyverzésének kérdését is megnehezítené."

Eichmann sajátságos módon reagált a bíróság magatartására. „Remélem — jelentette ki —, perem befejezése után megengedik nekem, hogy könyvet írjak. Akkor nem fogok félni nevükön nevezni a dolgokat. Könyvem tanulságul szolgál majd a jövendő nemzedékek számára."

Eichmann e fenyegetőzése azonban pusztába kiáltott szó maradt. A jeruzsálemi bíróság következetesen tartotta magát

előre megfogalmazott formulájához: „Az Eichmann-ügy kizárólag Eichmann ügye."

Jean Guelevits francia professzor már a per elején elítélte ezt a formulát, és teljes joggal jelentette ki: „Ha a per azzal végződik, hogy minden felelősséget egyedül Eichmannra hárítanak, akkor többet fog ártani, mint használni."

A bonni kormány sietett megerősíteni ezeket a szavakat olyanformán, hogy 1961. június 29-én a parlamenttel póttörvényt fogadtatott el, amely szerint az SS-alakulatok egykori tagjai „amennyiben 1945 májusában betöltötték tízéves szolgálati idejüket, jogosultak a nyugdíjellátásra". A nyugatnémet államnak közel 600 millió márkára van szüksége ahhoz, hogy folyósítsa a felemelt nyugdíjakat több mint 20 000 náci banditának. Hadd hangsúlyozzuk, hogy ezek az emberek az SS-nek, a történelem legnagyobb gyilkosbandájának, annak a szervezetnek alakulataihoz tartoztak, amelyet már a nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék bűnös szervezetnek nyilvánított. Igaza volt Kurt Meiernek, az SS-tankcsapatok hírhedt tábornokának, amikor kijelentette: „A Német Szövetségi Köztársaság — hazája valamennyi egykori SS-szolgálatosnak."

Eichmann ismételten beszélt vallomása során arról, hogy a foglyok tömeges megsemmisítésére Cyklon-B gázt alkalmaztak, s egy alkalommal kijelentette: „Itt sokak érdekei ütköztek össze... Mindenki beleszólt ebbe az ügybe. Egyesek hasznot akartak húzni belőle, és előterjesztették ajánlatukat." Saját felelősségét sem tagadta. „Elismerem — mondotta —, hogy helyettesem, Günther révén tudomásom volt a Cyklon-B szállítmányokról."

Ezt a gázt a koncentrációs táborok számára tudvalevőleg az I. G. Farbenindustrie konszern szállította, amely ma is él és virul a Német Szövetségi Köztársaságban — ugyanazok vezetése alatt, akik Eichmann idején előbb az auschwitzi foglyok kizsákmányolásán, majd a megsemmisítésükhöz felhasznált Cyklon-B gáz szállításán gazdagodtak.

A reakció mindent megtett annak érdekében, hogy az Eichmann-per ne kompromittálja a bonni militaristákat. Ámde a német militarizmus hivatalos és nem hivatalos szószólóinak nem sikerült elpalástolniuk a tényeket. Az Eichmann-per — szervezőinek akarata ellenére — megvilágította a bonni hivatalok egyes rejtett zugait, s a népek újra meggyőződhettek arról, hogy mennyire visszataszító és veszélyes a bonni rendszer.

Az Eichmann-per során elhangzott vallomások hangos szóval vádolják a nyugatnémet militarizmus vezető köreit, a hitleristák útján haladó bonni kormányt.

A BIRODALMI KANCELLÁRIA KULISSZÁI MÖGÖTT

Szégyenkezett-e Schacht Nürnbergben Göring miatt?

1960. október 23-án bonni politikai körökben szokatlan sürgés-forgást lehetett tapasztalni. Ezen a napon hirdették meg az „Afrika-hetet". Erhard alkancellár agyában ötlött fel a gondolat: legfőbb ideje emlékeztetni a világot arra, hogy a gyarmatokon az angol, francia, belga és holland érdekeken kívül nyugatnémet érdekek is vannak. Nyugat-Németország „segíteni" akar a gyarmatok népeinek, elő akarja mozdítani „fejlődésüket". A nyugatnémet üzletemberek sem butábbak, mint az amerikaiak, s egyáltalán nem ragaszkodnak ahhoz, hogy kormányzóik legyenek a gyarmatokon. Ennek ideje már régen elmúlt. Új, rugalmasabb formákra van szükség. És nem most, hanem még 1945-ben, egy régi német szakember, a nagy gyarmatosítási hajlamáról ismert Hjalmar Schacht árulta el a nürnbergi per során tett vallomásában, hogy a német üzletemberek ezt nem kevésbé megértik, mint mondjuk az amerikaiak.

De hogyan került sor Schachtnak erre a megnyilatkozására?

Jackson amerikai fővádló Schacht kihallgatása alkalmával, illetékességének határát valamelyest nyilvánvalóan túllépve, az Egyesült Államokat a gyarmatosítás ellenségének és a gyarmati népek barátjának tüntette fel, ugyanakkor pedig bebizonyította a bíróságnak, hogy az a gyarmatosítási terv, amelyet Schacht Hitler elé terjesztett, alapjában véve a né-

met tőkének a gyarmatokra való behatolását és a gyarmatok könyörtelen kifosztását irányozta elő.

Ezután Jackson a következő kérdést intézte Schachthoz:

„*Jackson:* Úgy gondolta, hogy a gyarmatok birtoklására és kiaknázására szüksége volt annak a Németországnak, amelyet létre akartak hozni?"

Schachtot a kérdésnek már maga a lényege dühbe hozta. Mintha bizony az Egyesült Államok azért szerzett volna gyarmatokat, s azért hatolt volna be idegen területekre, hogy megható segítséget nyújtson a gyarmati népeknek! És válaszában így magyarázkodott:

„*Schacht:* Ha ön a »kiaknázás« szót a »fejlesztés« szóval helyettesíti, akkor szerintem ki lesz zárva minden félreértés. Ilyen változatban egyetértek önnel."[1]

Tehát az imperializmus egyik legjelentősebb ideológusa dühében elárulta, mit ér valójában a neokolonialisták propagandájának az az állítása, hogy a gyarmati népeknek nem a kizsákmányolására és kifosztására, hanem a „fejlesztésére", „civilizálására" törekednek.

Szóval a jelenlegi nyugatnémet üzletemberek már régen megtanulták, hogy a „kiaknázás" szónak a gyarmatokra alkalmazva rossz hangzása van. Erhard alkancellár ezért határozta el, hogy a gyarmatok „fejlesztésének", a gyarmati és a fejlődésben elmaradott országok „megsegítésének" már kialakult terminológiáját használja. A nagy méretekben reklámozott „Afrika-hétnek" éppen azt kellett „bizonyítania", hogy a Német Szövetségi Köztársaság a gyarmati kérdésben hasznosítani tudja az amerikai politika demagóg jelszavait.

Erhard az „Afrika-hét" alkalmából egy bonni palota tágas, fényesen kivilágított fogadótermében nagy társaságot gyűjtött egybe. Különböző afrikai országok diplomáciai testületét és képviselőit is meghívta. Beszédében az alkancellár úr a nyugatnémet üzleti köröknek a gyarmati kérdésben foly-

[1] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 22. köt. 10110. old. (oroszul).

tatott politikájáról azt mondta, hogy csakis gondoskodni akarnak a gyarmatok népeiről, s még áldozatokat is hajlandók hozni a gyarmati népekért. Ez az őszinte törekvés vezérli politikájukat, jelentette ki képmutatóan. Persze, mindjárt ezután rágalmakkal halmozta el a Szovjetuniót, s Goebbels ósdi fogásaihoz folyamodva, „szovjet veszéllyel" ijesztgette az afrikai népeket. Ugyanakkor magasztalta a nyugatnémet szabadságot, s észre sem vette, mennyire nevetséges helyzetbe kerül, amikor mindezt Heusinger náci tábornok jelenlétében mondja, aki már puszta megjelenésével is emlékeztetett a német imperializmusnak az európai népek ellen elkövetett szörnyű gaztetteire.

A jelenlevő A. A. Szmirnov szovjet követ erélyesen visszautasította Erhard provokációs és rágalmazó kirohanásait, s tiltakozása jeléül elhagyta a termet. Amikor távozás közben a szónoki emelvény elé ért, kijelentette:

„Miniszter úr, Európa népei, akárcsak a mi népünk, még nem felejtették el, milyen »segítséget« hoztak számukra az »aranyfácánok« (így nevezték azoknak a különleges náci rablóosztagoknak tagjait, amelyek a második világháború idején a megszállt országok területén garázdálkodtak — *A. P.*). Afrika népei tudják, ki támogatja őket a gyarmatosítók ellen vívott hősies harcukban, s ezeket a népeket a szovjet politika semmilyen rágalmazása sem vezeti félre."[2]

Erhard magatartása az afrikai országoknak a fogadáson jelenlevő sok képviselőjét felháborította, s ezek tapssal és helyeslő felkiáltásokkal fogadták a szovjet követ kijelentését.

A „Frankfurter Rundschau" című nyugatnémet lap Erhard provokációs kirohanásaihoz fűzött kommentárjában a következőket írta: „Tulajdonképpen milyen jogon támadják politikusaink minden lehető alkalommal a Szovjetuniót? Szmirnov emlékeztetett arra, hogy a Szovjetunióban a német betörés nyomán az oroszok milliói vesztették életüket... Egyáltalán semmi jogunk sincs, hogy vádlók szerepében lépjünk

[2] Pravda, 1960. október 24.

fel, mert a világtörténelemben éppen mi vagyunk azok, akik a vádlottak padján az első sorban ülünk."[3]

Hjalmar Schacht volt náci gazdasági miniszternek, a birodalmi bank egykori elnökének a nürnbergi per során tanúsított magatartására visszatérve, hadd mondjuk meg, hogy nemcsak a gyarmati kérdésben mutatott utat. A vádlottak padján Göring és Keitel mellett ült, de tüntetően kerülte a társalgást a „gyilkos és tolvaj" Göringgel. Megvető pillantásokkal méregette Kaltenbrunnert, a „jogi diplomás hóhért". Szóba sem akart állni a „törtető karrierista" Ribbentroppal. Egész magatartásával mintha azt akarta volna szuggerálni, hogy neki semmi köze „ehhez az egész bandához". „Hallatlan, hogy egyazon padon kell ülnöm ezekkel a gonosztevőkkel" — mondta Gilbert törvényszéki elmeszakértőnek.

A német monopoltőke egykori teljhatalmú képviselőjének, a bankár Schachtnak ez a magatartása és kijelentése lényegében a német monopolisták első kísérlete volt arra, hogy kibújjanak a hitleri rendszer gaztetteiért rájuk háruló felelősség alól, elhatárolják magukat a náci klikktől, úgy tüntessék fel a dolgot, hogy a német üzleti világnak — Kruppnak, Flicknek, Zangennek és Thyssennek nincs és nem is lehet semmi köze a vádlottak padján ülő gonosztevőkhöz — Göringhez, Ribbentrophoz, Keitelhez és a többiekhez.

Ez volt az első lépés azoknak a rehabilitálása felé, akik a hitleri rendszert valójában életre hívták, fizették hatalomra juttatásának költségeit, diktálták Hitlernek az európai rabló hódítások programját, s óriási hasznot húztak a náci rendszer szörnyű gaztetteiből.

A Nemzetközi Katonai Törvényszék még nem fejezte be a német háborús főbűnösök bűnperének tárgyalását, amikor Nürnbergben már előkészítették az agresszióban és a háborús gaztettekben bűnös német iparmágnások perét. Ugyanabban a teremben, amelyben a nürnbergi pert tárgyalták, Göringet

[3] Ugyanott

és a többieket Alfried Krupp és igazgatói váltották fel a vádlottak padján.

Krupp ellen a legsúlyosabb vád az volt, hogy részt vett a béke elleni összeesküvésben, az agresszió hitleri programjának megfogalmazásában és valóra váltásában. Ugyanezért a bűncselekményért Ribbentrop, Keitel, Göring és Frick életével fizetett.

Kruppot azonban más mértékkel mérték. Amikor az amerikai bíróság kihirdette az ítéletet, a német hadiipar „Führerje" egészen meghatódott, arcán hálás mosoly suhant át. Szó, ami szó, vannak még bírák Amerikában! Kruppot felmentették a legsúlyosabb vád — a béke elleni összeesküvés, a hitleri agresszióban való részvétel vádja alól.

És még hogyan! Milyen ravasz fogalmazásban! Hiába, az amerikai bírák értik a dolgukat! Már az I. G. Farbenindustrie konszern bűnperében, amely a konszern vezetőinek felmentésével végződött, többek közt a következő megállapítással indokolták az ítéletet: „Ha a háborús bűncselekményekben való részvétel színvonalát odáig süllyesztjük, hogy az I. G. Farbenindustrie vezetőit is a részvevők közé soroljuk, akkor nehéz lesz elhatárolni, ki bűnös és ki ártatlan a németek óriási tömegében."

Az I. G. Farbenindustrie bűnperében hozott ítéletből, mint precedensből kiindulva, az amerikai bírák a Krupp-ügyben újabb lépést tettek az imperialista monopóliumok felmentése felé. Megállapították, hogy agresszív háború előkészítése és kirobbantása címén csak „politikai személyiségek" ellen lehet vádat emelni, s egyáltalán nem lehet vád alá helyezni „nagyiparosokat", akiknek nincs *„sem szavuk, sem ellenőrzési joguk a háború viselésében, illetőleg a kirobbantásában"* (az én kiemelésem — *A. P.).* Hát hogyne hatódott volna meg Krupp ezek hallatára!

Az amerikai bírák ítéleteivel kezdetét vette a második világháború történetének reakciós meghamisítása. Rövidesen egyre-másra láttak napvilágot az olyan könyvek és cikkek, amelyeknek szerzői egy igen nehéz és lényegében megold-

hatatlan feladatot tűztek maguk elé: annak bebizonyítását, hogy a német imperialista monopóliumok urai nem vállaltak közösséget Hitlerrel és a fasizmussal, semmit sem tudtak Hitler agresszív terveiről és a fasiszta rendszernek az európai népek ellen elkövetett szörnyű gaztetteiről. Persze, ezzel nemcsak a német monopóliumokat, hanem egyszersmind a velük szoros kapcsolatban álló amerikai monopóliumokat is mentesíteni akarták a felelősségtől.

A második világháború történetének meghamisításán szorgoskodó imperialista ideológusok szerint abban, hogy Németország háborút robbantott ki, nem a kruppok és thyssenek bűnösek, hanem — a német nép. Walter Görlitz reakciós nyugatnémet történész azt állítja, hogy a „nagy dobos" — Hitler — meteorútjáért a német nép felelős, hiszen ő csak a német nép „ki nem mondott vágyait és törekvéseit szólaltatta meg."[4]

Ritter nyugatnémet reakciós történész, Görlitz gondolatát továbbfejlesztve, azt írja, hogy a náci rendszer éppen a munkásokra, a parasztokra és az értelmiségiekre támaszkodott, ezzel szemben a gyárosok, a junker nagybirtokosok és a tábornokok a hitleri rendszer esküdt ellenségei voltak. Állítása szerint azok, akik összeesküvést szerveztek Hitler ellen, mindig viszolyogtak „a hitleri mozgalom proletár mivoltától, a vele járó handabandázástól".[5]

A monopóliumokat mentegető könyvében Ritter naivul azt kérdezi, hogy „lehet-e a hitlerizmus a porosz-német állameszme fejlődésének végeredménye, s jellemző-e a hódításoknak és az agresszióknak a második világháború kirobbanására vezető kegyetlen szelleme Poroszország — Németország politikájára?"[6]

Végül is Ritter egy másik könyvében arra a megállapításra

[4] Az idézet forrása. A második világháború történetének problémái. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1959. 28. old.
[5] Zeitwende. XXV. évf. Hamburg, 1954. július. 444. old.
[6] *G. Ritter:* Europa und die deutsche Frage (Europa és a német kérdés). München 1948. 193. old.

lyukad ki, hogy „a nemzetiszocializmus az igazi német hagyományok sátáni eltorzítása".[7]

Hjalmar Schacht, mintha csak Ritter gondolatát folytatná, arról igyekszik meggyőzni olvasóit, hogy Hitlert nem a monopóliumok juttatták hatalomra, hanem ellenkezőleg, a monopóliumok testesítették meg a fő erőt, amely harcolt Hitler ellen.[8]

Kurt Hesse „A német ipar vezetői ellen emelt politikai vádak" című könyvében többek közt a következőket írja: „Az a vélemény, hogy az egész német ipar támogatta Hitlert a hatalom megszerzésében — legenda."[9]

A minden hájjal megkent porosz történészek felháborodást színlelve jelentik ki: valakinek szüksége volt a tisztességes porosz nagyiparosok befeketítésére, valaki Nürnbergben azt a képtelen mesét találta ki, hogy a nagyiparosok előmozdították Hitlernek és pártjának hatalomra jutását! S nyomban segítségükre sietnek amerikai kollégáik. Egyikük — L. Lochner amerikai publicista — a német monopóliumok urait „demokratáknak" és Hitler legádázabb ellenségeinek tekinti, s felháborodottan utasítja vissza az ellenük emelt vádakat. „Semmi sem állt távolabb tőlük — írja —, mint az a gondolat, hogy Hitlerből diktátort csináljanak."

A tárgyilagos nyugati kutatók kénytelenek elismerni, hogy a német monopóliumoknak döntő szerepük volt a hitleri rendszer létrejöttében. Ezt illetően hivatkozhatunk A. Bullockra, aki a náci zsarnokságról szóló könyvében kétségbevonhatatlan tényekkel bizonyítja a náci klikk és a német monopóliumok szoros kapcsolatát, s arra a következtetésre jut, hogy a nácik számára a fő támogatást a Rajna-vidéki és a vesztfáliai szén- és acélmágnások csoportja nyújtotta.[10]

[7] *G. Ritter:* Carl Goerdeler und die deutsche Widerstandsbewegung (Carl Goerdeler és a német ellenállási mozgalom). Stuttgart 1954. 91. old.

[8] Lásd A második világháború történetének problémái. 83. old.

[9] Az idézet forrása *G. Sawicki:* From Nuremberg to the New Wehrmacht (Nürnbergtől az új Wehrmachtig). Varsó 1957. 323. old.

[10] Lásd *A. Bullock:* A Study in Tyranny (Tanulmány a zsarnokságról). London 1952. 156. old.

James Martin hosszú ideig tanulmányozta a német monopóliumok szerepét az ország politikai életében. Mint az Egyesült Államok nyugat-németországi igazgatási apparátusának felelős tisztviselője, hatalmas bizonyíték-anyagot gyűjtött össze a felügyelete alá tartozó német konszernek irattáraiból, s ennek alapján a következő megállapításra jut:

„A háború utáni Németország életére vonatkozó megfigyeléseink nem igazolták azt az elméletet, amely szerint a náci rendszer az ország urainak akarata ellenére jött létre. A propagandisták arról igyekeznek meggyőzni az embereket, hogy a nagyiparosok a nácik hatalomra jutásának előmozdítása során nem tudták, hogy Pandora szelencéjét nyitják meg. El akarják hitetni velünk, hogy a nagyiparosokat tettük következményei nem kevésbé sújtották, mint az egész emberiséget. Ennek pontosan az ellenkezője igaz: a német nagyiparosokkal folytatott beszélgetéseink alapján meggyőződtünk, hogy ha a nagyiparosok klikkje egyáltalán elégedetlen a hitleri rendszerrel, csakis azért elégedetlen, mert Hitler elvesztette a háborút."[11]

Ámde Martin szavai, akárcsak Jackson fentebb idézett kijelentései, régen feledésbe merültek. A reakciós történészek nyilván úgy vélekednek, hogy más dolog volt igaz szavakat kimondani olyan körülmények között, amikor a világ még háborgott, s még erősen sajogtak a háborúban kapott súlyos sebek, és megint más dolog saját világuk hatalmasainak érdekeit képviselni.

Ezért igyekeznek a korrupt burzsoá történészek írásaikban mindenképpen igazolni a közvélemény előtt azokat, akik elsősorban bűnösek a szörnyű agresszív háborúk kirobbantásában. Ezért hamisítják meg ravasz fogásokkal a történelmet. Közben tökéletesen tisztában vannak szélhámoskodásuk jelentőségével. Jól tudják, hogy azokat a német monopóliumokat mentegetik, amelyek a harmincas években Hitlert ha-

[11] *D. Martin:* A business testvérisége („Tisztelet minden embernek . . ."). Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1951. 347. old.

talomra juttatták, ma pedig a nyugat-németországi népellenes és agresszív Adenauer-rendszer támaszai.

Persze nemcsak magukat a monopóliumokat mentegetik, hanem azokat is, akik élükön állnak. Márpedig az a helyzet, hogy egész sor monopólium ügyeit ma ugyanazok igazgatják, akik a harmincas években hatalomra segítették Hitlert, majd vele együtt szörnyű gaztetteket követtek el a népek ellen.

„Derültség a teremben"

Tehát Schacht urat felháborította az, hogy Nürnbergben a vádlottak padján a gonosztevők bandájának tagjai közé ültették. De ha valaki a per első napjaiban bepillanthatott volna a „náci boszorkánymester" lelkének mélyébe, könnyen rájött volna, hogy nem is annyira Göring és Ribbentrop szomszédsága háborította fel, mint inkább nagy nyugtalanság kerítette hatalmába. Szörnyen félt Rugyenko szovjet fővádlótól, aki nem sajnálta a fáradságot annak bizonyítására, hogy neki, Schachtnak nincs oka szégyenkezni szomszédai miatt, hogy Schacht nélkül nemcsak a „tolvaj és gyilkos" Göring és a „hóhér Kaltenbrunner", hanem maga Hitler sem lett volna, hogy Schacht „a nácik bűnös terveinek egyik legkövetkezetesebb híve" volt, aki „mindenben támogatta Hitlert és Göringet", s „döntő szerepet játszott Hitler hatalomra jutásában". Schacht rettegve figyelte, hogy a szovjet fővádló a dolog mélyére hatol, s ami a legborzasztóbb volt, ő maga tudta a legjobban, hogy minden elhangzott szava igaz.

Bizony, Schacht nem érezhette magát valami kényelmesen a vádlottak padján.

A Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt fokról fokra kibontakozott egy olyan ember fordulatokban bővelkedő életének képe, aki három rendszert szolgált hűséggel, sohasem állt rivaldafényben, hanem mindig a szerepeket írta azok számára, akik a színpadon felléptek, s azt képzelték magukról, hogy ők a történelem igazi alkotói.

Schachtot nagy nyugtalanság kerítette hatalmába. De azok sem kevésbé nyugtalankodtak, akiket egész életében kiszolgált — a német monopóliumok urai, akik akkor még többnyire börtönben ültek és ítéletüket várták. Nyugtalankodtak a Nürnbergtől távol levő, sőt az óceánon túl tartózkodó monopolisták is, hiszen aligha nyerhették meg a világközvéleményt, ha Nürnbergben napfényre kerülnek a német és az amerikai monopóliumok között közvetítő Schacht kapcsolatai.

Schacht védője — Dix doktor — kétségtelenül tehetséges ügyvéd volt, és szívvel-lélekkel védelmezte Schachtot. Később Bonnban visszaemlékeztek erre, s jó hasznát vették képességeinek. Néhány évvel nürnbergi szereplése után már nem védőügyvéd volt, hanem bonni államügyész a Német Kommunista Párt ellen lefolytatott perben. A nürnbergi per idején azonban Schacht csupán saját személyes védelmével bízta meg. A szó tágabb értelmében maga Schacht is ügyvéd volt: Nürnbergben a német monopoltőkét védte. Tudta, hogy az ő ügyében hozott ítélettől függ a sorsa valamennyi német monopólium urainak, akiknek ügyében a tárgyalást közvetlenül a nürnbergi per után kellett megtartani.

A Schacht-ügy tárgyalása során a vád képviselői egymás után terjesztették elő azokat a bizonyítékokat, amelyek Schacht számára a különösen nyugtalanító légkört megteremtették. Hiteles iratokkal alátámasztva bebizonyították, hogy Schacht Hitlerrel már a hatalomra jutása előtt nemegyszer találkozott, s különböző nyilatkozataiban ismételten kijelentette, hogy a hatalmat Hitler kezébe kell adni. A bíróság elé terjesztettek egy hiteles feljegyzést Papennal folytatott beszélgetéseiről, amelyek során erélyesen követelte, hogy adja át a birodalmi kancellári tisztséget Hitlernek. Schacht magánkívül volt, amikor a vád képviselői fényképpel és más okmányokkal bizonyították, hogy a nagymonopolisták körében pénzt gyűjtött Hitler választási költségeinek fedezésére és a náci párt finanszírozására, majd bemutatták 1932. augusztus 29-én Hitlerhez intézett levelét, amelyben a kö-

vetkezőket írta: „Bármilyen következményekkel jár tevékenységem a közeljövőben, még ha egyszer börtönben végzem is, Ön mindig számíthat rám, mindig megbízható támogatója leszek!"

Schachtot 1934 augusztusában birodalmi gazdasági miniszternek nevezték ki, s minisztériumát a háború gazdasági előkészítésével bízták meg. A vád képviselői a bíróság elé terjesztették Schacht 1935. március 4-i beszédének szövegét, amely szerint a birodalmi gazdasági miniszter úr többek között kijelentette: „Mindaz, amit mondok és teszek, a Führer teljes hozzájárulásával történik, és semmit sem fogok tenni és mondani, amit a Führer nem hagy jóvá."

Mindez természetesen fölöttébb kellemetlen volt Schacht számára. Ennek-dacára a tárgyalóteremben jelenlevők közül senki sem állíthatta, hogy erősen levertnek látszott. Aggódó várakozása közben valami nyilván megnyugtatóan hatott rá. Már a tárgyalás első napjaitól kezdve érezte, hogy Dix doktoron kívül is vannak védői, mégpedig olyanok, akik befolyásosabbak Dixnél.

Valamikor nem keveset tett annak érdekében, hogy ezek a védők megtöltsék pénzszekrényüket. Egész addigi élete lázas rohanásban, tülekedésben telt el. Először volt annyi sok szabad ideje, mint a nürnbergi börtön magánzárkájában, s a visszaemlékezéssel és a dolgok elemzésével eltöltött hosszú téli estéken az is megfordult az eszében, hogy ha nem is éppen a bírák, de az óceánon túli köztársaság befolyásos emberei közül sokan köszönhetnek neki egyet-mást.

Talán nem ő, Hjalmar Schacht, segítette Morgant és Dillont a Dawes-tervnek, annak a tervnek elkészítésében, amelyen az amerikai bankárok száz- meg százmillió dollárt kerestek? Talán nem ő juttatta az amerikai iparbárókat óriási haszonhoz a német hadsereg felfegyverzése révén? És elvégre nem ő egyedül kardoskodott Németországban Hitler hatalomra juttatása mellett. S amikor az Egyesült Államokba utazott, nem került sok fáradságába meggyőzni a New York-i pénzmágnásokat és a washingtoni hivatalnokokat arról, hogy

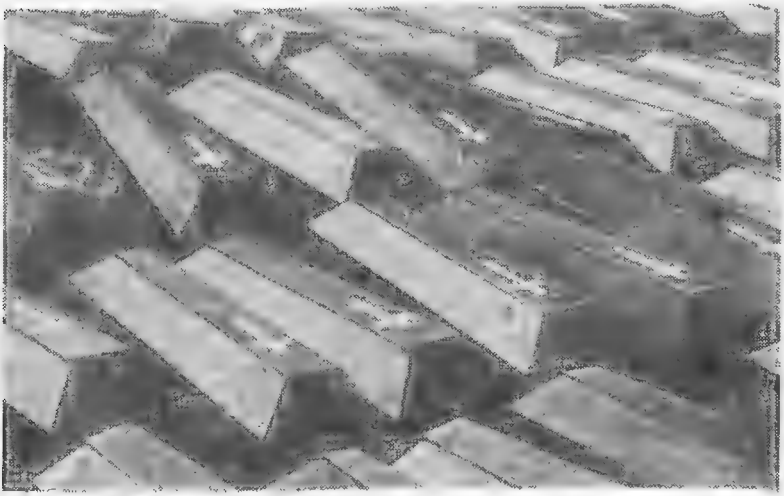

Fent balra: *Schacht pénzt gyűjt a Hitler-alapra. Fent jobbra: Schacht a bírósági tárgyaláson. Lent: Schacht munkásságának eredménye*

csakis Hitler hatalomra jutása biztosítja „Európa rendjét" és teszi lehetővé „a Szovjetunió elleni keresztes hadjáratot". Sikerült is újabb amerikai kölcsönöket szereznie Németország számára. A New York-i üzletemberek előtt nem lehet közömbös, hogy ki ül a német nyeregben. Hiszen az amerikaiak óriási tőkéket fektettek a német iparba, s nem egyedül isten a megmondhatója, hogyan segítette elő Ford és a General Motors, németországi leányvállalatain keresztül, a hitleri hadsereg gépesített alakulatainak, Morgan pedig a német légi haderőnek a megteremtését.

És elfelejthették-e „amerikai barátai", hányszor találkozott velük a háború idején? El lehet-e felejteni azt, hogy ő, Hjalmar Schacht, 1942—1943-ban Baselban ismételten találkozott amerikai bankárokkal, s felajánlotta a békét a nyugati országokkal? Jól emlékszik, milyen rokonszenvvel fogadták ajánlatát az amerikai pénzeszsákok, s mennyire kielégítően alakultak a dolgok mindaddig, „amíg nem szakadt ránk a sztálingrádi szerencsétlenség". De ő fáradhatatlan volt az amerikai érdekek szolgálatában, s a szerencsétlenség bekövetkezése után azt javasolta, hogy a német ipar legyen az amerikai és a német monopóliumok közös tulajdona, Németországot jogosítsák fel a Szovjetunió elleni háború folytatására, Nyugaton pedig kössenek békét. Amerikai barátai helyeselték a tervet, s Allen Dulles megpróbálta hatalomra juttatni őt, Schachtot...

Ámde a szovjet hadsereg csapásai alatt megingott, majd düledezni kezdett, végül pedig teljesen összeomlott a színpad, amelyen Schacht fellépni készült.

Minderre jól emlékezett, de valamit nem látott egészen világosan: érdekük-e az amerikaiaknak, hogy ő, Hjalmar Schacht, itt Nürnbergben „töredelmes" vallomást tegyen? S egyáltalán, mióta engedik meg bírói talárba öltözött egyéneknek, hogy a „szentek szentélyében" — a bankok és konszernek ügyeiben turkáljanak? Hát ezt az amerikai ügyészt, ezt a Jacksont csak azért küldték Nürnbergbe, hogy kiteregesse az I. G. Farbenindustrie és az amerikai Standard Oil konszern

kapcsolatait, s feltárja a „csőcselék" előtt a háború keletkezésének nagy titkát?

Schacht azonban mihamar megérezte, hogy sorsa korántsem közömbös óceánon túli barátai előtt. A per folyamán figyelemmel kísérte az amerikai sajtót, s örömmel állapította meg, hogy működésbe lépett az a gépezet, amely kiránthatja a bajból. Mindenesetre elhatározta, hogy nyilvánosan emlékezteti az amerikai bírákat (maguktól talán nem jutna eszükbe!) egy váltóra, amelyet közvetlenül a háború előtt kapott. Ezért vallomása során a következőket mondta: „Mister Kirk, amerikai ügyvivő, Berlinből való távozását megelőzően elbúcsúzott tőlem, s akkor kijelentette, hogy a háború után olyan embernek fognak tekinteni, aki egyáltalán nem ejtett foltot a nevén."[12]

Schacht előtt világos volt, hogy a Nyugatnak sem Göring, sem a „fajankó" Ribbentrop nem megfelelő politikai partner, Kaltenbrunnert nem is említve. És sohasem lennének megfelelőek! Ő, Hjalmar Schacht, azonban az „üzletemberek" színe-javából való! És mindentől eltekintve, ki tudná jobban, mint ő, hogyan lehet a háború után a legelőnyösebben egyesíteni az amerikai és a német „üzleti világ" erőfeszítéseit ugyanazon szent célok érdekében, amelyek mindaddig sajnálatos módon elérhetetleneknek bizonyultak?

Ezért méltatlankodott Hjalmar Schacht — a német és az amerikai monopóliumok „ügyvivője" — a tárgyaláson amiatt, hogy a vád nyilván rosszul tájékoztatott amerikai képviselői ugyanúgy kezelik, mint Göringet és Kaltenbrunnert.

A tárgyalás egyik szünetében az őrség parancsnoka, egy amerikai tiszt, arra lett figyelmes, hogy a vádlottak padján Speer, volt náci fegyverkezési miniszter, mélyen elmerülve rajzolgat valamit.

— Mit rajzolgat? — kérdezte tőle szigorúan.

— Ó, erre a rajzra gondol? — válaszolta Speer. — Nos,

[12] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 38. köt. 19840. old.

Schacht megrendelte nálam egy villa tervrajzát. A per befejezése után villát akar építtetni magának.

Schacht fejbólintással erősítette meg, hogy ő adott Speernek ilyen „megrendelést".

Néhány nappal később a tárgyalóteremben igen jellemző párbeszéd folyt le Jackson amerikai fővádló és Schacht között. Schacht mindenképpen a nácizmus ellenségének igyekezett feltüntetni magát, s arra hivatkozott, hogy lemondott a birodalmi bank elnöki tisztségéről, és jóllehet lemondása után tárca nélküli miniszterként szerepelt, ez a tisztsége merőben névleges volt, gyakorlatilag nem járt kötelezettségekkel. Jackson emlékeztette Schachtot, hogy ennek a névleges tisztségnek a betöltéséért továbbra is évi 50 000 márkát kapott Hitlertől.

— Már miért ne kaptam volna, főügyész úr ? — vágta rá Schacht kihívóan. — Remélem, a per befejezése után megkapom a nyugdíjamat is. Különben miből fogok élni?[13]

Erre Jackson amerikai fővádló a következő epés kijelentéssel válaszolt:

„*Jackson:* Azt hiszem, doktor, hogy a tárgyalás után az ön eltartási költségei nem lesznek valami nagyok."[14]

Ennek a „szívélyes" párbeszédnek szövege után a tárgyalási jegyzőkönyvben rövid megjegyzés következik: „Derültség a teremben."

A gyorsírónő nyilván nem tudta a jegyzőkönyvben feltüntetni, miért és min derült a közönség. Jelen sorok írója jól emlékszik a kihallgatás e részének körülményeire. A nürnbergi tárgyalóterem közönsége igen vegyes összetételű volt. Jogászok, dúsgazdag amerikai turisták, a Hearst és a McCormick lapkiadó konszern tekintélyes újságírói mellett a legkülönbözőbb gondolkodású emberek töltötték meg a közönség részére kijelölt padokat. S egyáltalán nem volt olyan könnyű megállapítani, min derültek: Schacht nem helyénvaló magabiztosságán, vagy a fővádló naiv optimizmusán.

[13] Ugyanott, 22. köt. 10134. old.
[14] Ugyanott.

Mindenesetre, nagyon hamar kiderült, hogy Schachtnak alapos oka volt a magabiztosságra.

A nyugati bírák annak ellenére, hogy a Nemzetközi Katonai Törvényszék szovjet tagjai tiltakoztak és követelték Schacht elítélését, jobbnak látták kifizetni Schachtnak a Kirktől kapott váltót. S magatartásuk indítéka egyáltalán nem abban a törekvésben rejlett, hogy csupán magát Schachtot mentsék meg. A Schacht ellen emelt vád egyértelmű volt a német monopóliumok, s rajtuk keresztül az amerikai monopóliumok vádolásával, hiszen ami a vád fő pontját — a hitleri párt hatalomra segítését, a náci fegyverkezési program és agressziós politika finanszírozását — illeti, a német és az amerikai monopóliumokat a lehető legszorosabb szálak fűzték egymáshoz. Ha tehát Schachtot ezekért a bűncselekményekért — a Nemzetközi Katonai Törvényszék Alapokmányának megfelelően — elítélik, ez egyszersmind precedenst teremtett volna, s a német monopóliumok nagy csoportját is vád alá kellett volna helyezni. S éppen ezt nem akarták a nyugati bírák. Ez volt Schacht felmentésének fő oka.

De mivel indokolta a Nemzetközi Katonai Törvényszék angol és amerikai többsége Schacht felmentő ítéletét? Az indokolásnak magától értetődően olyannak kellett lennie, hogy Schacht felmentő ítélete egyidejűleg felmentse a német monopóliumokat és valamennyi többi imperialista monopóliumot is.

A Nemzetközi Katonai Törvényszék ezt a kényes feladatot ítéletében a következőképpen oldotta meg: „Az újrafegyverkezés önmagában véve nem bűncselekmény."

De miért hajhászta Schacht a fegyverkezést a fasiszta Németországban? Erre a kérdésre a Törvényszék az ítéletben azt felelte, hogy Schacht „olyan erős és független Németországot akart létrehozni, amely az ország számára megbecsülést szerző külpolitikát folytathat".[15] Tehát ezen fáradozott Schacht úr, csakis erre gondoltak a kruppok és a frickek,

[15] A nürnbergi per anyaga. 7. köt. Goszjurizdat 1961. 471. old.

amikor harckocsikat, ágyúkat, lövedékeket és bombákat gyártottak!

Nyilván ez volt az egyetlen eszköz, amelynek segítségével Schacht megbecsülést remélt szerezni a hitleri külpolitika számára.

Bárki könnyen megállapíthatja, hogy az ítéletben szereplő érv semmiben sem különbözik attól, ami röviddel Schacht felmentése után az „erődiplomácia" nevet kapta, mint a gyümölcsöző nemzetközi tárgyalások „legbiztosabb bázisa".

A nyugati bírák annak leszögezése után, hogy „az újrafegyverkezés önmagában véve nem bűncselekmény", az ítélet indokolásának további részében azt állították, hogy a bíróság nem rendelkezett elegendő bizonyítékkal a fegyverkezési hajsza és a fasiszta agressziós politika közötti összefüggés megállapításához. A nyugati bírák megítélése szerint éppen ezért Schachtnak a hitleri Németország újrafelfegyverzése érdekében kifejtett egész tevékenysége — nem volt bűncselekmény. Ezen az „alapon" került Schacht a nürnbergi perben a felmentettek sorába.

I. T. Nyikitcsenko, a Nemzetközi Katonai Törvényszék szovjet tagja, különvéleményben juttatta kifejezésre, hogy nem ért egyet Schacht felmentésével.

A néptömegeket Schacht felmentése egészen váratlanul érte, s általában az egész világközvélemény felháborodott a felmentő ítéleten. A haladó emberek felháborodása világszerte, különösen pedig magában Németországban olyan nagy volt, hogy Schacht, akit a Nemzetközi Katonai Törvényszék szabadlábra helyezett, nem merte elhagyni a nürnbergi börtön épületét, s a népharagtól félve, néhány napig még a zárkában maradt. Nyugati pártfogóinak keserű szájízzel hozzá kellett járulniuk, hogy Schachtot átadják a német „nácitlanító bíróságnak", amely egyébként végeredményben ugyanúgy járt el, mint Nürnbergben a nyugati bírák.

Schacht a felmentése után kifejtett egész tevékenységével bebizonyította pártfogóinak, hogy nemhiába fáradoztak érte, nemhiába mentették meg a monopóliumokkal együtt őt ma-

gát is. Szó szerint néhány perccel az ítélet elhangzása után sajtóértekezleten kijelentette, hogy már elkészítette „Németország gazdasági feltámasztásának új tervét". Ez az „új" terv lényegében Schacht régi, 1943. évi terve volt. Újra azt hangoztatta benne, hogy meg kell teremteni az amerikai és a német monopóliumok közös uralmát a német iparban. Ezzel kapcsolatban 1947 nyarán benyújtott tervezetében javasolta, hogy a német ipar részvénytőkéjének 51 százalékát adják át az amerikai monopóliumoknak. Az amerikaiak megbízásából Schacht készítette elő a nyugat-németországi külön pénzreformot.

Ami a Marshall-tervet illeti, Schacht már életbe léptetése előtt kijelentette az Associated Press hírügynökség képviselőjének: „A Marshall-terv nagyszerű elindulás Európa gazdasági életének helyreállításához... A világ helyes úton halad. Ezért szerintem az amerikai politika a legjobb osztályzatot érdemli."

Schacht nagyon jól tudta, hogy a Marshall-terv révén további száz- meg százmillió dollár vándorol majd az amerikai, sőt — a nyugatnémet bankárok zsebébe. Tudta, hogy az amerikai és a nyugatnémet konszernek hamarosan újult erővel kezdik el az együttműködést éppen a mindig óriási osztalékokat biztosító fegyverkezés terén. Csak mosolygott, amikor a nürnbergi per idején egyesek azt mondták, hogy nem lesz többé hatalmas német ipar, hogy eltűnnek a kruppok és a thyssenek, s hogy már folynak a német fegyvergyárosok nemzetközi bíróság elé állításának előkészületei. Hát nem értik meg Nyugaton, gondolta magában, milyen óriási veszélyekkel járna számukra is egy ilyen per?

S ezt a gondolatát nem rejtette véka alá. Még 1946-ban, amikor Gilbert amerikai százados, törvényszéki elmeszakértő beszélgetést folytatott vele a börtönzárkában, a készülő per is szóba került. Schachtnak tudomása volt a per előkészületeiről, hiszen kihallgatták ebben az ügyben. Gilbert a beszélgetésnek erről a részéről a „Sunday Express" hasábjain a következőket írta:

„Schacht elnevette magát, amikor meghallotta, hogy a német nagyiparosok ellen vádat emelnek Németország fegyverkezése miatt. »Ha önök bíróság elé akarják állítani a Németország fegyverkezését elősegítő nagyiparosokat — mondta —, akár saját nagyiparosaikat kell elítélniük, hiszen a General Motors tulajdonát képező Opel-üzemek kizárólag a háború részére dolgoztak.«"[16]

„Derültség a teremben!" Schacht igen hamar megmutatta az amerikai fővádlónak, hogy min derült a Nemzetközi Katonai Törvényszék tárgyalótermének közönsége.

Csak néhány év telt el, s ugyanazok a német nagyiparosok, akik nagyra növelték Hitlert és pártját, Nyugat-Németországban nyíltan hozzáláttak hatalmuk visszaállításához.

Ami pedig a német monopóliumok ellen indított pereket illeti, még mielőtt elkezdődtek volna, a nürnbergi bírák Washingtonból a következő utasítást kapták: „Precedensnek kell tekinteni azt az ítéletet, amelynek alapján Schachtot felmentették."[17]

Ilyen előzmények után kezdődött meg ugyanabban a tárgyalóteremben, amelyben a Nemzetközi Katonai Törvényszék ülésezett, a német nagymonopóliumok vezetői ellen a bűnperek sorozata.

„Egyetlen szövetségi bíró sem kap szabadságot!"

A nürnbergi per elején arról volt szó, hogy azok ellen a német nagyiparosok ellen, akik Hitlert hatalomra juttatták, tevékeny részt vettek az agressziókban, és a nácizmus szörnyű gaztetteiből óriási hasznot húztak, külön nemzetközi bírósági eljárást folytatnak le. De már maga az a mód, ahogyan a Nemzetközi Katonai Törvényszék Schacht ügyét tárgyalta, világosan megmutatta, hogy a nyugati hatalmak nem akarnak pert indítani és lefolytatni a nagyiparosok ellen.

[16] Sunday Express, 1946. október 19.
[17] The Nation, 1948. augusztus 14. 178. old.

A nürnbergi per során a Nemzetközi Katonai Törvényszék szovjet tagjai nem voltak hajlandók semmi néven nevezendő engedményre, s különvéleményt nyilvánítottak minden olyan kérdésben, amelyben nem értettek egyet a nyugati bírákkal. Aki a nürnbergi Igazságügyi Palotában ott volt az ítélet és a szovjet különvélemény kihirdetésénél, észrevehette, milyen óriási benyomást tett a különvélemény minden jelenlevőre. E sorok írója emlékszik, hogy a külföldi újságírók közül sokan felháborodtak az ítéleten, s kijelentették a szovjet sajtó képviselőinek, hogy egyetértenek a különvéleménnyel.

Nem csoda, ha Washingtonban úgy vélekedtek, hogy a nagyiparosok perében nyilván még nagyobb nehézségek merülnének fel. Hiszen a német és az amerikai monopóliumok szoros kapcsolatai közismertek voltak.

Egyre sűrűbben hallatszottak olyan hangok, hogy a Szovjetunió képviselőit nem szabad bevonni a monopóliumok ügyének tárgyalásába. Ezt Jackson, a nürnbergi perben az Egyesült Államokat képviselő fővádló is megértette. Őt máris durva támadások érték az amerikai sajtóban amiatt, hogy hajlandó volt egy asztalhoz ülni — az oroszokkal. Azt írták róla, hogy Nürnbergben „prostituálta" a jogi elveket, s kár, hogy előzőleg nem vizsgálták meg, milyen beállítottságú ez az ember.

Ha valaki elolvasta Robert Jacksonnak a nürnbergi per során tartott beszédeit, könnyen megállapíthatja, hogy nagymértékben hozzájárultak a fasizmus leleplezéséhez. Jellemző sajátosságuk az, hogy Jackson nemcsak a múltról beszélt, hanem a jövőről, arról a veszélyről is, amely a népeket fenyegeti, ha kormányaik ismét a nácizmus elnéző kezelésének útjára lépnek.

Jackson beszédei érthetően nem tetszettek a nyugati reakciós köröknek, s nyilván maga Jackson is érezte, hogy a tárgyalás hevében túllőtt a célon. Nürnbergi beszédeivel ugyan kétségtelenül népszerűségre tett szert az amerikai közvélemény széles köreiben, de nem ezektől a köröktől függ az előbbrejutás a tőkésállam ranglétráján.

Jacksonnal is az történt, ami nemritkán esik meg polgári értelmiségiekkel. Fia egy amerikai lapban cikket írt, amelyben már nyíltan mentegette apját azért, hogy együtt mert működni szovjet jogászokkal.

Komoly próbatétel volt Jackson számára a nagyiparosok nemzetközi perének kérdése. S ezzel a perrel kapcsolatban olyan álláspontra helyezkedett, amely homlokegyenest ellenkezett a nürnbergi per során tanúsított magatartásával.

A nürnbergi perben az Egyesült Államokat képviselő fővádlóként kifejtett tevékenységével foglalkozó előadásában állást foglalt azellen, hogy ilyen pereket a nürnbergi perhez hasonlóan továbbra is négy nyelven folytassanak le, mert az „elkerülhetetlenül a leglassúbb és legdrágább bírósági eljárás". S jóllehet a szövetséges hatalmak megállapodása ilyen pert írt elő, Jackson kijelentette, hogy az Egyesült Államok „sem erkölcsi, sem jogi szempontból nem köteles a továbbiakban ilyen perek lefolytatására".[18]

Aligha kell bizonyítanunk, hogy Jackson nem a nagy költségek miatt ellenezte a bírósági eljárások négy nyelven folytatását. Őszintébb volt, amikor Trumanhoz intézett levelében bizalmasan a következőket írta:

„A nagyiparosok ellen lefolytatott külön per azt a benyomást keltené, hogy csak azért helyezik őket vád alá, mert nagyiparosok. Ez annál is valószínűbb, mert vád alá helyezésükkel a szovjet kommunistákkal és a francia baloldaliakkal kerülnénk szövetségbe."[19]

Jackson már 1946 áprilisában, Martin Popperral, az amerikai jogászok országos szövetségének akkori főtitkárával folytatott beszélgetése során megjegyezte, hogy amennyiben a nagyiparosok ellen nemzetközi pert indítanának, ezt „az amerikai sajtó nem helyeselné". Mint Popper erről a beszélgetésről később írta, Jackson „nem vonta kétségbe, hogy a lakosság követeli a náci nagyiparosok és egyes amerikai kar-

[18] Az idézet forrása *J. Wheeler:* Amerika németországi politikája (1945—1950). Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1960. 163. old.
[19] Ugyanott.

tellvezérek kapcsolatainak, azoknak a kapcsolatoknak teljes feltárását, amelyek a Kilgore-bizottság megállapítása szerint komolyan akadályozták háborús erőfeszítéseinket".[20]

R. A. Rugyenko szovjet fővádló, írta Popper a továbbiakban, egy beszélgetés során közölte vele, hogy a szovjet kormány tárgyalásokat sürget a potsdami nyilatkozat teljesítésének kérdésében, ugyanis a potsdami nyilatkozat szerint a nürnbergi vádlottak — „a vádlottak első listáján" szerepelnek. Ebből az következik, jelentette ki Rugyenko, hogy további „listákat" kell készíteni, s hogy a Nemzetközi Katonai Törvényszék illetékessége a „közös döntés alapján" vád alá helyezendő valamennyi többi vádlottra kiterjed.

A szovjet fővádló hangsúlyozta, hogy az övezeti perek a legjobb esetben is a közvélemény „megnyugtatását" szolgáló jelképes bírósági eljárások lennének. Az egyetlen biztosítékot az nyújtja, ha valamennyi gazdasági főbűnöst felelősségre vonják — a moszkvai és a potsdami nyilatkozatból eredő kötelezettségek szigorú betartásával.

„Mi az igazi oka annak — teszi fel a kérdést Popper —, hogy a Burns külügyminiszter támogatását élvező Jackson főügyész Truman elnöknek küldött levelében olyasmit javasolt, hogy a náci pénz- és iparmágnások ellen ne rendezzenek nemzetközi pert? Az igazi okot nem kereshetjük azokban a felszínes érvekben, amelyekkel a velem folytatott beszélgetés során előhozakodott. Magas állású diplomáciai és katonai vezetőinknek ebben a kérdésben hozott döntéseit csak úgy érthetjük meg, ha egy általános terv részének tekintjük, s ez az általános terv — a Németország lefegyverzésére és nácitlanítására vonatkozó egész potsdami egyezmény félredobása (1946. szeptember 8. délután)."[21]

És csakugyan ez volt az amerikai reakciós körök igazi célja. Körülbelül így okoskodtak: lehet és nyilván kell is helyi pe-

[20] Ugyanott, 164. old.
A Kilgore-bizottság külön jelentést és „hivatalos feketelistát" tett közzé. (Ugyanott, 180. old.)
[21] *J. Wheeler;* Id. mű, 165. old.

reket szervezni a nagyiparosok ellen, mert a közvélemény követeli bíróság elé állításukat. De csakis olyan helyi perekről lehet szó, amelyeket kizárólag amerikai bírák vezetnek.

Az Egyesült Államok kormányköreinek álláspontja végső fokon abban a bizalmas levélben fejeződött ki, amelyet Burns külügyminiszter intézett Taylor tábornok nürnbergi amerikai főügyészhez, s amelyben a következőket írta:

„Az Egyesült Államok nem léphet fel hivatalosan olyan állam szerepében, amely nem kívánja a szóban forgó per megindítását... Ha azonban a per terve meghiúsul, akár azért, mert a másik három kormány között nézeteltérések támadnak, akár pedig azért, mert a három kormány közül egy vagy több nem ért egyet az Egyesült Államok szempontjából elengedhetetlen feltételekkel és követelményekkel — annál jobb."[22]

Az amerikaiak elhatározták, hogy meghiúsítják a nemzetközi pert, s az egyes bírósági eljárások sorozatát folytatják le. De még ezellen is bősz sajtóhadjárat indult. A reakciós lapok nagy lármát csaptak amiatt, hogy az Egyesült Államok meg akarja „büntetni" a náci nagyiparosokat. Ugyanakkor suba alatt megkezdődött az egyes perek szabotálása. J. Wheeler, aki a háború után Németországban az amerikai katonai igazgatás egyik osztályának főnöke volt, azt írja, hogy ezen az úton első lépésként Fred Winson, az Egyesült Államok legfelsőbb bírája közölte: egyetlen szövetségi bíró sem kap szabadságot, hogy elnökölhessen ezeknek a pereknek tárgyalásán. Más intézkedések is történtek annak megakadályozására, hogy ezeket a pereket tehetséges és demokratikus érzelmű jogászok vezessék. Abraham Pomerantz amerikai ügyész, amikor látta, hogy Nürnbergbe sorra érkeznek a tehetségtelen, főként pedig reakciós érzelmű jogászok, tiltakozása jeléül lemondott állásáról. Az Egyesült Államokba visszatérve, egyik beszédében kijelentette:

„Láttam Göringet, Ribbentropot, Streichert, Sauckelt és

[22] The Nation, 1949. december 3. 534. old.

más hasonszőrű embereket, és ismerem a gaztetteiket. De ami még fontosabb, láttam a csendesebb, ámde veszélyesebb nácikat — a német nagyiparosokat. Ők azok a náci iparbárók, akik Hitlert finanszírozták és hatalomra juttatták, akik pénzt és fegyvert adtak neki. Ők azok, akik az agresszív háborút, pontosabban — a tömegmészárlást elindították, ők azok, akik megkaparintották a zsidóktól elrabolt vagyont, ők azok, akik a férfiak, nők és gyerekek millióit rabszolgamunkára használták fel, kegyetlenül meggyötörték, s amikor már teljesen kimerültek, gázkamrákba küldték őket. Láttam mindeme gaztettek okmányszerű bizonyítékait, s mindezen felül láttam a náci nagyiparosok bűnügyeinek még nyilvánosságra nem került iratait... Néhányat a náci nagyiparosok közül bíróság elé állítanak, s talán el is ítélnek. A többi büntetlenül marad."[23]

Pomerantz ezután arról a káoszról, zűrzavarról és bomlásról beszélt, amely az egyes bírósági eljárások napjaiban Nürnbergben uralkodott, s amit „demokráciának kell nevezni".

Így kezdődtek a hitleri rendszer megteremtésében és az agresszív háborúk egész sorának kirobbantásában bűnös német monopolisták ellen indított perek.

„A legveszedelmesebb erők szimbóluma"

Amikor Alfried Krupp von Bohlennel közölték, hogy a müncheni per során megvitatásra kerül apja, Gustav Krupp bíróság elé állításának kérdése, alig tudta leplezni örömét. Világos, hogy Gustav az, akiről beszélni kell, nem pedig Alfried. Hiszen, ha valaki ismerte a náci kormányklikket és dolga is volt vele, az természetesen nem ő, Alfried, hanem az öreg, már paralitikus Gustav. Hadd beszéljenek róla! Az apáról beszélve, megfeledkeznek a fiáról!

Akkor, 1945-ben, Kruppéknak minden okuk megvolt arra

[23] *J. Wheeler:* Id. mű, 166—167. old.

a kívánságra, hogy merüljön feledésbe legalább az utóbbi 15 év története.

Az öreg Gustav is, a Német Szövetségi Köztársaság gazdasági életében ma uralkodó fiatal Alfried is világosan felismerte, milyen veszélyes lenne rájuk nézve, ha Nürnbergben turkálni kezdenének az emlékekben, s különösen a levéltári iratok között.

A nürnbergi Törvényszéki Palota tárgyalótermében a német háborús *főbűnösök* ültek a vádlottak padján. Köztük volt Sauckel, Fritzsche meg Streicher is, akik nem keveset tettek az embergyűlölő hitleri tervek megvalósítása érdekében. De milyen jelentékteleneknek tűntek volna ezek az alakok, ha melléjük ültetik Kruppot, Flicket, Poensgent és a hitleri Németország más tényleges urait!

A hír, hogy megalakult a Nemzetközi Katonai Törvényszék, s rövidesen felelősségre vonják azokat, akik a világot szörnyű katasztrófába döntötték, villámgyorsan járta be az egész világot. A nürnbergi vádlottak padja a közvélemény érdeklődésének középpontjába került. Göringről, Ribbentropról és a többi gonosztevőről nagy cikkek jelentek meg a világ minden lapjában.

Kruppék nem irigyelték Göringet. Tudták, hogy az ilyen hírnév egyenesen az akasztófára vezet. A Hitler hatalomra jutásáért folyó harc időszakában és a náci uralom idején nem törődtek különösebben a reklámmal. Mint gyakorlatias emberek, nem szerették a handabandázást. De minden tőlük telhetőt megtettek a nácik érdekében, s a nürnbergi per idején mindenre jól emlékeztek. Arra is, hogy 1932-ben a hatalomnak Hitler kezébe adását követelték, s az akkori idők körülményeire is.

Az 1929-ben elkezdődött gazdasági válság hovatovább a kapitalista világ valamennyi országára kiterjedt. Ez a válság hevességét, arányait, tartamát és a dolgozók nagy tömegeire zúduló szenvedéseket tekintve, példátlanul állt a kapitalizmus egész történetében. Kruppék nagyon jól emlékeztek arra, hogy a válság éppen Németországot sújtotta a leg-

jobban. A munkanélküliség napról napra nőtt, s egyre fenyegetőbb méreteket öltött: a munkanélküliek száma elérte a 7 milliót. A német nép akkor még nem jutott el a kapitalizmus nyílt megrohamozásáig, de a döntő roham gondolata már érlelődött a tömegek tudatában. A monopóliumok politikai uralma Németországban kérdésessé vált.

Ebben a súlyos helyzetben Gustav Krupp és barátai számot vetettek azzal, hogy üzemeik virágzása mindig a háborúk közötti szünet rövid időtartamával függött össze, s ezért határozottan egy újabb világháború előkészítésének útjára léptek. Ez az út annál is csábítóbbnak tűnt előttük, mert a világháborúban a gazdasági és politikai ellentétek leküzdésének kipróbált módszerét látták. Egyébként a nyugati imperialisták is erre az útra taszították a német monopolistákat.

Az öreg Krupp azonban nagyon jól tudta, hogy egy újabb háború eredményes előkészítése jelentős mértékben attól függ majd, milyen gyorsan sikerül véget vetni az országon belüli erjedésnek, leszámolni a német proletariátus növekvő forradalmi mozgalmával, amelynek élén a proletariátus kipróbált vezetője — a kommunista párt állt. Olyan erőre volt szükség, amely meg tudja semmisíteni a demokráciát, demagóg jelszavakkal el tudja vonni a dolgozók figyelmét szenvedéseik igazi okozóiról, s a munkásosztály haragját a baloldali pártok és idegen országok ellen tudja irányítani.

Ezt az erőt Krupp, Flick, Mannesmann és Poensgen a fasizmusban, a náci pártban és vezérében — Adolf Hitlerben találták meg.

Összejövetelek és tárgyalások egész sora kezdődött, s ezek alkalmával a „magas szerződő felek" örömmel állapították meg érdekeik és céljaik teljes azonosságát. Már 1931. október 11-én, Harzburg fürdőhelyen találkoztak a német tőke legtekintélyesebb vezetői. Persze, erről a találkozásról 1945-ben, a nürnbergi per napjaiban teljesen értelmetlen lett volna megemlékezni. Hiszen éppen a Ruhr-vidéki „istenek" e nagy tanácskozásával indult meg a döntő támadás a weimari köztársaság, a polgári demokrácia maradványai ellen. A krup-

pok és a thyssenek ott, Harzburgban megállapították, hogy érdemes feltenni a kártyájukat a náci pártra. Ezért tárultak oly szélesre Hitler és bandája előtt a Ruhr-vidéki monopóliumok páncélszekrényeinek ajtói.

Valamikor a náci mozgalom kezdetén Hitler a német munkások megnyerése céljából demagóg módon kijelentette, hogy hatalomra jutása után az állam kezébe szándékozik adni a konszerneket és a szindikátusokat. Amikor azonban pártja már bőséges anyagi támogatást kapott a német monopóliumoktól, s a dolog lényegét tekintve teljesen az eltartottjuk lett, agitációjának iránya, s pártjának programja is, gyökeresen megváltozott. 1932-ben az egyszerű nácik némi csodálkozással a következőket olvashatták a nemzetiszocialista párt programjának hetedik kiadásában: „A nemzetiszocializmus egyáltalán nem állítja, hogy akár a legnagyobb iparvállalatok magántulajdona ellenkezik az egész társadalom érdekeivel." Márpedig nem volt ok a csodálkozásra: aki fizetett, a programot is előírta.

Krupp és monopolista cimborái megemlékezhettek volna a náci párttal folytatott őszinte együttműködésüknek más, nem kevésbé jellemző mozzanatairól is. Ó, mily büszkén emlékeztették volna mindezekre Hitlert — ha győztesen kerül ki a háborúból! Eszébe juttatták volna az 1932. január 27-i emlékezetes találkozást. Ezen a napon mutatta be Thyssen a nagyiparosok düsseldorfi zártkörű tanácskozásán a kiválasztott meghívottaknak Hitlert. A „Führer" ismertette az egybegyűltek előtt programját. Jóllehet a tanácskozás titkos volt, a baloldali pártok tudomást szereztek róla. Hitler beszédének teljes szövege természetesen nem került nyilvánosságra, de a hivatalos náci kiadó, válaszul a baloldali sajtó éles támadásaira, kénytelen volt közölni a beszéd átszerkesztett szövegét. És még ebből a „preparált" szövegből is kitűnik, mivel hódította meg a „Führer" a monopóliumok urait. A demokráciát „az ostobaság uralmának és a rombolás elvének" nyilvánította. Kijelentette, hogy „ostobaság a gazdasági életet az egyéni tekintélyre alapozni, ugyanakkor pedig a politikában

elutasítani az egyéni tekintélyt, s a demokráciát csempészni be a helyébe". „Szilárdan elhatároztuk — mennydörögte —, hogy Németországban gyökerestől kiirtjuk a marxizmust", s ezt a kijelentést az egybegyűlt iparbárók a gépírásos jegyzőkönyv szerint fergeteges tapssal fogadták. Világos, hogy a demokrácia megsemmisítése teljes mértékben érdekük volt a monopóliumoknak, amelyek a demokráciában mindig a munkáskizsákmányolás szabadsága ellen irányuló merényletet láttak. S ha a fentebbiekhez hozzátesszük, hogy Hitler a tanácskozáson kifejtett átfogó programjában — azzal a demagóg jelszóval, hogy magas életszínvonalat kell biztosítani a felsőbbrendű faj, vagyis a német faj számára — idegen népek leigázását és kizsákmányolását helyezte kilátásba, s egyszersmind leszögezte, hogy meg kell semmisíteni a bolsevizmust, amely „aláaknázza fehér fajként való létezésünket", akkor nem tarthatjuk csodálatosnak, hogy a monopóliumok urai a beszéd végén hosszan tartó viharos tapsban törtek ki. Hitler és hallgatósága közt teljes volt az összhang. Nemhiába emlékezett meg Dietrich, a náci birodalom sajtóügyi minisztere elragadtatással erről a napról „Hitlerrel a hatalom felé" című könyvében. „1932. január 27-ike — írta — örökké emlékezetes marad a nemzetiszocialista párt történetében... Minden széken a nyugatnémet gazdasági élet színe-virágához tartozó emberek foglaltak helyet... akikről azt mondták, hogy keblükben a szív helyén üzleti főkönyv van. Az a benyomás, amelyet Hitler a rendkívül józan hallgatóságnak erre a körére gyakorolt, egyenesen csodálatos. Szavait viharos taps követte."

A monopóliumok urai arra is emlékeztethették volna Hitlert, hogy mindjárt az imént ismertetett tanácskozást követő napon a Ruhr-vidéki üzletemberek ismét megmutatták, hogy a náci pártra teszik fel fő ütőkártyájukat.

1932. január 28-án Thyssen landbergi kastélyában titkos megbeszélés volt, amelyen az acéltröszt három igazgatója — Thyssen, Poensgen és Vögler — találkozott Hitlerrel, Göringgel és Röhmmel, s amelyen a náci kormány megalakításáról

tárgyaltak. Göring kérte, hogy munkaügyi miniszter a Ruhr-vidéki nagyiparosok képviselője, Grauert — a munkásság és a szakszervezetek ádáz ellensége — legyen.

Grauert azonban, a többi kijelölt náci miniszterrel együtt, csak egy évvel később foglalhatta el a miniszteri bársonyszéket. 1932 Németországban a nagy politikai harcok éve volt. Az augusztusi választásokon a nácik a szavazatok 37 százalékát kapták meg. Ez volt választási sikereik csúcspontja. A következő hónapokban a náci párt erősen kompromittálta magát azáltal, hogy a kulisszák mögött tárgyalásokat folytatott Papen kancellárral és szoros kapcsolatokat létesített a nagymonopóliumokkal. A baloldali pártok mindezt leleplezték, s a fasizmus szociális demagógiájának hatása oszladozni kezdett, a félrevezetett választók milliónak egyre inkább kinyílt a szeme. Az 1932. november 6-i választásokon a nácik 2 millió szavazatot vesztettek, s 6 millió választó szavazott a kommunistákra. A rövid idővel később megtartott községi választásokon a nácik sok helyen ugyancsak súlyos vereséget szenvedtek. A választási vereségek nyomban komoly válságot idéztek elő a náci pártban, tagjai tömegesen hagyták faképnél. A legkülönbözőbb rétegekből összetevődő hitleri párt katasztrófa előtt állt. Meggyőzően tanúskodik erről Goebbelsnek „A »Kaiserhof«-tól a birodalmi kancelláriáig" címmel megjelent naplója. Hadd idézzük belőle az 1932. december 8-i bejegyzést, amely jellemző erre az időszakra: „A szervezetben súlyos depresszió uralkodik. A párt felügyelői összegyűltek a Führernél. Valamennyien igen nyomott hangulatban vannak... A Führer órák hosszat jár fel s alá szállodai szobájában. Aztán megáll, és így szól: »Ha a párt összeomlik, akkor revolveremmel három perc alatt mindennek véget vetek.«"

Krupp jól emlékezett a nürnbergi napokban a német történelemnek erre az időpontjára. Emlékezett (s magában azt gondolta, hogy jó volna, ha csak ő emlékezne), mennyire kellett Hitlernek éppen akkor az ő személyes segítsége. És ő, Krupp, segített neki. Csak nem hagyhatta veszni azt az erőt,

amelyre annyira számítottak Németország „üzletemberei"! Komoly intézkedésre volt szükség, határozott lépést kellett tenni, mert különben Hitler pártja óhatatlanul tönkre jutott volna. S ezt a lépést Krupp tette meg. 1932. november 19-én Schröder bankárral, Schachttal és más pénzmágnásokkal együtt levelet intézett Hindenburg elnökhöz, amelyben határozott formában követelte, hogy Adolf Hitlert nevezze ki birodalmi kancellárnak.

Amikor 1945-ben Nürnbergben arról döntöttek, hogy mi történjen Krupp-pal, a vád képviselőinek biztos tudomásuk volt erről a levélről, sőt, kezükben ott volt a levél eredetije.

Nem világos-e, hogy a szóban forgó levél célja a náci párt megmentése, helyzetének erősítése volt? És nem világos-e az is, hogy hazudnak az imperialista monopóliumok ideológusai, amikor a kruppokat meg a flickeket a fasizmus és Hitler ellenségeinek tüntetik fel? Ezek a reakciós ideológusok ma váltig azt bizonygatják, hogy a monopóliumoktól „semmi sem állt távolabb, mint az a gondolat, hogy Hitlerből diktátort csináljanak". Bezzeg 1932-ben Franz von Papen, akkori kancellár valamelyest másképpen vélekedett a német iparmágnások céljait és szándékait illetően. Bizonyos fokig még neheztelt is rájuk. Hiszen mint kancellár oly sokat tett a Ruhr-vidék uraiért, s ők ezt egyáltalán nem értékelték! Érthetően sértőnek érezte magára nézve, hogy a német monopóliumok nevében se szó, se beszéd, egyszerűen eléje állt Schacht, és kijelentette: „Adja át tisztségét Hitlernek, mert ő az egyetlen ember, aki megmentheti Németországot."

És Krupp a nürnbergi napokban jól emlékezett arra, hogy a vén róka Schacht ezt a lépést az ő kezdeményezésére tette meg. Egyszersmind eszébe jutottak különböző találkozásai Hitlerrel, „ezzel az ördöggel".

1933 februárjában, a döntő jelentőségű választási kampány előestéjén, Hermann Göring házában egybegyűltek Hitler meghallgatására a német nehézipar hatalmasai. Természetesen Krupp sem hiányzott. Hitlernek pénzre, sok pénzre volt szüksége ahhoz, hogy sikert érjen el a választásokon. És ő,

Krupp, úgy nyilatkozott, hogy adni kell, amennyi szükséges. De miért kellett Schachtnak beszélnie erről vallomása során? Miért kellett ország-világ tudomására hoznia, hogy Hitler beszédének elhangzása után „Gustav Krupp felállt, köszönetet mondott Hitlernek, s nagy elragadtatással beszélt róla". Mintha bizony Schacht azon a napon mást mondott volna, mintha arra kérte volna őt, Kruppot, hogy ne adjon pénzt Hitlernek! Eszébe sem jutott! Ő, Krupp, sohasem fogja elfelejteni, milyen mágikus hatással voltak rá is, Schachtra is, Göring szavai: „Az ipartól követelt áldozatokat a nagyiparosok sokkal könnyebben hozzák meg, ha bizonyosak lehetnek abban, hogy a március 5-i választások a következő tíz, sőt talán száz évre szólóan az utolsók lesznek." A demokrácia száz évre szóló megsemmisítése oly ragyogó távlatnak tűnt, hogy csábításának a pénzeszsákok természetesen nem tudtak ellenállni: előkerültek a csekk-könyvek, sercegett a töltőtoll.

Szinte pillanatok alatt 3 millió márka gyűlt össze Hitler választási hadjáratára. És hány millió márkát utaltak ki Hitlernek a monopóliumok pénztáraiból a következő hónapokban, amikor a nácizmus már hatalomra jutott! Az átkozott üzleti főkönyv (átkozott, mert a nürnbergi ügyészek kezébe került) elárulta, hogy Krupp egymaga 4 838 446 márkát folyósított Hitlernek és pártjának. Ez már csak elég meggyőző bizonyíték arra, hogy a monopóliumok és Hitler pártja közt „örökös viszályok" dúltak!

Mindezek történelmi tények, amelyek meghazudtolják azt a dajkamesét, hogy a monopóliumoknak nem volt részük Hitler hatalomra jutásában. E történelmi tények alapján jelentette ki Jackson amerikai fővádló Nürnbergben: „A náci pártnak mindaddig nem sikerült megkaparintani Németországban a hatalmat, amíg nem kapott támogatást a nagyiparosoktól."

Jackson igen szűkszavúan fejezte ki magát: nem részletezte, hogy kikre gondol, amikor „nagyiparosokról" beszél, mert különben a német nagyiparosok hosszú névjegyzékét

meg kellett volna toldania azoknak az amerikai bankároknak nevével, akik nem kevésbé megható gondoskodást tanúsítottak Hitler iránt, mint német kollégáik. Márpedig ilyenek sokan voltak.

Amikor Hitler végre hatalomra jutott, hamarosan kiderült, hogy a náci kormány nem okozott csalódást Kruppnak és mindazoknak, akik a „Führert" és pártját oly bőkezűen pénzelték. A hitleri klikk mindjárt az első napokban megmutatta, hogy hitelezőinek hasonló bőkezűséggel szándékozik fizetni. Nyomban betiltotta a kommunista pártot, egyben pedig a szociáldemokrata pártot is. És hogy a düsseldorfi meg a kölni urak előtt világos legyen a betiltás komolysága, elrendelte az ismertebb kommunisták és szociáldemokraták letartóztatását, s külön erre a célra létesített koncentrációs táborokba zárását. Végül pedig, a monopóliumok nagy örömére, a szakszervezeteket rendeletileg feloszlatta, vagyonukat elkobozta, ugyanakkor pedig a szakszervezetek helyébe létrehozta a „Német Munkafrontot", amelynek élére Robert Ley, a „Führer" egyik legbuzgóbb szekértolója került.[24]

A hitleri klikk azonban nem elégedett meg ezekkel az intézkedésekkel. A monopolisták örömének betetőzése végett az iparban is érvényesítette a „Führer-elvet", s az újonnan szervezett birodalmi gazdasági csoportok élére a legtekintélyesebb német milliomosokat állította, akik diktatórikus módszerekkel vezették a vállalatokat. Az 1933. július 15-i rendelettel lényegében kényszer-kartellizálást hajtott végre, és kíméletlen gazdasági bojkott alá vette azokat a vállalkozókat, akik ellenállást mertek tanúsítani a monopóliumok politikájával szemben.

A legfőbb dolog azonban az volt, hogy Hitler hatalomra jutása után gyors ütemben készítette elő Németországot a háborúra, s ezzel nagy gazdasági konjunktúrát biztosított a

[24] 1945-ben Leyt a szövetséges hatóságok elfogták és felvették a német háborús főbűnösök listájára. Ley azonban nem várta meg a Nemzetközi Katonai Törvényszék ítéletét. Néhány nappal a per kezdete előtt zárkájában felakasztotta magát.

hadiipari monopóliumok, elsősorban a Krupp-konszern számára.

A Krupp név Európában évtizedeken keresztül a háború szimbóluma volt. A Krupp-dinasztia 150 éves fennállásának története — a német agresszió szemléltető története. Kruppék mindig szoros szövetségben voltak a német rablóimperializmus vezetőivel — Bismarckkal, II. Vilmossal, majd pedig Hitlerrel is.

A világuralom kivívásának hitleri programját Krupp saját programjának tekintette. Amikor Hitler 1933. február 20-án ismertette bűnös terveit, Krupp egyetértése jeléül tüntetően kezet szorított vele, s két nappal később a következőket írta neki: „A politikai események ilyen alakulása megfelel saját kívánságomnak és igazgatóim kívánságának."

Krupp a második világháborút megelőző úgynevezett békés években, már Hitler hatalomra jutása előtt is nem keveset tett annak érdekében, hogy a német ipart előkészítse a háborúra. „Gondolatok az ipari vállalkozásról" című írásában, amelyet a nürnbergi tárgyalás során felolvastak, többek között megállapította: „Az egész német hadiiparnak igen nagy érdeme, hogy ezekben a nehéz években nem maradt tétlen, bár tevékenységét bizonyos nyilvánvaló okoknál fogva nem lehetett a nyilvánossággal ismertetni. Néhány évi titokban végzett munka során létrejött az elméleti és gyakorlati alap ahhoz, hogy a kitűzött órában jól felkészülve, időveszteség és kísérletezés nélkül újra a német fegyveres erők számára kezdjünk dolgozni."

Hitler igen nagyra becsülte Kruppnak azáltal szerzett érdemeit, hogy a német gazdaságot előkészítette a háborúra. Gustav Kruppot a német gazdasági főtanács elnökének nevezte ki, a Krupp-konszernt pedig külön rendelettel „családi vállalatnak" nyilvánította. És Gustav Krupp nem maradt adósa. Már 1933 májusában, ugyanabban a hónapban, amikor a német szakszervezeteket feloszlatták, létrehozta az Adolf Hitler-alapot, amelyből a náci párt nagy összegeket juttatott az SS, az SA és más fasiszta szervezetek részére.

Persze, mindezek a kiadások, a náci párt fenntartására fordított más kiadásokkal együtt, busásan megtérültek már a fasiszta rendszer első hónapjaiban — a háborús megrendelésekből származó óriási haszon révén. A Krupp-konszern mindjárt Hitler hatalomra jutása után megrendeléseket kapott légelhárító ágyúk, nehézlövegek, harckocsik, harckocsialkatrészek és tengeralattjárók gyártására.

A Krupp-műveket a Wehrmacht felfegyverzése terén szerzett nagy érdemekért 1940-ben „nemzetiszocialista mintaüzemnek" nyilvánították. A konszern fejét, Gustav Kruppot, a nemzetiszocialista párt aranyjelvényével és a katonai érdemkereszt első fokozatával tüntették ki. Hitler az ifjabb Krupp érdemeiről sem feledkezett meg: Alfried Kruppot, a hatalmas Krupp-konszern jelenlegi osztatlan urát, a második világháború küszöbén „a hadigazdaság Führerjeinek" sorába emelte és a fegyverkezési tanács tagjának nevezte ki.

Krupp Hitler faji politikáját sem mulasztotta el a maga számára hasznosítani. Már régen jól megtanulta, hogy a pénznek nincs szaga. Amikor a nácik hozzáláttak a zsidó cégek elkobzásához, vagy mint ők nevezték, „árjásításához", Krupp — konkurrenseit félretolva — magának kaparintotta meg a legfontosabb ipari objektumokat. Többek közt megszerezte az Orenstein und Koppel vállalatot, a Hamburgi Hajózási Társaságot és a Bernard Blumenfeld kereskedelmi vállalatot.

Mindez azonban csak szerény kezdet volt, a java ezután következett. Már világosan kirajzolódtak a hitleri agressziós cselekmények körvonalai. Egyébként Krupp, a náci hadsereg egyik fő fegyverszállítója, pontosan meg tudta jelölni azt az időpontot, amikor a fasiszta Németország készen áll majd az agresszív tervek megvalósítására.

Krupp ugyanolyan aprólékos gondossággal készült a háborúra, mint a náci vezérkar tábornokai. A vezérkari tábornokok terveket dolgoztak ki idegen területek meghódítására, a Wehrmacht főparancsnokságával szoros kapcsolatban álló Krupp pedig a meghódított területek „birtokbavételére" készült. Eltökélt szándéka volt, hogy „a háború győzelmes be-

fejezése után" szilárdan megveti lábát ezeken a területeken. A „nagy kalácsból" minél többet akart lekanyarítani a maga számára, több üzemet és nyersanyagforrást akart magához kaparintani az elfoglalt országokban, mint más monopóliumok.

Mohó pillantásokkal nézte, milyen gyorsan fejlődik Ausztriában, Bécs közelében, a Berndorfi Fémárugyár, amelynek megszerzésére ismételten kísérletet tett, de hiába. Egy osztrák bank, a Creditanstalt, az 1932. évi gazdasági válság idején felvásárolta a részvények többségét, s hallani sem akart az átengedéséről. És ez egészen természetes volt, hiszen a fasiszta Németország és Ausztria közötti viszony egyre feszültebbé válása idején sem az osztrák kormányt, sem pedig az osztrák Creditanstaltot nem lelkesítette Kruppnak az a törekvése, hogy a szóban forgó üzem tulajdonosa legyen.

Krupp természetesen nem nagyon dicsekedett kísérleteinek kudarcával, azzal, hogy nem sikerült rábírnia az osztrák kormányt a Berndorfi Fémárugyár eladására. De úgy vélte, hogy van egy ember Németországban, akinek érdemes tudomására hoznia szíve vágyát, annál is inkább, mert ez az ember már nemegyszer igénybe vette az ő szolgálatait, a pénzét és döntő pillanatokban a politikai támogatását. Nem nehéz kitalálni, hogy Hitlerre gondolt. És összeköttetései révén haladéktalanul meg is tette a szükséges lépéseket. Még 1937 februárjában, több mint egy évvel Ausztria elfoglalása előtt, sógora — Wilmowsky úr — levélben közölte vele, hogy Lammers, a birodalmi kancellária titkára, tájékoztatni fogja Hitlert az ügyről, s tolmácsolni fogja azt a kívánságát, hogy a berndorfi üzem megszerzésével kapcsolatban szeretne minél előbb találkozni a Führerrel. Krupp erre vonatkozóan hamarosan igenlő választ kapott. Már maga az a tény, hogy Krupp Hitlerhez fordult, eléggé jellemző: amikor a szóban forgó osztrák gyár megszerzésének már minden törvényes lehetőségét kimerítette, Hitler támogatásához folyamodott, bár természetesen világos volt előtte, hogy Hitler ezt a kérdést csak egyetlen módon oldhatja meg — hódítással.

1938. március 12-én a német csapatok bevonultak Ausztriába, március 13-án pedig a náci kormány kihirdette az Ausztriának Németországhoz csatolásáról szóló törvényt. Minden egyéb már pusztán technikai kérdés volt. Hermann Göring közbelépésére a Creditanstalt gyorsan belátta, hogy a berndorfi üzemet el kell adnia Kruppnak, mégpedig a német kormány utasítása értelmében nem az értékének megfelelő, hanem névleges áron. Mint később kiderült, az üzem háromszor annyit ért, mint amennyit Krupp fizetett érte.

Ilyenformán Hitler megadta a monopóliumoknak azt, amivel tartozott nekik. Persze, a nácik a világ előtt a németországi és az ausztriai németek egyesülési törekvéséről szavaltak, s ezt tüntették fel az „Anschluss" okának, de Krupp és a többi monopolista nagyon jól tudta, mi volt az ország elfoglalásának tényleges célja.

Krupp a berndorfi üzem megkaparintásával egyúttal ennek a részvénytársaságnak tulajdonában levő három másik vállalatot, egy olaszországi, egy svájci és egy ugyancsak ausztriai üzemet is hatalmába kerített, s ez lehetővé tette számára, hogy erős pozíciókhoz jusson az osztrák Creditanstalt bankon belül.

Később, a náci Németországnak Csehszlovákia ellen intézett támadása után, Krupp — Göringgel együtt — lényegében megkaparintotta a hatalmas Škoda-műveket, továbbá az Egerländische Erzbergbau AG bányaüzemet.

Tehát a náci agressziós politika minden egyes lépése óriási haszonnal járt a német monopóliumokra nézve. Kell-e külön magyarázgatni, miért támogatták már kezdettől fogva ezt a politikát?

1940 májusában a náci haderők megtámadták a semleges Hollandiát és Belgiumot, s megkezdődött ezeknek az országoknak tervszerű kifosztása. Speer náci fegyverkezési miniszter mindenekelőtt Krupphoz fordult, s kérte, hogy küldjön szakembereket Hollandiába, és szállíttassa el a holland üzemekből a vállalatát érdeklő berendezéseket. Krupp sietett eleget tenni a kérésnek. Két megbízottja — Koch és Hening

— Hollandiába utazott, ahol a német kormány hágai és rotterdami képviseletétől megkapták a hajógyárak és más üzemek jegyzékét, megvizsgálták gépi berendezésüket és anyagkészletüket, s intézkedtek Németországba szállításukról. Így látott hozzá Krupp a holland ipar szervezett kifosztásához. Az ilyen és ehhez hasonló módszerek eredményeként a háború folyamán hónapról hónapra növekedett üzemeinek kapacitása, és csak csillagászati számokkal kifejezhetően növekedett a profitja.

Hollandiában már régóta működött a fogaskerekek gyártására szakosított Rademacher üzem, amely a háború előtt a holland piacon erősen konkurrált Krupp-pal. Mihelyt a német csizma Hollandia földjére lépett, Kruppnak nyomban lehetővé tették, hogy a Rademacher üzembe elküldje a megrendelések és a szállítások ellenőrzésére feljogosított megbízottjait. Ez azonban Krupp előtt kevésnek tűnt. Ahogy a háború elhúzódott, s egyre kevesebb esély volt arra, hogy Németország győzelmével fog végződni, Krupp egyre többet gondolt a jövőre. Elhatározta, hogy megsemmisíti konkurrensének pozícióit. 1944-ben, egy szeptemberi napon, a Rademacher üzem vezetőihez beállított Gerosa úr, a birodalmi hadiipari minisztérium rotterdami képviseletének vezetője, és felmutatta az üzem berendezésének elkobzására vonatkozó — saját aláírásával ellátott — végzést. Mindjárt ezután megjelentek az üzemben Krupp Essenből érkezett szakemberei, s megkezdődött a berendezés elszállítása. Krupp az üzemben talált nyersanyagot sem vetette meg. Az elszállítást irányító képviselője büszkén jelentette, hogy Hollandiából 21, gyári berendezéssel és nyersanyaggal megrakott vasúti szerelvényt indított útnak Essenbe.

A Jugoszlávia megtámadása előtti napokban nemcsak a német vezérkar Bändlerstrasse-i épületében, hanem Essenben is lázas készülődés folyt. Krupp Jugoszláviával kapcsolatos tervét dolgozták ki. A Wehrmacht vezérkarának stratégiai tervét a Ruhr-vidéki iparmágnások gazdasági tervével kellett kiegészíteni. Ami Kruppot illeti, már régen szerette

volna megkaparintani a jugoszláviai krómérc-bányákat. Most, amikor vágya megvalósuláshoz közeledett, gondoskodni kellett lehető legteljesebb kiaknázásukról. Jó ércet rejtegetnek ezek a bányák, s nagy szükségük volt rá Krupp, sőt nemcsak Krupp üzemeinek. Ezért úgy kellett intézni a dolgot, hogy Jugoszláviában elsősorban Krupp, nem pedig más monopóliumok érdekeit vegyék figyelembe.

Krupp erre a kérdésre vonatkozóan már régen elkészítette saját szervezeti tervét, amelynek lényege az volt, hogy a délkeleti hadigazdálkodási törzskar főnökének és a Krupp-konszern képviselőjének tevékenységi körét *egy* ember kezében kell egyesíteni.

Ez az ember Georg Ufer lett, aki a háború után eskü alatt a következőket vallotta:

„Jugoszláviában a katonai igazgatás tanácsosaként kezdtem tevékenykedni, s mint tanácsos Belgrádban tartózkodtam és Braumüller ezredesnek, a délkeleti hadigazdálkodási törzskar főnökének voltam alárendelve. Ezzel egyidejűleg Kruppék képviselőjeként a Jugoszlávia területén levő krómérc-bányáknál fejtettem ki tevékenységet. A Kruppék részére végzett tevékenységemet a katonai igazgatás tanácsosává való kinevezésem időpontjától 1944 júniusáig folytattam, s ezalatt katonai egyenruhát viseltem . . ."[25]

Mindenesetre Kruppnak nem sikerült valamennyi jugoszláviai krómérc-bányát monopolizálnia. Szemben találta magát egy másik rablóval — a Hermann Göring-konszernnel, kénytelen-kelletlen beleegyezett a „Jugochrom" részvénytársaság megalakításába, olyanformán, hogy a részvények 50 százalékával ő, 50 százalékával pedig Göring rendelkezett.

Krupp az első kínálkozó alkalommal a zsidóktól és a nácizmus politikai ellenségeitől elkobzott vagyont is a maga kezébe kaparintotta. Így például megszerezte a Chromassko bányatársaságot, jóllehet ismerte az „átruházás" körülményeit. A már említett Ufer tanúvallomása során ezzel kap-

[25] Az SS akcióban. Az SS gaztetteinek dokumentumai. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1960. 601. old.

csolatban kijelentette: „Kruppék előtt is, előttem is ismeretes volt az a tény, hogy a zsidó Moses Assco elkobzott vagyonáról volt szó."[26]

Különösen óriási arányokat öltött a Krupp-konszern rablótevékenysége akkor, amikor a nácik alattomosan a Szovjetunióra törtek.

A hitleri klikk a Szovjetunió kirablásának tervét már jóval 1941. június 22-e, a szovjet terület ellen irányuló hitszegő támadás megindítása előtt kidolgozta. Még a rablás jogi „megindokolására" is kísérletet tett. A német birodalmi kormány egyik rendelete ugyanis kimondta:

„Ami a hágai egyezménynek a szárazföldi hadviseléssel kapcsolatban valamennyi idegen hadviselő hatalom által megszállt terület igazgatására vonatkozó megállapításait illeti, a Szovjetunióra nem érvényesek, mert a Szovjetuniót feloszlottnak kell tekinteni, s ezért a német államnak az ország lakossága érdekében a megszállt területeken meg kell szüntetnie a kormányszerveket és valamennyi többi hatalmi szervet. Ennélfogva megengedhető minden olyan intézkedés, amelyet a német igazgatási szervek eme átfogó terv végrehajtása érdekében szükségesnek és megfelelőnek tartanak."[27]

Göring a Gauleiterek értekezletén elég világosan megmondta, mit vár a hitleri klikk a megszállt területekre küldött ügynökeitől. Elősorolta, milyen kincsek találhatók ezeken a területeken, majd így kiáltott fel:

„Az istenbe is, értsenek végre szót! Nem azért küldtük oda magukat, hogy a gondjukra bízott népek javán munkálkodjanak, hanem azért, hogy mindent elvegyenek, amit csak lehet..."[28]

S hogy a Gauleiterek egészen világosan lássák, mit akar a főnökük, egy cseppet sem feszélyezve magát, így folytatta:

„Az a szándékom, hogy raboljak, mégpedig kiadósan... Legyenek olyanok, mint a vadászkutyák. Ahol még van va-

[26] Ugyanott, 603. old.
[27] Ugyanott, 617. old.
[28] A nürnbergi per anyaga. 3. köt. Goszjurizdat 1958. 425. old.

lami, amire a német népnek szüksége lehet, villámgyorsan ragadják meg. Szedjenek össze mindent a raktárakból, és küldjék ide."[29]

Ám Göringnek a „német nép" volt a legkisebb gondja. Sokkal jobban érdekelte az, hogy minden szükségessel ellássa a német monopóliumokat. Persze saját magáról sem feledkezett meg. Egymás után kaparintott meg és egyesített saját konszernjével, a Hermann Göring-konszernnel különböző üzemeket. Emellett a múzeumokról sem feledkezett meg. Teketóriázás nélkül elrabolta belőlük a legértékesebb képeket.

Röviden, a nácik az átmenetileg elfoglalt szovjet területeken nyomban hozzáláttak a tervszerű rabláshoz. S mondani sem kell, hogy a rablásból derekasan kivették részüket a legismertebb német monopóliumok, köztük is elsősorban Kruppék.

A Nemzetközi Katonai Törvényszék ítélete a szovjet területek kirablásával kapcsolatban megállapította:

„Sok megszállt keleti és nyugati országban a megszálló hatóságok igyekeztek fenntartani azt a látszatot, hogy megfizetnek az elvett javakért...

A megszállt keleti országokban többnyire a törvényességnek még erre a látszatára sem ügyeltek; a gazdasági kiaknázás előre megfontolt kirablássá változott...

A szovjet területek megszállását előre megfontolt és rendszeres rablás jellemzi."[30]

A Szovjetunió megtámadása után a hitleri kormány nagy számban hozott létre félhivatalos monopoltársaságokat a szovjet gazdaság kiaknázása céljából. Az egyik legnagyobb a Berg- und Hüttenwerke-Ost volt. E rablókonszern tevékenységében igen aktív szerepet játszott Alfried Krupp, a konszern igazgatóságának tagja. A náci kormány abban a törekvésében, hogy minél kedvezőbb lehetőségeket teremtsen a német monopóliumok számára a szovjet gazdaság kiaknázásához és kirablásához, a Berg- und Hüttenwerke-Ost kon-

[29] Ugyanott, 427. old.
[30] Ugyanott, 7. köt. 388. old.

szernt feljogosította az ellenőrzése alá tartozó gyárak és bányák bezárására, bérbeadására, illetőleg más társaságoknak való átadására.

Kruppék természetesen a legtevékenyebben részt vettek ebben a rablásban. Alfried Krupp, aki ma kényére-kedvére uralkodik a Német Szövetségi Köztársaságban, Pleigerrel, a Berg- und Hüttenwerke-Ost igazgatójával folytatott megbeszélése során — nürnbergi vallomása szerint — kijelentette:

„Mindjárt Ukrajna elfoglalását követően (1942 tavasza körül) az egyik berlini kormányintézmény ... megkérdezett bennünket, hogy közre akarunk-e működni az ukrán vas- és acélipar beindításában ..."

Alfried Krupp a közreműködéshez nem járult hozzá csak úgy egyszerűen. Azt akarta, hogy a német monopóliumok közt a szovjet területek minél alaposabb kirablásáért megindult konkurrencia-harcban neki jusson a legzsírosabb falat. „Cégünk igazgatótanácsának akkori tagjaival és apámmal egyetértésben — mondotta vallomása során —, hozzájárulásunkat attól tettem függővé, hogy milyen üzemeket kell beindítanunk és milyen formában történik majd a felhasználásuk."

A továbbiakban Krupp elmondta, hogyan indult Pleigerrel együtt szemleútra Ukrajnába, s így folytatta: „Miután 1942 júniusában vagy júliusában Pleigerrel együtt Sztálinóban, Mariupolban, Kramatorszkban és e városok környékén sok üzemet megtekintettem, a Kramatorszki Gépgyár és a mariupoli Iljics Kohászati Üzem gondozásba vételét javasoltam munkatársaimnak."

„Gondozásba vételét!" A szovjet emberek hamarosan megtudták, mit jelent Krupp nyelvén a „gondozásba vétel". Krupp hozzálátott az üzemek „birtokba vételéhez". Nem arról van szó, hogy mindjárt elszállíttatta ezeknek az üzemeknek berendezését. Azt remélte, hogy hosszú időre szólóan berendezkedhet Ukrajna területén. Tetszett neki, hogy a német puskák gyorsan és jól megoldják a munkaerő kérdését. Ked-

vére volt, hogy az orosz munkások ellátásának kötelezettségét úgy értelmezte, ahogy akarta. Az meg egyenesen gyönyörűséggel töltötte el, hogy rövidesen óriási hasznot vágott zsebre az elfoglalt gyárak munkásainak kizsákmányolása révén. Már más ukrajnai nagyüzemek felé is nyújtogatta csápjait.

Ám a német konszernek közt azokban a napokban elkeseredett konkurrenciaharc dúlt az ukrajnai üzemek és nyersanyagok megszerzéséért. Mindegyik árgus szemmel figyelte konkurrenseinek minden egyes lépését, mindegyik törekedett a legnagyobb üzemek „gondozásba vételére". A Kruppkonszern igazgatóságának egyik tagja a Dnyepropetrovszki Acélszerkezet Gyárral kapcsolatban bizalmas jelentést küldött Kruppnak:

„Szigorúan bizalmasan — írta — Berlinben megtudtam a következőket: az a vélemény látszik felülkerekedni, hogy a nyersanyagipar — a szénbányák, a villamos erőművek és a kohászati üzemek — helyreállításának előfeltétele olyan szerelő és javító üzemek bekapcsolása, amelyek vállalják a helyreállítási munkák elvégését — német irányítással, orosz munkaerővel . . .

Érdekünk (az én kiemelésem — *A. P.)* elsősorban a Dnyepropetrovszki Acélszerkezet Gyárhoz fűződik, amely embereink leírása szerint megfelelne számunkra: magas gyárhelyiségek, a közelben hajózható folyó, mintegy 5000 tonna termelési kapacitás . . ."

Így kufárkodtak a német monopolisták a szovjet emberek kezemunkája nyomán létrejött gyárakkal és más üzemekkel.

Krupp a Wehrmacht főparancsnokságának legmesszebbmenő támogatásával hozzálátott egy „Iván program" fedőnéven előkészített újabb nagyszabású akcióhoz, amelynek keretében hadiüzemeket szándékozott építeni Ukrajna megszállt területén. Kezdeményezésére egy új „társaság" alakult. Az építkezés finanszírozását a náci szárazföldi fegyveres erők főparancsnoksága vállalta magára. A megállapodás fel-

tételei értelmében az építendő lőszergyáraknak a háború után teljes egészükben Krupp tulajdonába kellett átmenniük.

Alfried Krupp erősen hitte, hogy Németország uralma a megszállt területeken örökös lesz, s ebben a hitében a Krupp-konszern élén lázas tevékenységet fejtett ki Ukrajna természeti kincseinek és üzemeinek „hasznosítása" terén. Szakemberei kíséretében egyre gyakrabban jelent meg ukrajnai városokban a Krupp-konszern „saját" üzemeinek ellenőrzésére.

1943 őszén azonban már bárki könnyen felismerhette, hogy a németek uralma egyáltalán nem lesz örökös. A szovjet hadsereg a sztálingrádi győzelem után hatalmas csapásokkal vetette vissza nyugat felé a német fasiszta csapatokat. Ukrajnában a német monopolisták lába alatt forró lett a talaj, s Krupp levonta a szükséges következtetéseket. Fő gondja immár az volt, hogyan tud minél több vasúti kocsit előteremteni. Ügynökei gyors ütemben szállították el a szovjet üzemek berendezését. Egyik tehervonat a másik után indult útnak Mariupolból, Kramatorszkból, Sztálinóból és Dnyepropetrovszkból — turbinákkal, szerszámgépekkel, nyersvassal, acéllal és más rakománnyal. Krupp most már csak rabolni, mégpedig Göringhez hasonlóan — „kiadósan rabolni" akart az átmenetileg megszállt szovjet területeken, amelyeken a náci uralom a végéhez közeledett.

De a német imperializmus e vámpírjának súlyos bűncselekményei nem merültek ki a rablásban. Egyik legszörnyűbb gaztettét azzal követte el, hogy üzemeiben (Németországban és a megszállt területeken egyaránt) tömegesen alkalmazott rabszolgamunkát. A náci basák 70 000 embert hurcoltak el a megszállt területekről, s kényszerítettek leírhatatlanul súlyos körülmények között végzett rabszolgamunkára Krupp üzemeiben.

1942. április 14-én Krupp új ágyúk modelljeit mutatta be Hitlernek, köztük a Krupp-féle 41-es légelhárító ágyú modelljét. A náci klikk igen nagyra becsülte Kruppnak a náci hadsereg felszerelése érdekében tett erőfeszítéseit, s ő igye-

kezett ezt minél alaposabban kihasználni. Az új ágyúk modelljeinek bemutatását alkalmas időpontnak tartotta ama kérésének előterjesztésére, hogy segítsék őt munkaerővel. Előadta, hogy nagyon jó lenne, ha az SS együttműködne vele, s lehetővé tenné számára a koncentrációs táborok foglyainak messzemenő felhasználását. Ilyenformán például az egyik Szudéta-vidéki koncentrációs tábor területén gyárat létesíthetne. Ezzel kapcsolatban a bemutató után tárgyalásokat kezdett a szárazföldi fegyveres erők gazdasági igazgatóságának egyik tisztjével, Layers ezredessel. „A már említettek alapján — táviratozta neki — nagyon kérem Layers ezredes urat, hogy foglalkozzon a Krupp-cég részére az egyik Szudéta-vidéki koncentrációs táborban létesítendő üzem kérdésével..."

Azok az egykori náci tábornokok, akik ma Hitler ellenségének igyekeznek feltüntetni magukat, s a hitleri rendszer minden gaztettéért kizárólag az SS-t okolják, akkor, 1942-ben, a legnagyobb figyelemmel kezelték Krupp kérését. Persze, felmerültek a hadsereg főparancsnoksága és Krupp között nézeteltérések is, de ezek nem érintették azt a kérdést, hogy szabad-e éheztetéssel, hideggel, erőt meghaladó munkával halálra gyötörni a koncentrációs táborok teljesen ártatlan foglyait. Ebben a tekintetben, akárcsak azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy helyes-e alkuba bocsátkozni a koncentrációs táborokat, ezeket a halálgyárakat igazgató Gestapóval, sem Kruppnak, sem a tábornokoknak nem voltak aggályaik. A nézeteltérések abban nyilvánultak meg, hogy Krupp a Szudéta-vidéki koncentrációs táborok foglyait akarta felhasználni, a hadiipar minél hatalmasabb arányú fejlesztésében érdekelt német tábornokok pedig Auschwitzot ajánlották, mert az ottani koncentrációs tábor nagyobb volt, több volt benne a fogoly, s az SS jobban szervezte meg a felhasználásukat.

Így azután Krupp Auschwitzban kezdte meg egy fegyvergyár építését — a német főparancsnokságnak azzal az írásos biztosítékával a kezében, hogy „az auschwitzi koncentrációs

tábor rendelkezésére bocsátja majd a szükséges munkaerőt". A gyár, amelynek építésére vonatkozóan megállapodás jött létre Krupp és az SS között, 1943 júniusában elkészült, s a Krupp-féle halál-futószalagra ráléptek a koncentrációs tábor szerencsétlen foglyainak első ezrei. Gyermekeket és aggastyánokat is munkára kényszerítettek — oroszokat, zsidókat, franciákat, lengyeleket, cseheket és hollandokat egyaránt. A faji kérdést egyetlen törvénynek rendelték alá — termelj, dolgozd magad halálra, biztosíts Kruppnak óriási osztalékot a náci hadseregnek szállított fegyverek révén, amelyekkel a szövetséges hadseregek katonáit a frontokon, a békés lakosságot pedig a varsói gettóban, Lidicében és Oradourban gyilkolták. Bizony, Kruppnak volt mivel dicsekednie Hitler előtt!

Végül, Krupp segített Hitlernek a tömeges emberirtásban is. A Nemzetközi Katonai Törvényszék adatai szerint több mint 10 000 férfi, nő és gyerek pusztult el Krupp gyáraiban az embertelen munkafeltételek következtében. Krupp nemcsak az auschwitzi koncentrációs tábor foglyait használta fel. Amikor rájött, hogy milyen előnyös számára a koncentrációs táborok szerencsétlen foglyainak dolgoztatása, rendszeresen együttműködött az SS gazdasági igazgatóságával, s egyre több fogoly szállítását követelte. Összeköttetésbe lépett többek közt a Gross Rosen-i koncentrációs tábor SS-parancsnokságával is, amely a tárgyalások során vállalta, hogy 1943. december 1-ig Fünfeichenben egy 4000 fogoly elhelyezésére alkalmas fiók-tábort rendez be neki.

Jellemző, hogy 1944. február 2-i keltezéssel ellátott folyamodványában, amelyben az illetékes kormányszervtől engedélyt kért egy acélöntöde építésére Markstettenben, a következőket írta: „Az építkezésnél a fő szempont az, hogy ott van egy 4000—5000 fogoly elhelyezésére alkalmas koncentrációs tábor, s ebben jelenleg csak 1200 embert tartanak fogva."

Kruppék bűnös tevékenységének mindeme és ezekhez hasonló tényeit széles körben ismerték. Ezért nem véletlen, hogy amikor a háború véget ért és napirendre került az ag-

resszió elindításáért, a német fasizmus szörnyű gaztetteiért való felelősség kérdése, senki sem kételkedett abban, hogy Kruppnak Göring és Himmler mellett a helye.

Oda is került. A német háborús főbűnösök ügyében kiadott vádirat Göring, Ribbentrop, Hess és Rosenberg mellett Gustav Kruppot is a vádlottak közé sorolta.

Az imperialista monopóliumok ideológiai fegyverhordozóinak állítása szerint a német monopoltőke nemhogy elősegítette volna Hitler hatalomra jutását, hanem ellenkezőleg, mindent megtett a megakadályozása érdekében, ami pedig a hitleri agressziókat, vagy különösen a fasizmusnak a második világháború folyamán elkövetett gaztetteit illeti, mindehhez a német monopoltőkének semmi köze. Valótlan állításaikkal szemben hasznos dolog lesz emlékeztetni arra, hogy mit mondott a német háborús főbűnösök ügyében kiadott vádirat Gustav Krupp egyéni felelősségével kapcsolatban. Ezt a vádiratot hatalmas levéltári anyag tanulmányozása alapján az Egyesült Államok, a Szovjetunió, Anglia és Franciaország legtekintélyesebb jogászai, köztük Robert Jackson, az Egyesült Államok legfelsőbb bíróságának tagja, sir David Maxwell Fyfe, Nagy-Britannia főügyésze (jelenleg Kilmuir lord néven Anglia lordkancellárja) és mások állították össze.

„Krupp vádlott — olvassuk a nürnbergi vádiratban — az 1932-től 1945-ig terjedő időszak folyamán a Friedrich Krupp-konszern feje volt... Krupp vádlott személyes befolyását és a Führerrel való kapcsolatát oly módon használta fel, hogy előmozdította a náci összeesküvők hatalomra jutását és Németország fölötti hatalmuk megszilárdítását... hozzájárult a háború előkészítéséhez... részt vett katonai és gazdasági tervek kidolgozásában, továbbá a náci összeesküvők agresszív háborúinak, a nemzetközi szerződéseket, egyezményeket és biztosítékokat lábbal tipró háborúknak előkészítésében... szentesítette és irányította a háborús bűncselekményeket... az emberiség ellen elkövetett bűncselekményeket... köztük különösen emberek kizsákmányolását és olyan munkára való

felhasználásukat, amely az agresszív háborúk viselését szolgálta, s részt vett ezekben a bűncselekményekben."[31]

Ezért nem véletlen, hogy amikor a Nemzetközi Katonai Törvényszék Gustav Krupp sorsának kérdését tárgyalta, éppen Jackson amerikai fővádló tett rá vonatkozóan olyan kijelentéseket, amelyek nem hagytak kétséget aziránt, hogy a konszernjéhez tartozó háborús bűnösök elnyerik megérdemelt büntetésüket. Jackson kijelentései a német védők arra irányuló kísérleteivel kapcsolatban hangzottak el, hogy a vád képviselői vonják vissza a Krupp ellen emelt vádat.

„A társadalom érdekei, amelyek minden egyéni megfontolásnál előbbre valók, azt követelik, hogy Krupp von Bohlen ne mentesüljön a bírósági eljárástól...

Ez a család több mint 130 éven keresztül az Európa békéje szempontjából legveszedelmesebb erők szimbóluma volt."[32]

Jackson a tények egész tömegével bizonyította Krupp és a hitleri rendszer szoros szövetségét, kimutatta, hogy Hitler Krupp és a vele egy húron pendülők nélkül nem kerülhetett volna hatalomra, s gondolni sem mert volna agressziós programjának valóra váltására, majd megállapította:

„Gustav Krupp von Bohlen, s ugyanígy Alfried Krupp is, nevét, tekintélyét és pénzét vetette latba avégett, hogy hatalomra juttassa a német államban a náci pártot, amely nyíltan egy újabb háború kirobbantását írta programjába...

Mindkét Krupp — Alfried és Gustav von Bohlen —, mihelyt megkezdődött a háború, amelyért közvetlenül felelősek voltak, a német ipart a szerződések és a nemzetközi jog megszegésének útjára terelték..."

Jackson a továbbiak során — a világközvéleménynek a német nagyiparosok gaztettei miatt érzett nagy felháborodását figyelembe véve, s a rengeteg bizonyíték kényszerítő hatására — a következőket jelentette ki: „Az Amerikai Egyesült Államok mindenkor úgy vélekedett, hogy a német nagyiparosok ugyanolyan mértékben vétkesek a vádiratban felsorolt

[31] A nurnbergi per anyaga. 1. kot, Goszjurizdat 1957. 150—151. old.
[32] Ugyanott, 170—171. old.

bűncselekményekben, mint Németország politikai vezetői, diplomatái és katonái."[33]

Az amerikai fővádló Nürnbergben elhangzott beszédeiből azért idézünk oly bőven, mert manapság, amikor az amerikai imperializmus agresszív törekvései során nemcsak egykori hitlerista tábornokokkal szűri össze a levet, hanem a német monopolistákkal is, éppen az Egyesült Államokból garmadával indulnak ki a történelemhamisítások. Céljuk a német monopóliumok (különösen az amerikai monopóliumokkal szoros kapcsolatban állók) rehabilitálása, továbbá mentesítésük (tehát egyszersmind az amerikai monopóliumok mentesítése) a háborúért való felelősségtől.

Ez a helyzet ma. Akkor — 1945-ben — azonban Jackson a Nemzetközi Katonai Törvényszék tárgyalásán, mint az Egyesült Államokat képviselő fővádló, kijelentette:

„Ha a Törvényszék most helyénvalónak tartja a Krupp-család akár egyetlen tagjának mentesítését a törvényes üldözéstől (a bírósági eljárástól)... az Egyesült Államok egyik fő célja megy veszendőbe..." Lehet vitatkozni azon, hogy helyesen látta-e Jackson, mi „az Egyesült Államok célja" ebben a kérdésben, de nem ez a fontos, hanem valami más: az amerikai fővádló kénytelen volt súlyos bűncselekménynek minősíteni a német fegyvergyárosok tevékenységét.

Befejezésül Jackson teljes joggal állapította meg: „Az »igazságszolgáltatás érdekei« csorbát fognak szenvedni, ha nem veszik figyelembe négy nemzedék embereinek, azoknak az embereknek érdekeit, akiknek életét Krupp fegyvereivel oltották ki vagy veszélyeztették, továbbá, ha nem veszik figyelembe a jövő népeinek érdekeit, hiszen a népek nem érezhetik magukat biztonságban, ha Kruppot és a hasonszőrűeket egy ilyen perben nem ítélik el."[34]

Aligha kell mondanunk, hogy a szovjet küldöttség erélyes nyilatkozatokban foglalt állást Krupp bírósági felelősségre vonása mellett.

[33] Ugyanott, 174. old.
[34] Ugyanott, 175. old.

A végeredmény tudvalevőleg az lett, hogy Gustav Krupp nem került a Nemzetközi Katonai Törvényszék elé, fiát — Alfriedot pedig egy amerikai törvényszék úgy ítélte el, hogy nemsokára ismét megszokott karosszékében ült, mint a Német Szövetségi Köztársaság legnagyobb hadiipari konszernjének osztatlan ura, Nyugat-Németország leggazdagabb embere.

Hogyan és miért történt ez annak idején Nürnbergben Kruppékkal?

Robert Jackson a fentebbieket a Nemzetközi Katonai Törvényszék előtt azért mondta, mert a védők kérték, hogy Gustav Kruppot, súlyos betegségére való tekintettel, töröljék a vádiratban felsorolt vádlottak jegyzékéből. Ezellen a Szovjetuniót, az Egyesült Államokat, Angliát és Franciaországot képviselő vádlók egyaránt határozottan tiltakoztak. Jackson követelte, hogy Gustav Krupp helyett fiát, Alfried Kruppot állítsák a Nemzetközi Katonai Törvényszék elé, mint olyan embert, aki erőteljesen támogatta a náci rendszert, és lényegében bűnrészes a gaztetteiben. A Szovjetuniót, Angliát és Franciaországot képviselő vádlók csatlakoztak ehhez a követeléshez, amelyet azonban a Törvényszék elutasított. Így azután Kruppék nem kerültek a Nemzetközi Katonai Törvényszék ítélőszéke elé.

Mit szóljunk hát az amerikai fővádlónak oly sokatmondó kijelentéseihez? Ezek látszólag nem hagytak kétséget aziránt, hogy az Egyesült Államok akarja Krupp megbüntetését, ámde puszta szavaknak bizonyultak, a felháborodott közvélemény megnyugtatását szolgálták. A nemzetközi reakciónak létfontosságú érdeke fűződött ahhoz, hogy megakadályozza a monopóliumok tevékenységének leleplezését.

Az amerikai imperializmus mindjárt a háború befejezése után Nyugat-Németországra tette fel kártyáját, mert tudta, hogy szovjetellenes politikájának készséges eszköze lesz. Így már kezdettől fogva elhatározta a német hadiipar helyreállítását. Ehhez azonban — akárcsak a hitleri hadsereg újjászervezéséhez az egykori náci tábornokokra és más tisztekre —

szüksége volt a hadiipari monopóliumokra. Ezért, amikor a nyugatnémet ipar remilitarizálásának útjára lépett, szilárdan elhatározta a német ágyúkirályok — Krupp és a többiek — felhasználását.

Mindezt magától értetődően nem tehette nyíltan és egy csapásra. A közvéleményt annyira felháborította a német monopóliumoknak a nácik gaztetteiben játszott szerepe, hogy a kruppokat és a flickeket nem lehetett csak úgy egyszerűen szélnek ereszteni. Éppen ezért a német monopolisták megmentésének első szakasza az volt, hogy letartóztatták őket. Ám a letartóztatás nem egyértelmű a bíróság elé állítással, ez pedig nem egyértelmű a példás megbüntetéssel.

A német iparmágnások megmentésének feladata az amerikai Themiszre hárult. Az első lépés ezen az úton Schacht jogtalan felmentése volt. Ha a nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék bűncselekménynek minősíti Schachtnak Németország újrafegyverkezése, az agresszióra való felkészülése érdekében kifejtett tevékenységét, akkor a német monopolisták felelősségének kérdése is múlhatatlanul felvetődött volna, hiszen Schacht az ő nevükben és az ő érdekükben járt el. Ha pedig a Törvényszék a monopóliumoknak az újrafegyverkezés érdekében kifejtett tevékenységét bűncselekménynek minősíti, ez korántsem csupán a német monopóliumok elítélését jelentette volna.

Mint már mondottuk, a nyugati bírák az ítéletben — a Nemzetközi Katonai Törvényszék szovjet tagjainak tiltakozása dacára — kimondták, hogy „az újrafegyverkezés önmagában véve nem bűncselekmény". Ezáltal lényegében megteremtették az előfeltételt mindazon német hadiiparosok megmentéséhez, akik előmozdították Németország felkészülését az agresszióra és a háborús bűncselekmények elkövetésére.

Hogy ez így lesz, világos volt már attól a perctől kezdve, amikor a felmentett Schacht, búcsúpillantást vetve a vádlottak padjára, elhagyta a nürnbergi Nemzetközi Katonai

Törvényszék tárgyalótermét. S hogy csakugyan így lett, az amerikai bírák rövidesen ítéleteikkel bizonyították.

Az amerikai kormánykörök a világközvélemény nyomására 1947-ben kénytelenek voltak bíróság elé állítani Alfried Kruppot és igazgatóit (Gustav Krupp erre az időre meghalt).

A per jellemző módon azzal kezdődött, hogy Krupp amerikai ügyvédet követelt a bíróságtól, mégpedig a Foley ügyvédi iroda jogászai közül. A bíróság megtagadta követelésének teljesítését, mire az említett ügyvédi iroda az amerikai sajtóban kirohanásokat intézett ellene, s azzal fenyegetőzött, hogy Washingtonban kezdeményezni fogja „a német nagyiparosok ellen indított valamennyi per beszüntetését".

Alfried Krupp védője az olvasó előtt már ismert Kranzbühler, a náci hajóhad egykori bírája lett, aki már Dönitz tengernagy védelmével kellőképpen „kitűnt".

A Kruppnak és igazgatóinak védelmével megbízott ügyvédek, a Schacht-ügy bírósági tárgyalásán szerzett tapasztalatok folytán, igen bizakodó hangulatban voltak. Az egyik ügyvéd, bizonyos amerikai vádlók erőfeszítései láttán, gúnyosan azt a sokatmondó megjegyzést tette, hogy a vád „csákánnyal akar lerombolni felhőkarcolót".

Az amerikai bíróság washingtoni utasításra felmentette Kruppot a legsúlyosabb bűncselekmény — a béke elleni összeesküvés és az agresszióra irányuló hitleri tervekben való bűnrészesség vádja alól, amikor is precedensként alkalmazta Schacht felmentő ítéletének indokolását.

De az amerikai bírák ugyanakkor, amikor Kruppot és igazgatóit a vád fő pontjaiban felmentették, kénytelenek voltak börtönbüntetésre ítélni őket olyan bűncselekményekért, amelyekre még a furfangos amerikai jogászok sem tudtak mentséget találni. De „raboskodásuk" nem tartott sokáig. Az amerikai imperialistáknak újból szükségük volt Kruppra és konszernjére — egy újabb világháború előkészítéséhez.

1950 augusztusában az amerikai megszálló hatóságok büntetésének letöltése előtt szabadlábra helyezték a Krupp-kon-

szern igazgatóját, Heinrich Lehmannt. 1950. december 14-én az ADN hírügynökség Bonnból a Krupp-ágyúkonszern újjáalakulását jelentette. A bonni parlament a Krupp-művek bővítésére első kiutalásként 11 millió márkát szavazott meg. A hírügynökség jelentésében közölte, hogy a konszernt az „egyelőre" börtönben levő Alfried Krupp és hét igazgatója fogja vezetni.[35] McCloy nyugat-németországi amerikai főbiztos ezzel kapcsolatban kijelentette, hogy ő „mélységes megértést" tanúsít Alfried Krupp ügye iránt.

A „megértés" következményei nem sokáig várattak magukra: 1951. január 31-én McCloy elrendelte az amerikaiak által 1948-ban 12 évi börtönre ítélt Alfried Krupp szabadon bocsátását. Háromévi úgynevezett „börtönbüntetés" után Alfried Krupp újra szabadlábon volt.

És mi történt Krupp üzemeivel, hatalmas ipari birodalmával, amely sok évtizeden át kovácsolta az agresszió fegyverét? Az amerikai hatóságok jól tudták, hogy a tartós béke egyik feltétele a német gazdaság lehető legrövidebb időn belüli decentralizálása — „avégett, hogy megszűnjön a gazdasági erő túlzott összpontosulása, ami különösen kartellek, szindikátusok, trösztök és más monopolista egyezmények formájában jelentkezik . . ."

Ez látszólag nemcsak a szovjet hatóságok előtt volt világos, amelyek Németország keleti övezetében a lehető legrövidebb idő alatt megtették a szükséges intézkedéseket a német gazdaság dekartellizálására, hanem az Egyesült Államok kormánykörei előtt is. Hadd idézzünk ezzel kapcsolatban egy jellemző párbeszédet, amely 1945. június 22-én folyt le az amerikai szenátus hadügyi albizottságában, Kilgore szenátor és Bernard Baruch, a Wall Street egyik legismertebb képviselője közt.

„Kilgore szenátor: Baruch úr, osztja-e ön a náci rendszer fejlődésére vonatkozó értesülései alapján azt a nézetet, hogy Krupp és más ipari vezetők tevőlegesen részt vettek a jelen-

[35] Lásd Pravda, 1950. december 15.

legi agresszív háború kitervelésében? Milyen mértékben felelősek az ön véleménye szerint ezek az emberek a nácik által elkövetett bestialitásokért és egyéb bűncselekményekért?

Baruch: Igen, részt vettek.

Kilgore szenátor: Tehát semmi kétség...

Baruch: A legkisebb kétség sem fér ahhoz, hogy összeesküvést szerveztek, illetőleg kovácsolták a fegyvert, hogy bűnösek a gyilkosságokban... Feltételezem, hogy a Krupp-művek vagy más hasonló jellegű üzemek meghagyása senkinek sem jut eszébe, hacsak nem őrült."

„Hacsak nem őrült"... De mit mondhat ezzel kapcsolatban az, aki ma a düsseldorfi Breite-Strassén, a nyugatnémet Wall Streeten végigmenve azt látja, hogy vakítóan sziporkáznak az I. G. Farbenindustrie, a Krupp, a Flick és a náci borzalmakat átélt emberek előtt jól ismert többi monopólium baljós neonreklámjai? Hiszen az emberek nem felejtették el, hogy éppen ezeknek a német monopóliumoknak a cégjegye volt a hitleri Wehrmacht fegyverein.

Csak egyet mondhat. Az amerikai és az angol kormányköröknek, amelyek meg akarják ismételni Münchent, szükségük volt a német imperialistákra mint szövetségesekre. Márpedig a cél tudvalevőleg meghatározza az eléréséhez igénybe vett eszközöket. A nyugati imperialisták arra az útra tértek, amelyen haladva a nyugatnémet militarizmust Európában messzemenően az agresszió fő erejeként használják fel.

Az imperialista reakció annak érdekében, hogy elfelejtesse a népekkel a német imperializmus gaztetteit, történelemhamisításhoz folyamodik. A német monopóliumok ellen lefolytatott bírósági eljárások éppen ezt a célt szolgálták.

„A náci államnak nem volt olyan gaztette, gondoljunk akár a rablásra, akár a leigázásra, amelyben Krupp részt nem vett volna." Taylor amerikai fővádlónak a Krupp-per tárgyalásán elhangzott e szavait az imperialisták már régen elfelejtették.

A háború utáni első években az amerikai és az angol kül-

politika vezetői a közvélemény nyomására nagyhangú nyilatkozatokat tettek, lépten-nyomon hangoztatták, hogy a német agresszió előkészítését és megindítását mindenkor szorgalmazó német nehézipar dekartellizálására törekednek.

Ernest Bevin 1946-ban kijelentette: „Az angol kormány azt akarja, hogy Németország nehéziparát államosítsák."

Hasonlóképpen nyilatkozott Clement Attlee angol miniszterelnök is: „Szó sem lehet arról — mondotta —, hogy Krupp ismét tulajdonjogot vagy ellenőrzési jogot szerezzen az egykori Krupp-iparbirodalomra."

Mindezek a kijelentések azonban csak szavak, hazug ígéretek voltak — hamis váltók, amelyeknek hamisságát a csak valamelyest figyelmesen szemlélődő emberek már kiállításuk pillanatában világosan felismerték.

Clay tábornok, az Egyesült Államok nyugat-németországi katonai kormányzója, már 1947-ben úgy módosította a Krupp ügyében hozott, s jóváhagyás végett eléje terjesztett ítéletet, hogy ezzel az első csapást mérte a dekartellizálással kapcsolatos potsdami döntésekre, s jelentős mértékben hozzájárult a Krupp-konszern feltámasztásához. Az ítéletet ugyanis, amely minden fogyatékossága mellett kimondta az egész Krupp-vagyon elkobzását a Szövetséges Ellenőrző Bizottság javára, olyanformán módosította, hogy a szövetséges hatalmak mind a négy főparancsnokának jogában áll a saját megszállási övezetében levő Krupp-vagyon elkobzása. Ez a döntés először is az ítéletből folyó *kötelezettséget* a szövetséges hatalmak puszta *jogának* nyilvánította, másodszor pedig a Szovjetuniót, amely minden más országnál több kárt szenvedett a hitleri agresszió és személy szerint Krupp rablása következtében, megfosztotta az egész konszern vagyonának ellenőrzésében való részvétel jogától.

A kötelezettség joggá változtatása oda vezetett, hogy a nyugati hatalmak saját övezetükben gyakorlatilag nem hajtották végre a Krupp-konszern dekartellizálását.

Egyik-másik üzemet ugyan leszerelték, de nem azért, hogy ezzel megszüntessék Krupp gazdasági hatalmát, hanem azért,

hogy bizonyos területeken gyengítsék versenyképességét a nyugati hatalmak iparával. A Szovjetunió Külügyminisztériumának 1947. március 11-i nyilatkozata ezzel kapcsolatban megállapította: „Olyan üzemóriásokat, amelveket kifejezetten az agresszió céljaira létesítettek, például Hermann Göring, Krupp, Robert Bosch, az I. G. Farbenindustrie bizonyos üzemeit és a trösztök, kartellek, s egyéb ipari monopóliumok alapjául szolgáló más üzemeket, Nyugat-Németországban érintetlenül hagynak, vagy csak részben jelölnek ki elkobzásra, s ez megteremti előző haditermelési kapacitásuk és jelentőségük gyors helyreállításának feltételeit."[36]

A Szovjetunió erélyesen tiltakozott azellen, hogy a nyugati hatalmak semmibe veszik a potsdami döntéseknek a dekartellizálásra vonatkozó pontját. A külügyminiszterek tanácsának 1947. április 14-i ülésén ismét kategorikusan követelte, hogy „az üzemeket vegyék el a német monopóliumoktól és adják át a német államnak, amelyet a négy szövetséges hatalom ellenőrzése alatt demokratizálni kell".[37]

A nyugati hatalmak válasza a Szovjetuniónak a német konszernek megszüntetését sürgető ismételt követelésére az volt, hogy Kruppot büntetésének letöltése előtt kiengedték a börtönből, ahonnan egyébként módjában állott vezetni üzemeit.

1951-ben Krupp már szabadlábon volt, 1953-ban pedig hosszú alkudozások eredményeként, amelyek során a nyugati hatalmak már „magas szerződő félnek" tekintették, megállapodás jött létre a Krupp-konszern újjászervezésére vonatkozóan. A megállapodással a nyugati hatalmak félre akarták vezetni a közvéleményt, azt a benyomást akarták kelteni, hogy nem feledkeztek meg ígéreteikről. A szóban forgó megállapodás értelmében Krupp kötelezte magát, hogy 1953-tól kezdődően öt év alatt a kohászati iparban és a szénbányászatban felszámolja tulajdonának 74 százalékát. Ez azt jelentette, hogy 160 millió font sterlingnek megfelelő vagyont kellett

[36] Pravda, 1947. március 12.
[37] Lásd Pravda, 1947. április 16.

értékesítenie. Az ellenőrzés során azonban kiderült, hogy a jelzett idő alatt ténylegesen csak 5,3 millió font sterlingnek megfelelő vagyont értékesített. Amikor az ötéves határidő lejárt, az angol, az amerikai és a francia kormány — a nyugati sajtó közlése szerint — úgy döntött, hogy Kruppnak, saját kérése alapján, egyévi haladékot ad egyes objektumok eladására. A France-Presse hírügynökség közleménye szerint Krupp arra hivatkozott, hogy szénbányáira és kohászati üzemeire — nem tud vevőt találni.

Egy évvel később Krupp a világpolitika alakulásának megfigyelése nyomán arra a következtetésre jutott, hogy nem kell többé álcáznia magát, s a „New York Herald Tribune" tudósítójának adott interjújában kijelentette, hogy nem szándékozik teljesíteni a nyugati szövetségesek 1953. évi rendelkezését, amelynek értelmében el kellene adnia üzemeit.

Kijelentette továbbá, hogy az 1953. évi rendelkezés az üzemek eladásának kérdését — abban az esetben, ha ő, Krupp, a rendelkezést nem teljesítené — a nyugatnémet kormány belátására bízta, s hogy a nyugatnémet kormány nem rendelkezik olyan eszközökkel, amelyekkel őt a teljesítésre kényszeríthetné.

De interjújának legjelentősebb része az a kijelentése volt, hogy véleménye szerint „az Egyesült Államok kormányának gyakorlatilag többé már nem érdeke a szóban forgó rendelkezés teljesítése".

Ami igaz, az igaz. Az amerikai kormánykörök manapság Európában éppen Nyugat-Németországra teszik fel legfőbb ütőkártyájukat. Szükségük van Speidelre és Heusingerre, s nagyon kell nekik Krupp is, aki ezeknek az egykori hitlerista tábornokoknak gyilkos fegyvert ad a kezükbe.

Krupp ugyan a börtönből való szabadulása után azt mondta, hogy nem szándékozik többé fegyvert gyártani, de ez nem volt egyéb megtévesztő fogásnál. Mihelyt Nyugat-Németországban romlani kezdett a gazdasági helyzet, mihelyt a láthatáron megjelentek az első fellegek — a háború előhírnökei, Krupp hozzálátott megszokott munkájához. Ezzel

kapcsolatban a „Spiegel" című folyóirat a következőket írta: „A Krupp-pal kötött 103 oldalas megállapodásban egyetlen szó sincs arra vonatkozóan, hogy Krupp ne gyártson ismét ágyúkat és harckocsikat." S a megállapodás nem véletlenül hallgatott erről. Krupp nemsokára a Marshall-terv alapján az Egyesült Államok kormányától hiteleket kapott, s ezek segítették a stratégiai anyagok gyártásának bővítésében.

Krupp manapság, akárcsak Hitler idején, az ország leggazdagabb embere. Vagyonát 2,5 milliárd nyugatnémet márkára becsülik. Nyugat-Németország újrafegyverkezésének fokozódása révén a haszonszerzés még nagyobb lehetősége nyílik meg számára.

Krupp egyre erőteljesebben kapcsolódik be az atomiparba. Más német konszernekkel együtt részt vesz az atomenergia terén folyó kutatómunkákban. A „Sunday Express" című angol lap közlése szerint a Krupp-konszern hidrogénbomba-alkatrészek gyártásának megkezdését tervezi.

A Krupp-konszern a múltban sok évtizeden át Németország hadiipari potenciáljának legfontosabb eleme volt, s most ugyanezt mondhatjuk róla Nyugat-Németország viszonylatában.

Krupp mentesítése a második világháború során elkövetett szörnyű bűncselekményekért rá háruló felelősségtől, konszernjének a háború utáni helyreállítása — mindez egy-egy szakasza az imperializmus újabb agresszió kirobbantására irányuló politikájának.

„Erről Auschwitzban az I. G. Farbenindustrie minden igazgatója tud"

Az I. G. Farbenindustrie, az egyik legnagyobb, s világszerte ismert német monopólium vezetőinek ügye alig különbözik a már ismertetett Krupp-ügytől. Ez a konszern is azoknak a német monopóliumoknak sorába tartozott, amelyek nélkül Hitler nem juthatott volna hatalomra.

Már a német háborús főbűnösök perének tárgyalásán felolvasták Hitlernek a nácik hatalomra juttatását illetően az I. G. Farbenindustrie és más monopóliumok vezetőivel folytatott tanácskozásairól készült titkos jegyzőkönyveket. 1945. november 23-án kihallgatták Georg von Schnitzlert, az I. G. Farbenindustrie igazgatóságának egyik legtekintélyesebb tagját, aki vallomásában többek közt elmondta, hogyan zajlott le a Göring által 1933. február 20-ára egybehívott, s fentebb már említett tanácskozás. Vallomásából kitűnt, hogy ezen az értekezleten kívüle húsz más német iparmágnás is részt vett.

„1933 február végén — mondotta — a birodalmi gyűlés elnökének titkársága tanácskozásra hívta meg a Farbenindustrie igazgatóságának négy tagját, de nem közölte, hogy milyen ügyben. Az egyik meghívó Bosch doktornak, az igazgatóság elnökének, a másik nekem, a harmadik és a negyedik két kollégámnak szólt, de nem emlékszem, hogy kiknek. Ezt a meghívót emlékezetem szerint egyik berlini üzleti utazásom idején kaptam kézhez.

A tanácskozásra, amely a birodalmi gyűlési elnök házában volt, elmentem. Körülbelül húszan lehettek jelen, gondolom, többnyire Ruhr-vidéki vezető nagyiparosok. A tanácskozás részvevői közül emlékszem Schacht doktorra, akit akkor még nem neveztek ki a birodalmi bank elnökének és gazdasági miniszternek, Krupp von Bohlenre, aki 1933 elején elnöke volt a később »Reichsgruppenindustrie« néven félhivatalos szervezetté vált birodalmi egyesületnek, Albert Vöglerre, a Vereinigte Stahlwerke vállalat egyik vezetőjére, von Löwenfeldre, egy esseni iparvállalat képviselőjére, Stein doktorra, az I. G. Farbenindustrie-hoz tartozó Augusta Viktoria Bányaüzem szakszervezeti szövetségének vezetőjére. Akkoriban Stein a német néppárt aktív tagja volt.

Emlékszem, Schacht doktor úgy viselkedett, mintha ő lett volna a házigazda. Miközben Göring megjelenésére vártam, a szobába Hitler lépett be, mindenkivel kezet fogott, és leült az asztalhoz. Hosszú beszédében főként a kommunista veszélyt ecsetelte, s azt állította, hogy döntő győzelmet aratott

a kommunizmus fölött. A továbbiakban arról a szövetségről beszélt, amelyre pártja a német néppárttal lépett. Végül rátért arra, ami szerintem a tanácskozás tulajdonképpeni célja volt — a küszöbönálló birodalmi gyűlési választások kérdésére. Nagy nyomatékkal hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a két említett párt megszerezze a szavazatok többségét.

Miután Krupp von Bohlen megköszönte Hitlernek a beszédet és Hitler elhagyta a szobát, Schacht doktor emelkedett szólásra, s egy — ha nem tévedek — hárommillió birodalmi márka összegű alap létesítését javasolta a választási hadjárat támogatása érdekében. Ezt az összeget meg kellett osztani a két »szövetséges« között, akkori jelentőségük arányában."[38]

Tehát a többi konszernnel együtt az I. G. Farbenindustrie is mindent megtett Hitler hatalomra juttatásáért. Később a hitleri agressziók támogatásából ugyancsak kivette a részét. 1938-ban, a Csehszlovákia elleni agresszió előkészítése idején, a náci összeesküvők terveiben jelentős szerepet játszott a szudétanémet „szabadcsapat", de ennek diverzáns tevékenysége folytatásához pénzre volt szükség. Ter-Meer, az I. G. Farbenindustrie igazgatóságának tagja, kénytelen volt elismerni, hogy a konszern titokban anyagilag támogatta a cseh népnek a „szabadcsapatban" tömörült ellenségeit, s egy alkalommal 100 000 márkát, egy másik alkalommal pedig 500 000 márkát juttatott a „szabadcsapat" vezetőinek. Persze, a német iparmágnások „adományai" busásan megtérültek, amikor az ország elfoglalása után lehetővé vált számukra a csehszlovák ipar kifosztása.

Miután a német csapatok bevonultak a Szudéta-vidékre, az I. G. Farbenindustrie igazgatósága táviratilag a következőket közölte Hitlerrel: „A szudétanémet terület visszatérése a birodalomhoz mély benyomást keltett, s ettől indíttatva... a részvénytársaság fél millió birodalmi márkát bocsát az Ön rendelkezésére..."

[38] A nürnbergi per anyaga. 2. köt. Goszjurizdat 1958. 13—14. old.

A hitleri agressziók támogatására folyósított fentebbi és más összegek kamatostul megtérültek.

Ausztria elfoglalása lehetővé tette az I. G. Farbenindustrie számára a Pulverfabrik Skoda-Werke Wetzler vegyi trószt bekebelezését. Csehszlovákiában az I. G. Farbenindustrie csak úgy mellékesen „zsebre vágta" az Aussigervereint, nagyságát tekintve Európában a negyedik helyen álló vegyitársaságot.

Franciaországba ugyancsak mindjárt a náci hadsereg után megérkeztek az I. G. Farbenindustrie ügynökei, s megkaparintották a Kühlmann-, a Saint Denis-i és a Saint Claire du Rhône-i konszernt.

Így húzott az I. G. Farbenindustrie konszern közvetlenül hasznot a hitleri agressziós politikából.

Az I. G. Farbenindustrie vezetői, akiknek létérdekük fűződött e politika megvalósulásához, a német főparancsnokság számára gazdasági kémkedést folytattak azokban az országokban, amelyek ellen támadás készült. Minden egyes támadást rendszerint megelőzött az I. G. Farbenindustrie tisztviselőinek az illető országba utazása — a szükséges információk beszerzése céljából. Így például 1939 júniusában a konszern sok képviselője utazott Lengyelországba. 1939. július 28-án, egy hónappal Lengyelország megtámadása előtt, a konszern a náci kormány elé terjesztette a lengyel vegyiművek részletes jegyzékét, a háború érdekében való felhasználásuk módjára vonatkozó útmutatásokkal együtt.

Hitlerék nem maradtak adósak, busásan megfizették a konszernnek szolgálatait.

1940-ben, amikor a német hadsereg több európai országot elfoglalt és sietve készítette elő további országok megtámadását, a náciknak igen nagy szükségük volt a fegyvergyártáshoz műgumira. Az I. G. Farbenindustrie konszernnek a műgumi-gyártás növeléséhez új üzemeket kellett építenie. Csakhogy nem volt elég munkaerő.

Ekkor kapóra jött a konszernnek az SS-banditák birodalmi vezetője — Himmler, akivel a német iparmágnások már régen igen szívélyes kapcsolatot létesítettek. Kezdeményezésükre

megalakult „Himmler barátainak klubja", amely évente egymillió márkát juttatott Himmlernek.

És Himmler tudta, mi a betyárbecsület, a maga módján hiánytalanul lerótta tartozását. Hitler jóváhagyásával részletes programot dolgozott ki sok millió ember megsemmisítésére. A program megvalósítása céljából egész sor koncentrációs tábor épült, megfelelő berendezésekkel: gázkamrákkal, krematóriumokkal. Mellesleg, ezeket a berendezéseket a német gyárosok szíves-örömest elkészítették. A Topf és Fiai cég a birkenaui koncentrációs táborban gázkamrákat és négy hatalmas krematóriumot épített. Jugoszláviában a nagy belgrádi koncentrációs tábor krematóriumának építésével már egy másik speciális cég, a Didier-cég foglalkozott. A Németország területén létesített dachaui koncentrációs tábor, továbbá a majdaneki haláltábor részére a Kori-cég épített krematóriumot.[39]

Az I. G. Farbenindustrie vezetőinek, egyébként más monopóliumok vezetőihez hasonlóan, „szerencsés" gondolatuk támadt: nem volna-e lehetséges a koncentrációs táborok foglyait gázkamrába küldésük előtt — Goebbels szavaival élve — „halálra dolgozásra" kényszeríteni? A gondolatot tett követte. Himmler és a német monopóliumok között megállapodás jött létre a szerencsétlen foglyok kényszermunkára fogásáról. A „halálra dolgozásra" kényszerítésnek talán a „legtökéletesebb rendszerét" az I. G. Farbenindustrie konszern dolgozta ki.

Mint már mondottuk, a konszernnek a műgumi-gyártás növeléséhez újabb üzemekre volt szüksége. A munkaerő kérdése egyszerűen oldódott meg. Az igazgatóság elhatározta, hogy az üzemeket olyan koncentrációs táborokban építteti, ahová a hadifoglyokat, s a lengyel, orosz, francia, holland és belga városokból meg falvakból erőszakkal elhurcolt embereket szállítják. Az I. G. Farbenindustrie igazgatósága és az

[39] Lásd A nürnbergi per anyaga. 3. köt. 303—305. old.

SS birodalmi vezetősége között már 1940-ben létrejöttek az építésre vonatkozó első megállapodások.

A konszern ugyanazon vezetőinek a találékonysága, akik Nyugat-Németországban ma is vezetik az I. G. Farbenindustrie vállalatait, kimeríthetetlen volt. Himmler birodalmi SS-vezetővel újabb megállapodást kötöttek, amely az I. G. Farbenindustrie konszernt feljogosította, hogy üzemei mellett „saját" koncentrációs táborokat létesítsen.

És az I. G. Farbenindustrie óriási műgumi-üzemét a világszerte irtózattal emlegetett auschwitzi koncentrációs táborban építtette fel, ahol a tábor egykori parancsnokának, Hoessnek beismerése szerint több millió embert semmisítettek meg. Az üzemhez tartozó saját koncentrációs táborát Auschwitztól nem messze, Monowitzban rendezte be. Ennek külön parancsnoka, külön rendőrsége, s a foglyok „halálra dolgozásra" kényszerítését illetően külön rendszere volt... Mihelyt a megfeszített munkára kényszerített foglyok annyira legyengültek, hogy már nem tudtak megfelelően dolgozni, a konszern rendőrsége új műveletre — ezeknek a szerencsétleneknek megsemmisítésére készült.

A konszern urai a profitszerzés egyre újabb módszerei után kutattak. Nem lehetne-e keresni valamit a „halálra dolgozásra" kényszerített száz- meg százezer fogoly „termelési folyamatának" utolsó szakaszán — a megsemmisítésükön is? És megszületett agyukban az a gondolat, hogy az SS-nek ajánlatot tesznek olyan mérges gázok és vegyszerek szállítására, amelyekkel tömegesen, szériában lehet megsemmisíteni a koncentrációs táborok „fölösleges" foglyait. És az I. G. Farbenindustrie laboratóriumai már elő is állították a gyilkos Tabun-gázt, amelynek hatékonyságát a konszern koncentrációs táborának foglyain próbálták ki.

Így tárult fel a haszonszerzés újabb forrása az I. G. Farbenindustrie számára.

És ma, tizenöt év elmúltával, még akadnak olyan emberek, akik védelmezik a hitlerizmust, akik a koncentrációs táborokban elkövetett szörnyű gaztetteket cáfolni igyekeznek, „al-

jas koholmánynak" nyilvánítják. S a legcsodálatosabb ebben az, hogy gyakorta olyan emberekről van szó, akiknek a honfitársai ezrével pusztultak el a hitleri koncentrációs táborokban.

Különösen nagy aktivitást fejtett ki ebben a tekintetben például a fentebb már említett Maurice Bardèche reakciós francia író.

Az „Anklage" című folyóirat azt bizonygatja, hogy egyetlen német koncentrációs táborban sem voltak „gázkamrák vagy a tömeges emberirtásra szolgáló más berendezések", s az állítólagos gázkamrák és krematóriumok — a képzelet szüleményeinek bizonyultak. S persze „rosszindulatú kitalálás" a folyóirat szerint az is, hogy a konszernek részt vettek a koncentrációs táborok foglyainak tömeges megsemmisítésében.

Ezt mondják a hitlerizmus védelmezői ma. De nézzük, mit mondott 1945-ben, kihallgatása során, Schnitzler, az I. G. Farbenindustrie egyik vezetője:

„Kérdés: Mit tett ön, amikor megtudta, hogy az I. G. Farbenindustrie vegyszereivel embereket pusztítanak el a koncentrációs táborokban?

Schnitzler válasza: Elszörnyedtem.

Kérdés: Tett valamit ellene?

Schnitzler válasza: Hallgattam róla, mert túlságosan borzalmas volt. Mindig úgy véltem, hogy ezeket a gázokat nem nálunk gyártják. Megkérdeztem Müller-Conradit: Van-e tudomása önnek, Ambrosnak és a többi auschwitzi igazgatónak arról, hogy a gázokat és vegyszereket emberek gyilkolására használják?

Kérdés: És ő mit válaszolt?

Schnitzler válasza: Kijelentette, hogy erről Auschwitzban az I. G. Farbenindustrie minden igazgatója tud."

A kihallgatás idézett része meggyőzően bizonyítja az imperializmus embergyűlölő mivoltát, azt, hogy haszonlesésből képes akár a legsúlyosabb bűncselekményekre, s egyszersmind meggyőzően tanúskodik arról is, hogy milyen mélyre süly-

lyedtek erkölcsileg azok, akik napjainkban rehabilitálni igyekeznek a német fasizmust és gaztetteit.

Azoknak, akik ma dicsőítik a nyugatnémet monopóliumokat, s váltig bizonygatják, hogy semmi közük sem volt Hitlerhez, és nem követtek el bűncselekményeket, jó lenne emlékezniük arra, hogy az I. G. Farbenindustrie konszern bűnös kísérleteket hajtott végre foglyokon, rajtuk próbálta ki a mérges gázok, s egyszersmind különböző veszedelmes baktériumok hatását. Jó lenne emlékezniük egyes buchenwaldi foglyoknak arra a vallomására, hogy fogolytársaikon próbálták ki a kiütéses tífusznak az I. G. Farbenindustrie laboratóriumaiban tenyésztett baktériumait, mégpedig maguk a konszern munkatársai.

A háború idején a fasizmus szerencsétlen áldozatain tífuszbaktériumokkal végzett kísérletek tapasztalatait a konszern a háború után is igyekezett „hasznosítani".

1955 nyarán a Ruhr-vidéki Hagenben és környékén tífuszjárvány lépett fel. Rövid idő alatt több mint 1500 ember betegedett meg. Az erről szóló közlemény nagy pánikot keltett, hiszen a tífuszjárvány békeidőben igen kivételes jelenség. Megindult a vizsgálat, s a nyomok a Wuppertal—Elberfeldi Vegyiművekhez vezettek, ahol az I. G. Farbenindustrie megbízásából már több év óta foglalkoztak tífuszbaktériumok mesterséges tenyésztésével.

A német konszern nem tudta elfelejteni „régi szakmáját", és semmiképpen sem akarja elhinni, hogy ilyen irányú szolgálataira nincs többé szükség.

De szép idők is voltak valamikor!

A konszernnek csak össze kellett kotyvasztania valamilyen új preparátumot, s nyomban lehetőséget nyert embereken való kipróbálására. Auschwitzban, a hírhedt 10-es blokkban, a konszern vegyészei bármilyen kísérletet elvégezhettek annyi emberen, amennyin csak akartak. Most a német monopóliumok szekerét toló történészek be szeretnék bizonyítani, hogy a monopóliumok és a hitleri rendszer közt nem volt semmi néven nevezendő együttműködés, sőt minduntalan konflik-

tusok keletkeztek. Állításuk szerint a monopóliumoknak az SS-hóhérokkal sem volt semmi dolguk.

Márpedig a monopóliumok, s köztük az I. G. Farbenindustrie és az SS kapcsolatát az okmányok egész tömege bizonyítja. Az SS, Hitler gárdája, módfelett pénzéhes társaság volt. Amikor az I. G. Farbenindustrie részére embereket szállított a koncentrációs táborokban folytatott kísérletekhez, minden egyes emberért borsos árat követelt.

Hadd idézzük ezzel kapcsolatban a konszern igazgatóságának a koncentrációs tábor SS-parancsnokához intézett két olyan levelét, amely halomra dönti a monopóliumok prókátorainak állításait. Az egyik így szól: „Kísérleteket folytatunk egy új altatószerrel, s örülnénk, ha ehhez bizonyos számú nőt bocsátanának a rendelkezésünkre. Válaszukat várva, mély tisztelettel . . .” A másikban a következőket olvashatjuk: „Válaszukat megkaptuk, de a nőkért fejenként számított 200 márkát túlságosan magas árnak tartjuk. Fejenként legfeljebb 170 márkát volnánk hajlandók fizetni . . . Körülbelül 150 nőre van szükségünk.”

Ezek után aligha kell tovább bizonyítanunk az I. G. Farbenindustrie igazgatóinak bűnösségét. Egészen nyilvánvaló, hogy a bírák éppen elég bizonyítékkal rendelkeztek a konszernt vezető emberek bűnösségének megállapításához.

Az I. G. Farbenindustrie ügyét amerikai törvényszék tárgyalta, Nürnbergben. A per tárgyalását lényegében az ügyvédek irányították, a bírák igen passzív magatartást tanúsítottak. Ezen nem is lehetett csodálkozni, hiszen tudott dolog volt, hogy a bírákat Howard Patterson hadügyminiszter — a Cravath de Gersdorff, Swaine and Wood ügyvédi iroda egykori tagja — gondosan megválogatta. Egyébként ez az ügyvédi iroda sok éven át képviselte az Egyesült Államokban az I. G. Farbenindustrie érdekeit, s az a körülmény, hogy a bírákat az iroda egyik volt tagja jelölte ki, már eleve biztosította, hogy teljesen „közömbösek” lesznek, s nem fogják szorgalmazni az I. G. Farbenindustrie és az amerikai monopóliumok együttműködésének kivizsgálását.

A háború után az Egyesült Államokban megjelent Howard Ambruster amerikai vegyészmérnöknek „Az I. G. Farbenindustrie" című könyve. Ambruster hivatalból foglalkozott az I. G. Farbenindustrie amerikai kartell-kapcsolatainak kivizsgálásával. Mint könyvében írja, egy egész éven át kérte a bíróságot, hogy tegye lehetővé számára a konszernnek a hitleri agresszió előkészítésében és megindításában, továbbá a háborús bűncselekmények elkövetésében játszott szerepéről tanúskodó dokumentumok bemutatását.

„Arra vonatkozó előterjesztéseimet, hogy tanúvallomást teszek — állapítja meg —, mindenki elutasította, akihez csak fordultam, köztük az amerikai vádló, németországi katonai igazgatásunk három bírája, valamennyi illetékes washingtoni főtisztviselő, sőt, a Fehér Ház is."

Az I. G. Farbenindustrie vezetői ellen indított per tárgyalása során napvilágra kerültek az ügyvédeknek azzal kapcsolatos mesterkedései, hogy a vádlottakat mentesítsék a felelősségtől. Bebizonyosodott, hogy a védőknek, köztük egy Alt nevű ügyvédnek, lehetővé tették a szabad belépést az I. G. Farbenindustrie irattárába, amit ők arra használtak ki, hogy megsemmisítsék a konszern súlyos bűnösségéről tanúskodó okmányok zömét. Az amerikai monopolistákat túlságosan is szoros kapcsolatok fűzték az I. G. Farbenindustrie konszernhez, s éppen ezért az irattárába szabadon bejáró ügyvédeknek az illetékesek szívesen megengedték, hogy „saját belátásuk szerint" megtisztítsák azt a „fölösleges" iratoktól. Mindamellett a bíróságnak éppen elég leleplező irat állt a rendelkezésére. Minden attól függött, hogy az amerikai bírák észreveszik-e bennük azt, ami a vádlottakat és védőiket egyaránt annyira nyugtalanította.

Az amerikai bírák azonban éppen ezt nem vették észre, ami kellemesen lepte meg a vádlottakat. Ezzel szemben észrevettek valami mást — a Wall Street üzletembereinek rendkívüli érdekeltségét abban, hogy ne csináljanak nagy esetet „ezeknek a németeknek" ügyéből.

Mindenekelőtt azt a kérdést kellett tisztázni, hogy mennyiben felelősek az I. G. Farbenindustrie vezetői, részt vettek-e a béke elleni összeesküvésben, a fasiszta agresszióban. S ehhez a bíróság több mint elegendő bizonyítékkal rendelkezett. Ám a gondosan összeválogatott bírák olyan magatartást tanúsítottak, amilyent az óceánon túl követeltek tőlük.

Jellemző, hogy Clay tábornok, az amerikai megszállási övezet főkormányzója, saját kezűleg írt levelében az I. G. Farbenindustrie igazgatóinak felmentését követelte, arra hivatkozva, hogy szabadságvesztésre ítélésük veszélyeztetné a katonai igazgatás együttműködését az üzleti körökkel.

Az ítélet megfelelt a nemzetközi reakció törekvéseinek: a 23 vádlott közül 10-et felmentettek, 13-at pedig olyan rövid szabadságvesztésre ítéltek, hogy a legtöbben büntetésüket a vizsgálati fogsággal már letöltötték.

Rövidesen az I. G. Farbenindustrie konszern valamennyi vezetője szabadlábra került.

Így csúfolták meg az amerikai bírák cinikusan azoknak a millióknak emlékét, akiket a haláltáborokban a náci hóhérok az I. G. Farbenindustrie üzemeiből származó gázzal pusztítottak el.

De mi történt magával az I. G. Farbenindustrie konszernnel? A potsdami egyezmény ugyanis előírta a konszernek dekartellizálását. Az amerikai hatóságok azonban egyáltalán nem azért helyezték szabadlábra az I. G. Farbenindustrie vezetőit, hogy a fogházat elhagyva nyugdíjba menjenek és megírják visszaemlékezéseiket.

1945. július 5-én a németországi amerikai katonai igazgatás közzétette 2. számú, az I. G. Farbenindustrie konszern felszámolásáról szóló rendeletét. De alig telt el néhány hét, Draper — Eisenhower tábornok gazdasági főtanácsosa — kijelentette, hogy a német vegyipar központját, az I. G. Farbenindustrie konszernt, fenn kell tartani.

Drapert az amerikai hadügyminisztérium mindenben támogatta. S amikor 1945 decemberében Bernstein ezredes az

I. G. Farbenindustrie konszernnek a háborúban betöltött szerepére és az amerikai monopóliumokkal fenntartott bűnös kapcsolataira vonatkozóan a Kilgore-bizottság elé részletes jelentést terjesztett, amelyben megállapította, hogy a nyugat-németországi I. G. Farbenindustrie hadiipari gépeinek 87 százalékát érintetlenül hagyták, s a háborús célokra termelő vegyiüzemeket a jaltai és a potsdami egyezmény rendelkezése dacára nem szüntetik meg, sőt, kibővítik — a hadügyminisztérium illetékesei „felkérték", hogy menjen nyugdíjba.

Az I. G. Farbenindustrie vezetői már 1940-ben maguk is arra a megállapításra jutottak, hogy a konszernt a termelés hatalmas arányú megnövekedésére és a konszernhez tartozó vállalatok igazgatásának nehézkességére való tekintettel át kell szervezni. Legcélszerűbbnek a konszern olyan felosztását tekintették, amely biztosítja a kellő rugalmasságot, az igazgatás operatív jellegét.

Az amerikai katonai igazgatás tisztviselői, akik nyilván alaposan tanulmányozták a konszern irattárát, azt javasolták, hogy „dekartellizálás céljából" osszák fel a konszernt három részre.

A felosztás nyomán az I. G. Farbenindustrie konszern helyébe három részvénytársaság lépett: a Badische Anilin- und Sodawerke, a Farbwerke Hoechst és a Farbenfabriken Bayer.

A felosztás megtörtént, de lényegében semmi sem változott. Jelenleg az óriáskonszern vállalatainak említett három csoportjában csoportostul a nyugatnémet vegyipar túlnyomó része, akárcsak a háború előtt közvetlenül az I. G. Farbenindustrie konszern keretében.

Mindenkit szükségképpen komolyan nyugtalanít az a körülmény, hogy az I. G. Farbenindustrie utódai jelenleg aktívan bekapcsolódtak a Német Szövetségi Köztársaság atomiparába. Evégett Nyugat-Németországban már 1956-ban szövetségbe tömörültek a legnagyobb Ruhr-vidéki monopóliumok, az I. G. Farbenindustrie csoport és a villamosipari kon-

szernek. Az I. G. Farbenindustrie csoport nehézvíz gyártására rendezkedett be.

Hadd említsük meg azt is, hogy Nyugat-Németország a kapitalista világrendszer egyetlen olyan állama, ahol az atomipar teljes egészében magánkonszernek kezében, mégpedig éppen azoknak a konszerneknek kezében van, amelyek a fasizmus idején súlyos bűncselekményekkel tették magukat hírhedtté.

A nyugat-németországi atom-businessből az amerikai monopolisták sem akarnak kimaradni, s többek közt a Degusskonszernnel létesített kapcsolatok révén igyekeznek minél nagyobb részesedést biztosítani maguknak. Ez az I. G. Farbenindustrie csoporthoz tartozó konszern már a második világháború idején, Hitler megbízásából kutatásokat végzett mégfelelő atom-üzemanyag előállításával kapcsolatban, s a náci hadsereg „titkos fegyverének" létrehozására irányuló munkákban is részt vett. Ma Nyugat-Németországban tiszta uránt állít elő a Karlsruhe környékén épült atomüzemek részére, s szoros kapcsolatban áll az amerikai tőkével, nevezetesen az American Metall egyesüléssel, amely az Egyesült Államok kormányának uránércet, litiumot, valamint atom- és hidrogénbombák gyártásához szükséges más anyagokat szállít. Szoros kapcsolatot tartanak fenn az I. G. Farbenindustrie helyébe lépett részvénytársaságok a Rockefellercsoporthoz tartozó Standard Oil társasággal is, amelynek saját képviselője van a Német Szövetségi Köztársaság állami atombizottságában. Így egyesítik erejüket a tömegpusztító fegyverek gyártására az amerikai és a német monopóliumok, amelyeknek szövetsége a múltban már milliók életébe került.

A fentebb elmondottak tökéletesen meghazudtolják azt a Nyugat-Németországban buzgón terjesztett dajkamesét, hogy az I. G. Farbenindustrie nem foglalkozik haditermeléssel.

Tegyük még hozzá, hogy az I. G. Farbenindustrie egyik kezdeményezője volt az atomkutatásokat finanszírozó nyugatnémet társaság megalakításának.

És ezt a konszernt változatlanul azok az emberek — Ambros, Wurster, Ter-Meer stb. — igazgatják, akik annak idején segítették Hitlert agressziós politikájának megvalósításában, Himmlert pedig abban, hogy az emberek millióit semmisítse meg Auschwitzban, Majdanekben, Treblinkában és Dachauban, s akik az agresszióból és a tömeges emberirtásból egyaránt óriási hasznot húztak.

EGY TOVÁBBI LELEPLEZETT KOHOLMÁNY

Amikor a hitleristák a Szovjetunió átmenetileg megszállt területein embergyűlölő programjuk megvalósítása során a történelemben példátlan kegyetlenségeket és erőszakosságokat követtek el, arra számítottak, hogy ezzel megtörik a szovjet nép hősies ellenállását, s a szovjet embereket meghódolásra kényszerítik. De minél jobban kegyetlenkedtek, annál szilárdabb lett a szovjet népnek az az elhatározása, hogy megszabadítja hazáját a betolakodóktól, és megbünteti azokat, akik a jogi és erkölcsi szabályokat semmibe véve, szörnyű gaztetteket követtek el a népek ellen.

Amikor a német militaristák a Szovjetuniót megtámadták, villámháborúra számítottak, azt hitték, hogy sikerül néhány hét alatt győzelmesen befejezniük a háborút. Hitler legbizalmasabb tábornokai előtt már 1940. július 31-én kijelentette: „A támadásnak csak abban az esetben van értelme, ha az orosz állam egyetlen csapásra alapjában megrendül."

A nácik biztosra vették, hogy mindjárt a támadás első heteiben a szovjet hadsereg megsemmisítő vereséget szenved, a szovjet nép demoralizálódik, s ilyenformán az ország a lábaik előtt fog heverni. Hitler és cinkostársai szilárdan meg voltak győződve a szovjetállam belső gyengeségéről, amikor is számításaikat Goebbels propaganda-gépezetének arra az állítására alapozták, hogy a Szovjetunió népeiből hiányzik az erkölcsi-politikai egység.

„Csak be kell lépnünk az ajtón, s az egész korhadt építmény összeomlik" — mondta Hitler Jodlnak akkoriban, amikor a Szovjetunió megtámadását előkészítették.

„Még az ősz beköszöntése előtt győztesekként tértek vissza otthonaitokba" — biztatták a katonákat a náci tábornokok. És ezeket a szavakat ujjongva szajkózták a fasiszta hadsereg ezredeiben.

Az olvasó már meggyőződhetett arról, hogy Hitler és klikkje figyelmen kívül hagyott minden olyan értesülést, amely nem egyezett meg Goebbels propaganda-szólamaival. Schulenburg moszkvai követ és Köstring katonai attasé is hasztalan hívta fel a figyelmet a tervezett kaland veszélyességére.

Ugyanígy meddőknek bizonyultak azok a figyelmeztetések, amelyek a Hitler főhadiszállásán 1941. február 3-án megtartott tanácskozáson hangzottak el. Ezen a tanácskozáson Hitler a Szovjetunió megtámadásának előkészítéséről beszélt a vezérkar tábornokainak, s már akkor kijelentette, hogy a Szovjetunió ellen indítandó háborút preventív háborúnak fogja feltüntetni. Hitler, akit a tábornokok túlnyomó többsége mindenben fenntartás nélkül támogatott, csodálkozott azon, hogy egyesek aggályaikat fejezik ki a tervezett támadással kapcsolatban.

Márpedig egyáltalán nem arról volt szó, hogy két vagy három tábornok erkölcstelennek tartotta egy szomszédos ország, méghozzá egy olyan ország megtámadását, amellyel megnemtámadási szerződést kötöttek. Az aggályoskodó tábornokok arra hívták fel a figyelmet, hogy ez az ország nagyon erős, s ki tudja, mivel végződik a támadás. Például Brauchitsch azt mondta, hogy az orosz terület óriási kiterjedésű, s a szinte mérhetetlen távolságokat „még ma sem lehet leküzdeni csupán motor segítségével", hogy a jelentős számú lakosság „hatalmas és jó tartalék", hogy „az orosz lakosság kulturális színvonala és jellege egészen más, mint amilyen 1914—1918-ban volt", s hogy „Oroszországnak igen nagy a katonai potenciálja".[1] A nürnbergi per során tett vallomásában Brauchitsch elmondta, hogy Hitler figyelmen

[1] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 18. köt. 18093. old. (oroszul).

kívül hagyta mindezeket a megfontolásokat. Bármiről volt szó, katonai klikkje teljes mértékben támogatta, s az óvatosságra intő egyes hangokat elfojtották a harsogó „Sieg heil!" kiáltások.

Amikor a hadseregek parancsnokaival 1940. december 5-én tartott megbeszélésen elhangzott az a figyelmeztetés, hogy a Szovjetunió elleni háborút nem lehet egy sorba állítani a nyugati hódító hadjáratokkal, Hitler kijelentette: „Várható, hogy az orosz hadsereg már a német csapatok első csapásai nyomán még nagyobb vereséget szenved, mint a francia hadsereg 1940-ben."[2]

1941. január 9-én, ugyancsak a hadseregek parancsnokaival tartott megbeszélésen, ezt a kijelentését megtoldotta azzal, hogy „az orosz haderő — fej nélküli agyagkolosszus. Nincsenek jó hadvezérei, és rossz a felszerelése."[3]

Hitler és tábornokai a nyugati győzelmektől megmámorosodva azt remélték, hogy a Szovjetunióval ugyanolyan gyorsan végeznek majd, mint Franciaországgal. Guderian tábornok, a hitleri háborús kalandorstratégia egyik oszlopa, miután maga is vereséget szenvedett, visszaemlékezéseiben kritikai álláspontra igyekszik helyezkedni, s „Az oroszországi háború tapasztalatai" című cikkében a következőket írja: „Ez az érthetetlen elbizakodottság a németeket arra a meggyőződésre vezette, hogy a háború a lengyelországi és a franciaországi hadjárathoz hasonlóan Keleten is villámháború lesz. Akárcsak Napóleon idején, az a vélemény terjedt el, hogy a Szovjetunió leveréséhez a német hadseregnek kilenc-tíz hétre lesz szüksége. Feltételezték, hogy Oroszország katonai ereje még az ősz beállta, az utak járhatatlanná válása előtt megsemmisül. Hitler ebből kiindulva úgy tervezte, hogy Oroszországban csupán egy támaszpont-vonalat hoz létre, s ezután 60—80 hadosztályt visszavezényel Németországba. Éppen ezért

[2] A második világháború következményei. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityeraturi 1957. 73. old.
[3] Ugyanott.

téli felszerelést csak minden ötödik katona számára irányoztak elő."[4]

Guderian a harmincas években „Vigyázat, harckocsik!" címmel nagy hűhóval reklámozott könyvet jelentetett meg, amelynek alapeszméje éppen a „villámháború" propagálása volt, majd maga is megpróbálta valóra váltani a „villámháború" elméletét, most pedig fentebbi szavaival ostorozza egykori főnökét, s minden felelősséget rá hárít a kitervelt kaland kudarcáért. Egyébként nemcsak Guderian tetszeleg a vádló pózában, hanem a szovjet hadsereggel folytatott harcok során vereséget szenvedett sok más náci tábornok is. Olyan tábornagyok és tábornokok, akik nagy buzgalommal a legapróbb részletekig kidolgozott terveket készítettek a „villámháborúra", a meghiúsulásért most minden felelősséget „a dühöngő őrvezető" nyakába igyekeznek varrni.

Akkor, 1941-ben, valamennyien azzal a szilárd meggyőződéssel indultak neki a keleti hadjáratnak, hogy az oroszokat ugyanúgy eltiporják, mint a franciákat, s „mire a lomb lehull", újabb babérokkal térnek meg Berlinbe... Egyébként miért mennének Berlinbe? A hitleri főparancsnokság nem ismer megállást... Tovább kell menni a hódítások megemésztésének útján.

Még a franciaországi hadjárat befejezése előtt, 1940. június 19-én, Göring főhadiszállásán tanácskozás volt, amelynek *„Titkos vezérkari okmány"* jelzéssel ellátott és *„Feljegyzések az 1940. június 19-én Göring birodalmi marsall főhadiszállásán tartott megbeszélésről"* című jegyzőkönyvét a nürnbergi per során a vád képviselői a Nemzetközi Katonai Törvényszék elé terjesztették. Ezen a tanácskozáson Nyugat-Európa térképét szabdalták ugyanazok a német tábornokok, akik később, a hitleri Németország veresége után, azzal védekeztek, hogy ők ellenezték Hitler agressziós politikáját, s különben is, ők kizárólag katonák voltak, csak katonai kötelességüket teljesítették, s ezen kívül az égvilágon semmibe

[4] Ugyanott, 117. old.

sem avatkoztak be. Nos, a feljegyzések szerint ezek a „katonák" a szóban forgó tanácskozáson kimondták: „Luxemburgot a birodalomhoz kell csatolni. Norvégiának németté kell válnia, Elszász-Lotaringiának vissza kell térnie a birodalom kebelébe." Kimondták továbbá, hogy Franciaország több megyéjének, Belfort és Nancy városokat, a Briey-ércmedencét és az északi szénvidékeket is beleértve, Németországhoz kell tartoznia.[5]

A szovjet területek kiárusítását a hitleri klikk — mint fentebb már elmondtuk — mindjárt a Szovjetunió megtámadása után, 1941. július 16-án megrendezte, s egyben a brit birodalmat is eltemette. A mór megtette kötelességét, s további sorsát illetően a náci főkolomposok kijelentették: „Eltökélt szándékunk, hogy Európában megszüntetünk minden angol befolyást. Angliának a háború befejezése után nem lesz semminemű beleszólása a nemzetközi ügyekbe. Szigetbirodalma megmaradhat, de minden más birtoka valószínűleg felosztásra kerül Németország, az Egyesült Államok és Japán között."[6]

A náci főparancsnokság „A keleti hadjárat befejezését követő további hadviselés feladatai" címmel 1941. augusztus 8-án kidolgozott tervezetében már azzal a gondolattal foglalkozott, hogy a német csapatok a Kaukázusontúlon át előre fognak nyomulni a Perzsa-öböl—Irán—Szíria—Egyiptom irányában.[7] Jodl a nürnbergi per tárgyalásán elismerte, hogy volt ilyen terv. „A vezérkari tisztek — mondotta —, akik a nyári első győzelmek hatására derűlátóan ítélték meg a helyzetet, csakugyan hangoztattak efféle gondolatokat."[8]

A hitleri vezérkarnak ebben a tervében és sok más hasonló tervében a német imperializmus világuralmi törekvése jutott kifejezésre.

A világ népei visszafojtott lélegzettel figyelték a szovjet—német fronton folyó ütközetek alakulását. Ki kételkedhetett

[5] Lásd A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 10. köt. 4156. old.
[6] Ugyanott, 7. köt, 2552. old.
[7] Lásd A nürnbergi per anyaga. II. köt. Goszjarizdat 1954. 178. old.
[8] A nürnbergi per gyorsírásos jegyzőkönyve. 27. köt. 12976. old.

abban, hogy ezeknek az ütközeteknek kimenetele nemcsak a Szovjetunió népeinek szabadságát és függetlenségét dönti el? Olyan háború volt ez, amelyben a szovjet emberek, miközben saját hazájukat, saját szabadságukat védelmezték, egyszersmind Franciaország, s a német militaristák által megszállt egész Európa szabadságáért küzdöttek.

A Szovjetunió óriási térségein súlyos és véres háború dúlt, amely a szovjetállamtól szellemi és anyagi téren egyaránt a lehető legnagyobb erőfeszítést követelte.

A szovjet népre és fegyveres erőire az a feladat hárult, hogy eltorlaszolják az utat az előre nyomuló, s a Szovjetunió leigázására törekvő hitleri hordák előtt.

A Szovjetunió népei szilárd egységben, a kommunista párt mögé szorosan felzárkózva keltek harcra, hogy megvédelmezzék a Nagy Október történelmi vívmányait. A német imperializmus által kirobbantott háborúban a szovjet népet igazságos, felszabadító célok vezették, s ugyanakkor, amikor önfeláldozóan és hősiesen küzdött saját szabadságáért és függetlenségéért, egyszersmind óriási segítséget nyújtott Európa népeinek ahhoz, hogy megszabaduljanak a fasiszta igától. Éppen ebben rejlik a szovjet nép Nagy Honvédő Háborújának internacionalista jellege.

Az a körülmény, hogy a Szovjetunió a német fasiszták hitszegő támadása következtében hadviselő fél lett, gyökeresen megváltoztatta a katonai és a politikai helyzetet. A nyugati hatalmak diplomáciája sok éven át elősegítette Hitler agressziós politikáját, abban a reményben, hogy végül is sikerül rábírnia Hitlert a Szovjetunió megtámadására. A történelem azonban kegyetlenül megcsúfolta a nyugati politikusokat. München saját kezdeményezői ellen fordult, maguk a nyugati országok váltak a hitleri agressziós politika első áldozataivá. Amikor azután a Szovjetunió is hadviselő fél lett, az angol és az amerikai kormány a néptömegek nyomására egyezményt kötött a szovjet kormánnyal, s ilyenformán hatalmas Hitler-ellenes koalíció jött létre.

A Hitler-ellenes koalícióhoz tartozó valamennyi ország

népei harcoltak a német fasizmus ellen. Európa különböző frontjain és Észak-Afrikában egyaránt nagy ütközetekre került sor. És a szövetséges csapatoknak bármelyik fronton elért minden egyes sikere előmozdította az ellenség legyőzését. De döntő szerepe a hitleri Németország leverésében a Szovjetuniónak, a szovjet fegyveres erőknek volt. A szovjet—német front kezdettől fogva a második világháború fő és döntő frontja lett. A háború kimenetele elsősorban ennek a frontnak eseményeitől függött. A szovjet—német front a hadműveletek méreteit tekintve messze felülmúlta valamennyi többi frontot. A náci vezérkar a német hadsereg fő erőit keleten vetette be. Bármilyen fontos volt az észak-afrikai vagy a Csendes-óceán medencéjében kialakult front, négy éven át a szovjet—német front bizonyult a fasiszta Németország ellen vívott harc központjának. A hitleri klikk több nyugat-európai ország leigázása után a világuralomhoz vezető úton a Szovjetunió elleni háborút tekintette a legfontosabb láncszemnek. Éppen ezért a keleti fronton vonták össze a német hadsereg legfontosabb és legharcképesebb egységeit.

Amíg folyt a háború, s a szovjet hadsereg önfeláldozóan magára vállalta a hitleristákkal vívott harc fő terhét, a nyugati országokban senkinek sem jutott eszébe, hogy kétségbe vonja hatalmas erőfeszítéseit. Amikor azonban a háború a Szovjetunió győzelmével véget ért, s a szovjet nép a kommunista párt vezetésével rövid idő alatt helyre tudta állítani a háborúban súlyos károkat szenvedett gazdaságát, sőt hétmérföldes léptekkel haladt előre, megváltozott a helyzet. A Szovjetuniónak a kommunista építés során elért óriási sikerei az imperialista reakció táborában gyűlöletet és komoly nyugtalanságot keltenek.

A második világháború idején a Hitler-ellenes koalícióhoz tartozó nyugati országok kormánykörei már hosszú évek óta „hidegháborút" folytatnak. Ennek egyik megnyilvánulása az, hogy gátlástalan szovjetellenes agitációval, különböző hamisításokkal megpróbálják aláásni a szovjetállam tekintélyét a világközvélemény szemében, többek közt olyanformán. hogy

a második világháború történetét meghamisítva, kisebbítik a Szovjetuniónak a hitleri Németország legyőzésében betöltött szerepét. Nem kell részletesen fejtegetnünk, hogy ebben a hamisításban aktív szerepet játszanak az annak idején megvert, s most a nyugatnémet hadsereg vagy a NATO vezérkarában hangadó náci tábornokok. Visszaemlékezéseikben azt a nyilvánvalóan hamis gondolatot igyekeznek sugalmazni olvasóiknak, hogy Németország legyőzésében a döntő szerep nem a Szovjetuniónak jutott, hanem a nyugati hatalmaknak, s hogy a második világháborúban nem a szovjet—német frontnak volt döntő szerepe és jelentősége.

Nos, nézzük a tényeket. A hitleri Németország a Szovjetunió megtámadása idején összesen 214 hadosztállyal és 7 dandárral rendelkezett. Ebből a szárazföldi haderőből a Szovjetunió ellen 152 hadosztályt és 2 dandárt vetettek be. Ilyenformán a hitleri Németország szárazföldi haderejének több mint 70 százalékát mindjárt a háború elején a szovjet—német fronton vetették harcba. Ehhez a haderőhöz a hitleri Németország szövetségeseinek jelentős számú hadosztálya járult, úgyhogy 1941-ben, a háború megkezdése idején, az ellenségnek összesen 190 hadosztálya volt a szovjet—német fronton. 1943-ig a német hadvezetőség a rendelkezésére álló 294 hadosztályból 196-ot a szovjet—német fronton összpontosított. A hitleri csatlósok fegyveres erőivel együtt ebben az időben 230 hadosztály állt szemben a szovjet hadsereggel. 1945 elején, a háború utolsó, befejező szakaszában, a hitleri hadvezetőség a rendelkezésére álló 313 hadosztályból és 32 dandárból a szovjet—német fronton 185 hadosztályt és 21 dandárt vetett be, míg a nyugati fronton és Olaszországban ugyanakkor csak 108 hadosztály és 7 dandár volt (a többi alakulat a németek által megszállt országokban állomásozott, a „rend" fenntartása végett).

A fentebbi adatok a hitleri vezérkar irattáraiból származnak, s világosan tanúsítják, hogy a náci Németországnak és csatlósainak rendelkezésére álló hadosztályok túlnyomó több-

sége a háború egész ideje alatt a szovjet—német fronton került bevetésre. Ezzel kapcsolatban W. Churchill 1944 szeptemberében, I. V. Sztálinnak küldött egyik üzenetében kijelentette, hogy „az orosz hadsereg roppantotta össze a német hadigépezetet, s most is az ellenség aránytalanul nagyobb részét tartja lekötve a maga frontján".[9]

De nemcsak arról van szó, hogy a hitleri Németország és csatlósai haderejük túlnyomó részét a szovjet hadsereg ellen vetették be, hanem arról is, hogy a legharcképesebb és technikailag legjobban felszerelt hadosztályokat a nyugati frontról a keleti frontra küldték. A nyugati fronton viszont a létszám és felszerelés tekintetében leggyengébb alakulatok maradtak. Bodo Zimmermann tábornok, a nyugati fronton harcoló német csapatok operatív törzskarának főnöke, ezzel kapcsolatban a következőket írja: „Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a nyugati frontról a német seregek valamennyi harcképes alakulatát, legjobb haditechnikával felszerelt egységét fokozatosan a keleti frontra vezényelték.

Ennek következtében nyugaton a taktikai és szervezeti intézkedések a rések betömésére szorítkoztak. A parancsnoki kar, a haderő és a haditechnika őszintén szólva hovatovább másodrendű lett. 1943-tól kezdve a nyugati fronton a német csapatok zömét elavult fegyverekkel felszerelt öregek alkották. Sem a személyi állomány, sem a fegyverzet nem felelt meg a küszöbönálló nehéz harcok követelményeinek."[10]

Arra vonatkozóan, hogy kik ellen kellett harcolniuk az angol és amerikai csapatoknak a nyugati fronton, még világosabb bizonyítékot találunk Rundstedt tábornok német frontparancsnok egyik jelentésében. A Wehrmacht főparancsnokságának küldött jelentés többek közt megállapította: „A nyugati hadszíntéren a német katonák zöme túlságosan öreg. Sok esetben művégtagokkal ellátott tisztek teljesítenek szolgálatot. Egy zászlóaljat különböző fülbajokban szenvedő

[9] Sztálin üzenetváltása az Egyesült Államok és Nagy-Britannia kormányfőivel. 1941—1945. I. köt. Kossuth Könyvkiadó 1958. I. köt. 308. old.
[10] Végzetes döntések. Cikkgyűjtemény. Vojenizdat 1958. 219. old.

emberekből alakítottak. Később az egész 70. hadosztályt csupa gyomorbajos, különleges diétára szoruló katonákkal egészítették ki."[11]

Mindezek olyan tények, amelyeket a náci főparancsnokság tábornokai titkos jelentéseikben állapítottak meg, s így hitelességüket aligha vonhatja kétségbe bárki is. S mindezek a tények azt bizonyítják, hogy az óriási amerikai és angol seregekkel igen gyenge, hevenyében összeállított csapattestek álltak szemben. Lehet-e mindeme tények ismeretében komolyan állítani, hogy a második világháború döntő ütközetei Észak-Afrikában vagy Nyugat-Európában zajlottak le?

Közismert, s a második világháborúra vonatkozó bármely statisztikai kimutatásban is vitathatatlanul megállapított tény, hogy a német seregek emberben és technikai felszerelésben éppen a szovjet—német fronton szenvedték el a legnagyobb veszteségeket. Elég megemlíteni, hogy a szovjet—német fronton összesen több mint 1000, vagyis ötször annyi ellenséges hadosztály semmisült meg, amennyit az ellenség 1941-ben, a háború megindítása idején harcba vetett. Tehát a szovjet hadsereg a hadműveletek során hetenként átlag az ellenség öt hadosztályát semmisítette meg. Még a német szárazföldi haderők vezérkarának szépített adatai szerint is, a német csapatok vesztesége (halottakban, sebesültekben és eltüntekben) már a háború első öt hónapja folyamán, tehát már a Moszkva alatti szovjet ellentámadás megindulása előtt, 743 000 fő, vagyis a szovjet—német fronton bevetett német haderő létszámának 23,1 százaléka volt.

A keleti front hadműveleteinek gigászi méretei a hitleri főparancsnokságot arra késztették, hogy más hadszínterekről vonjon el csapatokat. Elég arra utalnunk, hogy 1942-ben 100 hadosztályt és 10 dandárt, 1943-ban 58 hadosztályt és 6 dandárt, 1944-ben 110 hadosztályt és 28 dandárt, 1945 első négy hónapjában pedig 52 hadosztályt és 6 dandárt irányítottak át

[11] Ugyanott, 221. old.

a keleti frontra. Ez kizárólag azért volt lehetséges, mert a többi hadszíntér helyzete lehetővé tette.

I. V. Sztálin Roosevelthez intézett 1943. március 13-i üzenetében megállapította, hogy „a hitleri seregek elleni harcok legkritikusabb időszakában, a február—márciusi időszakban, az angol—amerikai támadást Észak-Afrikában nemcsak hogy nem fokozták, de egyáltalán nem is folytatták, s a támadásra Önök által kitűzött határidőt elhalasztották. Ugyanakkor Németország a szovjet csapatok ellen Nyugatról már 36 hadosztályt tudott átdobni, köztük 6 páncélos hadosztályt. Könnyű belátni, milyen nehézségeket okozott ez a szovjet hadsereg számára, és mennyire megkönnyítette a németek helyzetét a szovjet—német fronton."[12]

Mindamellett a szovjet hadsereg, a súlyos harci körülmények ellenére, becsülettel, hősiesen és óriási önfeláldozással védelmezte hazáját, s napról napra jobban felőrölte a német hadsereg erőit.

Az olvasó még bizonyára emlékszik, hogy Milch tábornagy a nürnbergi per során, a vád képviselőjének kérdéseire válaszolva, a hitlerista katonai vezetőket jellemző kérkedő hangon sorolta fel, hány napra (nem évre és nem hónapra) volt szükség az egyes európai országok térdre kényszerítéséhez. A hitleri hadseregnek, mondotta más tábornokokkal együtt, Franciaországban néhány hét alatt sikerült megvalósítania azt, amit a császári hadsereg négy év alatt sem tudott elérni. A hitleristák akkor, amikor a Szovjetuniót megtámadták, ugyanilyen villámháborúra számítottak.

A náci vezérkar, amely egészen biztosra vette a Szovjetunió gyors leverését, már néhány nappal a támadás előtt, 1941. június 19-én, eljuttatta a szárazföldi, a légi és a tengeri haderő főparancsnokaihoz Hitler 32. számú rendelkezését. Ennek értelmében az oroszországi hadműveletek befejezése után villámhadjárat révén el kellett foglalni a közel- és közép-keleti országokat, valamint a Szuezi-csatornát. A rendel-

[12] Sztálin üzenetváltása az Egyesült Államok és Nagy-Britannia kormányfőivel, 1941—1945. II. köt 61. old.

kezés megvalósításra váró feladatként tűzte ki hadműveletek végrehajtását a Földközi-tenger medencéjében, ezt követően pedig Anglia elözönlését.

Ilyenformán a hitleri klikk a Szovjetunió elleni agresszió sikeres megvalósításában világuralmi törekvésének fő láncszemét látta. Világos, hogy a hitleristák fentebbi hódítási programja komolyan fenyegette az Egyesült Államok és Anglia érdekeit.

„Remegés fogja el az embert már annak a puszta gondolatára is, hogy mi történhetett volna, ha a Vörös Hadsereg a támadó német seregek nyomására összeroppan, vagy ha az orosz nép nem olyan bátor és rettenthetetlen." A „Washington Post" című amerikai lap e sorai bizonyos nyugati körök akkori aggodalmát tükrözik.

Persze, az angol és az amerikai reakciós körökben senkit sem az nyugtalanított, hogy a Szovjetunió nagy áldozatokat hoz az agresszorral vívott harcban. Mástól féltek: attól, hogy a német imperializmus a Szovjetunió gyors legyőzése esetén nagyon megerősödhet, s ilyenformán lehetővé válik számára az angol és az amerikai imperialista érdekek veszélyeztetése.

Ámde a náci főparancsnokság számításai halomra dőltek. A szovjet fegyveres erők, amelyeket az az eltökélt szándék vezérelt, hogy megvédelmezik a szovjetország szabadságát és függetlenségét, véres csatákban meg tudták állítani az agresszort, s Sztálingrádnál megsemmisítő csapást mértek rá. Sztálingrád nemcsak a hitleri hadsereg támadó hadműveleteinek végét, hanem egyszersmind sorozatos vereségeinek és gyors, a teljes és feltétlen kapituláció napjáig tartó visszavonulásának kezdetét is jelentette. Sztálingrád után a szovjet fegyveres erők szilárdan magukhoz ragadták a kezdeményezést, s hatalmas arányú támadó hadműveletek során kergették az ellenséget mindaddig, amíg le nem tette a fegyvert.

A szovjet fegyveres erők azáltal, hogy hősies és önfeláldozó harcukkal megmentették a világot a fasiszta igától, kivívták valamennyi nép elismerését és szeretetét. Manapság azonban akadnak olyan emberek, akik lebecsülik a szovjet

népnek, a szovjet fegyveres erőknek a német fasizmus elleni harcban tanúsított hősi erőfeszitéseit. Szerintük a második világháborúban nem a sztálingrádi csatának, hanem az észak-afrikai hadműveletnek volt döntő jelentősége. Fuller angol katonai teoretikus úgy vélekedik, hogy „a legdöntőbb szárazföldi csata" az El Alamein-i ütközet volt. Tippelskirch náci tábornok egyenesen azt állítja, hogy a sztálingrádi siker teljes egészében az angol és amerikai csapatok egyiptomi és észak-afrikai hadműveleteinek köszönhető. Az oroszok — írja — „halogatták a támadást, megvárták a 8. angol hadsereg egyiptomi támadásának és az észak-afrikai partraszállásnak sikerét".[13]

Minden valamennyire is tárgyilagos hadtörténész tudja, hogy a második világháború döntő ütközete nem az El Alamein-i csata volt, amelynek során az angolok mindössze 13 olasz és német hadosztály ellen vívtak kizárólag helyi jellegű harcot, hanem a sztálingrádi, amely a fő német hadseregcsoport megsemmisüléséhez és a hitleri Wehrmacht teljes szétzilálódásához vezetett, s amely a katonai és a politikai helyzet gyökeres megváltozását idézte elő. Ezt akkor, 1942—1943-ban, sok náci tábornok is kénytelen volt elismerni.

Nézzük, mit ír az akkori helyzetről és hangulatról a már említett Zimmermann náci tábornok:

„Csodaszép tavaszi nap virradt fel. Amikor beléptem Rundstedt dolgozószobájába, a tábornagy úr elegáns és fiatalos volt, mint mindig, de ezen a reggelen, magatartásából ítélve, mintha nyomott hangulatban lett volna. Mindjárt első szavai után megértettem, miről van szó. »Sztálingrád elesett — mondta. — Mi lesz most?« Rundstedt, a nyugati front főparancsnoka, akárcsak elődje, von Witzleben tábornagy, mindig bizonyos volt abban, hogy a németek az angolok és az amerikaiak ellen Franciaországban viselt háborút a keleti fronton elveszthetik, s valószínűleg el is vesztik, még mielőtt

[13] *Tippelskirch:* A második világháború története. Izdatyelsztvo Inosztrannoj Lityaraturi 1956. 256. old.

az angol és amerikai seregek partra szállnak a kontinensen."[14]

Zeitzler vezérezredes, a német szárazföldi haderők akkori vezérkari főnöke, aki nagyon jól tudta, mit jelent a sztálingrádi vereség, a következőket írja: „Novemberben (1942 novemberében — *A. P.*) megmondtam Hitlernek, hogy amennyiben Sztálingrádnál negyedmillió katonát elvesztünk, az egyértelmű lesz az egész keleti front alapjának megrendülésével. Az események megmutatták, hogy igazam volt. A sztálingrádi csata az egész háború fordulópontjának bizonyult."[15]

Tehát a második világháború eseményeit meghamisító reakciós hadtörténészek hazug állításait maguk a náci tábornokok leplezik le. Márpedig kik tudhatnák jobban, mint ők, hogy mibe került Hitlernek Sztálingrád?

Vitathatatlan tény, hogy a hitleri rablóimperializmus a Szovjetunió területének csatamezőin pusztult el. A Szovjetunióban ütközött először olyan hatalmas és szervezett ellenállásba, amely — az egész szovjet nép páratlan hősiességével és önfeláldozásával megsokszorozódva — a világuralomra törekvő Hitler útjában leküzdhetetlen akadály, s egyszersmind az egész hitleri rendszer közeli pusztulásának forrása lett.

Amikor a hitleristák a Szovjetuniót megtámadták, azt hitték, hogy ez „könnyű háború", „katonai séta" lesz. De elszámították magukat, mégpedig sokkal jobban, mint a német császár az első világháború idején.

A hitleri bandáknak a keleti csatamezőkön elszenvedett vereségei a hitleri állam teljes összeomlásához vezettek.

És most a nyugatnémet reakció táborához tartozó történelemhamisítók a preventív háború dajkameséjével hozakodnak elő. A megvert hitlerista tábornokok égre-földre esküdözve bizonygatják, hogy ők nem akartak háborút a Szovjetunióval. El is hihetjük nekik, hogy olyan háborút, amely a

[14] Végzetes döntések. 217. old.
[15] Ugyanott, 189. old.

Moszkva alatti vereséggel, a sztálingrádi csapással és Berlin elestével végződött, csakugyan nem akartak.

A Szovjetunió népeit, amelyek minden más népnél több veszteséget szenvedtek, nagy büszkeséggel tölti el az a tudat, hogy döntő módon járultak hozzá a hitleri fasizmus szétzúzásához. A dicső szovjet fegyveres erők mindvégig becsülettel teljesítették történelmi küldetésüket.

Nem véletlen, hogy a Szovjetunió ellen újabb agresszióra uszítók között szép számmal akadnak olyanok, akik óva intenek a szovjetállam és a szovjet hadsereg erejének lebecsülésétől.

Guderiant, a „villámháború" egyik ideológusát, a hitleri vezérkar egykori főnökét nyilván senki sem gyanúsíthatja azzal, hogy rokonszenvet érez a Szovjetunió és a szovjet hadsereg iránt. Annál érdekesebbek azok a következtetések, amelyekre „Az oroszországi háború tapasztalatai" című cikkében jutott, s amelyekkel mindenekelőtt önmagát cáfolja meg „Általában, különösen pedig Oroszország viszonylatában — írja —, semmilyen hadművelet kimenetelét sem lehet előre megmondani. Ezért egyetlen hadvezér sem... bizakodhat abban, hogy Oroszországban »villámháború« útján sikert ér el."[16]

Mondani sem kell, hogy Guderian farkasból nem vedlett szelíd báránnyá. Megcáfolta ugyan saját „villámháború"-elméletét, de nem azt a következtetést vonta le, hogy ne legyen többé háború, ne indítsanak többé háborút a Szovjetunió ellen, hanem ellenkezőleg, amellett szállt síkra, hogy a Nyugattal egyesülve (cikkét még Nyugat-Németország NATO-tagsága előtt írta) támadják meg a Szovjetuniót. Ennek érdekében a jövőre vonatkozóan több fontos dologra hívja fel a figyelmet. Szembefordul azokkal, akik lebecsülik a Szovjetunió erejét. Azt írja, hogy „a fegyvereket, az egész felszerelést, valamint a katonák ruházatát a keleti hadszíntér sajátosságainak figyelembevételével kell előkészíteni". Követeli,

[16] A második világháború következményei. 133. old.

hogy fordítsanak több figyelmet katonai támaszpontok létesítésére, s a támaszpontokat „jól erősítsék meg, és halmozzanak fel bennük élelmiszerekből és hadianyagokból nagy készleteket".

Guderian arra is figyelmeztet, hogy nem szabad lebecsülni a szovjet tisztek és közkatonák egyéni tulajdonságait. „Az orosz katona — írja — mindig kitűnt különös szívósságával, jellemszilárdságával... A második világháborúban bebizonyosodott, hogy a szovjet főparancsnokság ugyancsak kiváló képességekkel rendelkezik a stratégia terén. A továbbiak során helyes lenne feltételezni a szovjet parancsnokokról és csapatokról, hogy jó a harci kiképzésük és a szellemük, s legalább ezzel egyenlő kiképzést biztosítani saját tisztjeinknek és közkatonáinknak." Guderiannak még utólag is nagy gondot okoz az, hogy a német katonák szelleme a háború utolsó szakaszában erősen hanyatlott, s egyszersmind megállapítja, hogy az orosz tisztek és közkatonák „még az 1941. évi rendkívül súlyos helyzetben sem csüggedtek el... A katonákat ugyanilyen szívósságra és kitartásra kell nevelni. Ennek a területnek elhanyagolása szörnyű következményekkel járhat."[17]

A nyugati hatalmak politikája mindjárt a háború után arra irányult, hogy időt nem vesztegetve helyreállítsák a német militarizmust, s megpróbálják sikeresebben felhasználni a szocialista tábor ellen. Ennek a politikának a gyökerei is visszanyúlnak még a második világháború éveibe, amikor a nyugati imperialisták mindent elkövettek a fasizmus végleges szétzúzásának megakadályozása érdekében. Céljuk, állapítja meg Hruscsov elvtárs, az volt, hogy „az akkoriban náci befolyás alatt álló németek kezével megsemmisítsék a Nagy Októberi Forradalom minden vívmányát, megsemmisítsék a dolgozók első szocialista államát. Szerették volna, ha ebben a háborúban a németek is elvéreznek, hogy Németország ne

[17] Ugyanott, 133. old.

legyen többé bizonyos imperialista államok veszélyes versenytársa."[18]

Ezzel magyarázható az európai második front halogatásának politikája is. Amikor azonban a szovjet fegyveres erők visszaverték a hitleri csapatok támadását, s maguk indultak döntő támadásra, amikor tökéletesen nyilvánvaló lett, hogy — Hruscsov elvtárs szavait idézve — „a második front létrehozásának további halogatása esetén a szovjet csapatok nemcsak Berlinbe jutnak el, hanem Párizsba is eljuthatnak, akkor szövetségeseink sietve cselekvéshez láttak. Akkor létrehozták a második frontot. Akkor szövetségeseink mintha csak azért siettek volna a létrehozásával, nehogy maguk a nyugateurópai országok népei a szovjet hadsereg segítségével megsemmisítsék a megszálló csapatokat."[19]

Eldördültek Európában a második világháború utolsó sortüzei. Ennek a háborúnak kirobbantásával az imperialisták arra számítottak, hogy eredménye a kapitalizmus megerősödése és a szocializmus veresége lesz, hogy az anyaországokban és a gyarmatokon egyaránt megszilárdul a tőkés kizsákmányolás rendszere. Számításaik azonban halomra dőltek. A népek nem azért keltek harcra a fasizmus ellen, az emberek milliói nem azért áldozták életüket, hogy a népellenes rendszereket megszilárdítsák. Egyébként már az első világháború tapasztalatai is megmutatták az imperialisták számításainak alaptalanságát, hiszen az első világháború nyomán megrendültek a kapitalizmus pozíciói, s Oroszországban győzött a szocialista forradalom.

A második világháború nyomán a kapitalizmust még súlyosabb csapás érte. Több európai és ázsiai ország, összesen 750 millión felüli lakossággal, leszakadt a kapitalista világról. Kialakult a szocialista országok hatalmas tábora, amelyhez most a földkerekség területének 26 százaléka és körülbelül egy milliárd ember tartozik. A kapitalizmusnak a má-

[18] *N. Sz. Hruscsov:* Fegyver és háborúk nélküli világ. 1. köt. Goszpolitizdat 1960. 165. old.
[19] Ugyanott, 165—166. old.

sodik világháborúban elszenvedett veresége abban is megnyilvánult, hogy erősen fokozódott a gyarmati rendszer felbomlása. Az imperialisták által kirobbantott, s óriási emberáldozatokkal és anyagi veszteségekkel járó második világháború egész menete és kimenetele előmozdította a kapitalizmus további mélyreható erkölcsi és politikai vereségét, tovább növelte a népeknek az imperialista politikával szemben érzett gyűlöletét.

Az imperialisták a második világháború kirobbantásával arra számítottak, hogy sikerülni fog szétzúzniuk a világ akkor egyetlen szocialista államát — a Szovjetuniót. Ám a Szovjetunió még jobban megerősödve került ki a háborúból. A Szovjetunió nagy győzelme hozzájárult ahhoz, hogy egész sor ország népei felszabadultak a tőkés elnyomás alól, s létrejött a hatalmas szocialista tábor, amely élen jár a békéért és a nemzetközi biztonságért folyó harcban.

A Szovjetunió és a többi szocialista ország a kapitalizmussal folytatott békés gazdasági versenyben napról napra egyre újabb hatalmas sikereket ér el.

Ezért nem véletlen, hogy napjainkban sok józanul gondolkodó burzsoá politikus szembeszáll a legszélsőségesebb imperialista körök agressziós kalandorpolitikájával. Ezek a politikusok világosan látják, hogy a szocializmus erőszakos megdöntésével kapcsolatos tervek kilátástalanok. Az imperialisták bombákkal és ágyúkkal nem tudták leverni a Szovjetuniót, amikor a világ egyetlen szocialista állama volt. Es még értelmetlenebb, még kilátástalanabb a szocialista országok hatalmas táborával szemben folytatott háborús politika.

Az újabb világháború kirobbantására irányuló politika — esztelen kalandorpolitika, amely a múltban földgolyónk nagy területein az imperialista uralom megszűnésével járt, ma pedig a kapitalista rendszer teljes és végleges pusztulásával fenyegeti az imperialistákat.

BEFEJEZÉS

Több mint két évtizede annak, hogy a világ a méreteit és következményeit tekintve legszörnyűbb háború szakadékába sodródott.

Azóta új nemzedék nőtt fel, s ez csak a háborús veteránok elbeszéléseiből ismeri a vérzivatart, a világrengető hat évet. Tízmilliókat rabolt el a halál, olyan embereket, akik a háború nélkül ma is élnének, alkotnának, örülnének...

1945 májusa hosszú évek után az első örömteljes tavaszt hozta meg. A béke és a bizakodás tavaszát. S ezért a tavaszért a világ népei őszinte és szívből jövő hálát éreztek a Szovjetunió iránt, amely hősi harcával megmentette az emberiséget a fasizmus rabigájától.

Volt valami jellegzetes abban, hogy a háború a meleg májusi nap verőfényében ért véget.

A világon mindenki bízott a potsdami nyilatkozat minden egyes szavában, hiszen ebben a nyilatkozatban a győztes nagyhatalmaknak az az eltökélt szándéka öltött testet, hogy soha többé nem engedik meg a háborút, nem engedik meg a rabló német militarizmus újjáéledését. A csodaszép városok romjainál, Sztálingrádnál, Coventry, Oradour és Lidice üszkös maradványainál az emberek esküt tettek: harcolni fognak azért, hogy soha senki ne kényszeríthesse többé a népekre az ellenségeskedés és a gyűlölet ideológiáját.

Évek teltek el. A rombadőlt városok helyén új, még gyönyörűbb városok épültek. A világ népeit óriási öröm és büszkeség érzése hatja át a Szovjetuniónak és a többi szocialista országnak a kommunista társadalom felépítéséért vívott

A romba dőlt Nürnberg

harca során született nagyszerű eredmények láttán. Az egész világ lelkesen ünnepelte az első szovjet űrhajóst — Jurij Gagarint, aki az emberiség történetében először tört utat a világűrbe. 1961. augusztus 6-án a Szovjetunióban felbocsátották az ember, a szovjet ember — German Tyitov őrnagy irányította második űrhajót.

A világ népei úgy fognak emlékezni erre a napra, 1961. augusztus 6-ra, mint amely az egyik legnagyszerűbb nap a szovjet népnek az általános emberi haladásért folytatott nemes harcában.

De nem feledkeztek meg a népek egy másik napról sem — 1945. augusztus 6-ról, amikor Hiroshima békés japán városra ledobták az első atombombát, amely az emberek tízezreinek életét oltotta ki, s amelynek robbanása még ma is tompán és félelmetesen visszhangzik világszerte. Csak az embergyű-

lölő imperializmus vetemedhetett erre a galád tömeggyilkosságra.

Az imperialisták által tervezett újabb háború hallatlan áldozatokkal és rombolásokkal fenyegeti az emberiséget. Már maga az előkészítése is az emberek millióira zúdít szenvedést és nélkülözést.

A kapitalizmus egyenlőtlen fejlődésének törvénye, s a tőkésállamok erőviszonyainak a második világháború után e törvény hatására végbement megváltozása következtében az imperializmus gazdasági, majd politikai és katonai központja Európából az Egyesült Államokba tevődött át. A háborús nyereségek és a fegyverkezési hajsza élesztőjétől hatalmasra dagadt amerikai monopoltőke magához ragadta a fő nyersanyagforrásokat, piacokat és tőkeelhelyezési területeket, létrehozta leplezett gyarmatbirodalmát, s a legnagyobb *világkizsákmányoló* lett. Az amerikai imperializmus, miközben a népek megtévesztése céljából a szabadság és a demokrácia jelszavát hangoztatja, valójában *világ-zsandár* szerepét tölti be, támogatja a reakciós parancsuralmi rendszereket, az ízig-vérig rothadt monarchiákat, szembefordul a demokratikus, forradalmi átalakulásokkal, agressziót indít a függetlenségükért küzdő népek ellen.

Az amerikai monopóliumok, valamint angol és francia szövetségeseik egy újabb világháború előkészítésére irányuló politikájuk során Európában fő ütőkártyájukat a német militarizmusra tették fel, s mindent elkövettek, hogy Nyugat-Németországban mielőbb újjáélesszék.

A nyugatnémet revansisták, hitlerista politikai módszerek messzemenő alkalmazásával, hódító célkitűzéseket hirdetnek, nyíltan háborúra készülnek a szocialista államok és más európai országok ellen. Politikájuk következményeként Európa szívében az agressziónak veszedelmes, valamennyi nép békéjét és biztonságát fenyegető tűzfészke éled újjá.

A népek a második világháború tapasztalatai alapján már felismerték, milyen katasztrofális volt a béke ügyére a német militarizmus újjáélesztésének politikája.

A német militarizmus, amely kirívóan nyilvánult meg a hitleri fasizmusban, ügyesen kihasználta a nyugati hatalmak reakciós köreinek a szocializmus, a szovjetország iránti gyűlöletét. A nyugati vezető politikusok ettől a gyűlölettől elvakultan mindent elkövettek, hogy segítsék Hitlert a német imperialisták agresszív törekvéseinek megvalósításában. A történelmi tapasztalatok azonban megmutatták, hogy a német fasizmus, amely egyre „kommunista veszélyről", „a Kelet elleni hadjáratról" szavalt, nem a Szovjetuniót támadta meg először, hanem a nyugati országokat. A Szovjetunió ellen csak akkor indult támadásra, amikor már az egész kapitalista Nyugat-Európát leigázta.

Coventry és Oradour előbb vált ismertté világszerte, mint Babij Jar, s ez nyilván elég kijózanító lecke volt az olyan politikusoknak, akik arra számítottak, hogy München után a hitleri Németország a Szovjetunió ellen fordul, ők maguk pedig a „nevető harmadik" szerepét játszhatják.

A történelem kegyetlenül megcsúfolta az ilyen politikusokat.

Csakhogy Talleyrand mondása: „semmit sem felejtettek és semmit sem tanultak", ma is teljesen ráillik sok nyugati burzsoá államférfira. A német imperializmus a „kommunista veszély" jelszavával újra szövetségesekre tett szert.

A német militaristák, mint annak idején, most újra „európai egységről" szavalnak, s az „európai érdekek" harcosainak tüntetik fel magukat.

„Mindig azoktól a politikusoktól hallottam emlegetni az »Európa« szót — mondotta Bismarck —, akik olyasvalamit követeltek más hatalmaktól, amit a saját nevükben nem merészeltek volna követelni."

A bonni revansisták beszédeiben az „Európa" szó lett a leggyakrabban használt kifejezés.

A második világháború keletkezésének története azonban lerántja a leplet Hitler mai követőinek ravasz fogásairól.

Az amerikai politikusok, akik magukra vállalták azt a hálátlan feladatot, hogy a nyugatnémet revansistákat kihúzzák

a csávából és a „demokrácia harcosainak" tüntetik fel, arra hivatkoznak, hogy a Német Szövetségi Köztársaságban nincs fasizmus, nincs Hitlernek nevezett „Führer". Sőt, maga Adenauer is gyakran átkozza Hitlert és a fasizmust. De mit számít ez? A nyugatnémet revansisták prókátorait helyénvaló emlékeztetni az egyik nürnbergi vádbeszéd következő bölcs szavaira: „Ha a német militarizmus újból felüti a fejét, nem feltétlenül szükséges, hogy ezt a nácizmus égisze alatt tegye. A német militaristák hajlandók összekötni sorsukat bárkivel vagy bármelyik párttal, amennyiben ígéretet kapnak a német véderő feltámasztására."[1] És ezeket a szavakat nem a szovjet vádló beszédéből, hanem Taylor tábornoknak, a vád amerikai képviselőjének beszédéből idéztük.

A történelem mindenben igazolta azt, amit az amerikai vádló előre látott.

Az amerikai imperialisták, akik a német militaristák kezébe adják az agresszió fegyverét, egyszersmind mindent elkövetnek annak érdekében, hogy meghiúsítsák a Szovjetuniónak és más demokratikus országoknak a német kérdés békés megoldására irányuló erőfeszítéseit. Az Egyesült Államoknak és NATO-szövetségeseinek ez a leplezetlen agressziós politikája legkirívóbb módon abban jut kifejezésre, hogy makacsul ellenzik a második világháború maradványainak felszámolását, a német békeszerződés aláírását, s ennek alapján a nyugat-berlini kérdés megoldását.

„Kinek érdeke az, hogy nincs német békeszerződés — kérdezi Hruscsov elvtárs —, milyen erők akadályozzák a megkötését?

Természetesen nem a német nép, nem Európa népei, amelyek az utóbbi évtizedek folyamán két világháború borzalmain mentek keresztül. A békeszerződés aláírását azok a nyugatnémet erők ellenzik, amelyek revánsról ábrándoznak, újabb háborús kalandok terveit szövögetik. De mindenki előtt világos, hogy a dolog nemcsak a bonni militaristákon, nem-

[1] A nürnbergi per anyaga. 6. köt. Goszjurizdat 1960. 677. old.

csak az egykori hitleristákon fordul meg. A revansisták terveit a nyugati hatalmak kormánykörei sugalmazzák és támogatják."[2]

Az a körülmény, hogy mind ez ideig nem került sor a német kérdés békés rendezésére, táplálja, fokozza a feszültséget Európában, s ilvenformán teljesen kielégíti a béke ellenségeit. Ezért utasítják el makacsul a szovjet kormánynak a német békeszerződés megkötésére előterjesztett valamennyi javaslatát.

Nyugat-Németország mindenki szeme láttára veszedelmes háborús tűzfészekké változik. Az országban a legfékteleneb nácik kerültek hatalomra, akik az agresszív Bundeswehrt irányítják, s az agresszió és a reváns szellemében nevelik. Akárcsak Hitler idején, szoros szövetség létesült a hadsereg és a rablókalandok számára fegyvert kovácsoló ipari monopóliumok között.

Ma Nyugat-Németország reakciós kormánykörei az „erőpolitika" legveszedelmesebb hirdetői, a „hidegháború" leghangosabb szószólói.

Az Egyesült Államok kormánya a német kérdésre vonatkozóan a Szovietuniónak küldött jegyzékeiben nem tagadhatja Nyugat-Németország revansista politikai irányzatát, de megpróbálja úgy feltüntetni a dolgot, hogy Bonnban a területi igények érvényesítésének csak békés módszereire gondolnak.

A bonni reakció prókátorainak szerepében fellépő amerikai kormánykörök az emberiség feledékenységére spekulálnak. De hiába! Hiszen Adenauer kancellár csak 1949-ben jelentette ki a nyilvánosság előtt, hogy „elvileg ellenzi a Német Szövetségi Köztársaság újrafelfegyverzését, s nemkülönben új német fegyveres erők szervezését". Mi volt ez, ha nem félrevezetés, ha nem Hitler utánzása, aki a világ megnyugtatása végett időről időre ugyancsak azt erősítgette, hogy be fogja tartani a nemzetközi szerződéseket? Nem kellett sok

[2] Pravda, 1961. június 22.

idő ahhoz, hogy a világ meggyőződjön a bonni kancellár szavainak „őszinteségéről". Adenauer a potsdami egyezményeket a Nyugat segítségével megszegve és saját kijelentését meghazudtolva — létrehozta az agresszív Bundeswehrt. Ezután Adenauer, megint a hitleri receptet követve, a békét veszélyeztető következő lépés előtt újra megnyugtató kijelentéseket tett. Így járt el akkor is, amikor atomfegyver követelésével állt elő. Váltig azt hajtogatta, hogy ő nagyon jól tudja, milyen veszélyes ez a fegyver, s nem is gondol arra, hogy a Bundeswehr kezébe atomfegyvert adjanak. 1957-ben kijelentette, hogy ő nem üdvözölheti újabb hatalmak ellátását nukleáris fegyverekkel, s hogy a Német Szövetségi Köztársaság nem folyamodott atomfegyverért. De már 1958 márciusában a nyugatnémet szövetségi gyűlés az ő javaslatára elhatározta, hogy a Bundeswehrt nukleáris rakétafegyverrel látja el, s megszavazta az ennek beszerzéséhez szükséges összeget.

1960-ban az egykori hitlerista vezérkari tábornokok nyíltan követelték, hogy bocsássanak rendelkezésükre mindenfajta nukleáris fegyvert. A Szovjetunió kormányának a német békeszerződéssel kapcsolatban a Német Szövetségi Köztársaság kormányához intézett memoranduma megállapítja: „Ma már nemcsak a tábornokok követelnek atomfegyvert, hanem maga a szövetségi kormány is, amelynek vezetői erről nyíltan beszélnek. És jóllehet a szövetségi kormány memorandumában megállapítja, hogy a Bundeswehr jelenleg nem rendelkezik atomtöltetekkel, ez természetesen semmiképpen sem annak tudható be, hogy maga a szövetségi kormány nem szorgalmazza eléggé az atomtölteteket. Nyilván csak arról van szó, hogy — mint mondani szokás — »a szükséget erénynek« igyekszik feltüntetni."[3]

Ugyanakkor az amerikai kormány a Német Szövetségi Köztársaságot továbbra is békeszerető államnak igyekszik feltüntetni, igaz, hogy olyan megtévesztő állításokkal, ame-

[3] Pravda, 1961. augusztus 5.

lyek csak nagyon kis gyerekeket és nagyon ostoba felnőtteket vezethetnek félre. A közvélemény megtévesztésére szánt egyik állítása szerint a Német Szövetségi Köztársaságnak a NATO-hoz tartozása már önmagában véve elegendő biztosíték arra, hogy Nyugat-Németország nem veszélyezteti a békét.

Már engedelmet kérek, kérdezheti a politikában csak valamelyest is járatos ember, hát maga a NATO micsoda? Mióta nevezik a nyugati hatalmak nyíltan agresszív szövetségét a béke őrének?

A szovjet kormánynak a német békeszerződés kérdésében az Egyesült Államokhoz intézett 1961. augusztus 3-i jegyzéke megállapítja, hogy a Német Szövetségi Köztársaság részvétele a NATO-ban „egyenesen melegházi feltételeket teremt a német militarizmus számára". Éppen a részvétel következtében és a NATO révén jut a nyugatnémet Bundeswehr nagy mennyiségű legújabb fegyverfajtákhoz. Még a hitleri Németországnak sem sikerült a háború előtt támaszpontokat létesítenie más európai országokban. A bonni Németország a NATO révén rövid idő alatt egész sor támaszpontot létesített Nyugat-Európában. A hitleri Németország a katonai és gazdasági kémkedés szerteágazó hálózatát építette ki, ami sok költséggel, s ugyanakkor nemcsak sikerekkel, hanem kudarcokkal is járt. Bonn ebben a tekintetben is folytatja Canaris és Himmler „dicső" hagyományait. Feladatát azonban nagyon megkönnyíti az a körülmény, hogy katonai szakemberei a NATO szerveiben hivatalosan hozzájuthatnak az egész tömb hadititkaihoz.

A nyugatnémet militaristák napról napra egyre hangosabban csörtetik fegyvereiket, újabb háborúra, véres revánsra szomjaznak.

Csakhogy manapság más idők járnak, mint valamikor, a világhelyzet gyökeresen megváltozott, mégpedig nem azok javára, akik egy újabb háború tüzét szítják.

Annak lehetősége, hogy a néptömegek aktívan beleszóljanak a nemzetközi kérdések megoldásába, az új történelmi

korszakban mérhetetlenül megnövekedett. A népek egyre inkább saját kezükbe veszik a béke és háború kérdésének eldöntését. A tömegek háborúellenes mozgalma, amely különböző formákat ölt, a békeharc hatalmas tényezője. Ennek az egyetemes népi harcnak nagy szervezőereje a nemzetközi munkásosztály — az imperialista háborúk ellen folyó küzdelem legkövetkezetesebb harcosa.

A második világháború után kialakult a szocialista államok hatalmas és egységes tábora. A különböző európai és ázsiai országokban végbement szocialista forradalmak újabb hatalmas csapást mértek az imperializmus pozícióira. A szocialista tábor egyesült ereje hatékony biztosítékot nyújt mindegyik szocialista országnak az imperialista reakció merényleteivel szemben.

A német imperializmus ma már nem uralkodik egész Németországban. Németország területének jelentős része a német népé, amely megteremtette a Német Demokratikus Köztársaság békeszerető, demokratikus államát — az első német munkás- és parasztállamot.

A német fasizmus azért kerülhetett hatalomra és robbanthatta ki a háborút, mert a béke és demokrácia erői megoszlottak. A helyzet ebből a szempontból is gyökeresen megváltozott. Napjainkban napról napra egyre jobban erősödik a nemzetközi munkásmozgalom, amelynek egyik feladata éppen az, hogy megakadályozza az újabb pusztító háborút és visszaverje a reakció támadásait.

A legkorszerűbb hadviselési eszközökkel felszerelt szovjet fegyveres erők a békét védelmezik. A Szovjetunió Kommunista Pártja és a szovjet kormány, az imperialisták agresszív szándékait szem előtt tartva, mindent megtesz, hogy a szovjet hadsereg megfeleljen a szovjet nép megbízásából rá háruló feladatoknak.

A béke legfontosabb tényezője, a nemzetközi biztonság legszilárdabb garanciája — a Szovjetunió és a többi szocialista ország békés külpolitikája.

TARTALOM

Bevezetés 5

A hitelri agresszorok és cinkosaik 21

A német imperializmus arany ősze 51

Az imperialisták kirobbantják az európai háborút 102

A végzetes lépés 164

„A mérges gyümölcsöt termő fa” 216

„A legaljasabb történelemhamisítás” 258

A birodalmi kancellária kulisszái mögött ... 318

Egy további leleplezett koholmány 388

Befejezés 406

Szerkesztette: Fedor János. A borító és a kötésterv: Darvas Sándor munkája. Műszaki vezető: Szécsi Andor. Műszaki szerkesztő: Heszberger Ede. A szedést 1962. X. 19-én kezdték meg. Megjelent: 1963. II. 28-án, 8000 példányban. Terjedelme 26 (A/5) ív.
PL—33—K—6365

63 1766. Egyetemi Nyomda Bpest

A. I. Poltorak

MÜNCHENTŐL NÜRNBERGIG

A második világháború eseményei már történelemmé váltak: mozgatórugói, fordulópontjai egyre tisztábban rajzolódnak ki előttünk. Poltorak e mind tisztábbá váló képhez kíván új mozzanatokat hozzátenni: kiegészíteni a korszak történetét néhány, a szélesebb közönség előtt ismeretlen ténnyel. Módja van rá, mert tagja volt a nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék szovjet delegációjának, egyik szerkesztője volt „A nürnbergi per" című dokumentum-gyűjteménynek, s így a személyes élmény közvetlenségével idézheti elénk az ott elhangzottakat, merítve a per okmányainak általa jól ismert gazdag anyagából.

A fasiszta háború vezető figurái, a nürnbergi per fő vádlottai maguk vallanak — az olvasó előtt — a háború sorsdöntő pillanatairól. Szinte filmszerűen peregnek az események. Lépésről lépésre kibontakozik előttünk a nácik európai

agressziója. Még von Papen és Frank — ezek a gátlástalan nácik — maguk is elborzadnak, amikor a tárgyalóterem mozivásznán a háború, az auschwitzi láger szörnyűségei kiáltanak felé jük.

A nürnbergi per nemcsak azért volt jelentős, mert 17 esztendővel ezelőtt az emberiség történetében *először* folytattak pert háborús főbűnösök ellen, hanem a per anyaga lerántja a leplet a roppant náci államgépezet működéséről, s nem utolsósorban a nyugati hatalmak kettős játékáról.

A bizonyítékok elől a náci vezetők sem tudnak kitérni. A háború történetéről felépített mítoszokat — így a „preventív háború" mítoszát — ők maguk kénytelenek megcáfolni.

Események, történelmi pillanatok meglepően élénk felelevenítése jellemzi Poltorak könyvét, amely nemcsak izgalmas olvasmány, hanem komoly tanulság is.

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ